MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGUNDENIONDE HÄFTET

1902—1903.

MED EN PLANSCH, EN KARTA OCH SJU FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1904.

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TJUGUNDENIONDE HÄFTET
1902—1903.

MED EN PLANSCH, EN KARTA OCH SJU FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN UEBERSICHT.

HELSINGFORS 1904.

HELSINGFORS 1904,
AKTIEBOLAGET HANDELSTRYCKERIET.

Societas pro Fauna et Flora Fennica
1902—1903.

Ordförande:

Professor J. A. Palmén.

Vice-ordförande:

Professor Fr. Elfving.

Sekreterare:

Rektor A. Arrhenius.

Skattmästare:

Bankdirektör L. v. Pfaler.

Bibliotekarie:

Doktor E. Reuter.

Intendent för de zoologiska samlingarna:

Docent K. M. Levander.

Intendent för de botaniska samlingarna:

Professor A. O. Kihlman.

Bestyrelse:

Herrar J. A. Palmén, Fr. Elfving, A. O. Kihlman, O. M. Reuter, Th. Sælan, J. Sahlberg, J. P. Norrlin. — Suppleanter: Herrar V. F. Brotherus, K. M. Levander.

Mötet den 4 oktober 1902.

Redaktionens för tidskriften »Insekten-Börse» i Leipzig anhallan om skriftutbyte bifölls och bemyndigades därjämte bibliotekarien att bestämma bytets omfattning.

Till publikation anmäldes:

1. W. M. Axelson und V. Borg, Bericht über eine botanisch-zoologische Forschungsreise in den Grenzgegenden von finnisch und russisch Lappland nebst vorläufiger Mitteilung über die Resultate.
2. K. E. Hirn, Zur Kenntnis der Desmidiaceen Finnlands.
3. Harald Lindberg, Die nordeuropäischen Formen von Scirpus paluster L.
4. J. I. Lindroth, Mycologische Mitteilungen. V—IX.

Lektor A. J. Mela förevisade ett spritlagdt exemplar af den sällsynta

Skogslemmeln, Myodes schisticolor,

som provincialläkaren J. E. Rahm den 7 september d. å. funnit liggande död i en källare i Suonnejoki, Sav. bor.

Herr Mela omnämnde

Tvänne nordliga fyndorter för Lanius collurio.

Föredragaren hade i slutet af sistlidne juli månad iakttagit denna fågel såväl i Sorsasalo, som på stranden af Siilinjärvi norr om Kuopio.

Herr Mela meddelade slutligen, att han funnit

Planorbis corneus

på flera ställen vid Kuopio äfvensom vid St. Michel, där snäckan uppträdde i riklig mängd på sjöstranden.

Rektor M. Brenner lämnade följande meddelande om

Populus pyramidalis i Finland.

»Uti den nyligen utkomna delen af Hj. Hjelt's Conspectus Florae Fennicae, p. 83, uppgifves pyramidpoppeln »numera alls icke odlas i denna trakt», nämligen vid Helsingfors.

I anledning häraf förtjänar det mahända nämnas, att af sagda trädslag två exemplar sedan år 1887 finnas i Helsingfors stad, Parkgatan 11, där de, efter att af augustistormen 1890 hafva afbrutits ett stycke ofvan marken, sedan dess såsom tre- och fyr-stammiga medelhöga träd ånyo uppvuxit och tills vidare synas befinna sig väl. Enligt uppgift af deras egare, statsarkivarien, dr. R. Hausen, har han ett exemplar af samma slag äfven vid sin villa på Hermansö utanför Ekenäs, hvilket utan hinder fått fritt utveckla sig till ett resligt träd.

Däremot skola enligt uppgift af samma person de i Conspectus på anfördt ställe omnämnda pyramidpopplarna på Eckerö numera vara utgångna.»

Herr Brenner föredrog vidare:

Om gråalens och andra s. k. litorifoba arters förekomst på Finlands sydkust.

— Se pag. 22.

Fil. magister Bert. Poppius förevisade och föredrog om:

Några för finska faunan nya eller anmärkningsvärda insekter.

»1. *Prosopis hyalinata* Smith (= *Pr. armillata* Nyl.). Af denna förut icke inom vårt fauna-område funna Apid anträffade jag senaste sommar flera hannar på Dånö i Geta skärgård på Åland. Dessa exemplar besökte i slutet af juli och början af augusti månader blommor af *Laserpitium latifolium, Geranium sanguineum, Potentilla reptans* och *Sedum acre.* Arten har en ganska stor utbredning i mellersta Europa. I Skandinavien är den enligt Thomson, Hymenoptera Scandinaviæ, ej sällsynt,

hvilken uppgift troligtvis dock hänför sig till de sydligare delarna. — Från våra öfriga arter skiljer sig denna i synnerhet genom de långa håren på framsidan af hufvudet hos hannen samt genom mesosternum, som framtill är tydligt kantadt.

2. *Clytia pellucens* Fall. Denna vackra fluga är tidigare funnen i Finland. Zetterstedt anför den nämligen härifrån i »Diptera Scandinaviæ» såsom sänd till honom af C. Sahlberg. Sedan dess har den veterligen ej blifvit anträffad inom vårt område, tills det senaste sommar lyckades mig att öfverkomma ett exemplar i slutet af juli på Dänö i Geta. Exemplaret anträffades på blommor af *Achillæa millefolium.*

3. I den finska coleoptersamlingen hafva tvänne *Chrysomela*-arter varit förväxlade med hvarandra. De öfverensstämma ganska mycket till färgteckningen, men skiljas lätt genom olika storlek, punktur och den ljusa kanten hos elytra. Dessa arter äro *Chrysomela sanguinolenta* L. och *Chr. gypsophilæ* Küst. Båda synas hafva ungefär samma utbredning och äro, att döma efter de exemplar, som befinna sig i finska coleopter-samlingen, tydligt ostliga arter. Af *Chrysomela sanguinolenta* har jag sett exemplar från följande lokaler: Viborg (Mäklin), Uguniemi (Simming), Nyslott (Carlenius). *Chrysomela gypsophilæ*, som synes vara något allmännare, är anträffad på följande ställen: Taipalsaari (Mäklin), Nyslott (Carlenius, Lydecken), St. Michel (Ehnberg), Uguniemi (Carlenius). — Båda arterna äro anträffade äfven i till vårt område gränsande trakter, och hafva en vidsträckt utbredning i mellersta Europa.»

Docenten K. M. Levander demonstrerade lefvande exemplar af

Palæmon Fabricii från Finska viken.

Räkorna, som af dr G. Schneider transporterats till Helsingfors från den nya zoologiska stationen vid Tvärminne, hade i början af september af fil. mag. Alex. Luther anträffats vid Tvärminne by, där de förekommo i grundt vatten vid den flacka sandstranden, talrikast i en liten med *Potamogeton perfoliatus*

bevuxen fördjupning. De flesta af de infångade exemplaren utgjordes af unga individer, medan fullvuxna djur förekommo jämförelsevis sparsamt. Nu ifrågavarande, vid våra kuster hittills relativt sällan iakttagna form af släktet *Palæmon* tillhörde arten *P. Fabricii*, icke *P. squilla*, såsom förut i faunistiska förteckningar och meddelanden städse uppgifvits. — *P. Fabricii* var äfven anträffad vid Lill-Svartön i Porkkala, där föredragaren förliden sommar vid draggning med bottenskrapa bland tång erhållit ett småväxt exemplar af densamma.

Professor A. Osv. Kihlman föredrog:

Muutamista havupuun-muunnoksista.

— Se pag. 26.

Andragandet belystes genom framlagda fotografier och herbariiexemplar.

Herr Kihlman förevisade exemplar af

Epilobium Lamyi och Conium bulbocastanum

och lämnade om dessa följande meddelande:

»1. *Epilobium Lamyi* F. Schultz Sundin Mångstektan kylästä Ahvenanmaalla. Kasvi, jonka lehtori J. Lindén oli lahjoittanut kokoelmiin ja joka ei ole ennen tavattu Ahvenanmaalla, ansaitsee erityistä mainitsemista vielä siitäkin syystä, että *Epilob. adnatum*, jonka E. Reuter monta vuotta sitten on löytänyt Korpon pitäjässä ja joka tällä nimellä on mainittu Herb. Mus.-Fenn.-nimisessä luettelossa, sekin on osoittanut olevan *E. Lamyi*. *E. adnatum*'ia, joka Ruotsissa on paljon harvinaisempi kuin *E. Lamyi*, ei siis tätä nykyä voida lukea Suomen kasvistoon. Muuten on *E. Lamyi* välistä pidetty vaan *E. adnatum*'in muunnoksena, mutta on esim. Haussknecht'in monografiassa esitetty eri lajina.

2. *Conium* eli *Bunium bulbocastanum* on tavattu Hattulan Herrenäsin talon kylvöniityillä, missä se on kasvanut jo useita vuosia. Talonomistaja, maisteri M. v. Essen, oli siitä lähettänyt täysin kypsiä siemeniä, mikä todistaa että tämä kasvi, vaikka tilapäinen, hyvin viihtyy meidän maassamme niinkin epäsuotuisissa oloissa kuin ne, jotka ovat vallinneet viime kesällä.

Conium bulbocastanum on oppikirjoissa usein mainittu kasvi sen kasviaiheensa osoittaman anomalian takia että se, vaikka Dicotyledoneihin kuuluva, on varustettu vaan yhdellä sirkkalehdellä. Toisessakin suhteessa se ansaitsee huomiota.»

Professor Th. Sælan demonstrerade exemplar af

Melampyrum album × rubrum

och lämnade om densamma följande meddelande:

»Under min vistelse sommaren 1898 på Hogland anträffade jag i Suurkylä en *Melandrium*-form, som jag då antog vara var. *rubella* Hartm., växande tillsammans med *M. album*. Vid närmare undersökning har jag sedermera funnit berörda form vara en hybrid mellan *M. album* och *rubrum*, hvilken senare äfven förekommer på Hogland, ehuru den vid tiden för mitt fynd i Suurkylä icke växte i närheten.

Exemplaret, som växte enstaka, är ett hanstånd och står till sina karakterer nästan midt emellan bägge föräldrarna, likväl närmande sig mera till *M. album*. Det utmärker sig genom sina kronblad, som äro ljusröda, och genom stjälken, som är långhårigare än hos *M. album* samt upptill jämte fodret försedd med strödda glandelhår såsom hos *M. rubrum*, ehuru icke så talrikt som hos denna. Bladen äro något gråaktiga och af samma fasta konsistens som hos *M. album*, men långhårigare än hos denna. Ståndarknapparna äro nästan toma på pollenkorn, ehuru de ännu icke öppnat sig. De få pollenkorn, som påträffades, voro dock utvecklade.

Herr H. Lindberg har haft vänligheten att från sitt herbarium lämna mig till jämförelse exemplar af denna hybrid från Sverige, hvilka jag här får förevisa för Sällskapet. Dessa närma sig till *M. rubrum*.

Vid granskning af exemplaren af *M. album* och *M. rubrum*, förvarade i Herb. M. F., har jag icke påträffat denna hybrid.»

Docent E. Nordenskiöld framlade exemplar af den för Finlands fauna nya coelenteraten

Hydra viridis,

funnen sistlidne sommar i Lojo af fil. mag. Alex. Luther.

Fil. magister A. J. Silfvenius förevisade exemplar af de sällsynta insekterna

Ranatra linearis och Stenophylax nigricornis

samt meddelade om desamma följande:

»1. *Ranatra linearis* L. Tätä Suomessa ennen vähän tavattua vesihemipteriä löysin kaksi kappaletta kesällä 1900 Lappeelta, läheltä Lappeenrantaa, Saimaan rannalta, mutapohjalta, vesikasvien seasta. Saman lajin olen kesällä 1899 tavannut Karjalan kannaksella, Johanneksessa, Pienjärvessä, ja maist. A. Luther on ilmoittanut löytäneensä *R. linearis'*en Lohjalta erään järven mutapohjaiselta rannalta läheltä Torholaa, Karjalohjan rajalta. Tätä ennen on laji tavattu Skurussa, Fiskarsin joen suussa, jotapaitsi yliopiston kokoelmissa on yksi kappale ilman löytöpaikkailmoitusta. — Kaikesta päättäen on *R. linearis* ainakin maamme eteläosissa levinnyt, vaikka se, koostaan huolimatta, helposti jää huomaamatta, se kun lepotilassa ollen on pettävästi tikun näköinen, joten se haavissakin on vaikea löytää.

2. *Stenophylax nigricornis* Brauer. Tästä lajista, joka Suomessa ennen on tavattu vaan Sodankylässä, löysin runsaasti toukkia, nymfejä ja imagoja Lappeelta, läheltä Lappeenrantaa kesällä 1900, missä varhaisemmat asteet tapasin virtaavista niittyojista. Samalla tahtoisin huomauttaa, kuinka alkoholissa säilytettyjen Trichopteri-imagojen lajien määräämiselle välttämättömät perälisäkkeet muodolleen ja asennolleenkin usein suuresti eroavat niistä kuvista, joita Mc Lachlan tunnetussa teoksessaan kuivien kappaleiden mukaan on antanut, jopa niinkin suuressa määrin, että esim. tätä lajia alkoholissa säilytettyjen kappaleiden mukaan on sangen vaikea määrätä.»

Professor O. M. Reuter meddelade följande:

Otillförlitligheten af diverse allmoge-uppgifter om vissa fiskars förekomst.

»Ett par senaste sommar observerade fall hafva föranledt mig att inför Sällskapet framhålla osäkerheten af de uppgifter man beträffande en del djurs utbredning erhåller af allmogen, i det de af denna i vissa trakter använda djurnamnen afse helt andra arter, än dem vi vanligen därmed beteckna. Länge

sedan är bekant, att i vissa nyländska socknar benämningen karp tilldelas färnan *(Leuciscus cephalus)* eller, såsom jag genom införskaffande af exemplar af »karp» fran Kyrkslätt funnit, helt enkelt stora exemplar af vanliga iden *(L. idus)*. Senaste sommar berättade mig en fiskare i Pargas att han där fångat asp. Vid undersökning af exemplaren befunnos dessa emellertid vara vimbor *(Abramis vimba)*, hvilka fiskar förevisades några Pargasbor, för att utröna huruvida de äfven af dem benämndes med samma namn. Dessa kände likväl icke detta, utan sade frågavarande slags fisk kallas »undermunnar», ett allmogenamn, som med afseende å artens långt utskjutande nos måste anses särdeles väl funnet.

Samma sommar fick jag ett nytt bevis på otillförlitligheten af allmogeuppgifter, i det en fiskare från Houtskär berättade, att vid ett båthus i Pargas skulle förekomma siklöja i mängd. Jag bad honom skaffa mig några sådana, och han hämtade då några exemplar af vanliga löjan *(Alburnus lucidus)*. Under det härpå följande samtalet erfor jag, att han kallade denna siklöja, under det han gaf benämningen löja åt pamplöjan eller elritsan *(Phoxinus aphya)*.

Jag har ansett mig böra anföra dessa exempel för att ådagalägga, huru nödigt det är att för undvikande af misstag beträffande en del djurarters utbredningsförhållanden i vårt land med största försiktighet och urskiljning begagna sig af allmogens uppgifter.»

I anledning häraf yttrade lektor Mela:

»Minunkin kokemukseni on se, että tiedonantoja kerätessä täytyy olla hyvin varovainen ja tutkia asia tarkoilleen missä vähänkään voi olla epäilyksen syytä. Mainitakseni vaan yhden esimerkin, olen koetellut saada tietoa sulkavan *(Abramis ballerus)* löytöpaikoista Saimaan vesistöstä Mikkelin läänissä, josta sitä ei vielä tunneta ollenkaan, vaikka läänissä löytyy Sulkava-niminen pitäjäkin. Sain sitten ilmoituksen, että eräs seminaarin oppilas oli opettajalleen kertonut saaneensa Kyyhkylän hovin rannassa ongella oudon kalan, jota vanha kalastaja oli nimittänyt »sulkavaksi». Tuon johdosta matkustin viime

kesänä Kyyhkylään ja tutkin siellä kalamiehiä. Tulos oli, ettei kukaan tuntenut sulkavan kuvaa, vaan *Abramis björkna*'lle käyttivät kahta nimeä: nim. »Pasurilahna» ja »Sulkain» (ei Sulkava.).»

Assistent D. A. Wikström förevisade

En monströs form (»mopsform») af girs (Acerina cernua).

Exemplaret, som tillvaratagits af dr. K. J. Hidén, hade erhållits vid nätfiske i medlet af juli 1902 på c. 3—4 famnars djup i ett sund emellan Lill-Bastö holme och ett skär i Helsingfors östra skärgård.

Till de botaniska samlingarna hade inlämnats följande gåfvor:

35 exx. *Salices* (olika utvecklingsstadier af samma buske) från Uleåborgs trakten, kand. I. Leiviskä. — 186 Hieracier från Södra Finland, rektor M. Brenner. — 3 kärlväxter fr. Södra Finland, dr. J. D. Iverus. — 12 mossor i 29 exemplar, däribland flere för landskapet nya arter samt 1 laf från St, Ikaalinen, mag. O. Sundvik. — *Scirpus parvulus* fr. Borgå skärgård, mag. Ch. E. Boldt. — *Arctophila pendulina* fr. Tornea, stud. J. G. Granö. — *Agrimonia odorata* fr. Ingå, ny för H. M. F., tagen af stud. A. Klingstedt, mag. H. Lindberg. — 2 kärlväxter fr. Korpo, stud. A. Renvall. — 3 kärlväxter, däribland *Epilobium Lamyi* ny för Al., från Sund, lektor J. Lindén. — 13 *Euphrasiæ* fr. Sortavala och Helsingfors-trakten, stud. J. M. Vartiainen. — 3 kärlväxter i 8 exx. fr. Lojo, forstm. Edv. af Hällström

Till de zoologiska samlingarna hade inlämnats följande gåfvor:

1 ex. *Podiceps griseigena,* skjutet i Pälkjärvi sjö d. 9 aug. 1902 af studeranden Harald Arppe, insändt af herr J. Karsten. — Embryoner af *Lacerta vivipara* och nematoder från *Buteo vulgaris* och *Falco tinnunculus*, preparator G. W. Forssell. — 2 ägg af *Coluber natrix,* prof. J. A. Palmén.

Zur Kenntnis der Verbreitung finnischer Chlorophyceen und Cyanophyceen.

Von

A. J. Silfvenius.

(Vorgetragen am 3. Mai 1902).

Die im folgenden Verzeichnisse vorkommenden Algen sind zum grössten Teil von mir im Sommer 1898 in den westlichen Teilen des Isthmus karelicus, im Sommer 1899 in Esbo, Viipuri (Wiborg), Räisälä und Lappee (in der Nähe von Lappeenranta, Willmanstrand) und in den Sommern 1900 und 1901 in Lappee gesammelt. Von den in diesen Proben, deren Anzahl etwa 170 ist, vorkommenden Algen habe ich hauptsächlich meine Aufmerksamkeit auf den Oedogoniaceen, Vaucheriaceen, Zygnemaceen und Nostocaceæ heterocysteæ gerichtet und von anderen Gruppen nur gelegentlich einige mehr charakteristische oder reichlich vorkommende Arten bestimmt. Auch habe ich die in einer von Herrn A. Wahlberg in Pielavesi im Sommer 1897 zusammengebrachten Sammlung vorkommenden Oedogoniaceen und Zygnemaceen bestimmt, und einige für Finnland neue oder seltene, von Herrn O. Bergroth und J. I. Lindroth in Karelia pomorica im Sommer 1896 gefundene Oedogoniaceen erwähnt. Dadurch sind im ganzen 111 Arten aufgezeichnet, die folgenderweise sich auf die verschiedenen Gruppen vertheilen:

Chlorophyceæ 92.
Confervoideæ 54, davon
Oedogoniaceæ 43.
Siphoneæ 6.
Protococcoideæ 10.
Conjugatæ 22.
Cyanophyceæ 19.
Nostocaceæ heterocysteæ 15.
Nostocaceæ homocysteæ 4.

Unter den Oedogoniaceen, Vaucheriaceen, Zygnemaceen und Nostocaceæ heterocysteæ, von welchen Verzeichnisse über den in Finnland vorkommenden Arten publiciert sind[1]), sind folgende sieben Arten: *Oedogonium ciliatum* (Hass.) Pringsh., *Bulbochæte borealis* Wittr., *B. Pyrulum* Lund, *B. monile* Wittr. et Lund, *Vaucheria racemosa* (Vauch.) DC., *Spirogyra catenæformis* (Hass.) Kütz. und *S. crassa* Kütz., und einige Formen für Finnland neu. — Die Zahl der finnischen Oedogoniaceen ist jetzt 80, die der Zygnemaceen 43, der Vaucheriaceen 9, der Nostocaceæ heterocysteæ 41.

Herrn Prof. Fr. Elfving, der während der ganzen Arbeit mir gütigst geholfen hat, und Herrn Dr. K. E. Hirn, der die Bestimmung eines grossen Teiles im Verzeichniss aufgeführten Chlorophyceen, besonders die der meisten Oedogoniaceen, revidiert hat, bitte ich meinen aufrichtigsten Dank darzubringen. Alle Arten, die von Dr. Hirn bestimmt oder gesehen sind, sind an den betreffenden Stellen mit Hirn v. (Hirn vidit) versehen.

Chlorophyceæ (Kütz. ex parte) Wittr.

Ord. **Confervoideæ** (Ag.) Falk.

Fam. **Coleochætaceæ** (Naeg.) Pringsh.

1. *Coleochæte divergens* Pringsh. Lappee, Kaukaa[2]). Pielavesi, Sulkava (Hirn v.).

---

[1]) Fredr. Elfving. Anteckningar om Finlands Nostocaceæ heterocysteæ. Medd. Soc. Faun. et Flor. fenn. XXI, 54—59 (1895).
K. E. Hirn. (I.) Verzeichnis finländischer Oedogoniacéen. Act. Soc. Faun. et Flor. fenn. XI, N:o 6. (1895).
— — (II.) Die finländischen Zygnemacéen. Ibid. XI, N:o 10. (1895).
— — (III.) Monographie und Iconographie der Oedogoniaceen. Acta Soc. scient. fenn. XXVII, N:o 1. (1900).
— — (IV.) Finländische Vaucheriaceen. Medd. Soc. Faun. et Flor. fenn. XXVII, 85—90. (1900).

[2]) Von den in dem Verzeichnisse vorkommenden Kirchspielen befinden sich Kivennapa, Kuolemajärvi, Uusikirkko, Koivisto, Johannes, Viipurin pitäjä, Viipuri und Räisälä in Süd-Karelien, Lappee und Pielavesi in Savolax, Esbo und Helsinge in Nyland.

2. *C. scutata* Bréb. Lappee, in der Nähe von Kaukaa.

Fam. **Oedogoniaceæ** (De Bary) Wittr.

3. *Oedogonium rufescens* f. *exiguum* (Elfv.) Hirn. Lappee, in der Nähe von Kaukaa (Hirn v.)
4. *Oe. suecicum* Wittr. Viipurin pitäjä, Nuoran joki. Esbo, Stor-Pentala-see.

   Pielavesi, Sulkava (Hirn v.).

   F. cellulis vegetativis crassioribus et brevioribus quam in forma typica.

crassit.	cell. veget.	16—18 μ,	altit.	2—4-plo major.
»	oogon.	36—39 »,	»	33—39 μ.
»	oospor.	33—34 »,	»	36 ».

5. *Oe. plusiosporum* Wittr. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.).
6. *Oe. varians* Wittr. et Lund. Räisälä, Ivaskansaari (Hirn v.). Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa. Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.); Lokinmäki (Hirn v.).
7. *Oe. intermedium* Wittr. Räisälä, Ivaskansaari (Hirn v.). Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.).
8. *Oe. Richterianum* Lemmerm. Uusikirkko, Patrunjoki. Die Exemplare gehören derselben, etwas robusteren Form an, die auch vorher in Finnland gefunden ist (Hirn III, 118).
9. *Oe. Boscii* (Le Cl.) Wittr. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Pitkälä.

   Kp. Huttoja, nahe Tiiksi (Bergroth und Lindroth; von Fräulein S. Grenman entdeckt) (Hirn v.).

   F. forma typica paullulo gracilior, itaque ad *β. occidentale* Hirn accedens, oosporis longioribus.

crassit.	cell. veg.	12—16 μ,	altit.	5—11-plo major.
»	oogon.	33—42 »,	»	77—89 μ.
»	oospor.	32—39 »,	»	55—67 ».

10. *Oe. acmandrium* Elfv. Kp. Huttoja, nahe Tiiksi (Bergroth und Lindroth). Nur in Finnland (früher in regio aboënsis) gefunden.

11. *Oe. minus* Wittr. Pielavesi, Sulkava (Hirn v.).
Cellulis vegetativis paullo longioribus quam in forma typica.
crassit. cell. veget. 10—11 μ, altit. 6—7,5 -plo major.

12. *Oe. crispum* (Hass.) Wittr. Räisälä, Ivaskansaari; Pitkänniemen lampi. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Hyötiön saari, Saimaa (Hirn v.). Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.); Niemisjärvi (Hirn v.).
f. vernale (Hass; Wittr.) Hirn. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa (Hirn v.).
Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.).

crassit. cell. veget.	9—10 μ,	altit.	5—7-plo major.
» oogon.	31—37 »,	»	36—39 μ.
» cell. antherid.	8—9 »,	»	8—9 ».

13. *Oe. oblongum* Wittr. Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.).
f. majus (Nordst.) Hirn. Lappee, in der Nähe von Kaukaa (Hirn v.). Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.).

crassit. cell. veget.	7—12 μ,	altit.	5—9-plo major.
» oogon.	27—32 »,	»	47—61 μ.
» oospor.	25—31 »,	»	31—45 ».
» cell. antherid.	7 ».		

Diese Form ist früher nicht in Finnland gefunden.

14. *Oe. nodulosum* Wittr. *β. commune* Hirn. Lappee, Kaukaa (Hirn v.); zwischen Lappeenranta und Kaukaa. Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.)

15. *Oe. Braunii* Kütz.; Pringsh. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.),

16. *Oe. flavescens* (Hass.) Wittr. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa (Hirn v.). — Die Exemplare gehören der idioandrosporischen Form mit den längeren Zwergmännchen an, die früher nicht in Finnland gefunden ist.

17. *Oe. echinospermum* Al. Br. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.).

18. *Oe. sexangulare* Cleve *β majus* Wille. Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.).
Crassit. oogon. 33—34 μ, altit. 43 μ.

19. *Oe. Borisianum* (Le Cl.) Wittr. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Sulkava (Hirn v.). — Die grösseren Oosporen können 67 μ lang werden.

20. *Oe. concatenatum* (Hass.) Wittr. Lappee, Kaukaa, Saimaa (Hirn v.). Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.); Niemisjärvi (Hirn v.).

crassit. cell. veget.	22—28 μ,	altit	3—7-plo major.
» » suffult.	50—55 »,	»	$2-2\frac{1}{2}$ » »
» oogon.	58—67 »,	»	72—119 μ.
» oospor.	55—64 »,	»	59—98 ».
» stip. nannandr.	20—21 »,	»	50—56 ».
» cell. antherid.	11—14 »,	»	13—28 ».

21. *Oe. macrandrium* Wittr. Viipuri, Kivisilta (Hirn v.). Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa (Hirn v.). Pielavesi, Säviä, Jaakkola.

22. *Oe. longatum* Kütz. Wittr. Nordst. Räisälä, Ivaskansaari (Hirn v.).

crassit. oogon. 14—15,5 μ, altit. 19—20 μ.

23. *Oe. ciliatum* (Hass.) Pringsh. Räisälä, Ivaskansaari (Hirn fig. v.).

crassit. cell. veget.	16—17 μ,	altit.	2—2,5-plo major.
» » suffult.	19—20 »,		
» oogon.	41—42 »,	»	58—59 μ.
» oospor.	38—39 »,	»	44—45 ».
» stip. nannandr.	12—13 »,	»	22-23 ».
» cell. antherid.	8—9 »,	»	8—9 ».

24. *Oe. acrosporum* De Bary. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Kaukaa, Saimaa (Hirn v.). Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.).

25. *Oe. undulatum* (Bréb.) Al. Br.; Wittr. *forma α.* Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa, Saimaa. Pielavesi, Kuhalahti.

forma β. Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.); Sulkava (Hirn v.); Lokinmäki; Niemisjärvi.

forma γ. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa. Pielavesi, Niemisjärvi.

Die Form nicht näher bestimmt Räisälä, Rouvansaari, Vuoksi; Pitkänniemen lampi.

26. *Oe. Areschougii* Wittr. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa (Hirn v.). Pielavesi, Sulkava.

27. *Oe. pseudo-Boscii* (Hirn) char. emend. (Fig. 1). Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Sulkava.

Oe. monoicum, antheridiis subepigynis, 1—2 — ? cellularibus; spermatozoidis binis, divisione horizontali ortis.

crassit. cell. veget. 11—14 μ, altit. 8—14-plo maj.
» oogon. 41—50 μ, altit. 75—84 μ.
» oospor. 38—41 », » 55—61 ».
» cell. antherid. 11—12 », » 10—11 ».

Diese Art ist bisher nur in Finnland gefunden (früher in Lojo, in regio aboënsis). — Diese Art weicht von *Oe. Boscii* (Le Cl.) Wittr., ausser den von Hirn (III, 162) schon aufgeführten Eigenschaften, auch dadurch ab, dass sie monöcisch ist, während *Oe. Boscii* diöcisch, macrandrisch ist.

28. *Oe. mitratum* Hirn. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa.

29. *Oe. inclusum* Hirn. Pielavesi, Lokinmäki (Hirn v.). — Auch diese Art ist bisher nur in Finnland (Åland) gefunden.

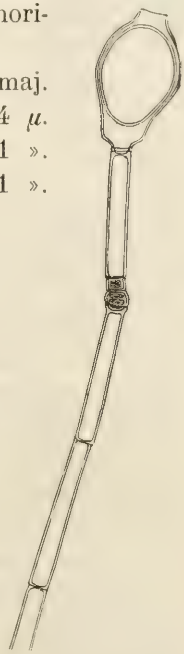

Fig. 1. *Oedogonium pseudo-Boscii* ($^{200}/_{1}$). (Hirn del.)

30. *Bulbochæte Brébissonii* Kütz. Lappee, Kaukaa, Saimaa. Esbo, Lill-Löfö; Stor-Pentala-see.

Räisälä, Karhulampi (Hirn v.).

F. forma typica paullo gracilior, cellulis veget. elongatis.

crassit. cell. veget. 13,5—17 μ, altit. 3—7½-plo major.
» oogon. 44—45 », » 36—42 μ.

31. *B. borealis* Wittr. Kp. Huttoja, nahe Tiiksi (Bergroth und Lindroth) (Hirn v.).

32. *B. intermedia* De Bary. Lappee, Kaukaa, Saimaa (Hirn v.). Helsinge, Rysskär. Esbo, Stor-Pentala-see. Pielavesi, Pitkälä (Hirn v.); Niemisjärvi; Sulkava (Hirn v.); Lokinmäki.

33. *B. subintermedia* Elfv. Lappee, Kaukaa (Hirn v.). — Bisher nur i Finnland (nahe Åbo) gefunden.
34. *B. polyandria* Cleve. Pielavesi, Sulkava (Hirn v.).
35. *B. setigera* (Roth). Ag. Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.); Lokinmäki (Hirn v.).

crassit.	cell. veget.	19—25 μ,	altit.	$2^3/_4$—$4^1/_2$-plo major.
»	oogon.	63—70 »,	»	52—59 μ.
»	cell. androsp.	16—19 »,	»	11—14 ».
»	nannandr.	13—14 »,	»	29—34 ».

36. *B. crassiuscula* Nordst. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Sulkava.
37. *B. Pyrulum* Lund. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.).

crassit.	cell. veget.	23—28 μ,	altit.	3—6,5-plo major.
»	oogon.	73—78 »,	»	58—64 μ.

38. *B. gigantea* Pringsh. Lappee, Kaukaa, Saimaa (Hirn v.).
39. *B. monile* Wittr. et Lund. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Sulkava.
40. *B. nana* Wittr. Pielavesi, Lokinmäki; Sulkava.
41. *B. mirabilis* Wittr. Räisälä, Ivaska. Lappee, Hyötiön saari, Saimaa; in der Nähe von Kaukaa. Pielavesi, Niemisjärvi; Pitkälä (Hirn v.).
42. *B. rectangularis* Wittr. Räisälä, Ivaska; Pitkän niemen lampi. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Saimaa, Kaukaa (Hirn v.).
43. *B. repanda* Wittr. Esbo, Stor-Pentala-see.
44. *B. insignis* Pringsh. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Kuhalahti (Hirn v.); Sulkava (Hirn v.).
45. *B. tenuis* (Wittr.) Hirn. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa (Hirn v.); Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Sulkava (Hirn v.),

Pielavesi, Kuhalahti (Hirn v.).

F. cum forma typica congruens, oogoniis saepius patentibus quam erectis.

crassit.	cell. veget.	15—18 μ,	altit.	$1^1/_2$—2-plo major.
»	oogon.	27—34 »,	»	47—53 μ.
»	stip. nannandr.	12—14 »,	»	19—23 ».
»	cell. antherid.	8—9 »,	»	8 ».

Fam. **Ulothrichiaceæ** (Kütz.) Borzi em.

46. *Hormospora mutabilis* Bréb. Räisälä, Karhulampi.
47. *Chaetophora pisiformis* Ag. Räisälä, Ivaska. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa; 2 km. von Lauritsala nach Joutseno hin.
48. *Ch. elegans* Ag. Lappee, in der Nähe von Kaukaa; 2 km. von Lauritsala nach Joutseno hin. Esbo, Lill-Löfö.
49. *Ch. tuberculosa* (Roth.) Hook. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa.
50. *Draparnaldia plumosa* Ag. Kuolemajärvi, Akkala. Lappee, Saimaa, Kaukaa; zwischen Lappeenranta und Kaukaa.
51. *D. glomerata* Ag. Kivennapa, Joutselkä; Rajajoki. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa; 2 km von Lauritsala nach Joutseno hin.
52. *Stigeoclonium longipilus* Kütz. Räisälä, Ivaska; Vuoksi, Rouvansaari.
53. *S. flagelliferum* Kütz. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.

Fam. **Chroolepidaceæ** (Rabenh.) Borzi.

54. *Microthamnion Kützingianum* Naeg. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; 2 km. von Lauritsala nach Joutseno hin.

Ord. **Siphoneæ** Grev. em.

Fam. **Vaucheriaceæ** (Gray) Dumort.

55. *Vaucheria aversa* Hass. Räisälä, Ivaskansaari. Lappee, Kaukaa; Lauritsala.
56. *V. borealis* Hirn. Lappee, Kaukaa (Hirn v.). Früher ist diese Art nur in Nord-Finnland gefunden. — Die kleineren Oosporen 100 μ breit, 131 μ lang.
57. *V. sessilis* (Vauch.) DC. Lappee, Kaukaa.
58. *V. clavata* (Vauch.) DC. Räisälä, Ruutanalampi.
59. *V. racemosa* (Vauch.) DC. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa (Hirn v.).
60. *V. geminata* (Vauch.) DC. Lappee, Kaukaa.

Ord. **Protococcoideæ** (Menegh.) Kirchn.

Fam. **Volvoceæ** (Cohn) Kirchn.

61. *Volvox aureus* Ehrenb. Viipuri, nahe Saunalahti, in einem Tümpel; durch das massenhafte Vorkommen dieser Art hatte das Wasser des Tümpels eine grüne Farbe angenommen.
62. *Pandorina morum* (Müll.) Bory. Lappee, Luukkaan kylä, in einem Teiche; das Wasser war ganz grün. 20/5 1900.
63. *Gonium pectorale* Müll. Lappee, Luukkaan kylä.

Fam. **Palmellaceæ** (Decaisne) Naeg. em.

64. *Schizochlamys gelatinosa* A. Br. Räisälä, Rouvansaari, Vuoksi. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.
65. *Palmodactylon varium* Näg. Esbo, Gåsgrundet.
66. *Tetraspora explanata* Ag. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa.
67. *T. gelatinosa* (Vauch.) Desv. Räisälä, Ivaska. Lappee, in der Nähe von Kaukaa.
68. *T. cylindrica* (Wahlenb.) Ag. Lappee, in der Nähe von Kaukaa.
69. *T. lubrica* (Roth.) Ag. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.
70. *Euglena sanguinea* Ehrbg. Kommt sehr massenhaft vor, so dass das Wasser ganz roth war, in Viipuri, Saunalahti, in einem Teiche und in Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa, in vielen Ackergräbern.

Ord. **Conjugatæ** (Link.) De Bary.

Fam. **Zygnemaceæ** (Menegh.) Rabenh.

71. *Mougeotia nummuloides* Hass. Lappee, in der Nähe von Kaukaa. Esbo, Gåsgrundet.
72. *M. parvula* Hass. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa.

73. *M. lætevirens* (A. Br.) Wittr. Diese Art scheint sehr allgemein in den süd-östlichen Theilen Finnlands zu sein. Uusikirkko, Kirkkojärvi. Johannes, Pienjärvi. Viipuri, Papulan lahti. Räisälä, Vuoksi, nahe Ivaska; Pitkänniemen lampi (sehr massenhaft). Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; in der Nähe von Kaukaa, Saimaa. Pielavesi, Lampaanjoki.

74. *M. viridis* (Kütz.) Wittr. Esbo, Gåsgrundet; Stor-Löfö.

75. *M. capucina* (Bary) Ag. Pielavesi, Kuhalahti.

76. *Zygnema stellinum* (Vauch.) Ag. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.); Lokinmäki (Hirn v.).

77. *Z. pectinatum* (Vauch.) Ag. v. *decussatum* (Vauch.) Kirchn. Esbo, Lill-Löfö (Hirn v.).

78. *Spirogyra longata* (Vauch.) Kütz. Viipuri, Kivisilta; Suomen veden pohja. Esbo, Lill-Löfö.

f. major nov. f. (Fig. 2). Viipuri, Kivisilta, mit der Hauptform zusammen (Hirn v.).

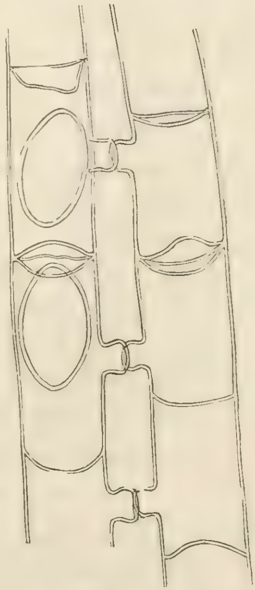

Fig. 2. *Spirogyra longata f. major* ($^{230}/_{1}$).

crassit. cell.	veget.	41—49 μ,	altit.	3—7½	-plo	major.
» »	fructif.	42—49 »,	»	2—3½	»	»
»	zygot.	37—47 »,	»	62—82 μ.		

79. *S. catenæformis* (Hass.) Kütz. (Fig. 3). Esbo, Löfö, im Meere, im Löfö-sund (Hirn v.).

crassit. cell.	veget.	22—28 μ,	altit.	8—12	-plo	major.
» »	masc.	22—28 »,	»	6—8	»	»
» »	fructif.	35—38 »,	»	3—4	»	»
»	zygot.	32—35 »,	»	70—76 μ.		

80. *S. varians* (Hass.) Kütz. Uusikirkko, Ino. Räisälä, Ivaskansaari.

81. *S. communis* (Hass.) Kütz. Räisälä, nahe Ivaska (Hirn v.).
82. *S. majuscula* Kütz. Viipuri, in der Nähe von der Station. Lappee, in der Nähe von Kaukaa. Pielisjärvi, Lokinmäki.
83. *S. crassa* Kütz. Johannes, Rokkalan joki.
84. *S. affinis* (Hass.) Petit. Räisälä, Vuoksi, nahe Ivaska.

crassit. cell. veget. 17—19 μ.

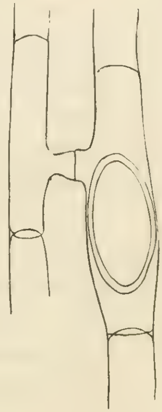

Fig. 3. *Spirogyra catenæformis* (270/1).

85. *S. mirabilis* (Hass.) Kütz. Viipuri, Saunalahti. Räisälä, Vuoksi, nahe Ivaska. Lappee, 3 km. von Lappeenranta nach Simola hin; zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Kaukaa; Luukkaan kylä.

Die Form und die Grösse der Aplanosporen und der fruktifikativen Zellen kann in demselben Faden in hohem Grade variieren.

crassit. cell. fructif. 31—35 μ, altit. 115—303 μ.
» aplanosp. 22—33 », » 46—88 ».

86. *S. bellis* (Hass.) Crouan. Lappee, 3 km. von Lappeenranta nach Simola hin, in der Nähe der Eisenbahn.
87. *S. tenuissima* (Hass.) Kütz. Räisälä, Ivaska.
88. *S. inflata* (Vauch.) Rabenh. Lappee, Kaukaa.
89. *S. kuusamoënsis* Hirn. Diese nördliche Art wurde in Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa gefunden.
90. *S. Weberi* Kütz. Räisälä, Ivaska. Viipuri, Suomen veden pohja; Kivisilta.
91. *S. Grevilleana* (Hass.) Kütz. Räisälä, Ivaska. Lappee, Saimaa, Luukkaan kylä.
92. *S. Hassallii* (Jenner) Petit. Pielavesi, Niemisjärvi (Hirn v.). Nach der Mitteilung von Dr. Hirn gehören die in Hirn IV, 13 unter den Namen *S. groënlandica* Kold. Rosenv. aufgeführten Spirogyren dieser Art an.

Cyanophyceæ Sachs.

Ord. **Nostocaceæ heterocysteæ** Hansg.

Fam. **Rivulariaceæ** Rabenh.

93. *Calothrix parietina* Thuret. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.
94. *Glœotrichia pisum* Thuret. Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Kaukaa.
95. *G. natans* Rabenh. Lappee, in der Nähe von Kaukaa.

Fam. **Sirosiphoniaceæ** Rabenh.

96. *Hapalosiphon pumilus* (Kütz.) Kirchn. Johannes, Pienjärvi. Koivisto, Mertajärvi. Räisälä, Vuoksi, Rouvansaari; Karhulampi. Lappee, 4 km von Lappeenranta nach Simola hin; zwischen Lappeenranta und Kaukaa; Saimaa, Kaukaa. Pielavesi, Lokinmäki. Esbo, Stor-Pentala-see.
97. *Stigonema ocellatum* (Dillv.) Thuret. Johannes, Pienjärvi. Pielavesi, Lokinmäki. Esbo, Stor-Pentala-See.
98. *S. mamillosum* Ag. Esbo, Gåsgrundet.

Fam. **Scytonemaceæ** Rabenh.

99. *Scytonema crispum* (Ag.) Bornet. Uusikirkko, Kuujärvi.
100. *Tolypothrix lanata* Wartmann. Räisälä, Ivaska, Vuoksi; Rouvansaari, Vuoksi. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.

Fam. **Nostoceæ** Kütz.

101. *Nostoc cœruleum* Lyngb. Pielavesi, Lokinmäki.
102. *N. pruniforme* Ag. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.
103. *Anabaena flos aquae* Bréb. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa.
104. *A. inæqualis* Kütz Lappee, zwischen Lappeenranta und Kaukaa.
105. *A. oscillarioides* Bory. Räisälä, Ivaskansaari. Lappee, Saimaa, in der Nähe von Kaukaa. Pielavesi, Niemisjärvi.

106 *A. torulosa* Lagerh. Räisälä, Ivaska. Lappee, Luukkaan kylä.
107. *Cylindrospermum majus* Kütz. Räisälä, Vuoksi, in der Nähe von Ivaska.

Ord. **Nostocaceæ homocysteæ** Bornet et Flahault.

Fam. **Lyngbyeæ** Gomont.

108. *Phormidium laminosum* Gomont. Lappee, Kaukaa.
109. *Ph. Retzii* (Ag.) Gomont. Kuolemajärvi, Akkala. Räisälä, Ukonkoski.
110. *Oscillatoria limosa* Ag. Uusikirkko, Vammeljärvi.
111. *O. irrigua* Kütz. Viipuri, Saunalahti.

Om gråalens och andra s. k. litorifoba arters förekomst på Finlands sydkust.

Af

M. Brenner.

Bland s. k. litorifoba arter i Helsingfors-trakten uppräknas i Sällskapets Meddelanden, h. 18, p. 264 äfven *Alnus incana* (L.), hvartill Hj. Hjelt i sin Conspectus II p. 41 tillägger, att den, ehuru ymnigt förekommande i Tölö vid Helsingfors och i Esbo omkring en km från kusten, dock säkert är litorifob i hela södra Finland likasom i Helsingfors-trakten.

I anledning häraf må det tillåtas att anföra några data, egnade att måhända modifiera detta påstående. Sålunda förekommer arten vid Helsingfors, utom i Tölö-trakten, där den bland annat intager klibbalens vanliga plats på själfva stranden vid Tölöviken, likaledes i stort antal på själfva stranden af Högholmen, äfvensom vid Edesviken. I alla dessa fall är den reslig och storväxt. Vidare uppträder den i Kyrkslätt pa Sundsberg vid Esbo-viken på fuktig mark vid åkrar nära stranden och på Strömsby vid Pikkala-viken i yngre klenare exemplar bland björk, rönn, tall och gran på stenig ängsbacke samt

i fuktig blandskog ungefär $1/2$ km. från stranden, att icke tala om täta gråaldungar i trakten af Kantvik och Kolsarby på litet längre afstånd därifrån. Likaledes har jag i Ingå anträffat den i såväl yngre som äldre exemplar på Haga alldeles invid Kyrkfjärden och i stora kraftfulla exemplar högre upp, vid vägen emellan Sågars och Fagernäs, jämte det den tidigare observerats på Fagervik. Att den dessutom skall förekomma på flere andra ställen vid eller i närheten af hafvet i södra Finland, torde man kunna sluta till såväl af dessa här anförda exempel, som af dess nyligen skedda upptäckt på stranden af Hogland. Visserligen betydligt mindre allmän vid kusten än i det inre af landet, synes den mig i betraktande häraf dock ej kunna kvalificeras som litorifob.

Det förefaller mig snarare som om den uti sin utbredning söderut vore förekommen af sin sydliga frände klibbalen, hvilken inom ekzonen, såvidt kändt är, ensam representerade släktet, och hvilken den möjligen i en aflägsen framtid komme att undantränga, ett antagande, som på ett enkelt sätt kunde förklara dess olika frekvens vid Finska och Bottniska vikarnes kuster.

Icke allenast på själfva hafsstranden, utan äfven på våt och fuktig mark i allmänhet, ja, vid kusten till och med på torrare mark, finner man gråalen i södra Finland öfver hufvud taget ersatt af eller stadd i stark konkurrens med klibbalen, hvaremot den i de nordligare trakterna i följd af klibbalens tillbakaträdande blifvit den förherskande. På de af mig anförda platserna i södra Finland, där gråalen nu anträffas, har denna art tydligen infunnit sig senare än klibbalen och vid sin bosättning haft hjälp af människan. På Haga vid Ingå kyrkfjärd förekomma de unga gråalarna jämte hägg och sälg långs kanten af en yngre fuktig äng på ena sidan om en landsväg, vid hvars andra, högre belägna sida gamla ståtliga klibbalar kanta tallbacken därofvan. Att klibbalen här ursprungligen uti täta bestånd, med eller utan björkinblandning, varit allena rådande, intygas af de spridda högväxta träd som uti den kärrartade trakten i närheten ännu kvarstå. Äfven de andra omnämnda fyndorterna

i Ingå utgöras af vägkanter vid skog eller odlad mark, med eller utan klibbal i grannskapet. I Kyrkslätt äro de i fråga varande växtplatserna äfven landsvägskanter samt ängsbackar och beteshagar. Vid Helsingfors slutligen, där gamla högväxta träd, i likhet med klibbalen och delvis ersättande denna, intaga själfva stranden, hafva efter all sannolikhet de ursprungligen här växande klibbalarna långt före detta förstörts och redan tidigt ersatts af inflyttande gråal, en omständighet, som, jämte dess förekomst på stranden af Hogland, tydligen talar emot att något »inflytande af hafvets närhet» skulle vara orsaken till gråalens svagare spridning på Finlands sydkust.

Hvad för öfrigt den af Saelan konstaterade förekomsten på Hogland vidkommer, är den så till vida intressant, som den utvisar att gråalen, om också uppträdande i en tillföljd af hafsstormarna eller måhända ringa ålder småväxt form, uthärdar hafsklimatet, någonting, som för öfrigt äfven framgår af dess förekomst på Eckerö på Åland och vid Skagerrack i Sverige och Norge, men bestyrker ingalunda, såsom Hjelt i Consp., l. c., synes mena, tidigare uppgifter från 1841 och 1851, att gråalen därstädes skulle vara så allmän, att klibbalen vore endast »nästan allmännare» eller att den skulle på fuktiga sänkningar omgifva ängarne, där den nu allmänna klibbalens förekomst därjämte genom uttrycket »ob mit *A. glutinosa?*» angifves som osäker. Att förhållandet sedan dess skulle hafva förändrats därhän, att gråalen, som åren 1856 samt 1867—1873 ej alls observerades, nu ej förekommer annorlunda än som några sterila buskar på en rullstenshafsstrand, kan man väl dock ej, med kännedom af dess starka propagationsförmåga, antaga. I betraktande häraf torde äfven uppgiften angående gråalens förekomst på Lavansaari, om ock sannolik, fortfarande erfordra direkt bekräftelse.

Af öfriga som litorifoba uppgifna växter förekommer *Campanula patula* i stor ymnighet i Ingå, bland annat invid hafvet så rikligt, att på tidigare hafsbotten uppodlade ängar äro alldeles violetta däraf; den anträffas äfven nära hafvet i Kyrkslätt och vid Helsingfors samt uppgifves som allmän på Fagervik. *Geranium silvaticum* med var. *parviflorum* förekommer på

ängsbacke vid hafsvik å Svartbäck i Ingå och är äfven uppgifven som allmän på Fagervik, *Campanula glomerata* finnes i Ingå Joddböle på 1/2 km:s afstånd från hafvet och dessutom på Fagervik och på Drumsö vid Helsingfors, samt *Knautia arvensis* allmänt på åkerbackar vid Esbo-viken och Tavastfjärden i Kyrkslätt samt mindre allmänt vid hafsvik i Inga, Svartbäck, hvarjämte den uppgifves som allmän på Fagervik och i östra Nylands kusttrakter. Alla dessa tillhöra dessutom Hoglands flora. Måhända har i stället för den sist nämnda afsetts *Succisa pratensis*, som, ehuru äfven den tillhörande Hoglands och Fagerviks flora, af mig i Nyland ej anträffats närmare än på ungefär 2 mils afstand från närmaste hafsvik, såsom på Koskis, numera Eriksgård, i Kyrkslätt och af S a e l a n uppgifves i norra delen af östra Nyland ersätta den i kusttrakten allmänt förekommande *Knautia arvensis*. *Salix rosmarinifolia* slutligen finnes i Kyrkslätt på Smeds, ungefär en km från närmaste hafsvik samt längre därifrån i Qvarnby och Ingels och har äfven insamlats vid Ingå prästgård invid Kyrkfjärden, jämte det den i Flora Fagervikiensis upptages som allmän. Äfven de af ofvanstående s. k. litorifoba arter, som verkligen äro mindre allmänna i kusttrakten, synes sålunda i själfva verket ej sky hafvets närhet.

I sammanhang härmed tillåter jag mig meddela några upplysningar angående en del tidigare uppgifter rörande graalen.

Den af H. L i n d b e r g på Åland, Eckerö, funna gråalen hör till var. *virescens* Whlnb. (= var. *borealis* Norrl., Brenn. i Medd. af Soc. pro Fauna et Flora Fennica, h. 18, p. 184.)

A. incana var. *virescens* Whlnb. i Brenn. Flor., p. 170, afser icke, såsom H j. H j e l t i Consp., p. 49, förklarligt nog synes förmoda, var. *borealis* Norrl. eller, såsom den numera kallas, var. *virescens* Whlnb., utan en i H. M. F. med detta namn betecknad grönare form från Wasa af den sedermera särskilda var. *intermedia* f. *sublaevis* Brenn.

A. incana var. *virescens* Whlnb. (= var. *borealis* Norrl.) sammanfördes i Brenn. Flor., l. c., med de senare urskilda var. *intermedia* Brenn. och var. *confusa* Brenn. under namnet *hir-*

suta (Turcz.), hvilket namn alltså här ej, såsom Hjelt i Consp. p. 44 förmodar, betecknar någon mellanform till var *argentata* Norrl.

Var. *sibirica* (Fisch.) åter i Brenn. Flor. l. c. består af de sedermera särskilda f. *sublaevis* pro max. p. af var. *intermedia,* f. *glabrata* af var. *virescens* och f. *glabrescens* af var. *confusa.*

Såsom af Brenn. Flor. l. c. framgår, är icke, såsom Hjelt antager, var. *acuminata* Reg. därstädes densamma som äfven där under namn af var. *bipinnatifida* beskrifves, utan Regel's var. *pinnatifida* lusus *acuminata*, skild från var. *pinnatifida* lusus *vulgaris* = *pinnatifida* Led. genom helbräddade eller endast på yttre sidan sågade, smala och spetsiga, stundom utböjda flikar, alltså med undantag af de hela flikarna i visst hänseende påminnande om var. *bipinnatifida.* Att denna sistnämnda skulle hafva kallats var. *acuminata*, har jag ingenstädes kunnat finna, ej ens i Diar. 2, X, 1869.

Hvad slutligen var. *argentata* från Muhos vidkommer, så synes den mig lika väl som t. ex. den från Willmanstrand göra skäl för detta namn. Sandman's exemplar från Karlö åter har jag ej sett och därföre anfört denna lokal endast som litteraturuppgift. De från Korpilahti Piililä och Wiitasaari befintliga exemplaren hafva af mig i Medd., h. 18, p. 183 och 184 särskilts under namn af var. *sericea*, hvilken form af Hjelt alldeles förbigåtts.

Muutamista havupuun-muunnoksista.

Esitti

A. Osw. Kihlman.

Jo kuusi vuotta sitten huomasin maantien varrella Paarlammin palstatilan maalla muutamia km:ä lounaaseen päin Ruoveden kirkolta omituisen näköisen kuusen, jota minä en kuitenkaan silloin ehtinyt tarkemmin tutkia. Matkustaessani viime

kesänä samaa tietä muistui tämä puu taas mieleeni ja huomasin sen silloin tuntuvasti kehittyneen, muuttuneen entistänsä oudommaksi ja tavallisesta kuusityypistä poikkeavaksi. Puu osoittautui olevan hyvin kaunis, nuorehko exemplari Conwentz'in surukuusesta, *Picea excelsa* lusus *pendula* Jacques & Hérincq. Myötäseuraavan valokuvan siitä on maisteri A. Aminoff, jonka maalla se kasvaa, hankkinut ja hyväntahtoisesti lahjoittanut Seuran kokoelmiin. Hän on myöskin antanut siistiä puun läh'mmän ympäristön sekä poistamalla liika lähellä kasvaneet puut toimittanut sille kylliksi tilavan ja samalla suojatun kasvipaikan, missä sen harvinainen kauneus oivallisesti tulee näkyviin.

Alkuperäisesti mainittuna tarhamuotona on *pendula*-kuusi varsinkin Conwentz'in tarkan selonteon kautta[1]) tullut yleisemmin tunnetuksi. Schröter mainitsee[2]) koko Europasta kaikkiaan 12 eksemplaria, joista kuitenkin 2 myöskin kantaa normaalisia oksia, yksi löytäjän[3]) oman ilmoituksen mukaan ei kuulune tähän, vaan *viminalis*-muotoon ja yksi jälellä olevista (Pohjois-Unkarista) ehkä ei ole sekään aivan varma. *Picea pendula* voidaan siis toistaiseksi pitää suurena harvinaisuutena Europan kasvistossa.

Se eroaa päämuodosta siinä että, latvasilmu kehittyen normaalisesti ja voimakkaasti, primäriset, muuten normaalisesti haarautuvat oksat tulevat hyvin heikoiksi ja hennoiksi. Vaikka ne nuorina ovatkin tavallisen näköisinä vaakasuorassa tai hiukan ylöspäin suunnatussa asemassa, joutuvat ne pian oman painonsa takia toisen näköisiksi ja riippuvat hervottomina pitkin runkoa, joka siitä saa sypressin tapaisen muodon. *Picea pendulan* omituisuutena näkyy sitä paitsi olevan että elävä lehvistö varjokkaassakin metsässä ulottuu hyvin alhaalle eli melkein maahan saakka.

Nopeasti kasvavassa Paarlammin puussa tulevat, kuten valokuvakin näyttää, nämät ominaisuudet hyvin selvästi näky-

---

[1]) Abh. zur Landeskunde d. Prov. Westpreussen. IX. 1895.

[2]) Vierteljahrsschrift d. naturf. Gesellsch. in Zürich. XLIII. 1898.

[3]) Th. M. Fries, Bot. Notiser. 1890, s. 257.

viin. Varsinkin on lehvistön yläosassa oksien alkuperäinen asento selvä ja myöhemmin seuraavat muutokset helposti huomattavat. Alempana rungossa on pikkuoksien lukumäärä jo hyvin suuri; ne kätkevät enemmän tai vähemmin täydellisesti primääristen oksien lähtökohdat ja muodostavat, kääntäen hitaasti kasvavat kasvaimensa ulospäin, vähitellen melkein tasaisen pinnan, näyttäen siltä kuin puu olisi huolellisen leikkaamisen kautta semmoiseksi muodostettu.

Tähän asti tunnetuista *Picea pendula*-puista on epäilemättä tuo ensiksi Conwentz'in teoksessa ja sittemmin useasti kuvattu eksemplari Stellinen metsästä lähellä Elbingin kaupunkia komein ja säännöllisin. Tämä arveltiin (1893) ainakin 60 vuoden vanhaksi ja on luultavasti vieläkin vanhempi. Tuon noin 24 m korkuisen puun pituuskasvu on jo melkoisesti vähentynyt. Noin $^2/_3$ osaksi on runko erittäin tasaisen ja tuuhean, pylväsmäisen lehvistön peittämänä; ylempänä lehvistö ensiksi hitaasti, sitten nopeasti soukkenee, pysyen kaiken aikaa hyvin tiheäoksaisena, joten latvankin oksarakenne on vaikeasti nähtävä.

Paarlammin puun ikä on nyt (1902) tuskin puoli Stellinen puun yllämainitusta iästä. Luultava siis on, että sen ulkomuoto vastaisuudessa yhä enemmän lähenee Conwentz'in karakteristista tyyppiä. Maisteri Aminoff'in hyväntahtoisesti toimittaman mittauksen mukaan on puu tätä nykyä 10,25 m korkea, rungon läpimitta on rinnan korkeudella 13 cm ja lehvistön läpimitta lähellä maanpintaa noin 75 cm.

Vapaaherra Carpelan on minulle hyväntahtoisesti ilmoittanut eräästä kuusesta, joka kasvaa tien varrella Kirjakkalan tehtaasta Perniön pitäjässä suurelle rantamaantielle erään torpan läheisyydessä. Tämän puun hän sanoo olevan muotonsa puolesta vielä huomattavampi kuin Paarlammin kuusi, joka sekin on vhra Carpelan'ille tunnettu. — Insinööri Filip Karlsson Kirjakkalassa, jolta olen pyytänyt täydentäviä tietoja, on kirjeessänsä kertonut, että tämän kuusen omituinen muoto johtuu siitä, että kaikki oksat ovat aivan lyhyet sekä melkein yhtäläiset alhaalta latvaan asti. Tästä päättäen kuuluu Kirjakkalan kuusi muunnokseen *columnaris* Carr., joka sekään ei liene tätä ennen

Ljustryck G. Arvidsson, H:fors.

PICEA EXCELSA Link,

lusus **pendula** Jacques et Hérincq.

Paarlampi in Ruovesi, Finnland.

Photo A. Aminoff

kirjallisuudessa mainittu Suomesta ja ylimalkain metsäpuuna on ani harvinainen. Schröter tuntee tästä muodosta vaan 6 eksemplaria, kaikki Schweitzistä, ja niistä vaan yksi kauttaltaan tyypillinen kuten Kirjakkalan puu; muut 5 puuta ovat näet syntyneet silmuvariationin kautta siten, että puun alaosa esittää ihan normaalisen kuusen, yläosa taas *columnaris*-muodon; raja molempien osien välillä on kovin jyrkkä. *Columnaris*-muoto syntyy siten että, latva-silmu pysyen muuttumattomana, kaikki primäriset oksat muuttavat kasvunsa tuulenpesäntapaiseksi (Hexenbesen, nanismus?). — Kirjakkalan kuusi on paikkakunnalla tunnettu »kauniin kuusen» nimellä. Sen ijästä en tunne muuta kuin että se jo ainakin 20 vuotta sitten herätti ohikulkijan huomiota.

Tämän yhteydessä sopii ehkä mainita muutamia havupuumuotoja, jotka olen viime vuosina löytänyt.

Välimuoto *Picea excelsa typican* ja *virgatan* välillä on kyllä ennenkin tunnettu. Hyvin karakteristinen, tähän kuuluva nuori puu kasvaa maantien varrella Saarijärven Kankaalan maalla lähellä Wiitasaaren rajaa. Se poikkeaa *virgata*'sta siinä että primääriset oksat tekevät jotenkin runsaasti sekundärisiä oksia, jotka kuitenkin jäävät kehittymättömiksi ja hyvin lyhyiksi, muodostaen ikäänkuin keriä pitkin puun oksia. Tämä surkastusmuoto (lusus *glomerulans* m.) kasvaa myöskin Espoon Martinkylässä.

Kuusen *nana*-muotoja olen Espoon Kaitansin maalla tavannut kaksi eksemplaria. Toinen on noin 1,5 m korkea *conica*-muoto selvällä oksittomalla rungolla ja leveällä, keilamaisella, hyvin tuuhealla lehvistöllä. Se lienee kuten ympäröitsevät, korkeat kuuset tätä nykyä noin 30 vuotta vanha. Toinen on noin jalan korkuinen, surkastunut pikkupensas säännöttömällä, harvanpuoleisella kasvulla; senkin ikä lienee yli 20 vuotta.

Kuusen värimuodoista olen tavannut f. *variegatan* Carr. Ikaalisen Luhalahdella sekä Saarijärven Riihimäen maalla kummassakin tapauksessa pienen, toista jalkaa korkean pensaan. Myöskin f. *aurea* Carr., joka tätä ennen tuskin on Suomesta mainittu, kasvaa suon reunassa Saarijärven Riihimäen maalla; tämäkin on pieni pensas, jonka nuoret neulaset ovat hohtavan

keltaiset ja vasta myöhemmin (syyskesällä tai toisella keväällä) muuttuvat vihreiksi.

Tästä eriävä muoto on yksi puu, josta herra H. A. Printz Hämeenkyrössä on jättänyt minulle oksia. Sen neulaset ovat hyvin vaaleat, vihreänkeltaiset ja niiden väri on pysyväinen. Puu, joka kasvaa Hämeenkyrössä, Kostulan Hannun maalla, on nykyään noin 2 m korkea, runko 3 cm paksuinen; värinsä kautta tämä *pallida*-muoto hyvin selvästi eroaa kaikista ympäröitsevistä kuusista. — On samalla ehkä syytä mainita, että se *variegata* eksemplari, jonka herra Printz ennen on ilmoittanut kasvavan samassa seudussa (vrt. Medd. 19, s. 113), myöhemmin on koetettu siirtää kirkkomaahan, mutta homma ei onnistunut, vaan puu on siihen kuollut.

Männystäkin olen tavannut *aurea*-muodon, nimittäin Janakkalan Harakkamäen maalla, jossa eräällä kuivalla aholla kasvoi 3 kituvaista, 30—60 senttiä korkeata tainta. Tämänvuotiset neulaset olivat vielä syyskuun keskivaiheilla oljenkeltaisia, viimevuotiset taas ainakin heinäkuun loppupuolella normaalinväriset. Kaksi näistä taimista on muutettu suojatumpaan paikkaan.

Omituinen petäjän muunnos on pahkula-petäjä (Knollenkiefer, f. *gibberosa* m.), josta jo ennen olen museolle jättänyt kaksi noin 2 m pitkää pölkkyä. Toinen niistä on tavattu Pyhähäkin kruununmetsässä Saarijärvellä korkeana puuna 32—35 cm paksuisella rungolla. Kuori on sillä huomattavan ohut, puuosa täynnä noin nyrkinkokoisia pahkuloita, jotka, mikäli olen voinut huomata, ovat syntyneet siten että kuoren uudistuskudoksen toiminta on hyvin epätasainen ollen paikotellen tuntuvasti vilkkaampi kuin muualla.

Toisen eksemplarin olen saanut metsänhoitaja F. G. Bergroth'in suosiollisella välityksellä Korpiselän kruununmetsistä. Sen kuori on paksumpi, pahkulat isommat ja säännöttömämmät kuin edellä mainitussa eksemplarissa; runko on 33—50 cm paksu. — Kolmannen, erittäin kauniin eksemplarin, sekin Korpiselästä, omistaa metsänhoitaja Bergroth; toisen pölkyn samasta rungosta olen nähnyt vapaaherra Ernst Wrede'n luona. Valokuvan ensimmäisestä kappaleesta olen jättänyt kokoelmiin.

Kaikesta päättäen ei tämä omituinen petäjä-muoto ole kovin harvinainen metsissämme. Metsänhakkaajilta sekä Kurun takamailla että Pihtiputaalla olen kuullut, että semmoisia hirsipuita välistä tavataan. — Conwentz'in mukaan löytyy Wirthyn kruununpuistoissa, Länsi-Preussin Stargardin läheisyydessä, runsaasti pahkula-petäjiä, tavallisesti yksitellen tai 3 à 4 yhdessä; kuitenkin on eräässä paikassa isonpuolinen petäjistö muodostettu yksin tämmöisistä puista.

Harvinainen ilmiö lienee sitä vastoin *Pinus silvestris brachyphylla* Wittr. *(parvifolia, brevifolia, microphylla)*, josta kolmatta metriä korkea pirteännäköinen puu kasvaa kankaalla lähellä Saarijärven kirkkoa. Neulaset ovat enimmäkseen 10—14 (6—17) mm pitkät ja puu muistuttaakin kauempaa katsottuna pikemmin kuusta kuin mäntyä. Aivan identtisen muodon on Hisinger aikoja sitten löytänyt Fagervikin läheisyydessä.

Liite.

Myöhemmin on insinööri Filip Karlsson hyväntahtoisesti antanut seuraavia tietoja Kirjakkalan »kauniista» kuusesta. Puun korkeus on noin 20 m. Rungon oksaton osa on 4 m ja sen läpimitta 25 cm. Oksien pituus, joka on miltei sama latvan yläosaan asti, on noin 1,25 m, niiden asema on nyt jonkun verran riippuva. Puun ikä on arvioitu noin 100:ksi vuodeksi. Sen ulkomuoto sanotaan olleen kauniimmillaan 20 vuotta sitten, jolloin oksat olivat melkein vaakasuorassa asemassa. — Puun rauhoittamisesta on pidetty huolta.

Myötäseuraava, insinööri Carlsson'in tekemä, käsipiirustus osoittaa suunnilleen puun ulkomuotoa ja kasvutapaa. Ylläolevista tiedonannoista käy jo selville, että en erehtynyt kun otaksuin puun kuuluvan muunnokseen *columnaris,* jonka kauniimpia ja tyypillisimpiä edustajia se epäilemättä on. Pari pientä oksaa, jotka ins. Carlsson hyväntahtoisesti] on toimittanut minulle nähtäviksi, vahvistaa puolestansa sekin otaksumiseni oikeaksi.

Mötet den 1 november 1902.

Till inhemska medlemmar invaldes med acklamation studenterna Harald Nordqvist och Unio Sahlberg (föreslagna af professor J. A. Palmén) samt student Arthur Ramsay (föreslagen af rektor A. Arrhenius).

Professor J. Sahlberg föredrog:

För Finlands fauna nya Coleoptera.

— Se pag. 39.

Rektor M. Brenner föredrog:

Under sommaren 1902 observerade variationer hos blommorna af Viola tricolor L.

— Se pag. 41.

Under föredraget framlade herr Brenner en rikhaltig, vackert konserverad samling af till nämnda art hörande former.

Amanuens Harald Lindberg föredrog om de för det finska floraområdet nya fanerogamerna:

Galium saxatile och Centaurea Jacea × Phrygia.

— Se pag. 45.

Vid föredraget demonstrerades exemplar af ofvannämnda växter.

Dr Oscar Nordqvist föredrog:

Some observations about the eel in Finland.

— Se pag. 48.

Under andragandet demonstrerade Herr Nordqvist formollagda exemplar af ålungar, hvarjämte han uppmanade till planmässiga iakttagelser öfver ålyngel och dettas vandringar.

Statsentomologen, dr Enzio Reuter förevisade s. k. häxkvast-bildningar på björk och föredrog därvid följande:

Angrepp af Eriophyider såsom medverkande orsak till häxkvastbildningar.

»För längre tid tillbaka var den åsikt gällande, att s. k. »häxkvastar» å björk uppkommo till följd af insektangrepp. Som bekant gjorde emellertid E. Rostrup år 1882 den upptäckten, att sagda deformationer å *Betula odorata* förorsakades af en svamp, som af honom följande år beskrefs under namn af *Taphrina betulina*. Enligt Sadebeck framkallas liknande missbildningar å *Betula verrucosa* af en annan närstående art, *T. turgida*. De af nyssnämnda forskare anställda undersökningarna ådagalade till fullo, att ett värkligt kausalsammanhang existerade mellan uppträdandet af nämnda parasitsvampar och förekomsten af häxkvastbildningar.

Nyligen har en engelsman, E. T. Connold, i sitt år 1901 utkomna arbete »British vegetable galls» framhållit, att i England liknande häxkvastbildningar på björk, af hvilka flere fotografiska afbildningar meddelas, förorsakas af en liten gallacarid, *Eriophyes rudis* Can. Connold har i detta afseende undersökt sådana deformationer i alla storlekar, från deras allra första begynnelse ända till de största häxkvastbildningar, som mätte 8 fot 6 tum (engl. mått) i omkrets, och därvid alltid funnit sagda acarid närvarande i ofantlig mängd. Om förekomsten af någon *Taphrina*-art nämner han däremot i dessa fall intet. Liknande häxkvastbildningar å *Corylus avellana* äro i samma arbete beskrifna och afbildade; dessa förorsakas enligt hans uppgift af en annan *Eriophyes*-art, *E. avellanae* Nal. var.? — Den omständigheten, att sagda författare undersökt nämnda häxkvastbildningar i alla utvecklingsstadier och därvid alltid konstaterat en synnerligen talrik förekomst af ofvannämnda, ofta visserligen endast knoppdeformationer alstrande acarider, synes tala för riktigheten af hans påståenden. Det

förhållande, att han ingenting nämner om möjligheten af *Taphrina*-infektion, är visserligen egnadt att förringa värdet af hans undersökningar. Men då man betänker, dels att han funnit utpräglade häxkvastbildningar å en växt *(Corylus avellana)*, å hvilken någon *Taphrina*-art icke torde vara känd, dels den omständigheten, att han i samma arbete omnämner angrepp af *Exoascus*-arter *(Ex. insititiae* och *Ex. pruni)* — något som synes gifva vid handen att *Taphrina*-frågan icke borde för honom vara främmande — synes det mig som om *Eriophyes*-arternas förekomst i dessa häxkvastbildningar icke berott på en tillfällighet, utan står i konnexion med sagda missbildningar. Som ytterligare stöd härför må ännu erinras därom, att å *Salix*-arter, isynnerhet å *Salix caprea,* icke sällan anträffas af Eriophyider förorsakade deformationer, hvilka i mångt och mycket påminna om smärre häxkvastbildningar.

I anledning af uppgifterna i nyssnämnda engelska arbete har jag för ett par dagar sedan undersökt särskilda häxkvastbildningar å björkar, växande i den s. k. Fabriksparken härstädes, och därvid å samtliga häxkvastar mellan knoppfjällen anträffat den af Connold omnämnda acariden *Eriophyes rudis* Can. i synnerligen stort antal. Å en del häxkvastar iakttogs intet spår af *Taphrina,* å ett par andra däremot ett ringa antal sporer; det förtjänar dock framhållas, att årstiden är högeligen olämplig för konstaterandet af förekomsten af *Taphrina.* Utan att på något sätt vilja fördrista mig att sätta i tvifvelsmål riktigheten af Rostrup's, Sadebeck's, m. fl:s uppgifter angående *Taphrina*-angrepp sasom faktisk orsak till uppkomsten af häxkvastar — detta förhållande måste ju anses såsom orubbligt fastställdt — håller jag dock för sannolikt, att äfven *Eriophyes*-arter kunna, att dömma af Connold's undersökningar måhända ensamt för sig, men i alla fall såsom medverkande orsak, gifva upphof till häxkvastbildningar å björk och måhända äfven å andra trädslag.»

I anledning af herr Reuter's föredrag uttalade sig prof. A. Osw. Kihlman i den riktning »att antagandet af acariderna såsom egentliga upphofvet till häxkvastbildningen hos

björken knappast kunde anses tillfredsställande sålänge, på sätt i det refererade arbetet tyckes vara fallet, den i dessa bildningar normalt parasiterande *Exoascus*-arten lämnas utanför frågeställningen. På grund af Sadebeck's, Rostrup's och andras undersökningar har som kändt hittills allmänt antagits ett kausalt samband mellan närstående *Exoascus*-arter och resp. häxkvastbildningar t. ex. på dvärgbjörk och gråal. Det är ej bekant, att *Exoascus betulinus* skulle uppträda utanför häxkvastbildningarna, medan af referatet framgår, att de misstänkta acariderna icke äro så exklusiva. Äfven denna omständighet synes ej tala till förmån för den nya hypotesen. Frågan synes sålunda erfordra vidare utredning.»

Herr Elis Nordling lämnade följande meddelande:

Allan (Heralda hiemalis) häckande på Lill-Tytterskär.

»Förrän jag till Sällskapet inlämnar en redogörelse för resultaten af den resa, jag sistlidne sommar på Sällskapets bekostnad gjorde till en del utöar i Finska viken, vill jag här på förhand meddela ett fynd, som kanske äger något intresse.

Vid mitt besök på Lill-Tytterskär (på allmogespråket »Säyvi»), en låg, sandig, circa 3 km lång och 1 km bred holme SO från Hogland, fann jag *H. hiemalis* L. häckande på ön. Boet, som innehöll åtta friska ägg, befann sig på en lång och smal, i hafvet utskjutande sandig udde, bevuxen endast med spridda grässtrån och *Empetrum nigrum*-ris i täta flakor. Äggen voro lagda i en grund fördjupning i sanden midt i en *Empetrum*-tufva, med fågelns mörka dun som bale.

Måttserien för äggen är följande:

53,2	52,5	52,0	52,0	52,5	51,8	51,2	49,3
38,3	38,0	37,4	38,0	38,4	37,4	38,0	37,0

Fynddatum: den 1 juni.

Ännu den 13 juni såg jag allan uppehålla sig i smärre flockar kring dessa utöar, och enligt allmogens samstämmiga uppgift skall en del allor regelbundet hela sommaren kvardröja i trakten. En allmogeman från Tytterskär, Emil Perheenmies,

sade sig förut hafva funnit allan häckande på Lill-Tytterskär och äfven skjutit ungar af den därstädes.»

Studeranden Rolf Krogerus föredrog:

Meligethes difficilis Sturm i Finland.

»På en exkursion den 2 juni 1902 i omnejden af Borgå infångade jag en svart *Meligethes*-art, som genom en mera glänsande öfversida och starkare punktur skilde sig från de finska arterna. Vid närmare granskning befanns det vara den inom vårt naturalhistoriska område förr ej anträffade *Meligethes difficilis* Sturm.

Arten i fråga skiljer sig från den närstående *M. viduatus* Sturm genom en långt glesare punktur, i synnerhet på elytra, samt från *M. subrugosus* Gyll. genom de tydligt sågade framtibierna. Den är härförinnan känd från större delen af Europa ända till Estland och Skandinavien.

Arten uppgifves lefva på *Lamium album*, hvilken äfven i detta fall torde utgjort dess värdplanta, ity att växten allmänt förekom på stället där exemplaret togs.»

Fil. magister A. J. Silfvenius föredrog:

Ein Fall von Schädlichkeit der Trichopterenlarven.

— Se pag. 54.

Fil. magister A. K. Cajander omnämnde fyndet af

Tvänne för Sveriges flora nya fanerogamer:

1. *Chærophyllum Prescotti* och
2. *Betula nana* × *verrucosa*.

Bägge arterna voro förliden sommar anträffade af föredragaren på svenska sidan af Torne älf.

Professor J. A. Palmén refererade ett af dr C. A. Westerlund i Ronneby öfversändt meddelande om särskilda

Etymologiska och synonymiska oegentligheter på ornitologins område.

— Se pag. 58.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan Oktobermötet förärats följande gåfvor:

2 stora exemplar af fiskcestodsläktet *Ligula* från *Leuciscus rutilus* i Ladoga, 1901, af stud. K. Siitoin. — 1 ex. *Clupea alosa* v. *finta*, erhållet vid Vormö-Varglo å Barösundsfjärden d. 27 juni 1901, samt 2 exx. *Abramis ballerus* från en sjö i Wichtis af mag. D. A. Wikström. — 2 exx. fasaner, nämligen en ung ♀, skjuten den 19 oktober 1902, och en ung ♂, skjuten den 24 oktober 1902 i Helsinge-Malmby, af herr Karl Fazer. (Fasanerna blefvo utplanterade i oktober 1901.)

Till de finska insektsamlingarna hafva i oktober 1902 inlämnats:

Af stud. Unio Sahlberg 50 arter Coleoptera från Karislojo och Sammatti samt södra Österbotten, Tavastland och södra Karelen, de flesta för resp. provinser nya. — Af studd. O. Wellenius, Å. Nordström, C. G. J. Sundberg och R. Krogerus enskilda sällsynta och för samlingarna behöfliga arter från olika delar af södra Finland, af den sistnämnda en för vår fauna ny art, *Meligethes difficilis* Sturm. — Af fröken A. Markelin en sällsynt Libellulid från Helsinge och en märkvärdig varietet af *Cicindela campestris* från Pieksämäki. — Af eleverna Einar och Arne Palmén 35 arter sällsynta och för samlingarna behöfliga insekter, mest fjärilar, utkläckta från puppor eller uppfödda af larver, från Esbo, Helsingfors och Kuopio. — Af prof. J. Sahlberg 2 för finska samlingen nya Coleoptera, den ena från Pyhäjärvi på Karelska näset, den andra från Sammatti. — Af fil. lic. G. Castrén och stud. O. Castrén en större samling Macrolepidoptera från Helsingfors-trakten, inrymd uti 15 dubbellådor. — Af mag. A. Luther en större samling insekter, hufvudsakligast Lepidoptera och Coleoptera, från södra delarna af landet. — Af mag. B. Poppius tvänne för samlingarna nya insektarter, *Prosopis hyalinata* och *Clytia pellucens*, båda från Åland. — En till Finska Vetenskaps-Societeten insänd fot af brefdufva med vidfäst aluminiumring, hvarpå finnes ingraveradt O. H. 99. 801. Enligt bref af d. 10 oktober 1902 från insändaren, herr Otto Lindroos i St. Michel, är brefdufvan funnen död af en bonde i Vuorenmaa by i Juva socken.

Till de botaniska samlingarna hade förärats följande gåfvor:

2 fotografier af *Picea excelsa pendula* fr. Ruovesi, mag. A. Aminoff. — 1 fotografi af *Pinus silvestris gibberosa* fr. Korpilahti, 15 fröprof fr. olika delar af landet, 28 kärlväxter i 56 exx. fr. olika delar af landet, prof. A. Osw. Kihlman. — *Carum bulbocastanum* fr. Hattula, mag. M. v. Essen. — 29 kärlväxter i 61 exx., däribland nya för floran *Galium saxatile* fr. Pojo, *Centaurea jacea* × *phrygia* fr. Jorois, *Scirpus eupaluster* × *mamillatus* fr. Jorois, ny för Sb *Poa compressa,* ny för Ob *Ranunculus sibiricus,* nya för Ta *Scirpus mamillatus, Galeopsis tetrahit* f. *rosea,* ny för Oa *Scirp. mamillatus,* mag. H. Lindberg. — *Spiræa filipendula* fr. Esbo (elevexemplar), mag. H. Lindberg. — 9 kärlväxter i 17 exx. fr. Vihti, stud. J. A. Wecksell. — En *Rubus*-form fr. Åland, mag. J. I. Lindroth. — 21 kärlväxter i 102 exemplar, mag. O. Collin. — 30 fanerogamer i 35 exx. fr. Eurajoki, stud. C. G. Björkenheim. — *Nymphæa candida* × *tetragona*, ny för samlingen, fr. Valkeala, mag. O. Sundvik. — 94 kärlväxter i 167 exx. från Kemi Lappmark, däribland nya för provinsen *Galium triflorum* och *Cerastium alpinum glabrum,* 247 kärlväxter i 366 exx. fr. Imandra Lappmark, däribland för provinsen nya *Eqvisetum scirpoides, Isoëtes echinospora, Sparganium affine, Luzula pallescens, Carex teretiuscula, Potamogeton pusillus, Stellaria palustris* v. *fennica, Cerastium alpinum lanatum, Batrachium eradicatum, Nuphar pumilum, Elatine hydropiper, Saxifraga hirculus, Chrysosplenium tetrandrum, Epilobium davuricum, Pyrola media, Galium trifidum,* samt följande mer eller mindre tillfälliga arter: *Dactylis glomerata, Alopecurus pratensis, Bromus arvensis, Festuca pratensis, Polygonum lapathifolium, Spergula arvensis, Atriplex patulum, Camelina fœtida, Vicia hirsuta, Plantago media, Galium Vaillantii, Centaurea cyanus,* magg. V. Borg & Walter M. Axelson.

För Finlands fauna nya Coleoptera.

Af

J. Sahlberg.

Senaste vår, då jag tillsammans med några unga kolleger var på en exkursion i närheten af Malm station, anträffade vi några nyligen afhuggna alstubbar, som voro starkt angripna af trägnagaren *Dryocoetes alni*. Här observerades äfven den sällsynta *Salpingus foveolatus* Ljung. Vi började ifrigt leta efter densamma och funno därjämte en annan insekt, som genom sin glans, starkare hvälfning och slätare yta genast ådrog sig min uppmärksamhet och gjorde intryck af att vara en särskild art.

Vid närmare granskning visade det sig att vi här hade för oss en art, som förut varit anförd hvarken från Skandinaviska halfön eller från Östersjöprovinserna, nämligen *Salpingus (Colposis) mutilatus* Beck., som först var beskrifven från Alperna samt sedermera funnen i Frankrike, Tyskland och Danmark. Samma art återfanns äfvenledes på al i Pyhäjärvi socken på Karelska näset den 17 juni. Vid närmare granskning af de i Universitetets samlingar under namn af *S. foveolatus* uppställda exemplaren, fann jag till min öfverraskning *S. mutilatus* ännu från följande lokaler: Helsingfors (Wellenius, Nordström, Krogerus, Sahlberg), Lojo (B. Poppius), Kirjola nära Viborg (Mäklin), Pyhäjärvi i södra Karelan (U. Sahlberg), Solovetsk i Hvita hafvet (Edgren), Turtola i norra Österbotten samt Kantalaks i ryska Lappmarken (J. Sahlberg), Enare i finska Lappmarken (B. Poppius), Kola fjorden (Iljin).

Det visar sig således att arten har en ganska stor utbredning i vårt land, hvarför man kan antaga att densamma äfven finnes i grannländerna.

För att fästa uppmärksamheten på denna insekt, som ej är beskrifven i Thomson's »Skandinaviens Coleoptera», ej häller i Seidlitz' »Fauna baltica», ber jag att få lämna en kort beskrifning på densamma:

Salpingus (Colposis) mutilatus Beck.

Elongatus, subconvexus, nigro-aeneus, nitidus, antennis maxima ex parte, ore, tibiis tarsisque ferrugineis, antennis apicem versus femoribusque plus minusve infuscatis; labro basi longitudine sua vix sesqui latiore, antice rotundato, rostro latitudine basali paullo (circiter 1/3) breviore, clypeo lateribus fortiter sinuato; fronte utrinqve inter oculos impressa, antennis ab oculis distincte remotis, articulis 5—8 sensim paullo latioribus, 8—11 aeqvilatis, clavam indistinctam formantibus; capite prothoraceque satis fortiter, minus dense punctatis, interstitiis subaeqvalibus; prothorace capite paullo latiore, transverso, basin versus fortiter angustato, supra utrinque leviter biimpresso; elytris pone basin, in qvarta anteriore parte, distincte depressis, leviter punctato-striatis, punctis basi inordinatis, interstitiis planis, alternis punctis minutis seriatim impressis. Long. 3,2—4,5 m. m.

Beck, Beitr. Baier. Ins., p. 19, Taf. 5, Fig. 27. — Redt., Faun. austr. Ed. III, 137. — Seidl. Faun. Transsylv. 600. — *Salpingus (Colposis) virescens* Muls., Hist. nat. Col. France, Rostriferes, 41, 5.

Species inter *Salpingos* veros *(S castaneus, ater* etc.) et *S. (Raboceris) foveolatus* Ljung qvasi intermedia. A prioribus differt rostro paullo longiore, clypeo lateribus distincte sinuato labroque minus transverso, apice rotundato nec non structura antennarum, a *S. foveolato* statura magis convexa puncturaque prothoracis remotiore, interstitiis laevioribus, haud rugosis primo intuitu distinguenda.

Vidare ber jag få anmäla en för vår fauna ny Staphylinid, *Calodera proteusa* Mann., af hvilken jag fann ett enda exemplar på den sandiga stranden af Pyhäjärvi sjö på Karelska näset den 16 juni sistlidne sommar. Arten, som genom sin matta, tätt punkterade prothorax genast skiljer sig från öfriga i Finland förekommande arter af detta släkte och för resten är väl beskrifven i vanliga handböcker, är, ehuru mycket sällsynt, funnen i sydligaste Sverige och i mellersta Europa.

På samma lokal, där icke få för Finland nya arter blifvit upptäckta, fann jag en annan mycket sällsynt coleopter, *Epuraea silesiaca* Reitt. Af denna genom sin mörka färg

och breda kroppsform utmärkta art har förut inom den Skandinaviska norden anträffats endast ett enda exemplar, vid floden Svir.

Slutligen får jag såsom en rekryt till vår fauna anmäla: *Dorcatoma chrysomelina* Sturm., hvaraf jag fann ett exemplar i träsvampar under barken på en torr björk i Sammatti den 22 juli sistlidne sommar. Arten är förut anträffad i mellersta Europa samt i södra och mellersta Sverige.

I sammanhang härmed ber jag att få förevisa en mycket egendomlig *Cicindela*-form, som är funnen i Pieksämäki af folkskollärinnan A. Markelin och af henne förärad till finska samlingen. Det är en märkvärdig färgvarietet af *C. campestris*, hvilken varietet vid första påseendet genom sin metallbruna färg liknar *C. hybrida*. Vid närmare granskning finner man dock, att den måste hänföras till *C. campestris*, med hvilken den öfverensstämmer i afseende å kroppsform, skulptur och de hvita teckningarna på skalvingarna. Denna form är af Mannerheim beskrifven som en skild art under namn af *C. tatarica* och har ofta blifvit anträffad i trakterna öster om Kaspiska hafvet. Det finska exemplaret har ock labrum mörkt, sådant man stundom finner det äfven hos den gröna, vanliga *C. campestris*. Den i Finland nu funna formen bör kallas *Cicindela campestris* L. var. *tatarica* Mann. ab. *melanostoma* Dalla Torre.

Under sommaren 1902 observerade variationer hos blommorna af *Viola tricolor* L.

Af

M. Brenner.

Den ovanligt regniga och kyliga sommaren detta år, för årets gröda så ödesdiger, har visat sig vara i hög grad gynnsam för åtskilliga af våra vildt växande växters blomning.

Sålunda kommo, bland andra, de under den föregående varma och torra sommaren outvecklade *Hieracium pilosella*-formerna denna sommar till riklig blomning, och *Spergula vernalis* blommade starkt med fullt utslagna blommor hela sommaren från början af juni till ända in på augusti. Men särskildt frodig var *Viola tricolor*-vegetationen, i stora, praktfulla och välluktande mattor beklädande under vanliga år torra bärg och backar samt härigenom bekräftande riktigheten af den af V. B. Wittrock gjorda observationen angående villkoren för denna arts kraftfulla blomning.

De under vanliga somrar på högsommaren uppträdande små och ljusa blommorna ersattes nu till största delen af de på våren eljes förekommande stora och mörkfärgade.

Men tillika visade det sig, i huru hög grad denna växt varierar med afseende å blommornas färg. Ifrån enfärgadt mörkblå- eller rödvioletta blommor genom tvåfärgadt violett- eller blåhvita till rent hvita, eller violettgula till blekgula och rent höggula kunde man finna nästan alla nyanser och dessutom enfärgadt vackert rosenröda blommor, alla med fullt utvecklade honungsfläckar och streck, eller en del rosenröda från slutet af juni utan streck. På en del exemplar voro de yngre blommorna hvita, de äldre annorlunda färgade eller äfvenledes hvita, hos andra däremot alla af annan mörkare färg, hos de tvåfärgade åter än endast det nedersta, än de tre nedre kronbladen af samma färg.

Tager man med prof. Wittrock i hans *Viola*-studier endast eller hufvudsakligen blommornas färg och dennas fördelning på de olika kronbladen i betraktande, kunde man i Ingå skärgård på ett jämförelsevis inskränkt område särskilja: såsom ganska allmän f. *typica,* såsom ytterst allmän f. *versicolor* och mindre allmän dess f. *septentrionalis,* spridd f. *albida* samt mycket sällsynta f. *lutescens* och f. *roseola,* men dessutom färgkombinationer, som icke öfverensstämma med någon af de af honom anförda.

Sålunda finnes från Barösund och Svartbäck en f. *lutescens* närstående färgvarietet, hos hvilken sidokronbladen likasom de

öfversta äro blekare än det nedersta, då de däremot hos *lutescens* hafva det nederstas mörkare färg, en annan modifikation åter med endast det nedersta helt och hållet eller till största delen gult, de öfriga däremot hos dē äldre blommorna starkt blåvioletta, hos de yngre hvita. Af f. *versicolor* förekommer likaledes en modifikation med endast det nedersta kronbladet gulhvitt med eller utan violett kant, de fyra öfre mörkvioletta, medan de af Wittrock beskrifna blommorna äro antingen helt och hållet violetta eller de tre nedre bladen hvita såsom hos f. *typica*.

Med afseende fäst å alla växtens delar äro följande af de af mig uppställda varieteterna och formerna representerade: i första rummet var. *polygonata* med f. *petrophila* och f. *excelsa* samt mellanformer, därnäst var. *gracilenta* och sist var. *aequalis*. Men dessa former förete, i öfverenstämmelse med hvad ofvan angående klimatets inverkan på blombildningen nämndes, delvis beträffande blommornas färg och form afvikelser från det som tidigare af mig i detta hänseende angifvits, hvarjämte i öfrigt nya former observerats.

Sålunda uppträdde f. *petrophila* af var. *polygonata* med såväl mycket stora som mindre bredbladiga och mörkt blåvioletta blommor, antingen enfärgade eller med det nedersta kronbladet hvitt eller gult eller de tre nedersta hvita, eller med de öfversta kronbladen violetta eller ljusgula, de mellersta ljusgula och det nedersta mörkare gult, eller alla kronbladen hvita eller de två eller fyra öfversta svagt blåvioletta, men äfven med mycket stora eller mindre blommor af den vanliga formen och färgen.

Af var. *polygonata* f. *excelsa* anträffades såväl enfärgadt mörkt blåvioletta blommor som med de tre nedersta kronbladen ljusare eller med de två öfversta blekvioletta och de tre nedre hvita, eller alla hvita eller alla gula, hvaraf de fyra öfre ljusare eller de öfversta blekvioletta, hos en del exemplar af dessa sist nämnda med starkt håriga foderblad, samt dessutom en mellanform emellan *petrophila* och *excelsa* med stora välluktande blå- eller brunvioletta blommor.

Var. *gracilenta* åter företedde ej allenast små eller medelstora enfärgadt violetta blommor, utan äfven medelstora rent hvita eller tvåfärgadt violettgula med de öfversta kronbladen violetta eller tvåfärgadt gula med de fyra öfre ljusare.

Var. *aequalis* slutligen observerades såväl enfärgadt mörkblåviolettblommig som trefärgadt violetthvit eller violettgulblommig med de fyra öfre kronbladen violetta.

De olika färgmodifikationernas fördelning på de nämnda varieteterna och formerna framgår af följande uppställning.

Var. *polygonata* f. *petrophila.* Petalis angustioribus roseo-violaceis.

subf. *versicolor* Wittr. pr. p. Petalis latioribus obscure violaceis vel inferioribus albescentibus violaceo marginatis.

subf. *typica* Wittr. Petalis superioribus violaceis, mediis inferioreque albidis.

subf. *albescens.* Differt a. f. *albida* Wittr. petalis superioribus mediisque obscurioribus.

subf. ad var. *gracilentam* f. *sublutescentem* vergens. Floribus ut in *sublutescente,* sed petalis superioribus saepe magis violaceis.

subf. *subflavescens.* Differt a *versicolore* petalo inferiore lutescente ad marginem plus minusve violascente.

Var. *polygonata* f. *septentrionalis* Wittr. Habitu f. *petrophilæ,* sed sepalis latis, petalis latioribus magis rotundatis, obscure violaceis.

Var. *polygonata* f. *excelsa.* Petalis superioribus violascentibus, mediis flavescentibus vel vix violascentibus, inferiore flavescente.

subf. *versicolor* Wittr. pr. p. Petalis violaceis, inferioribus laetius violascentibus. Etiam specimina ad f. *septentrionalem* vergentia adsunt.

subf. ad f. *albidam* Wittr. vergens. Floribus albis.

Var. *polygonata* f. *flavescens.* Sepalis latis forte pilosis, petalis superioribus flavescentibus vel violascentibus, mediis flavescentibus, inferiore lutescente.

Var. *gracilenta* f. floribus albis.

f. *lutescens* Wittr. Floribus lutescentibus.

f. *sublutescens*. Petalis superioribus mediisque inferiore pallidioribus, superioribus interdum leviter violascentibus.

f. ad f. *anopetalam* Wittr. vergens. Petalis superioribus pallide violaceis, mediis pallidioribus vel flavidis, inferiore lutescente.

f. *versicolor* Wittr. pr. p. Floribus violaceis.

f. *roseola* Wittr. Floribus roseis.

Var. *aequalis* f. *versicolor* Wittr. pr. p. Petalis violaceis, inferiore interdum albescente.

Icke allenast f. *versicolor* och f. *septentrionalis*, utan öfverhufvud de storblommiga formerna voro under vackra dagar välluktande till den grad, att doften kändes redan på afstånd.

Hos ruderat- och åkerogräsformerna observerades ej någonting anmärkningsvärdt denna sommar i jämförelse med normala somrar.

Galium saxatile och Centaurea jacea × Phrygia funna i Finland.

Af

Harald Lindberg.

1. **Galium saxatile** L.

Under senaste läsår anträffade jag vid genomgåendet af skoleleven Emmy Franck's herbarium exemplar af *Galium saxatile*, tagna den 17 juni 1901 i Pojo socken (Nyl.) på en torr skogsbacke på Kvarnbacken invid Brödtorp egendom. Då jag aldrig sett denna art ute i naturen, reste jag den 29 juni detta år till Brödtorp för att om möjligt återfinna densamma. Med ledning af min elev återfann jag också genast arten på den af henne uppgifna lokalen. Denna för vår flora nya art förekom tämligen

ymnigt på en yta af ca. 10 m², växande i små mattor, täckande smärre stenar och trädrötter på en hög, åt S belägen, solöppen, stenig, torr backe, bevuxen med tall, gråal och enbuskar, tillsamman med *Ceratodon, Polytrichum juniperinum, Hypnum albicans, Agrostis vulgaris, Cerastium, Fragaria, Potentilla erecta, Veronica officinalis, Campanula rotundifolia, Achillea millefolium* och *Hieracium pilosella.* Vid mitt besök anträffades endast ett par stjälkar med knoppar. De af Emmy Franck inlämnade exemplaren hade alla utslagna blommor. Enligt meddelande af henne skall den senaste sommar ej kommit till blomning, detta troligen beroende på den kalla och våta väderleken.

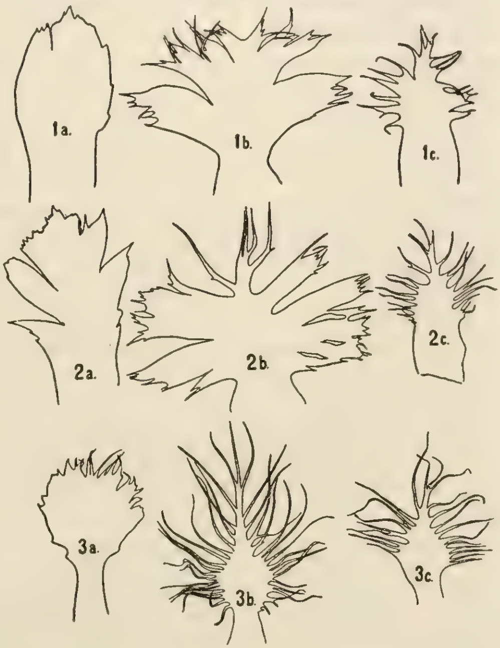
Galium saxatile liknar vid ett flyktigt påseende något *G. uliginosum,* men igenkännes lätt på sina glatta stjälkar och korta, spadlika blad, som vid prässningen lätt svartna. Äfven den torra växtplatsen är karakteristisk för arten i fråga.

Förekomsten inom Pojo är ganska öfverraskande, då *Galium saxatile* i Sverige ej är anträffad norr om Småland (saknas på Öland och Gotland), medan densamma i Norge förekommer endast längs kusten från Christiansund till norra delen af Bergens stift. För öfrigt är den utbredd öfver så godt som hela Europa, saknas dock i Östersjöprovinserna och öfverhufvudtaget i Ryssland. I Tyskland går arten norrut till Slesvig, Pommern och Brandenburg. Genom fyndet i Pojo har artens nordostgräns framflyttats betydligt. *Galium saxatile* torde i likhet med *Hypericum montanum* och *Agrimonia odorata,* hvardera också tillsvidare anträffad endast på ett ställe, vara att anse såsom relikt i sydvästra Finland. Att dess förekomst ej kan betraktas såsom tillfällig, synes mig uppenbart; några odlingar finnas ej i närheten och växtplatsen, på hvilken den förekommer, är den för arten typiska. Hassel med åtföljande sydliga former är allmän på höjderna i trakten.

2. Centaurea jacea × Phrygia.

Af denna för floran nya bastard anträffade jag i medlet af augusti sistlidne sommar tvänne exemplar, växande bland talrika individer af *C. Phrygia* och några af *C. jacea.* Då jag först fann

bastarden, var den ännu ej utslagen, men ådrog sig likafullt min uppmärksamhet genom de i knoppstadiet runda korgarna och mörka fjällen. Först den 25 augusti slogo exemplaren ut i blom och då kunde jag öfvertyga mig om att här förelåg den nämnda bastarden. Växtplatsen utgjordes af den gräsbevuxna kanten af en stenig björkdunge invid Rantahovi utgård nära Järvikylä gård i Jorois socken, Savonia borealis. Bastarden närmar sig till habitus mera *C. Phrygia*, till karakterer *C. jacea.* I följande öfversikt har jag sammanställt de anmärkningsvärdaste karaktererna hos dessa trenne former, uppgjord efter exemplar, insamlade på ett och samma ställe. Bägge exemplaren af bastarden hade flere stammar, det större 7, det andra 4.

1. *Centaurea jacea* L. 2. *C. jacea* × *Phrygia.* 3. *C. Phygia* L. a. öfversta holkfjäll; b. fjäll från midten af holken; c. nedersta holkfjäll. 4/1. Jorois, Järvikylä, Rantahovi, 8. 1902, H. L.

C. jacea L.	**C. jacea × Phrygia.**	**C. Phrygia** L.
Stjälk 40—50 cm, glest korthårig och spindelväfshårig, särskildt korgskaften.	ca. 75 cm hög, glest korthårig, mycket sparsamt spindelväfshårig närmast under korgarna.	50—75 cm hög, i regeln, särskildt nedtill, tämligen rikligt hårig af längre hår, mycket sparsamt spindelväfshårig närmast under korgarna.

Blad gleshåriga, de nedre vanligen ej tidigt bortvissnande, glest och svagt tandade, de nedre och mellersta i regeln oregelbundet grundt inskurna, 1,5—2,5 cm breda, ej rynkiga.	gleshåriga, de nedre tidigt bortvissnande, glest och täml. svagt tandade, ej inskurna, 3,5—4,5 cm breda, svagt rynkiga.	tätare och längre håriga, de nedersta tidigt bortvissnande, tätt och groft tandade, ej inskurna, 2,0—4,0 cm breda, mer eller mindre starkt rynkiga.
Korgar ljusbruna, högre än breda, på pressade exx. ca. 1,8 cm höga och 1,5 cm breda, med glest sittande, starkt kupiga fjäll; dessa, särskildt de öfre, ljusbruna, de midtersta fjällen breda, fransiga och glatta.	svartbruna, ca. 2,0 cm höga och ca. 2,5 cm breda; fjäll tättsittande, svagt kupiga, fransiga, de nedre med spetsen kamlik och borsthårig såsom hos *C. Phrygia.*	nästan svarta, ca 2,0 cm höga och 2,5—3,0 cm breda; fjäll tättsittande, svagt kupiga, med kamlika kanter, borsthåriga.
Blommor blekröda.	mörkare röda.	mörkare röda.
Ståndarknappar öppna, med normalt frömjöl.	ej öppnande sig.	öppnande sig, med normalt frömjöl.
Fruktämnen utan eller med delvis obetydligt utvecklad pappus, håriga öfver hela ytan.	pappus något bättre utvecklad än hos *C. jacea,* i längd midt emellan *C. jacea*'s och *C. Prygia*'s, fruktämnen håriga öfver hela ytan.	pappus väl utvecklad, af fruktämnets halfva längd, fruktämnen håriga.

Some observations about the eel in Finland.

By

Osc. Nordqvist.

Although it has been already known by Sundevall and Sven Nilsson that the eel does migrate along the east-coast of Sweden, R. Lundberg[1]) has for the first time shown the

[1]) R. Lundberg: Notizen über die schwedischen Fischereien. I. Die Ostsee-und Süsswasserfischereien. Stockholm 1880 and: Om ålfisket med s. k. hommor vid svenska Östersjökusten samt Öresund (Landtbruks-Akademiens Handlingar och Tidskrift 1881).

regularity and importance of that migration. From the way, in which the eel-traps must be placed, and from the time, when the fishing takes place, Lundberg has concluded that the migrating adult eel is wandering along the Swedish east-coast out of the Baltic. He believes that the purpose of this migration is spawning. Already Krøyer[1]) presumed, that the wandering of the eel along the coast of Danmark has the purpose of finding water of greater depth and salinity.

In several papers[2]) C. G. Joh. Petersen has more fully discussed the question and shown, that the yellow-eel is getting the silver dress, when the time for its migration out from the fresh and brakish water approaches, that only the silver-eel goes out of fresh waters as well as along the shores of Denmark, and that the yellow-eel does not follow it on this migration. In his last mentioned paper Dr Petersen has shown that the most part of the migratory eel caught along the coasts of Denmark must be eels, that are coming from the fresh waters of Denmark and that only a smaller part can be considered as coming from the Baltic. According to the information he has got this sea must be comparatively poor in eel. Also Dr Petersen believes that the eel does not spawn in the Baltic, but somewhere in salter water.

---

[1]) Krøyer: Danmarks Fiske. Vol. 3, p. 636.

[2]) C. G. Joh. Petersen: Fiskenes biologiske Forhold i Holbæk Fjord 1890—(91). Beretning til Indenrigsministeriet fra Den danske biologiske Station. I. Kjøbenhavn 1891.

— — The Common Eel (*Anguilla vulgaris*, Turton) gets a particular breeding-dress before its emigration to the sea. (From The Danish Biological Station. V. 1894). Kjøbenhavn 1896.

— — Fortegnelse over Aalerusesteder i Danmark optaget i Aarene 1899 og 1900. Med Bemærkninger om Ruseaalens Vandringer etc. (Beretning til Landbrugsministeriet fra Danske biologiske Station. X. 1900 og 1901.) Kjøbenhavn 1901.

G. S. Bullo had already 1891 shown that the »silver-eels» are the »yellow-eels» in »wedding-dress» (Mitth. deutsch. Seefischerei-Verein. Bd. XI. N:o 7, p. 212—214.

With those opinions coincide the observations made by German naturalists, that the adult eel migrates along the German coast of the Baltic from the east to the west [1]) and that the male-eels are becoming scarcer in the eastern parts of the Baltic. [2])

On the other side F. Trybom mentions that elvers 10—15 cm long have been found in different rivers on the east-coast of Sweden, the northermost place being the river Ume. [3]) Trybom also states the occurrence of male-eels on the east-coast of Sweden in Kalmar län. From those observations he makes the conclusion that the eel does probably spawn in the southern part of the Baltic. Still farther goes Arthur Feddersen who believes that the eel does spawn in fresh water. [4])

Those contrary opinions have induced me to examine eels from the Finland-waters. Till now I have examined 134 eels, of which

91 were taken in lamprey-pots in the river Kumo at Lammais, about 30 kilometers from the sea;

36 in the same river also in lamprey-pots at Saksankorva, about 23 km from the sea; and

7 in the sea on the south-coast of Finland upon long-lines.

All of them were taken in the months of August and September 1902.

---

[1]) Mr Dallmer's observations published by dr Hermes (Cirkulare des Deutschen Fischerei-Vereins 1880 and 1884); Benecke, Fische, Fischerei und Fischzucht in Ost-und Westpreussen, p. 388).

[2]) Seligo, Männliche Aale im Putziger Wick (Zeitschrift für Fischerei. II, 77). — Seligo found that of 36 eels caught in January in the Putziger Wick 4 were males — Dr Brühl (Mittheilungen des Fischerei-Vereins für die Provinz Brandenburg. Heft 1. 1892, p. 3).

[3]) For the quotations see farther.

[4]) Arthur Feddersen: Fortsatte Aaleundersøgelser. Kjøbenhavn 1894.

— — Die Aalfrage (Mitth. des Deutschen Seefischerei-Vereins. 1895. Nr. 9, 10 und 11).

The following table shows the length of the eels taken in lamprey-pots at Lammais and Saksankorva in the river Kumo between August 15:th and September 25:th, 1902. Each point represents an eel.

Length. cm.	
31	. . .
32	. .
33	. . . .
34	. .
35	. . . . .
36	. . . .
37	. . . .
38	. . . .
39	. . . .
40	. . . .
41	. . . .
42	. . . .
43	. . . .
44	. . . . .
45	. . . . . .
46	
47	. . . .
48	. . . . . .
49	.
50	. .
51	.
52	. .
53	.
54	.

As the lamprey-pots are placed for catching the upgoing lampreys, the small eels caught in them must also be upgoing. The length of the upgoing eels in the river Kumo was thus in this year between 31 and 54 cm, the most part of them being

between 33 and 48 cm long, and the smallest of them being also the smallest eels I have ever seen in Finland.

Every eel was cut up, whereby was shown that they all were females. I have never yet seen a male-eel in Finland. In all the examined eels the ovaries were already well developed, although thin. Consequently, there can be no doubt about their sex.

Eels of the said length are yearly caught in a considerable number in all of our rivers, where lamprey-fisheries exist. But as lamprey-pots are not allowed by the law to be used before the 15:th of August, there are no records of small eels caught before that date. Nevertheless it is very probable that they begin to ascend earlier. In the lamprey-pots they are chiefly caught during the first days after the beginning of the lamprey-fishing.

As already mentioned I have never in Finland seen any eel smaller than 31 cm, though it is possible that there may also be smaller ones. Fishermen have told me that small eels down to 20 cm long are taken off the mouth of the Borgå river upon long-line after midsummer. From Sweden there are some records of the ascent of elvers. Dr J. O. v. Friesen has taken 70—80 mm long elvers August 24:th in Roslagen (north from Stockholm).[1] Trybom[2]) mentions that in August 1889 »large masses of montée 8 to 13 cm in length» have been seen in the river Ljusnan (Herjeådalen in northern Sweden) at least 50 km from the mouth. In August 1898 and in many previous years in the same month there have been seen in the river Ume at the mill-dam at Norafors elvers of 10 to 15 cm length[3]). In the autumn 1900 dr R. Lundberg has seen a quantity of small eels of 20 to some more than 30 cm length in the river of

---

[1]) Lilljeborg, Sveriges och Norges Fauna. Fiskarne. III, p. 392.

[2]) Trybom, delivery at the 8th German Fishculturists Conference in Danzig 1890. Cirkular 1891, p. 30.

[3]) F. Trybom: Uppvandrande ålyngel (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 9:e årg. 1900, p. 160.

Nyköping.[1]) In the west-coast- and southern rivers of Sweden the rise of elvers seems to be a more common phenomenon.[2]) There the rise usually takes place earlier in the season, sometimes already in the spring. From the occurrence of elvers in northern Sweden Lilljeborg makes the conclusion, that eel does breed in those parts and that males must be met with also at the shores of the Gulf of Bothnia.[3]) As already shown I have not been able to state this presumption. Also in Sweden male-eels have never been found farther north than the island Väldö in Kalmar län to the south from Oskarshamn. Dr F. Trybom[4]) says, that during many years he has examined small eels from the coast of Kalmar län, Östergötland and Gotland without finding any males amongst them. Those were all taken in the summer. But last year he got 10 small eels caught in the month of September in eeltraps at Väldö. All these eels showed themselves to be males.

Thus it is not impossible that male-eels sometimes could be found also in our coast waters. Still it seems to be very unlikely that the eel spawns in our waters. Would that be the case, male-eels would be common, and elvers in the first year would be found. According to Petersen[5]) eels 31—40 cm long must be at least 3 or 4 years old and also elvers 8—13 cm

---

[1]) R. Lundberg: Om ålynglets uppvandring och åtgärder att befordra denna (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 9.e årg. 1900, p. 132.

[2]) Cnfr. Lundberg l. c., Trybom, Några fiskodlingsföretag i Skåne åren 1883 och 1884 (Malmöhus läns K. Hushållningssällskaps qvartalskrift. 4:de häftet. 1885, p. 289), C. E. Eriksson, Om ålynglets uppvandring i Mörrumsån (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 5 e årg. 1896, p. 186), C. E. Eriksson, Om ålynglets vandring i Lagaån (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 6:e årg. 1897, p. 20), Trybom, Ålyngel på vandring (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 7:e årg. 1898, p. 147).

[3]) Lilljeborg, l. c., p. 393.

[4]) Filip Trybom, Ålhanar från Sveriges Ostkust (Svensk Fiskeri-Tidskrift. 11:e årg. 1902, p. 9).

[5]) C. G. Joh. Petersen, Fiskenes biologiske Forhold i Holbæk Fjord 1890—(91). Beretning til Indenrigsministeriet fra Den danske biologiske Station. I. Kjøbenhavn 1891, p. 156.

long (the length that has been stated in Sweden) are about 1 ½ years old — a sufficient time for their coming up there from the southern Baltic, Kattegat or Skagerack.

About the migration of the adult eel along our coasts we know at present very little. In the year 1899 The Fisheries Society of Finland arranged the first experiments with eeltraps. For that purpose an experienced eelfisher from southern Sweden was engaged for nearly two months. Following the instructions given by him, Mr Hugo Saurén has on his estate Hirsala, in the parish Kyrkslätt, some miles westward from Helsingfors, succeeded in getting considerable numbers of eel. In the summer 1901 he caught 857 eels, the most part weighing between ½ and 1 kg. About 400 of these eels he got in August. The experiments of Mr Saurén show that on the south-coast of Finland the grown up eels are wandering westward. Some experiments with eeltraps made by the said Swedish fisherman, a Danish fisher and by myself have not yet given any positive results. The chief difficulty for us is, that the coast is mostly broken up in a vast archipelago, where it is difficult to find the principal ways of the eel.

Ein Fall von Schädlichkeit der Trichopterenlarven.

Von

A. J. Silfvenius.

Im Herbst 1901 wurden von Herrn Ingenieur L. Sallmén einige Blöcke, die dem Unterbau einer Brücke, welche über den Jyränkö-Wasserfall in der Nähe von Heinola führte, entnommen waren und auf der ganzen Oberfläche unregelmässige kleinere und grössere Vertiefungen zeigten, zu näherer Untersuchung nach Helsingfors gesandt. Exemplare von Insektenlarven, die in ungeheurer Menge auf diesen Blöcken gefunden worden waren und vermutlich die Vertiefungen ausgenagt hatten,

folgten mit. Die Larven, von denen die grösseren eine Länge von 17—21 mm besassen, gehörten der Trichopterengattung *Hydropsyche* an; weil aber die Metamorphose nur einer der in Finnland vorkommenden sieben Arten dieser schwierigen Gattung genauer bekannt ist, so ist es leider unmöglich, die Larven näher zu bestimmen.

Die Mandibeln der *Hydropsyche*-Larven sind stark, mit stumpfen Zähnen versehen und zum Zerkauen harter, vegetabilischer Materialien geeignet, so dass es schon von vornherein anzunehmen war, dass sie die Blöcke verdorben hatten. Im Darme der Larven wurden auch immer Klumpen von Zellen gefunden, die den Rindenzellen des aus einem Kiefernstamm angefertigten Blockes ganz ähnlich waren, so dass man wohl sicher behaupten kann, dass sie die Vertiefungen ausgenagt hatten.

Über das Vorkommen der Larven hat Herr Ingen. Sallmén mir freundlichst folgende Mittheilungen gemacht.

Der Boden des circa 85 m breiten und 0,15—0,3 m hohen Wasserfalles ist aus hartem Kies gebildet. Die Kasten, an welchen die Larven lebten, waren 2—2,5 m hoch, und ihre oberen Kanten befanden sich 0,35 m unter dem niedrigsten Wasserstande. Die Brücke wurde in den Jahren 1854—56 gebaut; die Kasten hatten also im Jahre 1901, als die Brücke zerstört wurde, circa 47 Jahre im Wasser gelegen. Es trugen die Blöcke auf ihrer ganzen freien Oberfläche Spuren von der Thätigkeit der Larven, so dass man keinen Quadratmillimeter sehen konnte, wo die ursprüngliche Fläche zu Tage getreten wäre. Ausserdem erwiesen sich auch die Flächen bei den Fugen, zwischen den Blöcken durchweg und die Berührungsflächen der Blöcke an den Ecken der Kasten zum Teil angegriffen. Die grösseren Vertiefungen waren 1,4—3 cm, und einige sogar 6—8 cm tief. Diese zuletzt genannten Vertiefungen lagen zwischen zwei neben einander stehenden, vorragenden Astenden und sind, da die Zweige, als die Kasten gebaut wurden, natürlich in gleichem Niveau mit

dem übrigen Teil abgesägt wurden, ganz von der Thätigkeit der Larven herzuleiten.

In dem nach Helsingfors gesandten Blocke ist die Thätigkeit der Larven am besten auf der quergesägten, freien Fläche zu sehen. Die stärkeren Zweige sind beinahe intakt und treten als 2—3 cm hohe, radiäre Hügel hervor. Das Mark ist sehr tief zerstört, so dass dort eine 4,5 cm tiefe Vertiefung entstanden ist; zwischen den Hügeln kann man auch 3,5—4 cm tiefe Gruben bemerken. Die Gruben liegen in konzentrischen Kreisen, den Jahresringen folgend, und sind tangential gestreckt. Die grössten von mir gesehenen, deutlich getrennten Vertiefungen waren 2—3 cm lang und 1 cm breit. Auf den longitudinalen Flächen des Blockes sind die Gruben unregelmässiger, seichter und ähneln oft in der Längsrichtung des Blockes gestreckten Gängen.

Die Gruben sind oft mit aus feinen Sekretfäden gebildetem Netzwerk bedeckt, und kleine Steinchen und Sandkörner haften als Reste der Larvengehäuse diesen Fäden an. Ausser den *Hydropsyche*-Larven fanden sich auf den Blöcken auch reichlich Larven der Gattung *Leptocerus.*

Die Thätigkeit der Larven ist wohl so zu verstehen, dass sie zuerst ihre Gehäuse an die Rinde befestigen und die Rindenzellen fressen. Eine reichliche Algenvegetation entsteht dann auf diesen Stellen, — Spuren von Algen, wahrscheinlich *Vaucheria*, wurden in vielen Gruben gefunden, — und die Larven können da reichlichere Nahrung finden. So befestigen sie ihre Gehäuse immer an dieselben Stellen, und die Gruben werden

Jahr für Jahr tiefer. Auch bieten die tieferen Gruben Schutz gegen die Gewalt des Wassers.

Obgleich die Larven sehr langsam arbeiten, — es konnten auf Planken, die 10 Monate im Strome gelegen hatten, keine Spuren von der Wirksamkeit der Larven wahrgenommen werden, — können sie in etwa 50 Jahren schon bedeutende Vertiefungen machen, besonders wenn eine so ungeheure Menge von Larven thätig ist. So erwähnt Ing. Sallmén, dass die obengenannten Planken, mit Ausnahme ihres obersten, der Wasseroberfläche am nächsten liegenden Teiles, so dicht mit Larven besetzt waren, dass diese einander berührten. Auch die Pfeilerkasten waren wohl an ihrer ganzen Oberfläche mit Larven besetzt, obgleich dies nicht direkt konstatiert werden konnte, weil durch die heftigen Stösse beim Aufreissen viele Tausende ins Wasser fielen.

Die ältesten Forscher der Trichopterenlarven (wie Aristoteles, Plinius, Aldrovandi, Jonston) nennen sie oft mit dem Namen Holzverderber (xylophthoros, ligniperda, ligniperda aquatica), was auf ihre vermuthete schädliche Wirksamkeit hindeutet. Noch Kolenati erwähnt, dass besonders *Halesus digitatus* und *Limnophilus politus* »nocent imprimis balneis ligneis et navibus longo tempore in uno loco versantibus», aber in neuerer Zeit sind keine Untersuchungen über den Schaden, welchen diese Larven verursachen, publiziert worden; besonders wissen wir nichts von der Thätigheit der in fliessendem Wasser lebenden Larven.

Hier liegt ein Fall vor, wo in fliessendem Wasser lebende Trichopterenlarven in ökonomischer Hinsicht wohl zu beachtenden Schaden angerichtet haben. Wenn zwischen zwei Blöcken viele solche Vertiefungen entstehen, können diese schon dem Gleichgewicht der Kasten und der Brücke gefährlich werden. Da die hier erwähnten Thatsachen auch die sehr wenig bekannte Oekologie der in fliessendem Wasser lebenden Trichopterenlarven einigermassen erklären können, habe ich diesen Fall etwas ausführlicher beschrieben.

Etymologiska och synonymiska oegentligheter på ornitologins område.

Af

C. A. Westerlund.

Under utarbetandet af sista delen af »Skandinaviska foglarnes fortplantningshistoria» (incl. Finlands), hvars första del utkom 1878, har jag mött åtskilliga oegentligheter inom hithörande etymologi och synonymi. Några få af dessa tillåter jag mig att meddela jämte mina försök att beriktiga de samma.

1. Namnet *(Calamodyta) arundinacea* för en rörsångare tillhör med prioritetens rätt uteslutande *Sylvia turdoides* Meyer, emedan denna är Linné's *Turdus arundinaceus* i Syst. Nat. X. (1758). Sedan blef detta namn efter Brisson (1760) och Latham (1790) öfverfördt på den vanliga rörsångaren och af nordens zoologer troget bibehållet för denna, under det att utlandets tilldelat detta namn än åt den ena, än åt den andra arten. Nu sist har Friderich (Naturg. deutsch. Vögel, 1891) behållit namnet *arundinacea* för *turdoides* Meyer och gifvit vår *arundinacea* namnet »*salicaria* Lin.». Reichenow (Syst. Verz. d. Vög. Deutschl., 1889) behåller äfven namnet *arundinacea* för *turdoides* och gifver namnet *strepera* Vieill. (1817) åt vår *arundinacea*. Detta senare anser jag vara riktigt, men äfven att det är nödvändigt, att alldeles förkasta det på så sätt missbrukade namnet *arundinacea* och för denne rörsångare antaga det mycket lämpliga namnet *turdoides*.

2. Efter dr Reichenow's föredöme (1889) har C. G. Friderich (1891) »um Linné die Priorität zu wahren» gifvit vipan artnamnet *capella* i den tron, att Linné först (1735) använde detta för henne, emedan hon (och *Telmatias gallinago*)

utmärka sig »durch ihren hohen, raschen und wuchtelnden Flug». Detta beror helt och hållet på missförstånd af Linnés ord. Linné har aldrig begagnat namnet *capella* för vipan såsom artnamn, utan blott anfört det i synonymien såsom ett slags genusnamn hos de zoologiska förfäderna, Bellonius 1557 (*Capra, Capella, Vanellus*), Gesnerus 1586 (*Capella* sive *Vanellus*), Jonstonus 1650 (*Vanellus* s. *Capella*) o. s. v., och hans anmärkning (i Syst. Nat. X.) vid *Scolopax gallinago* (hvilken de nämnde författarne endast kallat *Gallinago minor*) »hæc *Capella coelestis*» etc. är icke annat än en latinsk öfversättning af fågelns tyska folknamn, Himmelziege, och har afseende på hans bräkande »läte».

3. Linné's första namn (i Syst. Nat. X., 1758) på strandskatan var (*Hæmatopus*) *ostrilegus* och grammatikaliskt riktigt (i öfverensstämmelse med *ostrifer* m. fl.); den sedan gjorda förändringen till »*ostralegus*» än däremot felaktig.

4. Med ytterst få undantag hafva författarne skrifvit morkullans latinska artnamn så, som Linné själf skref det i Syst. Nat. X (*rusticola*), utan att besinna, att det måste vara felskrifning eller tryckfel eller minnesfel af namngifvaren (hvarje latinare inser omöjligheten af sammansättningen af *rusticus* och *colo*), ty antingen var det Linné's mening att kalla fågeln *ruricola*, som han också gör i Syst. Nat. ed. VI (1748), sannolikt med tanke på dess svenska namn, eller *rusticula* (dimin. fem. af *rusticus*).

5. Storspofvens vetenskapliga artnamn är hos Linné och de flesta författare efter honom *arquatus*, men då namnet utan minsta tvifvel har afseende på fågelns krökta näbb, bör det vara *arcuatus*. Det förra har en helt annan, här alldeles icke tillämplig betydelse: »arquatus is dicitur cui color et oculi virent ad instar scilicet arcus coelestis, quem morbum quidam appellant dæmoniacum, quidam ictericum» (Calepini Onomasticum, 1550).

6. Skedstorkens vetenskapliga namn skrifves af Linné och sedan af alla (utom Reichenow) *Platalea leucorodia*, hvilket är orätt. Namnet är sammansatt af λευκός (hvit) och ἐρωδιός

(häger) och måste därföre skrifvas *leucerodea,* emedan den sista delen, som innehåller hufvudordet, icke får förändras, utom i några få bestämda fall, vid grekiska ords förvandling till latin.

7. S. Nilsson kallar i sin Fogelfauna *Phalacrocorax cristatus* Brünn. (1764) *Phal. graculus* »Lin.» och citerar »*Pelecanus graculus* Lin. Fauna Suec. p. 51 n:o 146». Men nu inträffar det, att på detta ställe i Linnés fauna väl beskrifves en »*Pelecanus*», men utan artnamn! Detta synes Linné hafva glömt utsätta (eller uppskjutit, emedan han vid beskrifningen icke uttänkt något lämpligt trivialnamn), liksom han gjort vid 151 och 152 *Colymbus,* hvilka senare dock fingo sina resp. namn i »Addenda» p. 559, toppskarfven däremot icke. Så vidt jag vet, syntes ej namnet *graculus* i tryck förr än i XII upplagan af Syst. Nat. (1766). Linné hade dock gifvit äfven denna art ett namn i sin Fauna Suec. ed. 2, men icke på det alltid citerade stället, utan i den före faunans p. 1 befintliga opaginerade »Faunula Suecica», där alla i faunan beskrifna arterna med sina speciesnamn under motsvarande nummer (och med hänvisning till editio 1 för de redan där beskrifna arterna) äro uppräknade. Denna faunula är skrifven och tryckt efter att faunan var tryckt, hvarföre de tryckfel af namn, som förekomma i faunan och i »Errata» rättas, icke förekomma i faunulan. I denna kallar Linné fågeln *Pelecanus aristotilis* (efter benämningen i Aldrowand's Ornithologia, 1650: »Graculus palmipes aristotelis s. Corvus aquaticus minor»), hvilket namn således efter lagarne för prioriteten tillkommer denna fågel. Men då upptagandet af detta endast skulle ytterligare öka den börda, som hvilar på synonymien, och vi hafva ett godt namn, som endast är tre år yngre, bör man väl använda det, som Brünnich gifvit.

8. *Sterna macrura* Naum., som i våra faunor äfven kallas *paradisea* Brünn. och *arctica* Temm., är Linné's *Sterna hirundo typica!* Sin första och därtill noggranna vetenskapliga beskrifning öfver den lämnar han i sin Gotländska resa (1745, p. 197). Han ansåg den mycket närstående, men alltid frånskilda s. k.

hirundo vara alldeles samma fågel, och den enda uppmärksamhet jag i hans arbeten funnit att han egnade den, utgöres af ett par rader i hans Öländska resa (samma bok, p. 208): »tärnan, som dödades, var alldeles lik den, som vi i går sköto i sundet (och beskrefvo s. 197), men näbbet var vid spetsen ofvanpå rödt». Jag anmärkte detta i en liten uppsats »Om Ölands foglar», som jag skref *1853* och som trycktes 1855 i Göteborgs K. Vet. o. Vitt. Samh. Handl. Det var denna anmärkning och samtal därom med min store lärare, som gaf anledning till att S. Nilsson i 3:dje upplagan af Fogelfaunan (1858) uttalade starka tvifvel på riktigheten i den häfdvunna användningen af namnet *Sterna hirundo*. Här råder emellertid samma förhållande, som vid Linné's namn på många svenska snäckor, bland andra den mycket vanliga *Helix nemoralis* Lin. (= *hortensis* Müll.), som han då också fann på Öland och därifrån han ständigt anförde den i sin »Fauna suecica». Då O. F. Müller 1774 med rätta delade denna i två arter, men gaf namnet *nemoralis* åt den form, som aldrig blifvit funnen på Öland, och åt den linnéanska ett nytt namn *(hortensis)*, d. v. s. förväxlade dem, och dessa namn sedan af alla malakologer användts i Müller's mening, så skulle, då jag (i Exposé critique des mollusques, 1871) ådagalade detta, arterna byta namn, hvilket icke kunde ske utan att åstadkomma villervalla i ett helt århundrades malakologiska literatur. Af samma skäl måste namnet *Sterna hirundo* behållas för den fågel, som hittills, om än med orätt, burit det.

Mötet den 6 december 1902.

Till inhemska medlemmar invaldes provincialläkaren dr R. F. Fabritius och studeranden Gunnar Fabritius (föreslagna af dr Enz. Reuter) samt studeranden Runar Forsius (föreslagen af professor J. Sahlberg).

Ordföranden meddelade, att det af Sällskapet ansökta extra statsbidraget à 8,000 fmk numera blifvit å högsta ort beviljadt.

En af Museum Fransisco Carolinum i Linz framställd anhållan om skriftbyte bifölls, och skulle bytets omfattning öfverlämnas till bibliotekariens ompröfning.

Framlades följande nyutkomna volymer af Sällskapets publikationer:

I. Acta, Vol. 21, som innehåller följande uppsatser:

1. Hjalmar Hjelt, Conspectus Florae Fennicae. Vol. II. Dicotyledoneae. Pars I. Amentaceæ—Polygonaceæ.

2. Erik Nordenskiöld, Zur Kenntnis der Oribatiden-Fauna Finnlands.

3. K. M. Levander, Mittheilungen über *Anopheles claviger* Fabr. in Finland.

4. A. J. Silfvenius, Über die Metamorphose einiger Phryganeiden und Limnophiliden. Mit 2 (4) Tafeln.

II. Acta, Vol. 22, med följande innehåll:

1. J. Ivar Lindroth, Die Umbelliferen-Uredineen. Mit 1 Tafel.

2. Guido Schneider, Ichthyologische Beiträge. III. Ueber die in den Fischen des Finnischen Meerbusens vorkommenden Endoparasiten.

3. J. Ivar Lindroth, Mykologische Mittheilungen V—X.

4. Guido Schneider, Ichthyologische Beiträge. II. Fortsetzung der Notizen über die an der Südküste Finlands vorkommenden Fische. Mit 1 Tafel.

III. Acta, Vol. 23, innehållande följande uppsatser:

1. A. K. Cajander, Über die Westgrenzen einiger Holzgewächse Nord-Russlands.

2. A. K. Cajander, Kasvistollisia tutkimuksia Mynämäen, Mietoisten ja Karjalan kunnissa. Kartta, ynnä 4 piirrosta teoksessa.

3. J. Ivar Lindroth, Verzeichnis der aus Finland bekannten *Ramularia*-Arten.

4. Walter M. Axelson, Putkilokasvio Pielisen ja Höytiäisen välisellä kannaksella.

5. Iivari Leiviskä, Oulun seudun merenrantojen kasvullisuudesta. 4 karttaa.

6. Ernst Häyrén, Studier öfver vegetationen på tillandningsområdena i Ekenäs skärgård. Med 4 kartor.

7. Harald Lindberg, Die nordeuropäischen Formen von *Scirpus (Heleocharis) paluster* L. Mit 2 Tafeln.

4. Meddelanden, häftet 28, som redigerats af dr Enzio Reuter och rektor Axel Arrhenius.

Doktor Guido Schneider föredrog:

Über zwei Endoparasiten aus Fischen des finnischen Meerbusens.

Se pag. 75.

Lektor A. J. Mela demonstrerade en korthårig ekorre från Haapavesi och föredrog därvid:

Lyhytkarvainen orava.

»Piirilääkäri A. G. Helenius on marraskuun alussa Haapavedellä Oulun läänissä saanut merkillisen oravamuunnoksen, jonka olen tilaisuudessa tänään esittää seuralle. Eläintä luulisi pian joksikin *Myoxus*-lajiksi, niin kummalliselta se näyttää.

Häntä on pitkä ja hoikka ja koko ruumis aivan lyhytkarvainen. Ainoastaan hännän ja korvien päissä on vähän pitemmät karvat, ei kuitenkaan niin pitkät kuin säännöllisellä oravalla. Vaikeaa on sanoa onko jonkunlainen kivulloisuus tämän lyhytkarvaisuuden vaikuttanut, vai onko se vaan luonnon oikku. Koira oli saanut tämän oravan haluunsa ja purrut siltä kolme jalkaa poikki, mutta herra P. Meriläinen on kuitenkin saanut sen täytetyksi niin taitavasti että noita vikoja tuskin huomaa.»

Vidare förevisade Herr Mela:

Mus minutus från Haapavesi och Mus musculus, hvithårig form, från Helsingfors

samt lämnade om dem följande uppgifter:

1. Tohtori Helenius on myös tehnyt hauskan hiirilöydön Haapavedellä. Hän on näet siellä pelloilla kauralyhteiden alla löytänyt sangen lukuisana vaivaishiiren *(Mus minutus)*. Tämä on pohjoisin löytöpaikka maassamme, 64° 8' p. l.) tälle pikkuimettäväiselle, jota ei vielä tunneta Skandinavian niemeltä.

2. Valkean hiiren *(Mus musculus* var.) toi allekirjoittaneelle muutamia viikkoja takaperin eräs suomalaisen reaalilyseon oppilas. Pidin tuota otusta elävänä pari päivää ennenkuin annoin sen täytettäväksi. Se on saatu kiinni täällä Helsingissä ja on omituinen siitä, että se, vaikka onkin valkea, ei ole oikea *albinos*, sillä silmät olivat mustat, eikä punaiset ja korvatkin ovat harmaat.»

Herr Mela framlade ett exemplar af Ishafsalkan, skjutet nära Joensuu, och lämnade härvid följande meddelande:

Uria arra Pall., tavattu Suomen valtiollisella alalla

»Marraskuun loppupäivinä saatiin Pyhäselältä lähellä Joensuun kaupunkia elävänä kiini outo lintu, jonka maisteri E. Elo lähetti tri E. Stenroos'ille Sortavalaan määrättäväksi ja Joensuun koulun kokoelmia varten täytettäväksi. Tri Stenroos huomasi linnun heti varsin arvokkaaksi, valtiolliselta alaltamme ennen tuntemattomaksi kiislaksi, nimittäin pohjankiislaksi

(*Uria arra* Pall.), jonka Atlanttilaista muotoa kirjallisuudessa enimmin tunnetaan nimellä *Uria brünnichii* Sab. Tyvenen meren puoleinen rotu, varsinainen *U. arra* Pall. lienee hiukan isompi. Molemmat lähenevät eteläkiislaa *U. lomvia* L. niin paljon, että monet tutkijat pitävät niitä tämän muunnoksina tai alalajeina.

Luonnontieteelliselle alallemme pohjankiisla ei ole vieras. Vanhastaan tiedämme että tämä korkean pohjolan lintu ainakin talvisin käy Varankivuonossa. Löytyykö se siellä myös kesällä, siitä ovat mielipiteet eroavaisia. Sommerfelt kyllä sanoo sitä löytyvän siellä kesällä paljonkin, mutta Collett on sitä myöhemmin epäillyt. Sen sijaan tietää Nikolski pohjankiislan pesivän Kuolanniemen pohjoisrannalla etelänkiislan seurassa ja paikoin yleisempänä kuin se. Niinpä löysi Nikolski (Pleske'n ilmoituksen mukaan) *Uria arra*'n runsain määrin pesivänä Gawrilowon luona, jossa hän sai sekä munia että untuvapoikia.

Uria arra asustaa suurin joukoin Huippuvuorilla, jonka rannoilla se viettää talvensakin. Sitä on tavattu Frans Josefin maassa maaliskuun alussakin ja Nansen ampui muutaman 82⁰ 19′ pohj. leveydellä.

Islannissa se pesii harvinaisena, mutta sen sijaan yleisenä Grönlannissa niin itä- kuin länsirannalla, varsinkin pohjoiseen 64⁰ p. l., vaan sanotaan Amerikan puolella pesivän S:t Lawrence-jokeen asti ja matkustaa joskus talvella Etelä-Caroliinaan saakka. Siperian ja Beringin meren rannoilla se pesii monin paikoin siirtyen talvella osittain etelämpään. Amerikkalaiset zooloogit nimittävät sitä sillä puolella nimellä *Uria lomvia arra*.

Uria lomvia'asta eroaa pohjankiisla muun muassa lyhemmän ja kärkipuoleltaan kaartuneemman nokan kautta. Tällä on esim. nokka otsasta kärkeen 10 mm lyhempi kuin *U. lomvia*'alla; seljän väri on myös puhtaammin musta, eikä niin ruskeaanvetävä kuin eteläkiislalla.» —

I anslutning härtill framlade prof. J. A. Palmén tvenne exemplar af *Uria arra*, det ena skjutet i Hausjärvi, det andra vid Rajamäki nära Hyvinge.

Då dessa fynd låta förmoda, att ifrågavarande fågel måhända uppträdt på ännu flere lokaler i vårt land, framhöll prof. Palmén önskvärdheten af att uppgifter härom måtte meddelas honom.

Professor J. Sahlberg förevisade och föredrog:

Nykomlingar till Finlands insektfauna.

— Se pag. 77.

Doktor Enzio Reuter demonsterade

Två för Finland nya Coccider

hvilka, i och för ett säkert fastställande af deras indentitet, välvilligt granskats af den kände specialisten R. Newstead vid Grosvenor Museum i Chester, England. — Föredragaren yttrade i anslutning därtill följande:

»1. *Eriopeltis festucae* Fonscol. ♀. Af denna stora och karakteristiska art, hvilkens honor helt och hållet omgifva kroppen med en ullik, af fina, tätt hopfiltade hvita tradar bestående säck, hafva talrika exemplar af mag. A. F. Luther anträffats i Lojo på *Agrostis*-blad, alla inom ett mycket begränsadt område. Arten, som lefver på bladen af olika grässlag, är tidigare känd från särskilda ställen i mellersta Europa. Enligt skriftligt meddelande af Mr Newstead har den i England anträffats endast på några få ställen och förekommer öfverallt ytterst lokalt.

2. *Pseudococcus graminis* n. sp. Vid mina undersökningar af hvitax hos ängsgräsen har jag särskilda gånger i senare hälften af juni och i juli inom bladslidan ofvanom den öfversta ledknuten hos *Poa pratensis* och *Phleum pratense* anträffat en liten coccid, hvilken af mig förmodades utgöra en hittills obeskrifven art af släktet *Pseudococcus* Westw. Denna förmodan har bekräftats af Mr Newstead, som i en skrifvelse till mig framhåller, att denna art är »characterized by its very elongate form, the character of the terminal points of the antennae; the number of large circular spineretts on the dermis and the comparatively small size of the insect». Kroppen är nästan jämn-

bred, 3,5 mm lång och c. 1 mm bred, till färgen chokoladbrun med en svag dragning i blått samt delvis betäckt af en gles, hvit, flockig beläggning.

Af insekten anträffades å samma grässtrå vanligen endast enstaka eller ett fåtal individer, någongång, på *Poa pratensis,* ända till 10 à 12 exemplar inom en och samma bladslida. Genom sugning å strået ofvanom den öfversta ledknuten förorsakar den öfverstråets och axets, resp. vippans förvissnande och är sålunda att räknas till de redan förut talrika anstiftarne af hvitax på våra ängsgräs. Hittills har arten anträffats på Lofsdal i Pargas samt på ett par ställen i södra Österbotten. — En utförlig beskrifning af denna nya art, hvilken jag på grund af dess näringsväxter benämnt *Pseudococcus graminis,* utber jag mig få vid ett senare tillfälle lämna.»

Rektor M. Brenner förevisade

Häggkvistar med såväl normala som chlorantiska blommor

och yttrade därvid:

»Härmed ber jag att, till bekräftelse af min på ett föregående möte meddelade uppgift angående de missbildade skidlika häggfrukternas uppkomst af chloranthiska blommor, få förevisa ett antal under senaste sommar i Ingå tillvaratagna kvistar af blommande och nästan utblommad hägg med såväl normala som chlorantiskt missbildade blommor, hvilka tydligen ådagalägga de nämnda missbildade frukternas uppkomst af de missbildade blommorna, medan blommorna af normalt utseende bortvissnat, utan att frukter däraf uppstått.»

Herr Brenner lämnade härefter följande uppgift om

Förekomsten af Carex hirta.

»En annan tidigare uppgift tillåter jag mig tillika komplettera, gällande *Carex hirta* L., hvilken jag, utom på den förra fyndorten Svartbäck i Ingå, denna sommar anträffat vid hafsstranden på torr afbetad backe på Westerkulla, icke långt därifrån.»

Slutligen omnämnde Herr Brenner följande angående

Alfågels häckande i trakten af Porkala.

»Såsom tillägg till den på föregående möte lämnade uppgiften angående alfågelns häckande på Lill-Tytärsaari i Finska viken, är jag i tillfälle omnämna en likartad observation gjord i början af föregående sekel i Porkala skärgård af min aflidne farfar, Tullnären B. Brenner, hvilken ansåg de funna äggen härröra af någon under flyttningen vingskjutan alla.»

Amanuensen Harald Lidberg föredrog:

Finlands Nymphæa-arter och dessas utbredning.

Under föredraget demonstrerade Herr Lindberg såväl herbariiexemplar af dessa arter och af hybrider dem emellan som äfven talrika belysande handteckningar.

Fil. kand. E. Häyrén föredrog:

Zwei Variationserscheinungen.

— Se pag. 81.

Fil. mag. B. Poppius föredrog:

Über einige Lathridiiden.

— Se pag. 84.

Herr Poppius förevisade härefter den sällsynta biarten

Osmia bicolor Schrank,

anträffad vid Kexholm af forstmästare F. Silén.

Professor A. Osw. Kihlman förevisade ungplantor af

Lycopodium clavatum med prothallier,

insamlade vid Stensvik i Esbo, samt föredrog i anslutning härtill följande:

»Die Prothallien waren vom Vorträger im August 1895 im Rohhumus eines Waldrandes unweit Stenswik im Kirchspiel Esbo gefunden. Es waren deren 14 Stück, unter denen einige auch junge Keimpflanzen getrieben hatten. An einem Prothallium waren, ausser einer frischen, gut entwickelten Keimpflanze, noch die Ueberbleibsel zweier, aus unbekannten Ursachen zu Grunde gegangenen Keimlinge zu sehen, die wahrscheinlich alle

aus verschiedenen Jahren stammten. Die Prothallien von *L. clavatum* waren zur Zeit des Fundes noch nicht in der Literatur beschrieben.»

Forstmästare A. W. Granit meddelade följande om

Fjäll-lemmeln (Myodes lemmus L.) i Enare Lappmark.

»Allt sedan år 1896 har fjällemmeln varit sällsynt i Lappland. I Enare har jag under denna tid observerat endast några exemplar och dessa alltid uppstötta af hund.

På hösten innevarande år fäste man min uppmärksamhet vid att döda lemlar ofta anträffades i de vattenfyllda grufskärpningarna vid Tolosjoki älfs källflöden i södra delen af Enare socken. Kort därpå kom jag till trakten i fråga och fann också lemlar i något antal på de högländta markerna norr och väster om Raututunturi fjällsträckning samt ställvis i Sota-aapa vidsträckta mosse, där denna bildar vattendelaren mellan Iivalo- och Tankajoki flodsystem. Dock förekom lemmeln ej så talrikt, att dess uppträdande kunde benämnas »vandring». Ej häller visade sig djuret lika ilsket och oförväget som det plägar vara, då stora massor äro stadda på vandring.

Det kan antecknas, att sommaren 1902 i Lappland varit den kallaste och regnigaste i mannaminne, en fullständig motsats till den för djurvärldens utveckling så gynnsamma sommaren 1901.»

Forstmästare J. E. Ekström demonstrerade ett genom sin betydande storlek anmärkningsvärdt

Renhorn från Ilomants (Kar. borealis)

samt meddelade om detsamma följande.

»Hornet har hittats inom Jorkansalo skogstrakt af Suomusjärvi revier i nordöstra delen af Ilomants socken, omkr. 2—3 kilometer från det ställe, där ryska gränsen och Pielisjärvi sockenrå sammanstöta. Detsamma låg tämligen djupt insjunket i mosslagret vid laggen af en mindre flackmosse samt var betäckt med laf och angripet af röta, hvarför man kan antaga att det redan flere år legat på stället.

Inom samma område anträffades äfven andra horn af samma typ, men mindre dimensioner. Alla dessa voro illa medfarna och således af äldre datum. — Äfven horn af det vanliga utseendet påträffades; några sådana voro fällda föregående år.

Öfverallt i trakten såväl inom Pielisjärvi som Ilomants anträffades färska spår af renar. Dessa härrörde alltid af 2 eller 3 djur; aldrig tycktes djuren uppträda i flockar.»

Studeranden Otto Wellenius föredrog:

Ett meddelande om Tomognathus sublævis Nyl.

»*Tomognathus sublaevis* Nyl. skiljes från alla nordeuropeiska myror genom sitt stora, fyrkantiga hufvud och sina otandade mandibler. — Den är en uteslutande nordisk art, funnen blott några få gånger i Finland (Helsingfors, Karislojo, Orihvesi, Keuru, Kuusamo och Kittilä), ett par gånger i Sverige och en gang i Danmark.

De få entomologer, som iakttagit denna myra i naturen, meddela föga om dess lefnadsförhållanden. Prof. Nylander, som först upptäckte *Tomognathus* i Finland, meddelar att han fann densamma i två bon af *Leptothorax acervorum* »ubi parasitice sodaliter habitabat». Den svenske myrmekologen Adlerz är den ende, som något utförligare beskrifver dess lefnadsförhållanden efter de iakttagelser han gjort med fångna *Tomognathus*-individer. — Då han sålunda infångade ett samhälle, bestående af *Leptothorax acervorum* ☿ och ♀, *Tomognathus sublaevis* ☿ samt talrika larver och puppor af båda arterna, såg han, att *Leptothorax*-arbetarne räddade samtliga larver och puppor samt till och med bortburo *Tomognathus*-arbetarne, hvilka ej gjorde min af att rädda ens sina egna larver och puppor.

Då en eller ett par *Tomognathus*-individer insläpptes till ett *Leptothorax*-samhälle, angrepos de genast och misshandlades, hvarvid de alls icke försvarade sig, utan läto sig släpas bort och kastas i vattnet, som omgaf den burk, hvarest samhället hölls fånget. Trots denna oförtydbara utvisning kände sig *To-*

Tomognathus-individerna ej mer kränkta, än att de efter några ögonblick återvände till det ogästvänliga *Leptothorax*-boet. I två dagars tid släpades de sålunda omkring utan att någonsin försvara sig, men förföljelsen aftog allt mer och mer, tills de i några dagars tid bemöttes med indifferentism från *Leptothorax'* sida, hvarefter förhallandet blef helt vänskapligt, så att *Leptothorax*-☿ flere gånger sågos slicka och mata *Tomognathus*-arbetarne. — Dessa samhällen hade redan i närmare ett års tid hållits i fångenskap, men helt annorlunda var förhållandet med några nyss infångade *Tomognathus*-arbetare, som insläpptes till ett likaledes nyss infångadt *Leptothorax*-samhälle. Långt ifrån att tåligt underkasta sig all misshandling, gingo de anfallsvis till väga och injagade en så stor förskräckelse bland *Leptothorax*-arbetarne, att dessa vid hvarje möte hastigt skyndade undan, sedan de en gång fått pröfva värkan af främlingarnes fruktansvärda mandibler. Inom kort jagades hela *Leptothorax*-samhället på flykten, hvarefter *Tomognathus* tog i besittning hela stacken med en hel hop larver och puppor, som de flyende ej hunnit bärga undan. Efter någon tid utkläcktes ifrån pupporna *Leptothorax*-☿, hvilka vårdade och matade *Tomognathus*, och på så sätt var samhället färdigt.

Af dessa försök framgår, att en *Tomognathus*-individ, trots fientlig behandling i början, kan lyckas innästla sig och göra sig tolererad i ett *Leptothorax*-samhälle; men äfven lyckas det ett ringa antal *Tomognathus*-☿ att fördrifva ett helt *Leptothorax*-samhälle, hvarvid *Tomognathus* hopsamlar och vårdar de vid flykten qvarlämnade larverna och pupporna, ur hvilka de få slafvar åt sig.

Den omständigheten, att af *Tomognathus* hittills blott arbetare anträffats, är högst egendomlig. Tanken på en ständig parthenogenetisk fortplantning af arbetarne ligger nära tillhands såsom förklaringsgrund. Visserligen tyckas Forel's undersökningar ha ådagalagt, att af arbetareägg blott hanar produceras, men helt nyligen har Dr. Reichenbach i Frankfurt a/Main bevisat, att ☿ af *Lasius niger* lägger ägg, ur hvilka, sålunda på parthe-

nogenetisk väg, typiska arbetare utvecklats[1]. — Vid dissektion af *Tomognathus sublaevis* fann Adlerz 4—6 äggrör i hvartdera ovariet (de andra Myrmicid-☿ hafva vanligen endast 1 äggrör i hvartdera ovariet), af hvilka några med väl utvecklade, mogna ägg. *Tomognathus* tyckes sålunda hafva mera utvecklade ovarier, än andra Myrmiciders arbetare, hvilken omständighet i denna fråga kan vara betydelsefull.»

Forstmästare K. O. Elfving föredrog:

Härjning af Nematus Erichsonii Hrtg i Evois kronopark.

Senaste sommar i början af augusti observerade jag en massvis förekomst af larver å lärkträden i skogskulturerna närmast Evois Forstinstitut. Vid närmare efterseende fann jag, att det var *Nematus*-larver. Det var i synnerhet 20—25 åriga träd, som tycktes vara larvernas älsklingsspis, men äfven något äldre, c. 35-åriga enstaka träd angrepos. De yngre träden afbarrades småningom under sensommarens förlopp uppifrån nedåt, så att ungefär halfva kronan, från toppen räknadt, var kal äten — dock icke helt och hållet, ty det var nästan enbart kortskottsbarren, som ströko med, under det att långskottsbarren merändels lämnades orörda. På äldre träd afbarrades endast enstaka grenar. Såväl *Larix europaea* som *L. sibirica* angrepos af larverna. — Själfva stekeln, tillhörande nämnda larver, har jag ej öfverkommit. Vid undersökning af mosstäcket i september fann jag endast gamla kokonger men ej detta års. Då emellertid larverna borde öfvervintra i kokonger, men hvarken sådana eller larver af mig anträffades under mosstäcket sedan larverna försvunnit från träden, är det antagligt, att de, sent utvecklade som de voro, tillföljd af den kalla sommaren gått under. Vid försök att efter larven bestämma arten af den härjande barrstekeln, har jag stannat för antagandet, att vi här måste hafva att göra med en hos oss icke förut anmärkt barrstekel: *Nematus Erichsonii* Hrtg (= *Leachii* Dahlb.). Såväl beskrifningarna på larven som stekelns lefnadssätt i öfrigt tyckas mig

---

[1] Biologisches Centralblatt N:o 14 & 15, 1902.

gifva fullt stöd för denna förmodan. Stekeln, som lägger sina ägg i 1—2 längsrader på de yngsta årsskotten, förorsakar nämligen genom den rispa i årsskottens bark, som ♀ för äggläggningen åstadkommer, en abnorm, särdeles karakteristisk böjning och missbildning af årsskotten. Såväl denna missbildning som barrfrat, larver och kokonger ber jag att här få förevisa. Det är icke första gången arten i fråga uppträder härjande hos oss, ty redan 1897 observerades den af aflidne Lektor Furuhjelm och igenkändes af honom såsom tillhörande *N. Erichsonii*. Sedan dess torde den årligen mer eller mindre talrikt förekommit å Evois. Då fyndet af nämda art i Finland ej tidigare offentliggjorts, har jag ansett mig nu, sedan jag själf varit i tillfälle att iakttaga larvernas framfart, böra omnämna detsamma. Arten i fråga hör eljes till de mera sällsynta, ehuru ytterst kosmopolitiska formerna. Den har uppträdt härjande, om ock ej farligt, i Harz, Posen och Holstein, vidare i Danmark, där den härjat 1839—46. Också i Nordamerika äro dess larvkolonier kända. I Sverge har den varit känd sedan början af senaste sekel; dess larv är till först beskrifven af Dahlbom.

Herr Elfving förevisade vidare

Tvänne anmärkningsvärda insekter:

1. Ett enfärgadt exemplar af *Gastropacha pini* L., taget af Forstmästare T. Rydman i ett grankärr på Evois. 2. *Tomicus duplicatus* Sahlbg, funnen af föredragaren på Evois å klen fälld gran, tillsammans med *Tomicus chalchographus* och *T. nigritus*.

Till de botaniska samlingarna hade sedan novembermötet förärats följande gåfvor:

60 exx. *Hieracia* från Jorois, mag. H. Lindberg. — 231 kärlväxter från olika delar af landet, erhållna genom botaniska bytesföreningen i Helsingfors, senatskammarförvandten G. Sucksdorff's sterbhus. — 42 kärlväxter i 132 exx. fr. norra Österbotten, herr. V. V. Westerlund. — Ett potatisstånd med ofvanjordiska stjälkknölar fr. Tavastehus, mag. A. H.

Böök. — Prothallier och unga plantor af *Lycopodium clavatum*, prof. A. Osw. Kihlman. — *Carex cyperoides* fr. Sa, stud. Hans Buch.

Till de zoologiska samlingarna hade sedan novembermötet förärats följande gåfvor:

Ägg af *Harelda hiemalis*, funna den 1 Juni 1902 på Lill-Tyttärskär, och 1 alkekung, *Mergulus alle*, skjuten på Hogland den 2 November 1902, af herr Elis Nordling. — 3 unga ålar från Kumo älf af dr O. Nordqvist. — En samling fiskinälfsmaskar från Nyländska skärgården, bestående af ca 30 arter, däribland typexemplar af 2 nya cestod-arter, af dr. Guido Schneider. — 2 fjärilar, nämligen en nästan enfärgad varietet af *Lasiocampa pini* samt *Pararge egerides* från Evois, af forstmästare K. O. Elfving. — *Ranatra linearis* och *Stenophylax nigricornis* från Lappvesi, af magister A. J. Silfvenius. — Några sällsynta Coleoptera från västra Finland, af magister B. Poppius. — Några sällsynta *Lomechusa*- och *Atemeles*-arter från södra Finland, däribland en för samlingen ny, af studeranden R. Forsius. — Några sällsynta Coleoptera af studd. O. Wellenius, Å. Nordström, G. Sundberg och U. Sahlberg samt särskilda sällsynta insekter af eleverna E. & A. Palmén.

Ueber Zwei Endoparasiten aus Fischen des Finnischen Meerbusens.

Von

Guido Schneider.

Am 4. November dieses Jahres untersuchte ich vier Exemplare von *Cottus quadricornis*, die **S** von Helsingfors im Meere gefangen waren und von denen jedes ein bis zwei Exemplare von *Bothriocephalus punctatus* Rud. im Pylorusabschnitte des Darmes barg. Bisher war es mir noch nicht gelungen, diesen Bandwurm bei *Cottus quadricornis* nachzuweisen. Die Totallänge der Fische betrug 18,7 bis 23 cm. Die Exemplare von *Bothriocephalus punctatus* aus *C. quadricornis* waren auffallend lang (bis 40 cm) und schmal (bis 2 mm breit). Dabei waren sie sehr dünn und durchscheinend. Die mit sehr dunkel, fast schwarz gefärbten Eiern gefüllten Uteri waren besonders deutlich zu erkennen, viel deutlicher, als bei den von mir beobachteten Formen derselben Cestodenspecies aus *Cottus scorpius* und *Rhombus maximus* [1]. Der Scolex war bei der Form aus *Cottus quadricornis* verhältnismässig klein, etwa 1 mm lang bei einer Breite von 0,5 bis 0,6 mm.

Nahrung war in keinem von den vier Fischexemplaren zu finden. Sonst besteht sie bei *C. quadricornis* fast immer nur aus *Idothea entomon*, enthält also viel Chitin und Kalk, nämlich Substanzen, die vielleicht die starke Ausbildung der Eischalen des Bandwurmes begünstigen.

---

[1]) Vgl. Ichthyologische Beiträge III, Ueber die in den Fischen des Finnischen Meerbusens vorkommenden Endoparasiten. Acta Soc. F. et Fl. Fennica 22, n:o 2, pag. 14 bis 16.

Ferner lege ich hier der Versammlung eine Schwimmblase von *Leuciscus erythrophthalmus* vor, an deren vorderem Abschnitt zwölf linsenförmige Cysten von zwei bis vier mm Durchmesser sich finden. Das in solchem Grade mit Myxosporidien inficierte Exemplar der Rothfeder ist von Herrn Arne Palmén in der Bucht Alholmsviken bei Lill-Bodö im Esbo-skärgård am 29. August dieses Jahres gefangen und präpariert worden. Die mikroskopische Untersuchung des Inhaltes der Cysten zeigte, dass sie von einem bisher in Finland noch nicht beobachteten Myxosporidium herrühren. Leider liess sich keine genaue Diagnose feststellen, weil wegen der Conservierung in Formol die Tingierbarkeit des Inhaltes der Sporen aufgehohen war. Die äussere Form der Sporen und die Lage der beiden Polkapseln erinnert an *Myxobolus oviformis* Thél., von dem die Sporen des in Rede stehenden Parasiten sich jedoch durch etwas bedeutendere Grösse unterscheiden. Die Länge der Sporen beträgt 11 bis 14 μ, die Breite 7 bis 10 μ und die Dicke 5 bis 7 μ. Die Länge der Polkörperchen ist etwa 6 μ.

Bisher sind nur *Henneguya zschokkei* Gurley und *Glugea microspora* Thél mit Sicherheit aus finnischen Gewässern bekannt geworden (s. Ichthyologische Beiträge III, Act. Soc. F. et F. Fennica 22, n:o 2, pag. 44 und 45).

Zum Schluss will ich die Bitte äussern, mit Myxosporidien behaftete Fischorgane nicht in Formol, sondern in starkem Alcohol zu conservieren, damit die Tingierbarkeit des Sporeninhaltes nicht leide.

(Um den grossen Unterschied im äussern Habitus der Formen von *B. punctatus* aus *Cottus scorpius, C. quadricornis* und *Rhombus maximus* zu zeigen, demonstrierte Redner während des Vortrages Exemplare der drei Formen.)

Nykomlingar till Finlands insektfauna.

Af

J. Sahlberg.

Härmedels ber jag få anmäla några för vår fauna nya arter Coleoptera.

1. *Silusa rubiginosa* Er., tillhörande ett hos oss förut ej anmärkt Staphylinidsläkte, som skiljer sig från närstående genera isynnerhet genom borstlika labial-palper. Den anträffades af mig i närheten af Helsingfors vid Sörnäs den 5 november, då tvänne exemplar erhöllos vid sållning. Ehuru arten några dagar senare af flera exkurrenter ifrigt eftersöktes på samma lokaler, lyckades det oss ej att återfinna den. Arten är för öfrigt anträffad här och där i mellersta Europa samt nordligast i Ostpreussen och Skåne, där Thomson funnit den i utsipprande eksaft nära Malmö. —

Vidare har tillkommit en art af hvartdera af de intressanta, bland myror lefvande Staphylinidsläktena *Lomechusa* och *Atemeles*. Dr. Max Bernhauer, som för närvarande utarbetar en öfversikt af Europas Aleocharider och på begäran till påseende erhållit en mängd finska exemplar af ifrågavarande släkten, har nämligen därvid upptäckt tvänne för landet nya arter, som förr blifvit sammanblandade eller förväxlade med andra.

2. *Lomechusa sibirica* Motsch., hvilken man förut ej trott vara skild från den från äldre tider kända *L. strumosa* Fabr. men som nyligen af E. Wasmann i hans revision af detta släkte i Deutsche entom. Zeitschr. 1896, 248, ådagalagts vara en väl skild art, utmärkt genom finare antenner, hvilkas 4:de led är något längre än bredden m. fl. karaktärer, såsom framgår af följande korta diagnos:

L. sibirica Motsch. Fusco-ferruginea, antennis tenuioribus, articulo 4:o supero inspecto latitudine paullo longiore; capite distincte alutaceo, impressione frontali inter antennas laevi, prothorace latiore, lateribus a basi ultra medium subparallelis, disco subtiliter granulato, minus breviter fulvo-pubescenti; abdomine supra sublaevi, ante apicem cingulo nigro-fusco. Long. 5 mm.

Mas: antennis articulis 3:o et 4:o intus dense flavo-pubescentibus.

Motsch. Bull. de Mosc. 1844. IV, 816. — Wasm. Deutsch. ent. Zeitschr. 1896, 248.

L. strumosae F. simillima et valde affinis, sed differt capite minus dense et subtiliter alutaceo, antennis distincte tenuioribus, articulo 4:o a supero viso latitudine paullo longiore (nec paullo breviore ut in illa) prothoraceque paullo latiore, praesertim ante medium lato.

Denna art är hos oss hittills funnen vid Kavantholm nära Viborg af Mannerheim, vid Gorki nära floden Svir af föredragaren samt i Karislojo af R. Forsius, som tagit den tillsammans med *Formica sanguinea* den 5 aug. 1901 och 22 aug. 1902. — För öfrigt hittills känd endast från Sibirien och Daurien.

3. *Atemeles paradoxus* Grav., Wasm. Den rätta, af Gravenhorst först under detta namn beskrifna arten togs af studd. R. Forsius och R. Krogerus tillsammans med *Formica pratensis* L (= *congerens* Nyl.) i Karislojo den 10 aug. 1902. Den förekommer för öfrigt i större delen af Europa och äfven i södra Sverige. Den art, som förut hos oss äfvensom i Sverige gått under namn af *A. paradoxus,* är *A. pubicollis* Bris. var. *excisa* (= *A. excisus* Thoms. Opusc. ent. IV, 371.). Den rätta *A. paradoxus* Grav. skiljer sig från den sistnämnda genom mindre storlek samt genom på öfre sidan tämligen tätt punkterad, undertill långt och tämligen tätt gulhårig abdomen samt nästan glatt och otydligt punkterad prothorax.

Enligt Wasmann's noggranna observationer och undersökningar lefva arterna af detta släkte hos tvänne skilda värdar, i det de lägga ägg och undergå sin förvandling hos olika

arter af släktet *Formica* men sedan i medlet af sommaren öfverflytta till *Myrmica*-arter, där de öfvervintra samt äfven para sig. I allmänhet äro arterna af dessa tvänne släkten sällsynta och föga kända, hvarför skäl vore att taga vara på alla fynd af desamma, att anteckna tiden för fyndet samt förvara exemplar af den myra, tillsammans med hvilken de lefva.

4. *Cercyon depressum* Steph. (= *dorso-striatum* Thoms.). Ett exemplar taget vid hafsstranden nära Täktom by på Hangö udd den 10 juli 1901 af min son Unio. Denna art, som förekommer vid hafsstränder i mellersta Europa, och äfven är tagen i Sverige och Norge ända upp till Trondhjem, var en ingalunda oväntad nykomling till vår fauna.

5. *Carcinops quattuordecim-striatus* Steph. är däremot en insekt, hvars anträffande hos oss man icke kunnat förutse. Den hör till ett släkte bland Histeriderna, som förut icke var funnet på Skandinaviska halfön eller i Östersjöprovinserna. Den anträffades af min son Unio inomhus på Kukkasniemi i Karislojo den 16 juli 1901. Arten har en stor utbredning och är tagen på spridda orter i mellersta och södra Europa, norra Afrika och norra Amerika. Då denna insekt ej finnes beskrifven i Thomson's arbeten öfver Skandinaviens Coleoptera, torde en kort deskription förtjäna plats i »Meddelandena».

Genus Carcinops Mads.

Corpus parvum, ovatum, subdepressum. Caput retractum, fronte clypeoque marginatis. Foveis frontalibus in prothoracis pagina inferiore pone angulos anticis positis. Pronotum trapezoidale, stria marginali distincta. Scutellum parvum. Elytra apice truncata, fortiter striata, striis haud abbreviatis. Tibiae anticae dilatatae, extus apicem versus acute dentatae, sulco tarsali subrecto, obsoleto; posteriores angustae. Prosternum processu antico distincto, lateribus marginatum. Mesosternum emarginatum, antice lateribus stria marginali continuata. Pygidium aeqvale, punctatum.

Detta släkte står närmast *Paromalus* Er., men skiljer sig genom djupa, nästan oafkortade strimmor på elytra, tydlig

skutell samt genom tydliga, intryckta kantlinjer på pro- och mesosternum. Från *Triballus* Er. och *Epeirus* Er. afviker det genom smala midtel- oah baktibier samt genom byggnaden af antenngropen, hvilken icke sträcker sig till framhörnen af prothorax.

C. 14-striatus Steph.

Ovalis, modice convexa, nigra, nitida, antennis pedibusqve rufopiceis, fronte plana, antice marginata, prothorace aeqvaliter convexo, distincte remotius punctato, ante scutellum foveola impressa, elytris omnium subtilissime punctulatis, stria marginali subintegra, dorsalibus 6 fortiter impressis, punctulatis, suturali antice cum proxima conjuncta, tibiis anticis obsolete denticulatis et versus apicem dentibus 2 acutis, valde remotis; mesosterno antice obsoletius emarginato. Long. 2 ½ mm.

Hister Steph., Illustr. Brit. Ent. V, 412 (1832). — *Carcinops* Seidl., Faun. Balt. Ed. II, 201. — Schmidt., Best. Tab. Ent. Col. XIV, 21. — *Paromalus pumilis* Er., Jahrb. 1834, 169. — *Carcinops* Mads., Ann. Soc. ent. Fr. 1855, 91, pl. 8, XXII, 4.

Paromalo flavicorni Hbst. paullo brevior, sed latior et magis convexa, striis elytrorum fortiter impressis, 6 dorsalibus subintegris tibiisqve anticis dentibus duabus acutis subapicalibus valde remotis ab omnibus Histerorum speciebus scandinavicis mox distinguenda.

6. *Euceros crassicornis* Grav. ♂. Slutligen ber jag få förevisa en synnerligen intressant nykomling till vår Hymenopter-fauna, hvilken äfvenledes är ett fynd af stud. R. Forsius. Det är ♂ till en art af det märkvärdiga Tryphonidsläktet *Euceros*, näml. *E. crassicornis* Grav., hvilken utmärker sig bland de eljes så enformigt byggda Tryphoniderna genom att antennerna i midten äro starkt skifformigt utvidgade och kinderna starkt uppsvällda. Exemplaret är fångadt i Karislojo. Arten är funnen i Tyskland samt ett par gånger i Sverige. I Finland har af detta släkte förr veterligen tagits endast en ♀ af en närstående art. *E. egregius* Holmgr.

Zwei Variationserscheinungen.

Von

Ernst Häyrén.

Paris quadrifolia L. Wie bekannt ist die Zahl der Blätter eines Sprosses gewöhnlich vier, variiert aber zwischen drei und sechs. Um ein Maass für die Häufigkeit der Variation zu erhalten, untersuchte ich am 2:ten Juni 1902 hundert Individuen dieser Pflanze, die alle auf demselben Platze in einem Gehölze von *Prunus padus* auf der Insel Ramsholmen unweit der Stadt Ekenäs wuchsen. Der Platz war wegen der hier relativ zahlreich auftretenden Variationen ausgewählt worden. Von den 100 Individuen hatten 81 Individuen 4 Blätter, 16 Individuen hatten 5 Blätter, 2 Individuen 6 und 1 Individuum 3 Blätter. Die Variation geschah also hauptsächlich nach der Plus-Seite. Die Individuen mit sechs Blättern waren kräftiger, als die mit fünf, diese wieder kräftiger, als die mit vier Blättern. Am kleinsten war das mit drei Blättern versehene Individuum, das auch nicht, wie die anderen, eine Blütenknospe entwickelt hatte.

Am 13:ten Juni 1902 wurden in einem kleinen, vom Gebirge geschützten, mit undicht stehenden Bäumen bewachsenen Thale bei Fredriksberg in der Nähe von Helsingfors 85 Individuen derselben Pflanze beobachtet. Hier fanden sich ausser den vierblättrigen nur fünfblättrige Individuen, und zwar 14 Sprosse mit 6 Blättern. Auch diesmal geschah also die Variation nach der einen Seite.

Pyrola uniflora L. Ende Juli 1902 wurden 126 Blüten dieser Pflanze eingesammelt. Die Pflanzen wuchsen nahe bei einander in einem kleinen, wenig feuchten, sandigen Kiefernbestande unweit des Meeresufers. Die Anzahl der Kelchblätter

war meist fünf, nur in zwei Fällen vier. Von Kronenblättern wurden in fünf Blüten nur vier, sonst aber fünf, gezählt. Zwei von den Blüten mit vier Kronenblättern waren die oben erwähnten, die nur vier Kelchblätter hatten. Hier war die Anzahl der Staubblätter acht. Von den drei Blüten mit 5 Klechblättern aber nur 4 Kronenblättern hatten zwei acht und eine neun Staubblätter. Es scheint, als würde zuerst die Anzahl der Kronenblätter und daneben gewöhnlich auch die der Staubblätter reduciert, worauf die Kelchblätter erst folgen.

Die Anzahl der Staubblätter schwankte zwischen acht und zwölf. Es fanden sich:

8	Staubblätter	in	5	Blüten
9	»	»	3	»
10	»	»	114	»
11	»	»	3	»
12	»	»	1	»

Die Variation geschah also ein wenig mehr nach der Minus-Seite, d. h. in andererer Richtung, als bei *Paris.*

Die Staubfäden von *Pyrola uniflora* sind an der verdickten Basis nach aussen gebogen und liegen gewöhnlich dicht den Kronenblättern angedrückt. Die Anzahl der über einem Kronenblatt liegenden Staubblätter schwankte zwischen eins und drei, und bisweilen fand man isolierte Staubblätter auch zwischen den Kronenblättern. Folgende Variationen wurden beobachtet:

I. Staubblätter 10.

Meist fand man hier eine Gruppe von drei und daher auch ein einzelnes Staubblatt, oder zwei Gruppen von drei und zwei vereinzelte Staubblätter. Im ersten Falle lag das einzelne Staubblatt entweder zwischen Gruppen von je zwei oder zwischen der Gruppe von drei und einer Gruppe von zwei Staubblättern. Relativ selten fand man zwei Staubblätter in jeder Gruppe. In Ziffern ausgedrückt fanden sich:

Typus A.	3 + 2 + 2 + 2 + 1	Staubbl. in	38 Blüten
» B.	3 + 2 + 2 + 1 + 2	» »	30 »
» C.	3 + 1 + 3 + 1 + 2	» »	31 »
» D.	2 + 2 + 2 + 2 + 2	» »	9 »

Wenn man sich denkt, dass ein Staubblatt sich von den übrigen scheidet und zwischen zwei Kronenblätter zu liegen kommt, so erhält man Zusammenstellungen wie die folgenden:

3 + 2 + 2 + 1 + 1 (zw. Kr.) + 1	Staubbl. in	3 Blüten
2 + 2 + 2 + 1 + 2 + 1 (zw. Kr.)	» »	2 »
2 + 2 + 1 + 2 + 2 + 1 (zw. Kr.)	» »	1 »

Der erste dieser Fälle kann sowohl vom Typus A, als auch vom Typus B. abgeleitet werden. Die zwei übrigen gehören zum Typus D.

II. Staubblätter 9.

Hier fand ich in drei Blüten folgende Kombinationen:

Typus E. 3 + 2 + 2 + 1 + 1
Typus F. 3 + 2 + 2 + 2
3 + 2 + 1 + 1 (zw. Kr.) + 1 + 1

Die zwei ersten Blüten können aus dem ersten oder zweiten Typus durch Unterdrücken eines Staubblattes abgeleitet werden. Die dritte Kombination entsteht aus dem Typus E. durch Zwischenlagerung eines Staubblattes. In der zweiten Blüte wurden nur 4 Kronenblätter, aber 5 Kelchblätter gezählt.

III. Staubblätter 8.

Durch Unterdrücken eines Staubblattes des Typus E entsteht die Kombination: 2 + 2 + 2 + 1 + 1 (Typus G).

Durch Eliminierung eines Staubblattes einer Gruppe des Typus F. entsteht: 3 + 2 + 2 + 1 (Typus H). Auch hier fanden sich nur 4 Kronenblätter, und in einer der drei Blüten war die Reduktion so weit fortgeschritten, dass man auch nur 4 Kelchblätter fand.

Durch Auflösung der Gruppen und Verlagerung der Staubblätter bekommt man endlich die fünfte Blüte, die auch nur 4 Kr. und 4 Ke. hatte: 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1. Hier liegt jedes zweite Staubblatt zwischen den Kronenblättern.

IV. Staubblätter 11.

Durch Zerspaltung eines Staubblattes eines der vier ersten Typen kann man folgende Kombinationen ableiten:

Typus I. 3 + 2 + 2 + 2 + 2 Staubbl. in 2 Blüten
» K. 3 + 2 + 3 + 1 + 2 » » 1 »

V. Staubblätter 12.

Hier finden wir nur eine Blüte, die durch Zerspaltung und Zwischenlagerung der Staubblätter aus Blüten mit zehn oder elf Staubblättern abgeleitet werden kann: 3 + 2 + 1 (zw. Kr.) + 2 + 1 (zw. Kr.) + 2 + 1.

Die Anzahl der Staubblätter ist immer geringer über einem Kronenblatte, das klein ist, oder sich unter den anderen befindet. Es scheint also, als wäre die Ursache der verschiedenen Gruppirung der Staubblätter in den Raumverhältnissen der Blüte zu suchen.

Ueber einige Lathridiiden.

Von

B. Poppius.

Corticaria dentiventris n. sp.

Oblong-oval, convex, dunkelbraun bis schwarzbraun, die Unterseite dunkler. Antennen und Beine röthlich. Die Oberseite des Körpers mit kurzen, spärlichen, etwas aufrechtstehenden Haaren besetzt. Die Fühlerglieder alle deutlich länger als breit.

Die dreigliedrige Fühlerkeule nicht besonders scharf abgesetzt Kopf und Halsschild im Grunde matt, fein chagriniert, spärlich und seicht punktiert. Der Halsschild breit herzförmig, etwas vor der Mitte am breitesten und hier unbedeutend schmäler als die Flügeldecken an der Basis, nach vorn stärker, nach hinten schwächer gerundet, an den Seiten der ganzen Länge nach mässig stark crenuliert, die Hinterwinkel mehr weniger abgerundet, als kleine Höckerchen vortretend. In der Mitte vor der Basis eine grosse, ziemlich flache Grube. — Die Flügeldecken oblong, gewölbt, glänzend, an der Spitze breit gerundet, kräftig und ziemlich dicht gestreift punktiert, die Zwischenräume mit ebenso starken Punktreihen, die Punktierung etwas unregelmässig, gegen die Spitze etwas feiner. Die Unterseite spärlicher und weniger grob punktiert, fein chagriniert, matt. Beim ♂ die Vorder- nnd Mitteltibien an der Spitze deutlich einwärts gekrümmt, und vor der Einbuchtung auf der Innenseite leicht ausgerandet. Das 5:te Ventralsegment in der Mitte der hinteren Hälfte mit einer wulstförmigen, crenulierten Erhöhung. Beim ♀ die Tibien einfach, das 5:te Ventralsegment im hinteren Teile eingedrückt, vor dem Eindruck eine kleine, kugelförmige Erhöhung. — Long. 3 mm.

Diese grosse und ausgezeichnete Art beweist durch die Punktierung und Behaarung ihre Verwandtschaft mit *C. pubescens* Gyll. Aber durch die Beschaffenheit des Halsschildes, der beinahe ebenso breit ist wie die Flügeldecken an der Basis, und durch die an der Spitze einwärts gekrümmten Vorder- und Mittel-Tibien des ♂ ist die Art mit *C. olympiaca* Rtt. und. *C. crenulata* Gyll. näher verwandt. Die Art unterscheidet sich doch leicht von *pubescens* durch den breiteren und längeren Halsschild, feinere und spärlichere Punktierung des Kopfes und Halsschildes, die mehr gewölbten, glänzenderen, spärlicher aber gröber punktierten, weniger dicht und kürzer behaarten Flügeldecken und durch die Beschaffenheit der Vorder- und Mittel-Tibien des ♂. Von den beiden anderen oben genannten Arten weicht diese durch folgende Merkmale ab: durch den bedeutend grösseren und viel breiteren Körper, unregelmässigere Punktie-

rung und Behaarung der Flügeldecken, und von allen drei durch die Beschaffenheit des 5:ten Ventralsegments.

Kopf länglich, fein und spärlich punktiert, matt chagriniert, braun bis braunschwarz, Augen schwarz, ziemlich gross und vorstehend, die Schläfen kurz und klein, doch deutlich bemerkbar. Der Kopf mit den Augen viel schmäler als der Halsschild in seiner grössten Breite. Die Antennen rötlich, etwas länger als Kopf und Halsschild zusammen. Erstes Glied gross, gerundet, etwa so lang als breit, 2:tes ebenso lang, aber viel schmäler. 3—8 gleich breit, schmäler als 2, 3 und 5 ungefähr gleich lang, etwas länger als 4, 6—8 successiv kürzer werdend. Die 3-gliedrige Keule nicht besonders scharf abgesetzt, die beiden ersten Glieder von gleicher Grösse, das letzte bedeutend länger und breiter.

Halsschild etwas breiter als lang, spärlich kurz behaart, schwarz herzförmig, beinahe so breit wie die Flügeldecken an der Basis, etwas vor der Mitte am breitesten, nach vorn stärker, nach hinten schwächer, beinahe geradlinig verengt, an den Seiten crenuliert. Die Scheibe sparsam und mässig stark punktiert, die Punkte stärker als auf dem Kopfe, im Grunde matt chagriniert. An der Basis vor der Mitte ein ziemlich grosses, bei einigen Exemplaren schärfer, bei anderen schwächer vortretendes, flaches Grübchen.

Die Flügeldecken oblong, gewölbt, an der Spitze breit abgerundet, bei ganz ausgefärbten Stücken braunschwarz mit etwas helleren Schultern, spärlich mit kurzen, schwach aufstehenden Haaren besetzt, glänzend. Die Anordnung der Punkte wie bei *C. pubescens* Gyll. Die Punkte sind jedoch stärker, stehen aber nicht so dicht wie bei der letztgenannten Art. Nach der Spitze zu ist die Punktierung etwas feiner. Erster Streif besonders hinter der Mitte furchenförmig vertieft.

Die Unterseite fein und weitläufig punktiert, matt. Das 5:te Ventralsegment ist beim ♀ im hinteren Theile eingedrückt. In der Mitte der Vorderkante dieses Eindrucks befindet sich eine rundliche, stumpfe Erhebung. Im Eindrucke einige steife, aufrechtstehende Haare. — Beim ♂ ist das 5:te Ventralsegment

nicht eingedrückt. Von der Mitte des Segmentes beginnend erstreckt sich bis zum Hinterrande ein niedriger, etwas crenulierter, mit steifen, kurzen Haaren bewehrter Wulst. Das letzte Dorsalsegment ist in eine stumpfe, kurze Spitze ausgezogen.

Von dieser Art lag mir ein reiches Material aus sehr verschiedenen Gegenden vor. Schon im Jahre 1899 habe ich vier Exemplare im finnischen Lappland erbeutet, alle unter Moos in subalpinen Birkenwäldern: Enare, Puoresoaivi 22, VII, drei Stück, Muorrawaarakka in Saariselkä, 30. VIII, ein Stück. — Im Jahre 1901 fand ich diese Art wieder in zahlreichen Exemplaren in verschiedenen Gegenden des Lena-Thales in Nordost-Sibirien, wo dieselbe besonders unter Moos in dem nördlicheren Waldgebiete erbeutet wurde: Ust-Kut, unter *Hypna* in *Larix*-Wald, 12. VI, Aldan-Mündung, 16. VII, Batylym in *Alnaster*-Gebüsch, 18. VII, Ust-Wilui, 24. VII, Shigansk, zahlreiche Exemplare unter Moos in *Larix*-Wäldern, 6—18. VIII, Natará, 13. IX, und nördlichst bei Buru, 26. VIII. — Mus. Univ. Helsingfors, coll. mea.

Lathridius Semenowi n. sp.

Ziemlich klein, eiförmig gestreckt, einfarbig braunroth, matt, die Flügeldecken etwas glänzend. Die Fühler ziemlich fein, etwas länger als Kopf und Halsschild zusammen, braungelb. Die nicht scharf abgesetzte, dreigliedrige Keule etwas dunkler. Kopf matt, grob und dicht, etwas runzelig punktiert, Stirn in der Mitte mit einer kurzen, etwas verflachten Furche. Die Augen ziemlich gross, schwarz. Die Wangen einfach, ohne vortretenden Zahn an den Seiten. Prothorax annähernd quadratisch, etwas länger als breit, breiter als der Kopf mit den Augen, unregelmässig und grob punktiert, matt, vor der Basis mit einem Quereindruck. Die Seiten sind bei einigen Individuen fast gerade, nicht oder sehr undeutlich sinuiert, bei anderen wieder mit einer schwachen Einbuchtung, die Hinterwinkel rechtwinkelig, die Vorderwinkel etwas abgerundet, mit schwacher, lobenartiger Erweiterung. In der Mitte des Halsschildes zwei der Länge nach verlaufende, besonders nach vorn undeutlicher hervortretende, erhabene Linien, die hinten parallel

sind, vorn aber sich bogenförmig nähern. Die Flügeldecken regelmässig eiförmig gerundet, glänzend, mit sehr feinen, kurzen, weissen Haaren spärlich besetzt, etwas vor der Spitze schwach eingebuchtet und spitzig ausgezogen, gewölbt, im hinteren Theile ziemlich steil abfallend, etwas vor der Basis, besonders von der Seite gesehen, schwach quer eingedrückt. Die Streifen ziemlich tief, bis zu der Spitze gleich stark und breit, stark gereiht punktiert, die Zwischenräume schmal, gewölbt, an der Basis etwas stärker erhaben, das 2:te an der Basis stärker vortretend als die übrigen. Die Schultern etwas gerundet, nicht besonders stark vortretend. — Long. 1,7—2 mm.

Diese Art ist sehr nahe verwandt mit *L. attenuatus* Mannh. und *L. jakowlewi* Sem. Von der letztgenannten Art unterscheidet sie sich durch das Vorhandensein einer Stirnfurche, durch die ganz unbewehrten Wangen und durch die geraden oder schwach sinuierten Seiten des Halsschildes. Von *L. attenuatus* unterscheidet sich die Art leicht durch die unbewehrten Wangen. Ausserdem sind die Fühler etwas länger mit schmälerer Keule, der Kopf etwas grösser mit mehr vorstehenden Augen und die Flügeldecken verhältnismässig breiter und stärker zugespitzt.

Von dieser Art habe ich 27 Exemplare in Nordost-Sibirien erbeutet: Lena-Thal, bei Shigansk (ca 67° n. Br.), 12. VIII 1901, wo sie unter Heu auf einer feuchten Wiese in Gesellchaft mit zahlreichen *L. variolosus* Mannh. angetroffen wurde. — Mus. Helsingfors, coll. mea.

Zu Ehren des hervorragenden russichen Entomologen, Herrn Andreas Semenow benannt.

L. attenuatus Mannh. [1])

Von dem echten *L. attenuatus* Mannh. steht ein typisches Stück in der alten Mannerheim'schen Sammlung, das von Motschulsky bei Turkinsk in Ost-Sibirien erbeutet worden ist.

---

[1]) Mannerheim, C. G., Versuch einer monographischen Darstellung der Käfer-Gattungen *Corticaria* und *Lathridius,* Germ. Zeitschr. V, pag. 69.

Bei diesem Stück sind die Wangen gleich hinter den Augen mit einem kurzen, spitzen Zahn bewehrt. Die Seiten des Halsschildes wieder sind sehr schwach sinuiert, beinahe geradlinig. Dies führt mich zu der Auffassung, dass die von Semenow in »Horæ Societatis Entomologicæ Rossicæ», XXXII, pag. 282, kurz beschriebene Art identisch ist mit dem echten *L. attenuatus* Mnh., und auf welchen die Beschreibung gut passt, ausser den Worten »pronoto — — regularius quadrato, lateribus rectis ante medium haud sinuatis — — —». Bei den zahlreichen Exemplaren von meinen *L. Semenowi* habe ich Uebergänge gesehen, von schwach sinuierten Seiten des Halsschildes bis zu fast ganz geradlinigen. Es ist darum nicht unwahrscheinlich, dass der nahe verwandte *A. attenuatus* eben solche Variationen aufzuweisen hat. — Die Streifen der Flügeldecken sind bis zu der Spitze gleich stark punktiert, die Zwischenräume nach hinten nicht verbreitert, ein wenig flacher als an der Basis. — Wie schon oben erwähnt wurde, steht diese Art nahe den Arten *L. Jakowlewi* Sem. und *L. Semenowi* m., unterscheidet sich von der ersten, wie es scheint, durch die kräftigere Fühlerkeule, die heller gefärbt ist, durch schärfer zahnförmig ausgezogene Wangen, grössere Augen, weniger ausgeschweifte Seiten des Halsschildes, der auch etwas schmäler ist, durch weniger deutlich vortretende Rippen auf dem vorderen Theil des Halsschildes, weniger ausgezogene Flügeldecken und durch das Vorhandensein einer Furche auf der Stirne.

L. subbrevis Motsch. — Bull. Soc. Nat. Mosc., XXIX, 1868, p. 237.

Im Sommer 1901 fand ich im Lena-Thale eine *Lathridius*-Art, die sicher Motschulsky's *L. subbrevis* ist. Die Exemplare stimmen ganz mit der kurzen Motschulsky'schen Beschreibung überein.

Oblong-oval, ziemlich breit, braunroth, Flügeldecken, Beine und Fühler rothgelb. Kopf matt, stark und runzelig punktiert in der Mitte mit einer deutlichen Stirnfurche. Augen ziemlich klein, wenig hervortretend, schwarz. Wangen hinten in einen

kurzen, ziemlich spitzen Zahn auslaufend. Die Antennen sind ganz einfarbig rothgelb, mit wenig stark abgesetzter, 3-gliedriger Keule, unbedeutend den Hinterrand des Halsschildes überragend. Halschild annähernd quadratisch, etwas länger als breit, breiter als der Kopf mit den Augen, matt, etwas runzelig und unregelmässig punktiert, vor der Basis quer eingedrückt. In der Mitte zwei schwach erhabene Längsleisten, die nach vorne sich bogenförmig nähern. Die Seiten sind vor der Mitte breit ausgerandet, die Hinterwinkel rechtwinkelig, die Vorderwinkel mit abgerundeten, etwas abstehenden Loben. Die Flügeldecken oval, ziemlich breit und nach hinten wenig verschmälert, bedeutend breiter als der Halsschild, im hinteren Theil gewölbt, vorn besonders an den Seiten schwach quer niedergedrückt, nach hinten breit bogig zugespitzt, vor der Spitze nicht ausgerandet, glänzend. Die Streifen ziemlich kräftig punktiert. Die Zwischenräume etwas gewölbt, Sutur und 2:ter Zwischenraum stärker erhaben. Nach hinten werden sowohl die Punktstreifen, als auch die Zwischenräume undeutlicher und weniger hervortretend, die letzteren ausserdem breiter. Die Schultern sind mehr weniger abgerundet, wenig hervortretend. Long. 2 mm.

Diese Art hat eine habituelle Ähnlichkeit mit *L. lardarius* L. Von der letztgenannten Art unterscheidet sich *L. subbrevis* aber sofort durch die breiten nicht in eine Spitze ausgezogenen Flügeldecken. Am nähsten ist die Art mit *L. Sahlbergi* Rtt. verwandt, unterscheidet sich aber leicht durch folgende Merkmale: Die Farbe ist viel heller, die Fühler sind ganz einfarbig, hell, mit etwas weniger abgesetzter Keule, die Augen kleiner, der Halsschild verhältnismässig schmäler und stärker punktiert, an den Seiten mehr ausgeschweift, die Flügeldecken gewölbter, kürzer und breiter mit stärkeren Punktreihen, die nach hinten auch deutlicher sind, und die Zwischenräume stärker gewölbt. Ausserdem sind die Sutur und der 2:te Zwischenraum erhabener. Von *L. Pandellei* Bris. leicht zu unterscheiden durch die Färbung, den Bau des Halsschildes, schlankere Fühler, bedeutend kleineren Kopf, breitere und kürzere Flügeldecken und weniger hervortretende Schultern.

Motschulsky führt (l. c.) diese Art aus dem Lena-Thale im Ost-Sibirien an ohne nähere Fundortsangaben. Ich erbeutete im Sommer 1901, am 12. August, drei Exemplare unter Heu auf einer feuchten Wiese beim Dorfe Shigansk, (ca. 67° n. Br.), an der mittleren Lena. — Mus. Helsingfors, coll. mea.

L. lenensis n. sp.

Diese Art steht der vorigen sehr nahe. Der Kopf ist aber breiter und kürzer, mit bedeutend grösseren Augen. Die Wangen ohne Zahn. Die Antennen sind etwas kürzer, mit stärker, abgesetzter Keule und mit dunkleren Endgliedern. Kopf und Halsschild sind dunkler, braunschwarz, die Flügeldecken weniger gewölbt, schmäler und verhältnismässig länger, eiförmig, an den Seiten weniger gerundet, dunkler, rotbraun, mit schwarzer Sutur. Sonst ganz wie *L. subbrevis* Motsch. Von *L. Sahlbergi* unterscheidet sich die Art durch kürzere Flügeldecken, viel stärkere Punktstreifen und stärker gewölbte Zwischenräume. Die Flügeldecken sind auch mehr glänzend.

Fundort: Nordost-Sibirien, Lena-Thal, auf Wiesen bei Ytyk-haja, ca. 50 Werst nördlich von Jakutsk, ein einziges Exemplar am 6. Juli 1901. — Mus. Helsingfors.

Mötet den 7 februari 1903.

Till korresponderande ledamöter invaldes på tillstyrkan af Bestyrelsen med acklamation professor N. Knipowitsch och doktor G. Jacobson i S:t Peterburg, föreslagna, den förre af doktorerne K. M. Levander och Enzio Reuter, den senare af professorerne John Sahlberg och O. M. Reuter.

På förslag af bibliotekarien beslöts träda i skriftutbyte med »Revue Internationale de pêche et de pisciculture» och skulle till redaktionen af sagda tidskrift öfversändas Sällskapets »Meddelanden» och separat af iktyologiska uppsatser.

Till publikation anmäldes:

M. Brenner, Spridda bidrag till kännedomen af Finlands *Hieracium*-former. VII. Sydtavastländska och nyländska Hieracier.

A. J. Silfvenius, Ueber die Metamorphose einiger Phryganeiden und Limnophiliden. II.

Ordföranden meddelade, att magister A. Luther, som af Sällskapet erhållit ett stipendium om 400 mark för fortsättande af tidigare begynta hydrofaunistiska studier i Lojo sjö, i följd af arbetet med »Bibliographia Zoologica» varit förhindrad att fullfölja programmet för sina undersökningar till hela dess vidd och på denna grund ansett sig icke böra lyfta det honom tilldelade stipendiet. I anledning häraf hade inom Bestyrelsen väckts förslag att tilldela magister Luther 200 mark som understöd för de undersökningar han under sommaren medhunnit, och beslöt Sällskapet enhälligt bifalla härtill.

Ordföranden professor J. A. Palmén och lektor A. J. Mela redogjorde för

Det massvisa uppträdandet af ishafsalkan, Uria arra,

i särskilda delar af landet. Tack vare till allmänheten genom tidningspressen riktade upprop hade talrika meddelanden om nämnda fågel kunnat insamlas, enligt hvilka densamma synes varit utbredd öfver större delen af landet. Enligt uppgift af konsul Koch i Reval hade äfven vid Estländska kusten några exemplar blifvit iakttagna, hvaremot arten ej synes blifvit anträffad i Sverige och på Åland. I Finland har jämte ishafsalkan uppträdt en annan ishafsfågel, *Mormon arcticus,* af hvilken bl. a. ett exemplar anträffats i Muonioniska af forstkonduktör J. Montell. Föredragarene anmälde till publikation i Sällskapets skrifter en sammanställning af nämnda iakttagelser.

I anslutning till redogörelserna om ishafsalkan omnämnde dr. O. Nordqvist, att Fiskeriföreningen senaste höst fått erlägga en stor mängd premier (ca. 440 st.) för lom i Kexholm, hvaraf framgår, att lommen då uppträdt ovanligt talrikt i nämnda trakt.

Rektor M. Brenner föredrog om

Fragaria elatior vild i Ingå i västra Nyland.

»Att döma af Herbarium Musei Fennici, edit. II, skulle *Fr. elatior* öfverallt i Finland, där den anträffas, vara förvildad. Äfven Blytt i Norges Flora och Lange i Danmarks Flora uppgifva den lika bestämdt såsom förvildad, hvaremot Hartman och Neuman i sina Floror försiktigtvis angifva den som »troligen» eller »antagligen» på de flesta ställen förvildad, och Areschoug i sin Skånes Flora, likasom Ascherson och Graebner i Flora des Norddeutschen Flachlandes samt Ruprecht och Meinshausen i sina Ingermanländska Floror anföra den som vild.

Då jag i somras i Ingå socken i västra Nyland funnit den under omständigheter, som åtminstone för mig synas ådagalägga dess hemortsrätt på denna plats, ber jag att för Sällskapet få omnämna detta fynd.

Uti nedersta delen af en mot söder mot en äng, upptill brant, nedtill svagt sluttande björkbacke med graninblandning och lundartad vegetation förekommer den i stort antal spridd bland buskar, ormbunkar, gräs och diverse örter på ett afstand af ungefär en half kilometer fran närmaste gård, Svartbäck, där den visserligen nu de fyra sista åren och möjligen äfven någon tid förut odlats, men blott i några få, svagt fruktbärande exemplar och tillräckligt aflägset, för att den skulle kunna antagas hafva därifrån utkommit och förvildats.

På de ställen jag annorstädes i närheten af trädgård observerat den, har den förekommit alldeles enstaka eller i få exemplar; här däremot är den, som sagdt, mycket talrik och exemplaren så spridda bland andra växter, att de ej kunna, om ej för mycket länge sedan, hafva uppstått genom frön eller örtrefvor från något ensamt frö eller smultron, isynnerhet som refbiidningen här är svag eller delvis ingen och hela samhället sterilt, utan honblommor.

Jag skulle alltså anse, att denna art åtminstone här måste betraktas såsom ursprungligen vild, lika väl som alla andra våra vildt växande arter, som först efter människans uppträdande här bosatt sig.»

Professori A. O. Kihlman mainitsi että *Rhinanthus* (*Alectorolophus*) -suvun monografi, toht. J. v. Sterneck, hyväntahtoisesti oli tarkastanut tähän kuuluvat muodot Yliopiston kokoelmissa, ja antoi sen johdosta seuraavat tiedot

Suomen Rhinanthus-muodoista.

»Sterneck'in v. 1901 julaistussa monografiassa ei ole laisinkaan käytetty materialia Suomesta Siihen liitetyissä levenemiskartoissa onkin sen vuoksi esim. *Rh. major*'in raja vedetty kokonaan Suomen ulkopuolelle, vaikka mainittu laji meillä tavataan Etelä-Lapissa asti. *Rh. major*'in alalaji, *Rh. apterus* Fr., on kokoelmissa edustettu vaan kahdesta löytöpaikasta, nimittäin: Rovaniemen rajalta, pellon läheisyydessä (Hjelt ja Hult) sekä Simon kirkolta, pellossa (V. Westerlund). Sterneck'in mukaan on epätietoista, onko tämä siivettömistä siemenistään tunnettava varieteetti tai alalaji säännöllinen peltokasvi kuten Alpeissa kasvavan *Rh. alectorolophus*'en analooginen rinnakkaismuoto, *Rh. buccalis*.

Rh. minor'ista kasvaa meillä kaksi muotoa. Toinen, joka Sterneck'illä esiintyy vaan nimellä »nordische Form» ja jonka toistaiseksi saattaisi kutsua var. *septentrionalis*, edustaa Jäämeren rannikolla ja Pohjois-Lapissa yksinomaan *Rh. minor*'ia, mutta on tavattu niinkin etelässä kuin Lappvedellä. Se eroaa tyypillisestä *Rh. minor*'ista melkein haarattoman vartensa, leveitten lehtiensä ja suurten, pitkähköjen suojuslehtiensä kautta, joten ulkomuoto muistuttaa *Rh. major*'ia, joksi se onkin välistä määritelty. Sen esiintymistapa ansaitsee kasvintuntijain huomiota, koska se mahdollisesti on systemaattisesti pidettävä erillään *Rh. minor*'ista.

Toinen *Rh. minor*'in alalaji on *Rh. stenophyllus* Schur, joka toistaiseksi on meillä tavattu ainoastaan kerta, nimittäin Raahen luona (E. W. Blom). Se on *Rh. minor*'in tyypillinen syksymuoto ja tunnetaan paitsi myöhäisen kukkimisensa kautta myöskin siitä, että löytyy 2 à 3 lehtiparia ylimpien oksien ja alimpien kukkien välillä.»

Mag. Harald Lindberg lämnade följande

Floristiska Meddelanden.

1. *Jungermania (Lophozia) grandiretis* Lindb., en för floran ny lefvermossa, var funnen i Simo på ön Montaja. Arten var tidigare känd blott från enstaka lokaler i norra Skandinavien.

2. *Ranunculus auricomus* L.* *sibiricus* Glehn hade i stor ymnighet anträffats på gräsbevuxen mark vid Kemi gamla landskyrka.

3. *Poa compressa* L., ny för Savolax, hade af föredragaren anträffats växande sparsamt på sandmark i björkskog i Jorois, Järvikylä.

Ylioppilas Unio Sahlberg esitti

Muutamia Suomen faunalle uusia Coleoptereja.

Kts. siv. 97.

Professor Fr. Elfving gaf å dr. J. Edv. D:son Iverus' vägnar följande meddelande:

Om sällsynta fiskar i Lovisa-trakten.

1. *Belone vulgaris.* Öfver ett dussin vackra exemplar fångades i juli och augusti 1901.

2. *Clupea alosa finta.* År 1901 fångades ett tjog sådana i Pellinge, år 1902 flere hektoliter. Måhända hade denna fisk dragit med sig den sillhval, som sommaren 1902 iakttogs i Pernå kyrkvik och på andra ställen.

3. *Cyclopterus lumpus.* Under lektiden i medlet af detta år, fångades åtskilliga exemplar bland dem ett vägande nära 2 kg. De flesta voro bruna eller gråsvarta med mer eller mindre högröd buk. Ett var blått, från mörkt indigofärgadt på ryggen till himmelsblått på buken. Hos ett annat exemplar växlade färgen mellan skarlakan och purpur.

Vidare omnämnde herr Elfving följande af densamme meddelade notiser om

Anmärkningsvärda växter i Lovisa-trakten.

1. *Anagallis coerulea*, växande i ett potatisland i staden.

2. *Ruta graveolens*, ett exemplar i en sopgrop i staden, härstammande antagligen från en trädgård i närheten, där arten uppdragits ur frö.

3. *Cerefolium silvestre parviflorum* Iverus, ymnig i en mot söder dosserande sänka å skäret Dunkahäll i Lovisa-viken.

Kasvitieteelliselle museolle on joulukuun kokouksen jälkeen lahjoitettu:

3 putkilokasvia Etelä-Savosta, niiden joukossa *Carex cyperoides*, sekä 7 putkilokasvia Pohjois-Savosta, reht. E. J. Buddén. — 5 putkilokasvia eri osista maata (oppilaitten keräämät), maist. H. Lindberg. — *Aira bottnica* × *cæspitosa* Vaasasta, toht. Hj. Hjelt. — 124 putkilokasvia Uudeltamaalta, rehtori M. Brenner.

Sitä paitsi on varatuomari G. Sucksdorff-vainajan kuolinpesä museolle lahjoittanut hänen herbarionsa, sisältäen suurehkon (1,408 kappl.), enimmäkseen erittäin huolellisesti prepareeratun kokoelman suomalaisia ja skandinavilaisia putkilokasveja.

Till de zoologiska samlingarna hafva sedan decembermötet inlämnats följande gåfvor:

10 exx. *Uria arra* från särskilda orter inom landet, nämligen från Hausjärvi, ♂, anländ till museet d. 6. XII. 1902, af magister J. A. Sandman. — Från Hyvinge Rajamäki, ♀, anl. d. 6. XII. 1902, af herr Wald. Lindström. — Från Haapakoski, anl. d. 12. XII. 1902, af ingeniör J. V. Degerman. — Från Valkjärvi-Veikkola, af herr R. Aschan. — Från Verkkosaari, ♂, skjuten å Ladoga d. 2. XII. 1902, af herr Einar Stenberg. — Från Östra Rönnskär vid Helsingfors, ♀, anträffad af villavakten Valfrid Johansson. — Från Joensuu, ♀, anträffad d. 5. XII. 1902, af lektor O. Neovius. — Från närheten af Sordavala, ♂, anträffad i skogen af en bonde, insänd d. 22. XII. 1902, af ingeniör J. Alopæus genom herr A. Hintze. — Från Uleåborg, ♂, anl. d. 27. XII. 1902, af herr Assar Wichman. — Från Hästö-Busö utanför Ekenäs, anl. d. 4. I. 1903, af fiskaren E. L. Röman. — 1 *Nucifraga caryocatactes* från Mariehamn,

af dr. L. W. Fagerlund. — 5 exx. *Loxia leucoptera*, skjutna i slutet af oktober à Männikkö, Kemi, af herr O. Wallenius. — 1 *Mormon arcticus*, ungfågel, från Muonioniska, af forstkonduktör J. Montell. — Vidare hafva inlämnats 20 planktonprof från Sordavala socken, tagna under sommaren 1902, af magister A. J. Silfvenius, samt en intressant abnormitet, nämligen mogna könsorgan af en hermafroditisk lake, fångad à Elfvik i Esbo d. 25. I. 1903, af herr Filip Norring.

Muutamia Suomen faunalle uusia Coleoptereja.

Esitti

Unio Sahlberg.

Donacia limbata Panz. Yhden kappaleen tätä kaunista kovakuoriaista, joka helposti eroaa kaikista muista *Donacia*-lajeista pitkin peitinsiipien ulkoreunaa olevan tummanpunaisen juovansa kautta, löysin viime syyskuun 5 p:nä Karjalohjalla, lähellä Pellonkylän taloa. Pietarilainen Obert tosin sanoo tavanneensa sen Suomessa, mutta kun hänen tiedonantonsa yleensä ovat hyvin epävarmoja, ja kun tätä lajia ei ole ennestään suomalaisissa kokoelmissamme, oli se kuitenkin sangen tervetullut. — Muuten *D. limbata* on yleinen Etelä- ja Keski-Europassa ja on pohjoisessa levinnyt Etelä-Ruotsiin ja Etelä-Norjaan asti. Ulkopuolella Europpaa se on tavattu Pohjois-Afrikassa ja Siperiassa.

Epuræa deubeli Reitt. on taas pieni *Nitidulidæ*-heimoon kuuluva kovakuoriainen, jota ei ennen ole löydetty koko Pohjois-Europassa. Mikäli olen voinut tietooni saada, ei sitä ole tavattu muuta kuin Transsylvaniassa kaksi kappaletta. Se on eniten *E. thoracica*'n kaltainen, mutta eroaa siitä helposti pienen kokonsa, erittäin kapean ruumiinmuotonsa ja pitkän etuselkänsä kautta. Muotonsa puolesta on se *E. læviuscula*'n kaltainen, mutta on tätä paljoa pienempi ja sitäpaitsi lyhytkarvainen, kun taas tuo toinen on ihan kalju. — Heinäkuussa v. 1901 löysin yhden exemplarin tätä hyönteistä Karjalohjalla vielä pys-

tyssä seisovan, *Tomicus typographus*'en tappaman kuusen kaarnan alta.

Scymnus testaceus Motsch., kolmas uusi tulokas, on samoin kuin *E. deubeli* ennen tuntematon Pohjois-Europasta. Se on *Sc. suturalis*'en näköinen, mutta eroaa siitä selvästi eturintansa rakenteen kautta. Sitäpaitsi on se hiukan pienempi ja koko joukon lyhyempi. — Kun viime marraskuun 4 p:nä olin matkalla Sammatissa, sain seulalla m. m. kaksi *Scymnus*'ta, jotka myöhemmin havaittiin täksi lajiksi. Kun sittemmin tarkastettiin Yliopiston suomalaista kokoelmaa, huomattiin siinä eräänä *Sc. suturalis*'en muunnoksena myöskin kaksi *Sc. testaceus*'ta jotka isäni, professori J. Sahlberg, oli ottanut toisen Karjalohjalla heinäkuussa v. 1887, toisen Jalgubassa, Venäjän Karjalassa, 18 $^{1}/_{IX}$96. — Muuten laji, joka ennen nähtävästi on sekoitettu *Sc. suturalis*'een, näyttää olevan hyvin laajalle levinnyt, vaikka yleensä harvinainen. Löytöpaikoista mainittakoon Keski-Europpa, Korfun saari, Kaukasia ja Itä-Siperia.

Koska molemmat viimeksimainitut kovakuoriaislajit ovat ennen tuntemattomat pohjoismaissa ja siis puuttuvat meidän yleisesti käytetyistä käsikirjoistamme, pyydän saada jättää niistä seuraavat lyhyet selitykset.

Epuræa deubeli Reitt.

Linearis, latitudine fere triplo longior, subdepressa, flavotestacea, antennarum clava concolore; supra creberrime subtilissime punctata breviterque sericeo-pubescens, subopaca; prothorace longitudine $^{1}/_{3}$ latiore, antice haud angustata, subtruncata, lateribus subparallelis vix explanatis; elytris parallelis, lateribus angustissime marginatis. Long 2 mm.

Mas ignotus.

Reitt. Deutsch. Entom. Zeitschr. 1898, 340. — Ganglb. Die Käfer von Mitteleuropa II, 477.

E. thoracicae affinis sed minor, angustior, prothorace longiore, apice haud emarginato facile distinguenda.

Unicum specimen in paroecia Karjalohja sub cortice abietis d. 29 Julii 1901 inveni.

Scymnus testaceus Motsch.

Breviter ovalis, subconvexus, tenuiter pubescens, nitidulus; elytris distincte minus crebre punctatis; subtus nigricans, supra plus minusve testaceus; prosterno lineis duabus elevatis apicem non attingentibus; linea femorali integra, usque ad 3/4 abdominis segmento primo extensa, parte exteriore mox extra apicem coxarum marginem anteriorem attingente. Long. 1,7—1,9 mm.

Var. *scutellaris*. Niger, elytris rufotestaceis basi et sutura late margineque exteriore angustius minus determinatim nigricantibus.

Motsch. Nouv. Mém. Mosc. V, 1837, 419, t. 16, f. J. — Muls. Spec. 1851, 992; — Weise: Best.-tab. eur. Col II, 1885, 72: — Ganglb. Die Käfer von Mitteleuropa II, 964. — Var. *scutellaris* Muls. Ann. Soc. Linn. Lyon II, 1850, 220.

Scymnus suturalis affinis et colore similis sed brevior, lateribus magis rotundatis, lineis prosternalibus apicem versus abbreviatis diversus.

Habitat in Fennia meridionali (Karjalohja et Sammatti) et Karelia rossica (Jalguba) rarissime.

Mötet den 7 mars 1903.

Sedan Sällskapets sekreterare, rektor Arrhenius, på begäran erhållit tjänstledighet intill innevarande arbetsårs slut, utsågs docenten Erik Nordenskiöld att under denna tid föra Sällskapets protokoll.

Till nya medlemmar invaldes studerandena Hans Buch och A. A. Sola, föreslagna, den förre af rektor Arrhenius, den senare af professor Kihlman.

Till publikation anmäldes:

Harald Lindberg, Vegetationen och Floran på Karelska näset.

Doktor G. Schneider föredrog

Über einen Fall von Hermaphroditismus bei Lota vulgaris.

— Se pag. 103.

Vidare gjorde herr Schneider följande meddelanden:

1. **Om endoparasiter hos lake,**

af hvilka några former förevisades och demonstrerades.

2. **Om lymfväfnad hos lägre fiskar,**

främst Cyklostomer, samt i sammanhang därmed om sekretion och fagocytos hos dessa djur.

Professor Sælan förevisade

Växthybrider från norra Karelen

och anförde därvid:

»Under en kortare tids vistelse i norra Karelen sommaren 1899 och 1900 var jag i tillfälle att observera några för denna provins till en del nya hybrider, hvilka jag tager mig friheten att förevisa för Sällskapet.

1. *Cirsium heterophyllum* × *palustre* fanns på en fuktig äng i Kontiolahti socken vid Kunnasniemi i 2 exemplar tillsammans med föräldrarna.

2. *Drosera longifolia* × *rotundifolia* i Juuka socken vid Vuokko; 2 exx. i ett öppet, dyigt kärr, benämndt Hattusuo.

3. *Betula nana* × *verrucosa* förekom i ett enda, sterilt exemplar tillsammans med föräldrarna i ett vidsträckt kärr i Juuka vid Lonkkovara, där *B. nana* växte ymnigt, men *B. verrucosa* sparsamt vid kärrkanten. Däremot funnos i samma kärr talrika stånd af *Betula nana* × *odorata*, såväl f. *pernana* som f. *perodorata*, dels sterila, dels fruktbärande. Den senare hybriden påträffades äfven i Pielisjärvi socken vid Pankakoski.

4. *Carex flava* × *Oederi*, såväl f. *perflava* som f. *per-Oederi*, i talrika exx. på en sank äng i Polvijärvi socken vid Viinijoki.»

Magister B. Poppius refererade en uppsats med titeln

Neue palaearktische Omaliiden.

— Se pag. 106.

Vidare föredrog herr Poppius

Tvänne för Finland nya skalbaggar.

»*Arpedium mixtum* Bernh., Verh. k. k. zool.-bot. Ges. Wien, LII, 702. Denna nyligen af Bernhauer från Ob-trakterna i West-Sibirien beskrifna *Arpedium*-art förefanns i Universitetets finska insektsamlingar från tvänne lokaler, sammanblandad med den närstående *A. brachypterum* Grav. Det ena exemplaret är taget i Kittilä i Lappmarken af Sandman, det andra vid Helsingfors af J. Sahlberg. Bernhauer anför den äfven från »Tartola» i Sibirien. Här torde antagligen en lokalförväxling föreligga, nämligen med Turtola i Norra Österbotten, synnerligast som samtliga exemplar, hvilka Bernhauer haft framför sig, härstamma från härvarande Universitets samlingar.

Denna art står mycket nära *A. brachypterum* Grav., men skiljer sig genom betydligt längre elytra och något längre antenner samt något tätare punkterad thorax.

Till de sibiriska fyndorterna (vid Ob) vill jag ännu tillfoga tvänne sådana inom nedre Lena-dalen, nämligen Shigansk och Agrafena (67—66° n. br.), hvaraf således framgår, att denna art synes hafva en vidsträckt utbredning i norra Europa och norra Asien.

Phyllodrepa (Hapalaræa) pygmæa Gyll. I slutet af juni sommaren 1900 anträffade jag i små svampar på murkna stubbar i en lund vid Esbogård tvänne individer af en Omaliid, som vid närmare granskning visat sig vara ifrågavarande för den finska Coleopter-faunan nya art. Arten har förut blifvit funnen äfven i sydligare delarna af Skandinavien, äfvensom i mellersta Europa och på Corsica, ehuru den i allmänhet förekommer sparsamt.»

Ylioppilas Unio Sahlberg näytti

Kaksi Staphylinidae-heimoon kuuluvaa kovakuoriaista.

»*Ocypus similis* Fabr. Tämän lajin löysin viime kesänä kesäkuun 17 p:nä Karjalan kannaksella, Pyhäjärven pitäjässä. Yliopiston suomalaisessa kokoelmassa havaitsin sittemmin erään samansukuisen kovakuoriaisen, *O. edentulus*'en, joukossa yhden

kappaleen tätäkin lajia. Sen oli prof. Mäklin löytänyt Luumäellä. Myös Obert ilmoittaa tavanneensa sen Suomessa. — *O. similis* muistuttaa suuresti *O. edentulus*'ta mutta eroaa siitä selvästi leukansa sisäreunassa olevan vahvan hampaan kautta. Tämä laji, joka on levinnyt yli suurimman osan palearktista aluetta, on tavattu myöskin Skandinavissa, nim. Etelä-Ruotsissa ja Tanskassa.

Pæderus fuscipes Curtis. Yhden kappaleen tätä lajia löysin kesällä v. 1901 lähellä Hankoa Täktomin kylässä. Ennen tätä ei itse päälajia varmuudella tunneta Suomesta, mutta sen sijaan on meillä löydetty Ahvenanmaalla ja lähellä Turkua eräs toinen muoto, joka eroaa jossain määrin *P. fuscipes*'istä sen kautta että sillä on paljon lyhemmät peitinsiivet kuin tällä. Isäni, prof. J. Sahlberg, onkin sentähden selittänyt sen (Enumer. Col. Brachelytr. Fenniæ 1875) uutena lajina nimellä *P. fennicus;* mutta myöhempien arveluiden mukaan se olisi ainoastaan pohjoinen, lyhytsiipinen muoto *P. fuscipes*'tä. — *P. fuscipes* on sekä yleinen että laajalle levinnyt kovakuoriainen. Ulkopuolella Europpaa olevista löytöpaikoista mainittakoon Senegal, Keski-Asia ja Java. Meidän maanosamme etelä- ja keskiosissa se on tavallinen, Etelä-Ruotsissa, Tanskassa ja Itämeren maakunnissa harvinaisempi.»

Stud. A. Backman redogjorde för

En botanisk resa i Kuusamo sommaren 1902.

— Se pag. 111.

Fil. kand. A. J. Silfvenius esitti:

Suomelle uuden Trichopterin, Beræodes minuta L.

»Tämän edustajan Suomelle uudesta Trichopteri-suvusta tapasin viime kesänä Sortavalan pitäjässä useammissa paikoin (Hotinjoki, Tuokslahti $^{27}/_{VI}$; Lohioja, Helylä $^{22-30}/_{VI}$; Turpalammin puro). Samoin löysin lajin siroja kotia yllämainituissa puroissa. — *Beræodes minuta* L. on Europassa sangen levinnyt ja on tavattu m. m. Ruotsissa (Skånessa ja Itä-Götanmaalla), mutta ei ole mainittu Itämeren maakunnista.»

Fil. kand. A. Leinberg föredrog om

Finska Episernus-arter

ett meddelande, som skall i sällskapets skrifter offentliggöras.

Fil. kand. V. Axelson esitti matkakertomuksen viime kesän kiertomatkastansa.

De zoologiska samlingarna hade sedan februarimötet fått emottaga:

4 exx. *Uria arra* från Kexholm, af hr Einar Stenberg samt 2 insektarter, nämligen *Niptus hololeucus* från Kuopio, af dr. K. M. Levander och *Eupithecia sinuosaria* från Thusby och Soanlaks, af skoleleven Cederhvarf. — För museets räkning har inköpts ett i Muola fälldt *rådjur*.

Ueber einen Fall von Hermaphroditismus bei *Lota vulgaris*.

Von

Guido Schneider.

Hermaphroditische Geschlechtsorgane sind bei *Lota vulgaris*[1]) keine sehr seltene Erscheinung. Den ersten solchen Fall in Finland beschrieb der Professor an der Kgl. Akademie zu Åbo Joseph G. Pipping vor mehr als hundert Jahren (»Mjölke och Romm utur en och samme Lake, in Kgl. Vet.-Akad. Handl Stockholm 1800, pag. 33—35. Tab. I, fig. 1). Der in der vorigen Sitzung unserer Gesellschaft von Dr. K. M. Levander

---

[1]) Litteraturangaben über das Vorkommen von Hermaphroditismus bei Teleostiern finden sich in den Arbeiten von G. Schneider, Ueber die Entw. der Genitalorgane von *Cobitis taenia* und *Phoxinus laevis* in Mém. de l'Acad. d. Sc. Petersbourg, VIII Série, Vol. II, N o 2, pag. 14 und S. Orlandi, Sopra un caso di ermafroditismo nel »Mugil chelo» Cuv. in Bull. d. Mus. di zool. e anat. comp. Genova. 1902, N:o 112.

angemeldete Fall hat jedoch wegen des eigenthümlichen Verhaltens der männlichen und weiblichen Theile des Geschlechtsorganes zu einander ein besonderes Interesse. Nach der Grösse der zum grössten Theile als Hoden ausgebildeten Genitaldrüsen zu urtheilen hatte das hermaphroditische Exemplar von *Lota vulgaris* wahrscheinlich eine Länge von 40 bis 50 cm. Die Länge der linken Genitaldrüse beträgt nämlich im conservierten Zustande ungefähr 7,8 cm. Sie besteht von vorn nach hinten aus einem grossen, voll entwickelten und ganz, reifen Hodenabschnitt, der sich plötzlich verengert und in ein kleines, etwa 2,5 cm langes Ovarium übergeht. Die Eier in diesem weiblichen Abschnitte sind noch nicht ganz reif, obgleich sie schon einen Durchmesser von 0,8 mm haben. Hinter dem weiblichen Abschnitte te folgt ein kleinerer Hodenabschnitt, der den vorhergehenden an Breite übertrifft. Alle drei Abtheilungen sind durch scharfe Furchen von einander getrennt. Das rechte Genital- organ besteht fast ganz aus Hoden. Nur im Beginne des vorderen Drittels ist es tief eingeschnürt und zeigt am Boden dieser Einschürung ein etwa erbsgrosses Stückchen Ovarium mit Eiern in derselben Entwicklungsstufe, wie in dem bedeutend grösseren linken Ovarialabschnitt. Die zu Hoden ausgebildeten Theile enthalten alle reifes Sperma und erreichen den Querdurchmesser völlig reifer und gefüllter normaler Hoden. Die aus Ovarialgewebe bestehenden Theile sind dagegen in der Entwick-

lung bedeutend zurückgeblieben sowohl was die relative Menge der Eier verglichen mit der Eimenge im Querschnitt eines normalen Ovariums im gleichen Reifezustand betrifft, als auch hinsichtlich der Eier selbst, die an Reife den Spermatozoen in den Hodentheilen desselben Genitalorganes nachstehen. Wahrscheinlich hätte der Fisch nur als Männchen dem Fortpflanzungstriebe nachkommen können, denn in den schwach entwickelten Ovarien scheint auch der Genitalcanal obliteriert, zu sein. Um zu eruieren, ob eine offene Communication zwischen den männlichen und weiblichen Abschnitten existierte, injicierte ich unter mässigem Druck Wasser in die linke hintere Hodenabtheilung des bereits längere Zeit in Formol aufbewahrten Genitalorganes. Obgleich diese sich vergrösserte, blieb die nächstliegende Ovarialabtheilung unverändert, und das Wasser, vermischt mit Sperma, trat aus der Kanüle zurück, als ich die Spritze entfernte. Natürlich lässt sich aus diesem Falle nicht beweisen, dass überhaupt Selbstbefruchtung bei hermaphroditischen Fischen unmöglich ist. Es scheint im Gegentheil der Hermaphroditismus der Teleostier nicht immer protandrisch zu sein, da Stewart einen Fall bei *Salmo fario* beschreibt, wo der Zwitter selbstbefruchteten Laich abgab [1]). Da ferner die Genitalkanäle der männlichen und weiblichen Teleostier ganz homolog sind, so ist es schon a priori nicht ausgeschlossen, dass Eier und Sperma unter Umständen durch einen und denselben Kanal entleert werden können. Beispiele hierfür bieten uns nicht nur einige genauer beschriebene Fälle von anormalem Hermaphroditismus, sondern auch der normale Hermaphroditismus der Serranoiden. [1]) Die nebenstehende photographische Abbildung zeigt uns in etwas verkleinertem Maassstabe das oben beschriebene zwitterige Genitalorgan aus einer *Lota vulgaris*, die am 25. Januar 1903 im Elfvik (Kirchspiel Esbo) gefangen wurde.

---

[1]) Stewart. On a Hermaphrodit Trout, Salmo fario. Journ. Linn. Soc. London Vol. 24, pag. 69.

Neue palaearktische Omaliiden.

Von

B. Poppius.

Boreaphilus Sahlbergi n. sp.

Röthlich braun, Kopf etwas dunkler, Hinterkörper schwarzbraun, die Fühler, Taster und Beine rothgelb. Der Körper flach, nach hinten verbreitert, spärlich hell behaart. Kopf sehr gross, breit eiförmig, viel breiter als der Halsschild, vorn mit zwei tiefen Eindrücken, ziemlich kräftig aber spärlich punktiert, vor dem Vorderrande zwischen den Eindrücken ganz glatt. Clypeus unpunktiert, glänzend. Die Ocellen ziemlich deutlich hervortretend, von einander weit entfernt. Die Fühler etwa so lang als Kopf und Halsschild zusammengenommen, nach der Spitze zu sehr schwach verdickt, das erste Glied stark verdickt, das zweite breiter und etwas kürzer als das dritte, die vórletzten Glieder deutlich länger als breit. Der Halsschild viel schmäler als der Kopf, bedeutend länger als breit, überall ziemlich kräftig, aber sparsam punktiert. Der Halsschild etwas vor

---

[1] Mac Lead, Rech. sur la structure et le dev. de l'appareil reproducteur femelle de Teléostéens. Arch. de Biologie Vol. 2. pag. 496, und

Brock, Untersuch. über d e Geschlechtsorgane einiger Muraeniden. Mitth. a. d. Zool. Station zu Neapel. Bd. 2, pag. 415—490.

der Mitte am breitesten, und die Seiten hier etwas stumpfwinkelig ausgezogen, nach vorn bedeutend stärker als nach hinten verengt, in der Mitte an den Seiten grubenförmig vertieft, am Vorderrande eine quer verlaufende, eingedrückte Linie, aber ohne deutliche Mittellinie. Die Flügeldecken deutlich breiter als der Halsschild an seiner breitesten Stelle, etwa 1 $1/2$ mal so lang als dieser, flach, in der Mitte etwas vertieft, grob und ziemlich dicht punktiert, nach hinten zu verbreitert, glänzend. Der Hinterkörper nach hinten ziemlich schwach verbreitert, überall auf der Oberseite fein und spärlich punktiert, fein chagriniert, matt. — Long. 3 mm.

Sehr nahe verwandt mit *B. Henningianus* Sahlb., unterscheidet sich aber durch schmäleren Kopf, der spärlicher punktiert ist, besonders aber durch den bedeutend schmäleren und etwas längeren Halsschild, der nach hinten etwas stärker verengt ist. Die Flügeldecken sind etwas länger, viel weitläufiger und etwas feiner punktiert und stärker glänzend.

Fundort: Nordost-Sibirien, unter Moos auf feuchten Stellen in der »Taigá» in den Umgebungen von Shigansk, (67^0 n. Br.) an der unteren Lena, 1- VIII. 1901, in Gesellschaft mit *B. Henningianus* Sahlb.

Coryphium parvulum n. sp.

Tief schwarz, glänzend, flach gewölbt, fein und spärlich, kurz behaart. Kopf, Halsschild und Flügeldecken glänzend, nicht nadelrissig, ziemlich kräftig, Kopf und Halsschild sparsam, die Flügeldecken bedeutend dichter punktiert. Kopf ziemlich lang gestreckt, unbedeutend schmäler als der Halsschild, mit wenig vortretenden Augen, auf der Stirne mit zwei flachen, schwach convergierenden Furchen. Das vorletzte Glied der Kiefertaster rundlich verbreitert, keulenförmig, das letzte Glied sehr klein, pfriemenförmig. Die Fühler etwas länger als Kopf und Halsschild zusammen, nach der Spitze zu sehr wenig verdickt, das erste Glied an der Spitze verdickt, bedeutend länger und breiter als das zweite, das dritte schmäler, aber etwas

länger als das vierte, 4—10 quer, das letzte Glied länger als breit, ziemlich klein. Die Ocellen deutlich. — Der Halsschild breiter als lang, schmäler als die Flügeldecken, etwas vor der Mitte gerundet erweitert, nach hinten ziemlich stark verengt, die Hinterwinkel abgerundet. Die Seiten mit schmalem, aber deutlich abgesetztem, sehr fein gekerbtem Seitenrand. Auf der Scheibe zwei flache, mehr weniger parallele Längsfurchen, auf den Seiten in der Mitte etwas grubenförmig vertieft und hier etwas dichter punktiert. — Die Flügeldecken beteutend länger als der Halsschild, nach hinten schwach verbreitert, am Hinterrande schwach abgerundet, die Schultern etwas abgerundet. Die Punktierung der Flügeldecken ist bedeutend dichter als auf dem Kopfe und Halsschilde. Abdomen nach hinten etwas verbreitert, überall fein und dicht punktiert und sehr fein chagriniert, wodurch dasselbe bedeutend matter erscheint als die Flügeldecken, Halsschild und Kopf. Die letzten Abdominalsegmente verschmälert, das letzte in eine ziemlich lange Spitze ausgezogen.

Beim ♂ sind die vier ersten Glieder der Vorderfüsse schwach erweitert. — Long. 2 mm.

Diese Art unterscheidet sich leicht von den anderen Arten der Gattung durch die dunkle, tiefschwarze Farbe des Körpers, der Beine, Fühler und Palpen. Ausserdem ist der Körper bedeutend kleiner. Von *C. angusticolle* Steph. unterscheidet sich die Art ausserdem durch schmäleren und längeren Kopf, kleinere, weniger vortretende Augen, durch den Bau der Fühler; der Halsschild ist an den Seiten vor der Mitte weniger abgerundet, verhältnissmässig etwas länger, der Abdomen an der Spitze stärker ausgezogen u. s. w.

Von dieser interessanten Art habe ich ein ♂ im Lena-Gebiet in Nordost-Sibirien erbeutet: Alda-nMündung, VII 1901.

Omalium nitidicolle n. sp.

Glänzend schwarz, das erste Fühlerglied sowie die vier folgenden an der Basis, die ersten Palpenglieder und die Beine roth; die Flügeldecken braunschwarz, an der Basis etwas heller,

an der Spitze dunkler. Kopf stark glänzend, auf der Einschnürung und auf de Stirne spärlich mit wenigen groben Punkten besetzt, der vordere Theil sowie der Clypeus unpunktiert. Hinter den Augen ist der Kopf verengt, wodurch die Schläfen sehr kurz vortreten. Stirn am oberen Augenrande mit zwei tiefen, grubenförmigen Eindrücken, die sich nach vorne in zwei ziemlich flache und breite Furchen fortzetzen. In diesen Furchen stehen die Punkte etwas dichter.

Halsschild quer, vorne an den Seiten stark gerundet verengt, nach hinten weniger stark, mehr weniger geradlinig, vor dem Hinterwinkel etwas ausgeschweift verengt. Der Halsschild ist überall stark glänzend, fast wie lackiert, fein und spärlich, in den Längseindrücken unbedeutend dichter punktiert. Auf der Scheibe zwei flache, wenig vortretende, nach der Spitze zu allmählich undeutlich werdende Längsfurchen, Vorne auf der Scheibe zwischen den Längseindrücken keine Vertiefung. Die Seiten an den Hinterecken verflacht. Vor der Basis keine Querfurchung.

Flügeldecken etwas mehr als doppelt so lang als der Halsschild, ziemlich glänzend, grob, nicht runzelich, punktiert. Die Punktierung ist im hinteren Teile etwas dichter als vorne. An den Schultern ist die Punktierung fein und spärlich. Abdomen sehr fein chagriniert, etwas glänzend, die Punktierung sehr fein und weitläufig, mehr weniger undeutlich. — Die Unterseite des Körpers glänzend. Kopf an den Seiten sehr fein und schwach quergestreift, Kehle und Kinn mässig grob aber spärlich punktiert. Prosternum auf den Seiten ziemlich grob und dicht punktiert. Meso- und Metasternum ebenso grob aber bedeutend weitläufiger punktiert. Abdomen äusserst fein chagriniert, etwas deutlicher punktiert als auf der Oberseite. — Long. 3,5 mm.

Diese Art ist sehr nahe verwandt mit *O. rivulare* Payk. Sie unterscheidet sich von der letzteren durch schmälere Körperform, etwas kürzere und schlankere Fühler, besonders aber durch stärker glänzenden Kopf und Halsschild, die fast wie lackiert erscheinen, und durch die feinere und viel weitläufi-

gere Punktierung derselben Körpertheile, feinere Längsfurchen und durch den Mangel der Querfurche an der Basis des Halsschildes. Auch die Flügeldecken sind feiner und weniger dicht punktiert und dadurch auch stärker glänzend als bei *O. rivulare.* Der Hinterkörper hat etwas feinere Chagrinierung und ist etwas stärker glänzend.

Fundort: Patsjoki-Thal im finnischen Lappland auf dem Berge Kalkuoaivi, ein Exemplar in einer *Boletus*-Art, subalpin, 15. VIII. 1897. — Mus. Univ. Helsingf.

O. obscuricorne n. sp.

Schwarz, Kopf und Halsschild glänzend, Beine roth, die Flügeldecken und das letzte Abdominalsegment pechschwarz. Kopf breit und kurz, die Schläfen sehr kurz und abgerundet, der Hals und besonders der Scheitel grob und ziemlich dicht punktiert, der vordere Theil in der Mitte ganz glatt und glänzend. Auf dem Scheitel zwei tiefe, unregelmässig dreieckige Eindrücke. Die ganz schwarzen Fühler nicht länger als Kopf und Halsschild zusammen, nach der Spitze zu mässig erweitert, vorletzte Glieder stark quer. Die Palpen einfarbig pechschwarz. Die Mandibeln rothbraun. Halsschild etwas breiter als lang, vor der Mitte am breitesten, nach vorne schwach abgerundet verengt, nach hinten schwach und fast geradlinig verengt, etwas vor den Hinterwinkeln sehr schwach sinuiert. Die Scheibe des Halsschildes überall grob und ziemlich dicht punktiert, glänzend. In der Mitte derselben zwei nach innen etwas convergierende Längseindrücke, die an der Basis breit und ziemlich tief sind, nach vorne sich allmählich verschmälern. Zwischen diesen Eindrücken ist die Scheibe vorne seicht gefurcht. Die Seiten vor den Hinterwinkeln verflacht und hier weniger stark und dicht punktiert. An der Basis eine sehr undeutliche Querfurche. Die Flügeldecken doppelt so lang und an den Schultern etwas breiter als der Halsschild an seiner breitesten Stelle, ziemlich einfarbig pechschwarz, unbedeutend heller an den Schultern. Die Punktierung derselben ist gröber und

dichter als auf dem Halsschilde, nach hinten ein wenig dichter. Abdomen fein chagriniert, wenig glänzend, sehr fein und weitläufig punktuliert. Das fünfte freiliegende Dorsalsegment in der Mitte sehr flach niedergedrückt. — Die Unterseite des Kopfes glänzend, Kinn sehr weitläufig und fein, Kehle dagegen kräftig und dicht punktiert, auf den Seiten fein querrunzelig. Prosternum ziemlich kräftig und dicht, Meso- und Metasternum kräftig, aber sparsam punktiert. Abdomen auf der Unterseite sehr fein chagriniert, stärker glänzend und punktiert als auf der Oberseite.

Auch diese Art ist sehr nahe verwandt mit *O. rivulare* Payk. Der Kopf ist kürzer und breiter, die Fühler ganz einfarbig schwarz, etwas kürzer, die Flügeldecken feiner punktiert, Abdomen durch etwas stärkere Chagrinierung weniger glänzend.

Fundort: Finnisch Lappland, Patsjoki-Thal, Petschenga-Gebirge, ♂ und ♀ in *Boletus*-Arten, subalpin, 17. VIII. 1897. — Mus. Helsingf.

En botanisk resa i Kuusamo sommaren 1902.

Af

A. L. Backman.

Senaste sommar företog jag en resa till Kuusamo i afsikt att i botaniskt hänseende undersöka nejderna kring Oulankajokis öfre lopp, trakterna norr om denna älf och Paanajärvi samt de i botaniskt afseende försummade vestra delarna af socknen. Af särskilda orsaker blef jag dock ej i tillfälle att fullständigt genomföra denna plan. Så t. ex. besöktes ej als trakterna norr om Oulankajoki och Paanajärvi.

Afresan från Helsingfors till exkursionsområdet skedde den tredje juni. Tvänne dagar tidigare hade björkens blad spruckit ut. På grund af i Uleåborg erhållen uppgift att sjöarna i Kuusamo ännu voro isbelagda, dröjde jag en vecka i Ijo, hvarpå resan fortsattes till Simo, vidare längs Simo älf till

Saukkojärvi, hvarifrån jag öfver Simojärvis norra del sökte mig fram till Auttiniemi vid Auttijokis utflöde i Kemijoki. Under min vistelse i Ijo hade löfven på träden knappast framträdt. Mera allmänt blommade endast *Caltha, Cassandra, Arctostaphylos uva ursi, Viola palustris* och *V. epipsila,* medan blomningstiden gjorde sitt inträde för *Viola canina, Melandrium rubrum, Geum rivale, Rubus arcticus, R. chamaemorus* och *Taraxacum.* Från Auttiniemi färdades jag med båt uppför Autti- och Korojoki till Pernu gård. Auttijoki begränsas å ömse sidor af höga, tallbevuxna bärg, som vid Auttijärvi blifva alt högre och vid Korojoki, mellan Woho och Pernu, nå sin största höjd. Nere på dalbottnen växa strödd gran och björk. Vid det höga fallet Autinköngäs i Auttijoki anträffades blommande *Saxifraga nivalis* samt *Eriophorum callithrix.* På åns stränder förekomma *Salix hastata, nigricans* och *phylicæfolia.* Vid Korojoki anträffades dessutom *Salix glauca* och *Ribes rubrum β pubescens.* Korojoki är i sitt nedre och mellersta lopp rätt strid, ehuru forsfri, och slingrar i sitt mellersta lopp så starkt, att dess längd därigenom säkert tredubblas. Ån är därför mindre lämplig såsom kommunikationsled. Nära Woho begränsas ådalen på en sträcka af omkring 3 km af, i synnerhet på södra sidan, höga bärg, som ofta stupa ett par tiotal meter. Dessa bärg torde dock ej i botaniskt afseende erbjuda något synnerligt af intresse. Enligt Ch. Keckman skall däremot i ådalen finnas en dunge *Picea excelsa l. viminalis,* hvilken dock af mig ej anträffades. — Från Pernu fortsattes färden till Saraniemi, en stor och rik gård vid Posiojärvi, vidare längs denna sjö och Kitkajärvi till Haataja, hvarifrån skjuts togs till kyrkbyn, där jag inträffade tidigt på morgonen den 21 juni.

Under de fyra dagar jag dröjde i kyrkbyn förskaffade jag mig en mängd upplysningar om socknen. Äfven sände jag med kyrkfolket prässpapper till det tidigare omnämda Saraniemi, samt till Virranniemi vid Alakitka, hvilka gårdar under min vistelse i dessa trakter utgjorde kvarter. Med kyrkbyn som utgångspunkt företogs under de tre månader vistelsen i socknen varade fem exkursionsfärder till olika trakter. Dessa färder

voro i allmänhet ej på förhand planlagda, utan begagnade jag mig af tillfället att med forstmästare, landtmätare och andra resande göra besök i aflägsnare trakter, då jag på grund af ekonomiska skäl ej annars sett mig i stånd att utsträcka mina resor alltför långt.

Den 25 juni företog jag min första exkursion. Den varade fyra dagar samt gällde Paanajärvi och fjället Nuorunen. Landsvägen går först 6 km genom tallskog och moar, sedan blir granen allena härskande ända till Paanajärvi, vid hvars västra del tallen åter dominerar. På »vaarorna» å sjöns norra strand sträcker sig granskogen uppblandad med björk till Mäntyniemi i väster; på södra stranden går den däremot ända till Korpela och Selkäjoki. Området norr om sjön utgöres af ett rent granområde; söderut är likaledes granen förhärskande åtminstone till Tolpanjärvi, söder om Tavajärvi. Tallbältet vid sjöns västra del torde endast vara ett par km bredt. Vid Paanajärvi var växtligheten långt hunnen: *Astragalus, Oxytropis, Potentilla nivea, Viola rupestris* var. *glaberrima* stodo i full blom. På Nuorunen däremot befann sig allt ännu i knoppstadium, endast *Arctostaphylos alpina* blommade.

Den 2 juli begaf jag mig öfver Haataja och Tolvaniemi till Riisitunturi och vidare öfver Virranniemi till Ollila. Det var min afsikt att härifrån fortsätta färden till Oulankajokis öfre lopp, men då jag den 10 juli åter skulle vara i kyrkbyn, nödgades jag från Ollila återvända öfver Kallunki, Virranniemi och Rukatunturi. — Vägen från kyrkbyn till Haataja är ytterst enformig: närmast byn tallmoar, för öfrigt mer eller mindre dåliga tallskogar ända till några km från Haataja, där granen vidtager. Enformigheten afbrytes endast föga af de djupt liggande, små träsken. Det förtjänar måhända omnämnas att — enligt meddelanden i kyrkbyn — vid Oivankijoki växer en björk, hvars gulnade löf icke affalla till vintern. — Riisitunturi är ett rätt vidsträckt fjäll. Här anträffades blommande *Arctostaphylos alpina, Loiseleuria procumbens, Salix glauca* samt *Lycopodium clavatum* f. *lagopus*. På fjällsluttningen mot öster förekom ymnigt en half meter höga aspar.

Den 14 juli företogs en två veckors färd till den västra delen af socknen. Öfver Haataja reste jag till Saraniemi, hvarifrån jag öfver Särkisaari, Kylmäniemi och Aittaniemi begaf mig till Peniötunturi i Kemijärvi, en half mil norr om sockengränsen. En särskild färd gjordes till Palotunturit. — Trakterna norr och väster om Ylikitkajärvi äro öfverhufvudtaget ytterst sterila. Tallen är så godt som allena härskande. Trakterna norr om Palotunturi och väster om Ailanganselkä ända till Kemijoki torde hufvudsakligen utgöras af tallmoar.

På Peniötunturis sluttning omväxla gran och tall i tämligen rena bestånd. Högre upp på sluttningen är granen allena rådande för att på toppen undanträngas af tallen, som når en höjd af 5 à 6 m. Björken förekommer ytterst sparsamt och blir endast meterhög. Marken beklädes af riklig *Calluna*, tunnsådd *Vaccinium myrtillus*, strödd *Arctostaphylos alpina* och tunnsådd *Loiseleuria* samt enstaka *Lycopodium selago* och *L. clavatum* äfvensom *Pinguicula vulgaris*.

Färden till Palotunturit företogs från Timisjärvi, en gammal och rik gård vid sjön med samma namn. Från Koljatti väster om Timisjärvi höjer sig tallmon långsamt mot väster och nordväst för att i Palotunturit nå sin största höjd. Palotunturit bestå af två närliggande höjder: Pikku Palotunturi och det egentliga Palotunturi. Palotunturi har en rätt vidsträckt, afrundad topp, som långsamt sänker sig mot söder och småningom öfvergår i en skogklädd »vaara». Tallen, som uppnår en höjd af en till tre meter och en tjocklek af 15—25 cm förekommer tunnsådd. På den östra sluttningen finnas dock fullkomligt trädlösa partier om 60 till 70 m^2 samt på toppen dylika om 20 till 30 m^2. Granen förekommer enstaka, nående i allmänhet en höjd af endast en meter, tre exx. nådde en höjd af tre meter. Björken (*B. pubescens β carpatica*), nående en längd af två à tre meter, förekommer vid flere af de rätt talrika, små, långsträckta vattensamlingarna. Enen växer tunnsådd på skyddade ställen. *Betula nana* är likaledes tunnsådd, men bildar dock stundom mindre, glesa mattor.

Risen äro ymniga, bildande ett sammanhängande täcke, som dock ställvis afbrytes af nakna fläckar. Förhärskande är riklig *Calluna; Empetrum* och *Arctostaphylos alpina* äro strödda, medan *Vaccinium myrtillus, V. uliginosum* (på fuktigare ställen) *V. vitis idæa, Andromeda polifolia, Lycopodium selago, L. complanatum* och *L. alpinum* äro tunnsådda. Af örter finnas blott enstaka exemplar af *Pinguicula vulgaris, Solidago virgaurea* (på fukt. st.), *Gnaphalium dioicum, Tofieldia* (1 ex.) och *Orchis maculata* (1 ex). Halfgräsen äro tunnsådda: *Scirpus caespitosus* och *Carex globularis.* I vattensamlingarna växer tunnsådd *Menyanthes.*

Den 29 juli företog jag min längsta och intressantaste färd, till Paanajärvi, Kitkajoki och Oulankajokis öfre lopp. I trakterna kring Paanajärvis östra del stannade jag fyra dagar, hvarunder de vanliga Paanajärvi-rariteterna insamlades. Sedan jag på Kerkkälä ett par tre dagar förgäfves inväntat gynnsammare väderlek, vandrade jag den 7 augusti på morgonen till Juuma, dit jag anlände följande dag. Härifrån gjordes en exkursion till erosionsdalarna norr om älfven, där den kröker sig mot söder. Denna trakt hör otvifvelaktigt till de intressantaste och mest storslagna i Kuusamo. Hela området är genomkorsadt af dalar, af hvilka de två största och djupaste, kända under namnen Jäkälä- och Hautaniitynvuoma, sträcka sig från nordväst till sydost. Utom de af K. E. Hirn härstädes år 1893 funna sällsynta nordliga arterna, till hvilka nu äfven kommit *Arenaria ciliata*, som af mig senaste sommar anträffades, borde här ännu kunna göras intressanta växtfynd, då trakten aldrig blifvit föremål för en noggrannare undersökning. Från Juuma gård vandrade jag öfver Säkkilänvaara till Virranniemi. Åtföljd af en här bosatt f. d. studerande, folkskoleläraren Ahonen, som rätt väl känner till trakterna kring Oulankajoki, begaf jag mig några dagar senare till nämnda flod, ett par km ofvanom dess utlopp i Savilampi. Härifrån följde vi älfven åt till Kiutaköngäs, hvarifrån vi vandrade till Taipale vid Kallunkijärvi. Från nämnda gård vandrade jag allena öfver Juuma till Paanajärvi och reste så med häst till kyrko-

byn, där jag inträffade den 23 augusti. — Mellan Rävä och Ollila finnas hufvudsakligen mossar, kärr och sumpmarker, medan norr om Ollila anträffas god tall-stockskog och moar. Ofvanom Savilampi sjö har Oulankajoki höga och branta stränder, dels grusiga backar, dels brantstupande klippväggar. Längre ned längs älfven torde högre bärg anträffas endast vid Taivalkoski och Kiutaköngäs. — På grund af ett af prof. Kihlman vid månadsmötet i februari 1894 gjordt meddelande därom att bärgsingeniören A. F. Tigerstedt föregående sommar under en ämbetsresa till öfre loppet af Oulankajoki iakttagit rikliga krypviden på södra stranden af älfven vid dennas utlopp i Savilampi, undersökte jag noggrant nämnda strand utan att dock anträffa de omtalade videna. *Salix hastata* och *S. myrsinites* förekommo rätt allmänt härstädes krypande på marken, och torde dessa vara identiska med de omnämnda krypvidena.

Den 28 augusti företog jag till västra delen af socknen en andra färd, som räckte två veckor. Öfver Haataja begaf jag mig till Raistakka, socknens rikaste gård, belägen vid Ylikitkajärvis sydvästligaste strand. Härifrån ställdes färden till Lauhkea, hvarifrån en afstickare gjordes till Aimovaara, samt söder om Aimojärvet och Koronlatvajärvi till Woho. Från Woho begaf jag mig öfver Pernu till Saraniemi. Härifrån besöktes Alasuolijärvi, hvarpå jag öfver Turjanniemi och Hyväniemi återvände till kyrkobyn. — Aimovaara är en rätt hög »vaara», på hvars topp sparsam låg björk är det förhärskande trädslaget. Tall och gran äro tunnsådda. *Arctostaphylos alpina* förekommer fläckvis. Mellan Raistakka och Koronlatvajärvi finnas nästan uteslutande tallmoar. De flesta sjöar i denna trakt hafva höga, ljungbevuxna stränder. Koronlatvajärvi, som omgifves af höga, tallbevuxna »vaaror» utom i NW, saknar synligt aflopp. I sitt öfversta lopp är Korojoki delvis underjordisk.

Sådan var i korthet gången af min vistelse i Kuusamo, hvilken afslöts den 20 september, då jag med häst afreste till Uleåborg. Resultatet blef naturligtvis i hög grad beroende af de ständiga regnen och den låga temperaturen. Den högsta temperaturen under sommaren antecknades den 6 juli;

termometern visade då 21° C. En temperatur af 18° antecknades i juni två, i juli fyra och i augusti tre gånger. För öfrigt steg termometern aldrig öfver 14—15°. På morgonen den 30 juni föll riklig snö. Den första frosten inträffade natten mot den 31 augusti, och den 19 september inträffade ett ymnigt snöfall.

De medförda samlingarna äro ännu ej noggrant genomgångna; här nedan uppräknas dock några för provinsen nya eller annars anmärkningsvärda växter.

Nya för Kuusamo:

1. *Agrostis borealis* Hartm., sparsam på sandstrand vid Korojoki nära Woho.

2. *Arenaria ciliata* L., tämligen riklig i Hautaniitynvuoma och Jäkälävuoma nära Juuma gård vid Kitkajoki. Den anträffades äfven på ett brant bärg vid södra stranden af Oulankajoki, nära dennas utlopp i Savilampi.

3. *Salix repens* L.* *rosmarinifolia* (L.), sparsam på låg strand nära Saraniemi (Posio).

4. *Viola Selkirkii* Goldie, sparsam vid södra stranden af Savilampi samt norr om Oulankajoki mellan Taivalkoski och Kiutaköngäs.

Anmärkningsvärda växter:

1. *Arabis alpina* L., sparsam i Hautaniitynvuoma.

2. *Arnica alpina* Olin. Enstaka exx. vid södra stranden af Oulankajoki, nära dess utflöde i Savilampi.

Dryas octopetala L. På bärg vid södra stranden af Oulankajoki, nära dess utflöde i Savilampi; vid Kiutaköngäs; i Hautaniityn- och Jäkälävuoma samt på bärg vid södra stranden af Kitkajoki, några kilometer nedanom Juuma.

4. *Rubus arcticus* × *saxatilis*. Kärrmark vid Haataja — Oivanki vägen samt vid en bäck nära Mäntyniemi gård vid Paanajärvi.

Mötet den 4 april 1903.

Till publikation anmäldes:

A. J. Silfvenius, Ueber die Metamorphose einiger Hydropsychiden.

O. M. Reuter, Die Nordeuropäischen *Phimodera*-arten.

Till ny medlem invaldes stud. August Renvall (föreslagen af rektor Arrhenius).

Meddelades att Sällskapet af styrelsen för världsutställningen i Paris år 1900 blifvit tillerkändt guldmedalj för sin vetenskapliga värksamhet, och förevisades en bronsmodell af medaljen samt åtföljande hedersdiplom.

Rektor M. Brenner föredrog följande meddelanden:

Erophila-former i Finland.

— Se pag. 125.

Observationer rörande några Euphrasia-former.

— Se pag. 134.

Hieraciologiska meddelanden.

— Se pag. 138.

Rektor A. Arrhenius meddelade å forstkonduktören Justus Montell's vägnar följande notiser:

1. Ett massuppträdande af Notodonta tritophus Esp. (N. torva Hübn.) i Korpiselkä.

»Under min vistelse i kronoskogarna i Korpiselkä (Kb) i senare hälften af sommaren 1901 gjorde jag ovanligt rika skördar af fjärillarver af olika slag. I särskildt stor myckenhet förekom larven af den sällsynta spinnaren *Notodonta tritophus* Esp., tidigare inom vårt land tagen i endast några få exemplar. På snart sagdt hvarje liten asp förekom denna larv antingen en-

staka eller två à tre tillsamman. Sällan förekommo flera än tre larver på samma asp. Larven tycktes föredraga unga aspar af $^1/_2$ till 1 meters höjd, hvilka den fullständigt kalåt. Endast i undantagsfall anträffades den på större buskar, ej en enda gång på träd. Jag insamlade många hundra, måhända öfver tusen larver af denna art, men till följd af de »små förhållanden», i hvilka jag lefde, måste larvlådornas dimensioner inskränkas till det minsta möjliga till men för larvernas sunda utveckling och förpuppning. Icke förty erhöll jag flera hundra puppor af denna art, jämte massor af andra puppor.

Jag öfverförde sedan hela samlingen till Evois, där jag begick den oförsiktigheten att öfverflytta pupporna i lådor med sand, hvilken jag försummat att sterilisera. En svampsjukdom utbredde sig därför med stor hastighet och dödade största delen af pupporna.

Anmärkningsvärdt är, att sjukdomen ej angrep puppor af släktet *Acronycta*, äfven om de blifvit uttagna ur sina kokonger; svårast angrepos puppor efter nakna larver, några arter så svårt, att ej ett enda exemplar utvecklades till imago.

De exemplar, som undgått smittan, framkommo under vintern, början de redan före jul.

Påpekas bör, att en *Notodonta tritophus* framkom redan under sommaren efter att endast två veckor hafva legat som puppa».

2. Gagea lutea (L.) Ker. och Anemone nemorosa (L.) från Kola halfön (Ponoj).

»Att uti en trakt med så utpräg ladt arktisk och fjällflora som trakten kring Ponojflodens mynning, växter sådana som *Gagea lutea* och *Anemone nemorosa* skola förekomma, är rätt anmärkningsvärdt, isynnerhet då man betänker, att området i fråga ligger utanför barrträdens polara gräns.

Vid en blick på de bägge arternas utbredning inom det finska naturhistoriska området, är deras sydliga förekomst genast i ögonen fallande. *Gagea lutea* förekommer enl. Herb. Musei Fennici endast i de södra och sydvästra provinserna, ostligast i Ka. *Anemone nemorosa* nordligast i Oa i väster och On i öster. *Gagea* saknas i ryska Karelen.

I Skandinavien går deras utbredning något längre mot norr. I Sverige går *Gagea* enligt Neuman's Flora till Norrland, där den dock förekommer endast i kustprovinserna, *Anemone* däremot ända till Lappland. I Norge förekommer *Gagea* enligt Hartman ännu vid Trondhjem. *Anemone*'s nordgräns är ej angifven.

Arternas utbredning i norra Ryssland och Sibirien är jag tyvärr ej i tillfälla taga reda på. Måhända gå de i Asien högre mot norr än i Europa.

Gagea lutea fann jag endast på ett ställe i Ponojdalen, pa vänstra, norra flodstranden, ej långt från byn Ponoj. Den växte på en obetydlig fläck å af rinnande vatten fuktad mark, tillsamman med *Myosotis silvatica*, *Veratrum lobelianum*, *Pedicularis verticillata*, *Ranunculus sibiricus* m. fl. växter. Endast ett fåtal individer voro fertila.

Habituellt skiljer den sig från den i södra Finland förekommande formen genom ringare storlek och färre blommor — en stor del exemplar hade endast en blomma — men de botaniska karaktärerna öfverensstämma fullkomligt.

Anemone nemorosa observerades på tvänne ställen, det ena helt nära den plats, där *Gagea* växte, det andra ett par kilometer högre upp för floden, äfven detta på vänstra flodstranden. På hvartdera stället förekom arten i endast några få exemplar, växande tillsammans med allehanda större växter och nästan dolda af dessa.

Samtliga i Ponoj funna exemplar hade kalkbladens antal större än det normala 6. Flera exemplar hade öfver 9 kalkblad. I öfrigt öfverensstämmer den här funna formen med den vanliga. Måhända äro dock svepebladen något mer håriga.

Gagea hittades blommande den 3 juli. *Anemone* med halft utslagna blommor samma dag samt på det andra stället i full blom den 19 juli».

Prof. O. M. Reuter anförde följande:

Lasius alienus Först., funnen i Finland.

»De sandformationer, hvilka finnas på flera ställen vid de finska kusterna och ställvis bilda värkliga dyner, hafva visat

sig hysa en i många hänseenden ganska intressant insektfauna. Särskildt hafva här blifvit funna flere arter, om hvilka man hittills antagit, att de vore afgjordt sydligare former. Till antalet af dessa är jag i dag i tillfälle att lägga äfven en liten, förut i Finland icke observerad myra, *Lasius alienus* Först.

På södra sidan af Nagu Sandö sträcker sig ett ganska vidsträckt sandfält, som öfvergår i den långgrunda stranden. Här och där uppskjuta små oaser af *Thymus-*, *Arctostaphylos-* och *Empetrum*-tufvor, hvilka visat sig vara tillhåll för åtskilliga annars sällsynta insekter.

På sanden mellan tufvorna fann jag äfven några myror, såsom enstaka exemplar af *Formica sanguinea* och *F. fusca*. Talrikare förekom en liten svart *Lasius*, som hade sitt bo i sanden, hvari runda hål här och där utgjorde ingångarna till de underjordiska nästena. Också funnos dylika ingångar vid tufvornas kanter. Då denna myra föreföll mig både mindre och ljusare än den vanliga *Lasius niger*, tog jag några exemplar i förvar, och dessa hafva nu vid närmare undersökning visat sig tillhöra den närstående *L. alienus*, som afviker förutom genom de ofvan anförda omständigheterna äfven genom glatta tibier och antennskaft. Den har samma seder och lefnadssätt som *L. niger*, men torde i allmänhet förekomma på sandmarker. Den är utbredd öfver södra och mellersta Europa, Algeriet, Mindre Asien, Turkestan och Norra Amerika. I Sverige är den betydligt sällsyntare än *L. niger*, enligt Stolpe (Ent. Tidskr. III, 1882, p. 134) funnen på Gotland och i Östergötland samt enligt Adlerz äfven på Öland, på hvars västkust den i stora sträckor ersätter *L. niger*.

Förutom ofvan nämda myrarter funnos på sandfältet vid stranden af Nagu Sandö *Tetramorium caespitum*, *Leptothorax muscorum* och *Myrmica lobicornis*, hvilka hade sina bon i *Arctostaphylos*-tufvorna.»

Forstmästare F. Silén förevisade

En för faunan ny fluga, Helophilus trivittatus Fabr., tagen senaste sommar af föredragaren i Kexholm.

Professor Sahlberg förevisade några

För vår fauna nya Coleoptera,

— Se pag. 142.

Vidare förevisade Professor Sahlberg

Några intressanta Tenthrediniider,

som nyligen erhållits till finska samlingarna, och yttrade därvid:

»Det synes kanske olämpligt att nu nämna om enskilda arter af denna insektgrupp, då såsom bekant professor Palmén redan för ett par decennier sedan studerat våra hithörande former, men ännu ej publicerat resultaten af sina undersökningar; men jag önskade dock fästa upmärksamhet vid och för Sällskapet presentera några särskildt prydliga nykomlingar, äfvensom några arter, som förut ej äro kända från den Skandinaviska norden.

1. *Hylotoma metallica* Klug. — Lätt skild från andra arter genom sina vackert gula antenner. — Tagen af mig i Parikkala i Ladoga-Karelen i slutet af juni senaste sommar. För flera år sedan funnen äfven i Pargas enl. exemplar i C. Sahlberg's samling. Ej anförd från Skandinavien.

2. *H. pyrenaica* André (= *soror* Konow). — Lik *H. Rosae,* men med thorax helt svart, tagen af prof. Mäklin i Taipalsaari, af mig vid Petrosawodsk. Ej känd från Skandinavien, men funnen i södra Europas bärgstrakter.

3. *Schizocera brevicornis* Fall. — En hona af detta genom hannens tvågrenade tredje antennled utmärkta släkte tagen af mig i Karislojo.

4. *Cyphona geminata* Gmel. — En hona tagen äfvenledes i Karislojo.

5. *Rhadinoceraea gracilicornis* Zadd. — Tagen på *Iris pseudacorus* vid Svir. Ej anförd från Skandinavien. Efter all sannolikhet var det larven af denna art, som jag för några år sedan träffade i stor mängd på bladen af *Iris* vid en å i Karislojo, där den på en sträcka af ett par hundra meter hade helt och hållet ramponerat denna ståtliga växt.

6. *Blasticotoma filiceti* Klug. — Tagen i ett enda exemplar af mig vid Helsingfors. Bildar en särskild grupp, Trib.

Blasticotomini, utmärkt genom sina egendomliga fyrledade antenner, hvilkas tredje led är mycket starkt utvecklad, men den fjärde nästan rudimentär, samt genom tre hornartade punkter på framvingarnes fält. En gång tagen i Skåne.

7. *Lyda reticulata* L. En mycket efterlängtad insekt, kanske den vackraste af alla Tenthredinider. Arten beskref Linné efter exemplar från Finland och säger om densamma i Systema naturae »Habitat in Finlandia T. Holm». Den har dock saknats i finska samligen, tills nyligen ett exemplar, antagligen från Kuopio, erhölls af d:r. Levander. Sällsynt, men har stor utbredning.

8. *L. betulae* L., utmärkt genom sitt stora röda hufvud med svart pannfläck.

9. *L. latifrons* Fall. med sin framtill snedt afstympade breda ljusgula panna, bägge tagna i Karislojo af studeranden Runar Forsius.»

Med anledning häraf nämnde professor O. M. Reuter att *L. reticulata* redan förut tagits af häradshöfding B. Wasastjerna å Gumtäckt invid Helsingfors.

Magister B. Poppius anförde i anslutning till föregående föredragare att *Lyda betulae* L. äfven anträffats af honom i Esbo.

Magister Poppius meddelade dessutom om

Tvänne sällsynta Mycetophilider.

— Se pag. 144.

Doktor E. Reuter föredrog ett meddelande med titeln:

Für die finländische Fauna neue Schmetterlinge.

— Se pag. 147.

Fil. kand. Ernst Häyrén inlämnade till Sällskapets Meddelanden tvänne uppsatser:

Verzeichnis der in Finland gefundenen Mucorineen.

— Se pag 162.

Verzeichnis einiger in der Nähe von Helsingfors eingesammelter Saprolegniaceen.

— Se pag. 165.

Student Otto Wellenius förevisade följande

För Finland nya eller sällsynta myror:

1. *Formica cinerea* Mayr, tagen i Valkjärvi, Eno och Nurmis socknar af professor J. Sahlberg.

2. *Formica fusco-rufibarbis* Forel, tagen i Velikaja Guba i Onega-Karelen af mag. B. Poppius.

3. *Lasius alienus* Först., funnen i Kitelä socken i Ladoga-Karelen af Westerlund.

4. *Leptothorax tuberum* var. *unifasciatus* Latr., anträffad i Helsingfors af prof. Nylander och i Karislojo af Sahlberg.

5. *Lasius mixtus* Nyl., tagen i Kirjavalaks af mag. Poppius och i Helsingfors af föredragaren. Denna sistnämnda myra är endast en gång förut (på 1840-talet) funnen i Finland, nära Wiborg, af prof. Mäklin.

Till de zoologiska samlingarna hafva sedan marsmötet förärats följande gåfvor:

1 ex. *Sylvia trochilus,* 1 ex. *Lusciola suecica* och 4 exx. *Anthus*, från Ponoj 1902, af forstkonduktör J. Montell. — 3 arter fiskar *(Phoxinus aphya, Cobitis taenia, Gasterosteus pungitius)*, från Sordavala trakten, af magister A. J. Silfvenius. — Omkr. 60 arter Coleoptera från skilda delar af landet, till största delen nya för resp. provinser, däribland 7 för finska samlingarna nya arter, af stud. U. Sahlberg. — 2 exx. för finska samlingen nya arter af Tenthredinidsläktet *Lyda* från Karislojo, af stud. R. Forsius. — En för samlingen och finska faunan ny art af Coleoptersläktet *Cryptophagus* från Åland, af fröken Lydia Strandberg. — 2 exx. för finska samlingen nya *Liodes*-arter (Col.) från Karislojo samt 7 arter för samlingen nya Tenthredinider från skilda delar af landet, af prof. J. Sahlberg. — 50 exx. Psocider från skilda trakter af landet, däribland en för vetenskapen ny art, af prof. O. M. Reuter. — 1 ex. sällsynt myra *(Lasius mixtus)*, af stud. O. Wellenius.

Till de botaniska samlingarna har rektor M. Brenner inlämnat en samling *Hieracia*.

Erophila-former i Finland.

Af

M. Brenner.

Den i södra Finland allmänt förekommande kollektiv-arten *Draba verna* L. uppträder, såsom kändt, under ett antal former, hvilka än i rena oblandade bestånd, än blandade med hvarandra, utbreda sig på därtill egnade lokaler.

I habituelt hänseende mer eller mindre liknande hvarandra, erbjuda de vid ett närmare betraktande väsentliga olikheter, hufvudsakligen med afseende å blad, blommor, frukter och fruktskaft, äfvensom indumentets beskaffenhet, hvilka olikheter vid anstälda odlingsförsök uppgifvas hafva visat sig vara beständiga och sålunda erbjuda värkliga artkaraktärer.

Uti sitt arbete Diagnoses d'espèces nouvelles ou méconnues, Paris 1864, särskiljer A. Jordan för södra Frankrike icke mindre än 53 arter, jämte det han antyder den sannolika förekomsten annorstädes af egna, med de anförda franska mer eller mindre beslägtade former.

Äfven hos andra författare, såsom Reichenbach, De Candolle med flere, finner man en och annan från *Erophila verna* specifikt skild art, andra däremot medgifva endast varieteter eller underordnade former. Sålunda har C. J. Hartman redan i 3:dje upplagan af Skandinaviens Flora såsom synonym till *Draba praecox* Reich. uppställt f. *minor* af *Draba verna*. Th. Fries i Botan. Notiser 1852 särskiljer var. *pinguis;* och dessa båda, jämte fyra af Jordans arter, nämligen *majuscula, glabrescens, stenocarpa* och *brachycarpa,* anföras såsom former i Neumans nyligen utkomna Flora. Äfven Ascherson &

Graebner, hvilka dock framhålla de särskiljande karaktärernas genom odlingsförsök adagalagda beständighet, upptaga i sin Flora des Norddeutschen Flachlandes endast former af *E. verna*.

Medges måste, att de anförda karaktärerna, såsom till exempel bladens form och tandning, blommornas storlek och frukternas form och dimensioner, stundom i naturen förete en viss föränderlighet, hvarigenom det ofta nog blir ganska svårt, i synnerhet i de blandade samhällena, att till bestämda former hänföra alla der förekommande individ, men då å andra sidan ett antal former dock, ehuru på samma lokaler sida vid sida förekommande, kunna med lätthet påvisas, och dylika former, såsom nämndt, vid odling oförändradt bibehållit sig, måste man väl antaga att de observerade förändringarna berott på endast tillfälliga omständigheter, såsom större eller mindre tillgång på näring och utrymme, hybridisering och dylikt, och sålunda i systematiskt hänseende äro af mindre betydenhet. Och i sjelfva verket är det ju ej att undra öfver om de särskiljande karaktärerna blifva försvagade och bortblandade, då individ af olika former ofta nog äro pa samma jordfläck tätt blandade med hvarandra och trängas om utrymmet eller då formerna på den ena platsen förekomma mera isolerade eller på frisk eller våt bördig mark, på den andra platsen åter hopträngas på torra sterila berg och backar, vägar eller annan hard och trampad mark. Att bestämda former, dylika omständigheter oaktadt, dock i betydande individantal låta sig påvisas, tyder, äfven det, på en viss konstans.

Jordan fördelar sina arter på två afdelningar: sectio 1, med uteslutande eller öfvervägande enkla hår, och sectio 2, med alla eller nästan alla hår två- eller tregreniga.

Till den förra af dessa grupper hörer, att döma af auctors diagnos och i Herb. Steven å härvarande universitets museum befintliga af Hohenacker från Lenkoran vid Kaspiska hafvet sända exemplar, *E. praecox* Stev., exemplar förmodligen identiska med de af Jordan i ofvan anfördt arbete pag. 209 omnämnda, hvilka han anser vara nära beslägtade med *E. spa-*

thulaefolia Jord. Denna *E. praecox*, enligt Stevens diagnos i Mémoires de la Soc. des Naturalistes de Moscou III pag 269 utmärkt genom långt enkelhariga spadformiga blad, få, 3—5, blommor och bredt elliptiska korta frukter pa utstående nästan kortare skaft, har, att döma af exemplar från Gefle i Herb. Norm. IV, 34, hvilka i Hartmans Flora benämnas f. *minor*, med *Draba praecox* Reich. som synonym, i Sverige förvexlats med *E. brachycarpa* Jord., enligt auctors beskrifning skild genom grenigt hariga blad, flere blommor och fruktskaft tre ganger skidans längd. Likaledes tillhöra i Herb. Steven förekommande exemplar med benämningen *Dr. praecox* fran Iberia den ofvan nämnda *E. brachycarpa* Jord., hvaremot i Finland med detta namn eller var. *minor* Hartm. betecknade exemplar måste hänföras till andra grenigt håriga former. Huruvida den i Neuman's Flora anförda f. *minor* Hn., »liten, med elliptiska skidor», är något annat än f. *brachycarpa* (Jord.), »skidor nästan runda, mycket trubbiga i spetsen», framgår ej af dessa diagnoser.

Till de enkelhåriga arterna hör för öfrigt den af Neuman som svensk anförda f. *glabrescens* (Jord.), hvaremot de öfriga, *majuscula* (Jord.), *stenocarpa* (Jord.) och *brachycarpa* (Jord.), äro grenigt håriga.

Hvad åter den af Th. Fries i Bot. Not. 1852, pag. 49, beskrifna var. *pinguis:* »foliis carnosis dentatis hispidis, siliculis triplo longioribus quam latis» eller enligt Neuman: »blad nagot köttiga glatta eller kort sträfhåriga, skidor aflånga», beträffar, framgår det ej huruvida dess indument är enkel- eller grenigharigt; tjocka, nästan köttiga blad anträffas nog äfven hos *Erophila*-former i Finland, men utan originalexemplar eller uppgift på bladens indument, form och riktning är det ej möjligt att afgöra huruvida denna form förekommer hos oss. I Helsingfors universitets samlingar befintliga exemplar med detta namn från Skåne tillhöra den äfven hos oss förekommande *E. Krockeri* Andrz.

Af öfriga hos Neuman anförda former anträffas, att döma af Jordans original-beskrifningar, hos oss mig veterligen *E. bra-*

chycarpa Jord. och möjligen *E. stenocarpa* Jord., förutom *E. majuscula* Jord. och *E. stenocarpa* Jord. närstående, men ej med dem identiska former, hvilka dock enligt Neumans diagnoser kunna innefattas i de af honom sålunda benämnda.

Såsom i Finland förekommande anföras här följande, alla tillhörande Jordans Sectio 2, med alla eller nästan alla hår två- eller tregreniga.

a. Siliculae late ellipticae vel subrotundae vel obovatae, obtusae.

E. subrotunda Jord. l. c. pag. 220. Floribus majoribus; foliis virentibus vel leviter rufescentibus, latis, subrotundatis — spathulatis vel rhomboideo-obovatis, subobtusis; siliculis 4—5 mm long., 2,5—3,5 mm lat., pedunculis erecto-patentibus triplo brevioribus. — Anträffas vid Helsingfors sällsynt på torr steril eller gräsbevuxen mark.

E. brachycarpa Jord. l. c. pag. 219. Planta nana; floribus parvis, diam. 3—4 mm; foliis minutis, virentibus vel leviter rufescentibus, lanceolatis — ovalibus, acutis — subobtusis, in rosulis parvis ad terram adpressis; siliculis 2,5—4 mm long., 2—2,25 mm lat., pedunculis erecto-patentibus 2—3-plo brevioribus. Differt a formis ceteris nanis praecipue siliculis latis obtusis. — Allmän vid Helsingfors på torr steril svagt mossbevuxen mark.

b. Siliculae latae, ovales vel obovatae, obtusae — vulgo subacutae.

E. radiosa. Floribus parvis — majoribus sepalis ellipticis — ovatis rubris vel viridibus rubro- pallideve limbatis parcissime hispidis, petalis duplo subduplove longioribus ad medium usque vel ultra fissis lobis lingulatis obtusis haud contiguis; pedunculis patentibus curvatis vel denique rectis, glabris, siliculas aequantibus — triplo longioribus; siliculis lanceolatis — ovalibus vel obovatis subacutis — acutis stylo subnullo; scapis solitariis — paucis, curtis, erectis vel obliquis, strictis vel flexuosis, rufis vel superne viridibus, pilis fur-

catis trifidisque ad basin saltem parce — sat dense vestitis; foliis in rosulis parcifoliis radiantibus laete viridibus vel rufis, exterioribus longioribus ad terram deflexis lanceolato-lingulatis integerrimis vel apicem versus bidentatis, obtusis — subacutis, nitidis, crassis, parce stellatis vel nudis, intimis brevibus oblongis — ovalibus dense hirsutis. Foliis distincte biformatis, exterioribus longe radiantibus nitidis facile dignota. Siliculae variant lanceolatae — latiores, ovales vel obovatae. Floris diam. 3—6 mm; pet. 2—4 mm long., 1—1,5 mm lat.; sil. 6—7 mm long., 1,5—2 mm lat. vel 4,5—7 mm long., 2—2,5 mm lat. — Mycket allmän vid Helsingfors på såväl torra svagt mossbevuxna berg och backar samt trampad mark, som på fuktiga, äfvensom gräsbevuxna lokaler. På olikheterna i detta hänseende beror utan tvifvel den stora föränderligheten med afseende å blommornas, frukternas och de vegetativa delarnas storlek.

E. ovalis. Floribus mediocribus — magnis sepalis ellipticis hispidis, petalis calyce duplo longioribus usque ad medium fissis lobis latis subtruncatis subcontiguisque; pedunculis erecto-patulis glabris silicula 2—3-plo longioribus; siliculis late ellipticis vel ovalibus — obovatis subacutis stylo brevi crassiusculo terminatis; scapis 1 — paucis, flexuosis, ascendentibus vel erectis, viridibus, pilis brevibus furcatis vel trifidis parce vel basi saepe rufa dense obsitis; foliis in rosulis densis ad terram adpressis virentibus, vulgo obscuris, saepe ex parte saltem rufis, aequalibus, late lingulatis obovatisve apice obtusis — subacutis, subepetiolatis, integerrimis vel parce dentatis, crassis, interioribus pilis longioribus aperte bi- trifidisve dense obtectis. Differt ab *E. radiosa* foliis densioribus omnibus brevibus latisque uniformibus, ab *E. rhomboidea* floribus vulgo minoribus, foliis obtusioribus integerrimis — subintegerrimis adpressis siliculisque vulgo minoribus, ab *E. rigidula* floribus majoribus, foliis aequalibus in rosula dense imbricatis ad terram adpressis siliculisque vulgo brevioribus latioribusque. Floris diam. 4—6 mm; pet. 2—3 mm long., 1 mm lat.; sil. 4—7 mm long., 2—3 mm lat. — Förekommer vid Helsingfors och i dess omgifningar på torr steril, bar eller mossbelupen mark allmänt, på gräsbevuxen mark sällsyntare.

E. rhomboidea. Planta saepe sat robusta; floribus mediocribus — magnis sepalis ovatis — ellipticis parcissime hispidis rubro pallideve limbatis, petalis calyce duplo — subtriplo longioribus ultra medium fissis lobis lingulatis obtusis subdivaricatis; pedunculis divaricatis curvatis glabris silicula paullo subduplove, raro triplo — quadruplo longioribus; siliculis obovatis — ellipticis vel breviter oblongis subacutis — obtusis stylo subnullo; scapis vulgo pluribus, fusco-viridibus, obliquis, pilis bi — trifidis brevissimis parce vel ad basin vulgo rufam dense obsitis superne glabris; foliis frequentibus, magnis, crassiusculis — crassis, erecto-patentibus, obscure viridibus vel rufescentibus saepe fusco-maculatis, rhomboideo-obovatis spathulatisve, exterioribus lingulatis, late petiolatis, acutis, vulgo grosse paucidentatis, parce vel intimis dense stellatis, saepe distincte nervosis. Variat ad latitudinem, indumentum marginemque foliorum. Rosulae saepe compositae. Floris diam. 4—6 mm, pet. 2—4 mm long., 1—1,5 mm lat.; sil. 5—7 mm. long., 2—3 mm lat. — Allmän vid Helsingfors och i dess omgifningar på steril bar eller mossbelupen, äfvensom på fruktbarare fuktig och gräsbevuxen mark samt på klippafsatser.

f. *abbreviata.* Foliis subrotundis siliculisque brevioribus late ellipticis, 4,5 mm longis, 3 mm latis, differens. — Helsingfors, på torr backe i Ulrikasborgs brunnspark.

E. rigidula Jord. l. c. pag. 238. Planta gracilis vulgo sat elata scapis vulgo pluribus erectis — adscendentibus; floribus parvis; foliis virescentibus inaequalibus in rosulis laxis paucifoliis patentibus ex petiolo brevi lato ovatis vel obovatis — late lingulatis apice breviter acutatis — subobtusis; siliculis 4—7,5 mm longis, 2—3 mm latis, obovatis — ovalibus subobtusis — acutis pedunculis erecto-patentibus duplo saltem brevioribus. — Allmän vid Helsingfors med omgifningar på torr mark, såväl bar som moss- och gräsbevuxen, samt på berg, murar och vägar, äfvensom i Ingå på mur vid kyrkan och i Lojo på trampad gräsbevuxen mark i kyrkbyn.

E. affinis Jord. l. c. pag. 236. Planta saepe gracillima; differt ab *E. rigidula* floribus majoribus foliisque laetioribus

sublucidis lanceolatis — sublinearibus obtusiusculis. — Förekommer vid Helsingfors ganska allmänt på gräs- och mossbevuxen samt bar trampad mark och i bergskrefvor, dessutom i Ingå på gräslinda och trampad mark på Svartbäck och i Lojo, Linkulla, på gräslinda.

c. Siliculae angustae, lanceolatae, acutae.

E. angustata. Floribus mediocribus sepalis ovatis parce hispidis petalis calyce duplo longioribus ultra medium fissis lobis obtusis haud contiguis; pedunculis arcuato-patentibus denique rectis — suberectis, glabris, silicula aequilongis — subduplo vel duplo longioribus; siliculis lineari-lanceolatis vel obverse lineari-oblongatis, inferne praesertim angustatis, acutis, stylo brevi crassiusculo terminatis; scapis solitariis — pluribus adscendentibus, flexuosis, viridibus vel rufescentibus, pilis brevibus furcatis vel simplicibus parce vel basi rufa dense obsitis; foliis obscure viridibus saepe basi rufo-maculatis vel rufescentibus, subcrassis, lingulatis vel anguste subspathulatis, petiolatis, acutis — subacutis, integerrimis — argute dentatis, pilis aperte bifidis dense — subdense obtectis, interioribus parvis ovalibus epetiolatis. Differt ab *E. affini* siliculis elongatis anguste lanceolatis — sublinearibus foliisque vulgo angustioribus. Floris diam. 5—6 mm, pet. 2,5 mm long., 1 mm lat.; sil. 6—7 mm long., 1,5—2 mm lat. — Vid Helsingfors och i dess grannskap mindre allmän på steril mossbelupen eller bar trampad mark, berg eller murar, i Ingå, Svartbäck, på gräslinda och bar trampad mark.

E. acrocarpa. Differt ab *E. rigidula* siliculis lanceolatis acutis. — Funnen i Helsingfors på berg och bar trampad mark, äfvensom vid Borgå på Borgbacken.

E. Krockeri Andrz. Planta robusta; floribus magnis; foliis griseo-viridibus, laxe erecto-patentibus, rhomboideo-obovatis — late lingulatis, obtusis — subacutis, plerumque dentato-serratis, dense, intimis saltem, stellulatis; siliculis elongato-lanceolatis, acutis, 7—9 mm longis, 1,5—2,5 latis, pedunculis denique rectis erecto-patentibus — suberectis subduplo — triplo

brevioribus. Differt ab *E. rhomboidea* siliculis elongato-lanceolatis acutis. — Vid Helsingfors sällsynt på gräsbackar och lindor, i Helsinge, Hoplax, på gräsbacke och i Ingå, Svartbäck, på gräslinda och trampad mark.

Förutom dessa förekomma, såsom ofvan nämndes, mellanformer, bland hvilka särskildt må nämnas *E. radicsa* med *brachycarpa*-frukter, på torr backe i Ulrikasborgs brunnspark, samt *E. ovalis* med *acrocarpa*-frukter, på Skatudden i Helsingfors, möjligen hybrider emellan de nämnda formerna.

För öfrigt finnas i universitetets inhemska samling uppställda ett antal exemplar, hvilka kunna hänföras till följande former. *E. brachycarpa* Jord., från Åland Godby; *E. rhomboidea* Brenn., från Helsingfors, Kumo och Asikkala; *E. rigidula* Jord., från Åland, Wirmo, Tavastkyrö, Kyrkslätt Sundsberg, Helsingfors, Mörskom och Kirvus Sairala; *E. affinis* Jord., från Karkku, Tavastkyrö, Kyrkslätt Sundsberg, Helsingfors, Willmanstrand, Kirvus Sairala, Kexholm och Mohla; *E. stenocarpa* Jord., från Helsingfors och Gustaf Adolfs socken, samt *E. Krockeri* Andrz., från Åland Godby, Uskela Karlberg och Karkku. Såsom synes, finnas alltså de i hvarandra öfvergående och ofta tillsammans förekommande *E. rigidula* och *E. affinis* från de flesta och däribland de nordligaste fyndorterna.

Af de här anförda formerna motsvara de sju först nämnda, eller grupperna a. och b., *E. vulgaris* DC., »siliculis ellipticis pedicello brevioribus» och Ledebours β »siliculis ellipticis utrinque rotundatis», den enda som i Flora rossica upptages för Finland. Alla dessa hafva nämligen skidorna kortare än skaften, hvaremot hos *E. praecox* enligt DC. och Led., »siliculis lato-ellipticis vel suborbiculatis» såsom hos grupp a., skidorna därjämte äro knappt eller föga kortare än skaften, fränsedt denna arts såsom ofvan nämndes enkelhåriga indument.

Att icke denna *E. praecox* Stev., såsom Nyman i Conspectus Florae Europaeæ samt Ascherson & Graebner i Flora des Norddeutschen Flachlandes anföra, kan vara synonym med *E. brachycarpa* Jord., framgår af det ofvan sagda.

De tre eller fyra återstående formerna, eller grupp c., åter tillhöra *E. Americana* DC. »siliculis oblongis pedicello brevioribus. Differt ab *E. vulgari* siliculis oblongis nec ellipticis, latitudine triplo fere longioribus» och Ledebours *α* »siliculis oblongis utrinque acutis» med syn. *E. Krockeri* Andrz.

Såsom synonym med *E. Krockeri* anföra Nyman och Ascherson & Graebner ll. cc. vidare *E. majuscula* Jord., hvilken dock enligt auctors egen beskrifning skiljes bland annat genom aflångt omvändt äggrunda frukter på korta skaft, i sället för jemnbredt lancettlika frukter på längre skaft hos *E. Krockeri*.

Äfven *E. stenocarpa* Jord. anför Nyman såsom synonym härmed, hvilket möjligen kan vara fallet med en annan af denna grupps arter, *E. angustata* Brenn., som dock afviker genom större blommor, upprätare fruktskaft och vid basen rödaktigt fläckade blad, men ej med den bredbladiga och storblommiga *E. Krockeri* Andrz.

Hvad för öfrigt de här anförda Jordanska arterna vidkommer, bör det framhållas, att de till dessa hänförda formerna möjligen vid jämförelse med autentiska exemplar, hvilka icke stått mig till buds, kunna befinnas icke vara med dem identiska. Att döma af auctors beskrifningar öfverensstämma de dock till allt väsentligt därmed, och har det därföre synts mig rättast att, tills osamhörighet faktiskt ådagalagts, begagna dessa namn i stället för att införa nya, tillsvidare åtminstone, omotiverade.

Ofvanstående framställning grundar sig på under halftannat decennium i Helsingfors trakten gjorda iakttagelser.

Hvad öfriga trakters *Erophilae* beträffar, har tillfälle icke gifvits att observera dem under deras vegetationstid, endast utblommade individ af senare utvecklade former hafva kunnat tillvaratagas. En följd häraf är att flere af de vid Helsingfors förekommande formerna icke pa någon annan ort i vårt land insamlats.

Önskligt vore därföre, att för vår flora intresserade personer ville, hvar på sin ort. under blomnings- och fruktsättningssamt mognadstiden egna dessa växter sin uppmärksamhet, uppsöka olika former och tillvaratuga samt insända exemplar däraf, naturligtvis under i akt tagande af behörig försigtighet, på det att ej individ från olika platser måtte sammanblandas. Särskildt borde, förutom skidorna och deras skaft, bladrosetternas, bladens och blommornas olika beskaffenhet uppmärksammas och om möjligt antecknas.

Observationer rörande några *Euphrasia*-former.

Af

M. Brenner.

Såsom af Sällskapets Meddelanden, häft. 24, n:o 7, framgår, framlade jag på mötet den 4 December 1897 bland annat exemplar af en på en insjöholme i Kyrkslätt, Ingels, ymnigt förekommande *Euphrasia*-form, till karaktärer stående emellan *E. curta* (Fr.) och *E. brevipila* * *tenuis* Brenn., men på grund af dess ymnighet och saknaden af *E. curta* på nämnda holme af mig betraktad som en f. *vestita* af * *E. tenuis.*

För närvarande ber jag att få till påseende förete exemplar af en likartad form, ehuru delvis af mindre storlek, från Ingå, där den i sällskap med *E. curta* i slutet af Juli och början af Augusti anträffades på betesmark på Svartbäck rusthåll och på Joddböle bys mark. Genom sin enkla eller upptill fågreniga stam med sträckta internodier och sina trubbiga och trubbtandade blad visar den sig redan vid första påseendet vara en aestival form, de små hvita blommorna och den täta enkelhårigheten åter hänvisa på *E. curta,* hvarjämte glandelhår dels saknas, dels i ringa mängd förekomma. Denna form synes därföre ej kunna tolkas annorlunda än som en *E. curta* $\times$ *tenuis* med modifikationerna *eglandulosa* och

subeglandulosa. I betraktande af den stora öfverensstämmelsen emellan denna och den af prof. R. v. Wettstein som *E. curta* × *tenuis?* betecknade Ingels formen med rikligare glandler och tät hårighet, torde äfven denna sist nämnda böra anses såsom en modificatio *glandulosa* tillhöra samma hybrid.

Bland *Euphrasiae* från Kyrkslätt har af mig tidigare till Sällskapet inlemnats en form från Smeds och Estby i nämnda socken, hvilken af prof. Wettstein bestämts såsom *E. Reuteri* Wettst., en förmodad hybrid emellan *E. curta* (Fr.) och *E. stricta* Host., samt utmärkt genom ända till basen bladig slank stjelk, tät hårighet och kortare bladtänder än hos *E. stricta,* men spensligare växt, mindre grenig stjelk, längre bladtänder och större, vanligen hvita violettstrimmiga, sällsyntare violetta, blommor än hos *E. curta.*

Sedermera har jag vid Lappviken samt på Rödbergen vid Helsingfors och på Svartbäck och Stor Ramsö i Ingå insamlat exemplar af en form, med *E. Reuteri* för öfrigt öfverensstämmande, men med afseende å hårigheten eller rättare bristen därpå närmande sig *E. stricta,* från hvilken den afviker genom slank växt, enkel eller fågrenig, under blomningen ända till basen bladig stjelk med mer utstående, vanligen krökta grenar, samt kortare bladtänder.

Denna form skulle jag på grund häraf vilja betrakta som en glattare form af *E. Reuteri,* med namnet var. *substricta,* hvartill då äfven de härmed öfverensstämmande glattare exemplaren från Smeds och Estby i Kyrkslätt, icke att förvexla med *E. stricta* från Smeds och Qvarnby i samma socken, vore att hänföras.

En annan i sällskap med denna på Rödbergen i Helsingfors samt på Svartbäck och Stor Ramsö i Ingå anträffad form af *E. Reuteri,* med små hvita violettstrimmiga blommor och tät hårighet liksom hos *E. curta,* kunde betecknas med namnet var. *subcurta.*

Diagnoses:

Euphrasia Reuteri Wettst. var. substricta. Foliis calycibusque subglabris — glabris ab *E. Reuteri,* caule tempore anthesis ad basin usque foliato, ramis patentibus ramoso vel simplice foliorum dentibusque brevioribus ab *E. stricta* distincta.

E. Reuteri var. subcurta. Floribus parvis ut in *E. curta* ab *E. Reuteri* divergens.

Genom sin stora glatthet liknande nyss nämnda *E. Reuteri* var. *substricta* är en liten spänslig *Euphrasia,* hvilken på grund af stundom förekommande ett eller annat glandelhår måste föras till *E. brevipila* Burn. & Gr., närmast f. *eglandulosa,* under namn af var. *glaberrima.* Den har anträffats på öppen beteslinda och åkerbacke på Svartbäck i Ingå.

Såsom kändt har prof. Wettstein på grund af förmedlande karaktärer emellan *E. brevipila* och *E. curta* uppställt en hybrid med det särskilda namnet *E. Murbeckii.* Denna karaktäriseras genom växtsätt och blommor som hos *E. brevipila* samt beklädnad som hos *E. curta* med inblandning af få eller spridda glandelhår. Vid närmare granskning af *brevipila*- eller *curta*-artade *Euphrasiae* finner man emellertid, att icke denna kombination af resp. artkaraktärer är den enda, utan endast en af de många som anträffas.

De af undert. observerade kunde uppställas på följande sätt:

E. brevipila × *curta* I. Växtsätt och beklädnad af *brevipila,* blommor af *curta,*

E. brevipila × *curta* II. *E. Murbeckii* Wettst. Växtsätt och blommor af *brevipila,* beklädnad af *curta* + få glandelhår,

E. brevipila × *curta* III. Växtsätt af *brevipila,* blommor och beklädnad af *curta* + få glandelhår,

E. brevipila × *curta* IV. Växtsätt och blommor af *curta,* beklädnad af *brevipila,*

förutom en *E. brevipila* × *curta glabrescens*, liten med små blommor, nästan glatt med enstaka glandelhår.

De anförda formerna förekomma ofta i hvarandras sällskap, såsom af det följande framgår.

Helsingfors Rödbergen: *E. Reuteri* var. *substricta*, f. ad var. *substrictam* vergens och var. *subcurta*.

Helsingfors vid Lappviken: *E. Reuteri*, *E. Reuteri* var. *substricta* och *E. curta*.

Ingå Stor Ramsö, mo: *E. Reuteri* var. *substricta* och var. *subcurta*.

Ingå Stor Ramsö: *E. brevipila*, *E. curta*, *E. brevipila* × *curta* II.

Ingå Stor Ramsö Skansen: *E. brevipila* med varr. *subeglandulosa* och *eglandulosa*.

Ingå Svartbäck, blandskog: *E. Reuteri* med varr. *substricta* och *subcurta* samt f. ad var. *substrictam* vergens, *E. brevipila* med f. *vestita* och *E. brevipila* × *curta* I.

Ingå Svartbäck, blandskog: *E. brevipila* med. var. *subeglandulosa* och *E. brevipila* × *curta* I.

Ingå Svartbäck, tallbacke: *E. Reuteri* med var. *substricta*, *E. brevipila* med. var. *subeglandulosa*, *E. curta* var. *glabrescens* och *E. brevipila* × *curta* I.

Ingå Svartbäck, torr mark på berg: *E. brevipila*, *E. curta* med var. *glabrescens*, *E. brevipila* × *curta* II och IV samt *E. brevipila* × *curta glabrescens*.

Ingå Svartbäck, öppen betesmark vid stranden: *E. brevipila*, *E. curta* var. *glabrescens*, *E. brevipila* × *curta* II, III och IV samt *E. Reuteri*.

Ingå Svartbäck, gräslinda: *E. brevipila* med var. *glaberrima*, *E. curta*, *E. brevipila* × *curta* I och III.

Ingå Svartbäck, gräslinda: *E. brevipila*, *E. brevipila* × *curta* I och II.

Ingå Svartbäck, beteslinda: *E. brevipila* med var. *subeglandulosa*, *E. Reuteri* var. *substricta*.

Inga Svartbäck, åkerbacke: *E. brevipila* med f. *vestita, E. curta, E. Reuteri* var. *substricta.*

Inga Svartbäck, åkerbacke: *E. brevipila* med varr. *subeglandulosa, eglandulosa* och *glaberrima.*

Hieraciologiska meddelanden.

Af

M. Brenner.

1. Åländska *Hieracia,* insamlade af A. L. Backman och A. Palmgren.

Då vårt land, såsom kändt, i hieraciologiskt hänseende ännu är till stor del högst obetydligt kändt, för att ej säga alldeles okändt, måste hvarje äfven ringa bidrag till undanrödjande af denna brist vara välkommet, och meddelas därföre här en förteckning på ett mindre antal former, hvilka under somrarne 1897, 1898 och 1899 af herrar stud. A. L. Backman och A. Palmgren på Åland insamlats. Bland dessa är en, *H. subinversum,* förut obeskrifven, hvarföre beskrifning här meddelas, en annan åter, *H. reclinatum* Almqv., ny för Finland. Af de öfriga äro flere icke förut för Åland annoterade.

H. norvegicum var. *rufescens* Fr. f. *floccigerum.* Jomala Ramsholm, ängsbacke (A. Palmgren).

H. vulgatum (Fr.) Almqv. var. *subulatum* Brenn. Jomala (A. Palmgren), var. *triviale* (Norrl.) Jomala (A. Palmgren).

H. radiosum Brenn. Jomala (A. Palmgren).

H. subinversum. Inter *H. imitantem* Brenn. et *H. inversum* Brenn. intermedium, caule bifolio, dense breviter albipiloso, superne leviter tomentello, foliis mollibus immaculatis, basalibus parvis longipetiolatis obovatis — ovalibus parvidentatis, caulinis vero magnis ovalibus basin versus grosse acute dentatis breviter acutis petiolatis — sessilibus subtus parce —

sat dense floccosis albique pilosis, capitulis radiantibus, pedicellis gracilibus sat elongatis tomentosis sat dense breviter molliterque albipilosis glandulis minimis raris vel nullis, involucris cinereo-viridibus sat dense molliter albipilosis in marginibus squamarum apicem usque lanato-albotomentosis basique parce glandulosis, squamis anguste subulatis subacutis, stylis siccis obscuris. — Jomala Ramsholm, ängsbacke (A. Palmgren).

H. cynodon Brenn. Föglö, gräsmark (A. L. Backman).

H. reclinatum Almqv. in Dahlst. Sydöst. Sver. Hier. III, pag. 61. Jomala (A. Palmgren).

H. laeticolor Almqv. f. *pumila*. Jomala, i bergspringa (A. L. Backman).

H. galbanum Dahlst. Jomala Ramsholm, lund (A. L. Backman).

H. caesitium Norrl. Mariehamn, backe (A. Palmgren).

H. pellucidum Laest. Geta Bolstaholm (A. L. Backman).

H. glandulosissimum Dahlst. Geta Bolstaholm (A. L. Backman).

H. alandicum Norrl. Jomala Ramsholm, lund, samt Föglö Näfverholm, backe och äng (A. L. Backman).

H. lenifolium Norrl. Föglö Näfverholm, backe (A. L. Backman).

H. pubescens (Lindbl.) var. *firmicaule* (Norrl.) Föglö Näfverholm, äng (A. L. Backman).

H. tenerescens Norrl. Jomala, äng, och Föglö Degerby, dikeskant (A. L. Backman).

H. hyperadenium Brenn. Föglö, äng, och Geta Bolstaholm, äng (A. L. Backman).

H. detonsum Norrl. Föglö Näfverholm, äng (A. L. Backman).

H. auricula L. f. *laeviceps* Brenn. Mariehamn (A. Palmgren).

2. Karelska *Hieracia*, insamlade af A. L. Backman.

För följande af stud. A. L. Backman i Ruskeala socken af Ladoga Karelen sommaren 1899 insamlade *Hieracia*, bland

hvilka en del hittills ej funnits beskrifna, anhålles om plats i Sällskapets protokoll.

H. subpellucidum Norrl. Ilola, berg.

H. canomarginatum. Elatum, grandifolium; caulis sat gracilis, dense floccosus, basin rufescentem versus brevivillosus, in parte superiore glandulis minutis raris obsitus, unifolius; folia viridia, mollia, subtus pallescentia, anguste petiolata, exteriora parva, rotundata — ovata vel elliptica, basi rotundata — subcordata truncatave, minute dentata — angulata, interiora magna, ovalia — lanceolata, basi truncata — contracta, subacuta — breviter acuta, grosse lateve dentata, ad basin laciniata — anguste divisa, breviter parcipilosa, dense ciliata, subtus ad costam ad petiolumque villosa parceque floccosa, folium caulinum in vel supra medium caulis brevipetiolatum, hastatum, paucidentatum, acutum, subtus ubique floccosum; capitula mediocria, radiantia, in anthelam paucifloram corymbosam disposita, ramis 1—2-cephalis, longis, gracilibus, strictis leviterve curvatis, tomentellis, glandulis gracilibus longis sat densis munitis, squamis longis angustis dense glandulosis; involucra obscure viridia, variegata, 11—12 mm alta, angusta, basi rotundata, dense longi- tenuique glandulosa et ad margines squamarum apicem usque canofloccosa, squamae anguste lineari-subulatae acutae, inferiores anguste laete marginatae; styli fusco-nigrescentes. — Habitu *H. canipedi* Almqv. in Dahlst. Herb. Hier. Scand. I. 42 sat simile, sed capitula involucraque minora, squamae anthelae dense longiglandulosae squamaeque involucri angustiores ad apicem usque dense floccoso-limbatae. — Ilola, på berg vid bäckstrand.

H. pubescens (Lindbl.) var. *firmicaule* (Norrl.). Ilola, ängsbacke, samt Ruskeala, begrafningsplats på sandig gräsmark.

H. illudens Norrl. Pil. bor. pag. 66. Ilola, ängsbacke.

H. grisescens. Tota planta grisea; caulis gracilis — sat crassus, vulgo flexuosus, e basi erecta vel breviter adscendente

rufescente griseo-virens tomentellus pilis brevissimis albis dense hirtellus, superne vulgo obscurior densiusque tomentosus pilis nonnihil rarioribus glandulis minimis raris inspersis, sub anthela densius breviglandulosus parce autem brevisetulosus, prope basin 2—3-folius; f o l i a griseo-virentia, infima mox marcescentia, obovata apice rotundato — submucronato, parva, cetera brevia, lingulata — lanceolata, acuta, dense floccosa brevissimeque pilosa, subtus pilis nonnihil longioribus, f o l i a c a u l i n a acutissima decrescentia, superius bracteiforme, eglandulosa vel glandulis minimis rarissimis instructa; c a p i t u l a parva, sat obscura, umbellulam subsimplicem determinatam vel corymbum compositum indeterminatum formantia, pedicellis gracilibus tomentosis sat dense glandulosis, 6—10 mm longis, raro setulis solitariis munitis, bracteolis dense setulosis parceque glandulosis; i n v o l u c r a obscure virentia, 6,5–7 mm alta, anguste cylindrica, basi denique truncata, sat dense floccosa glandulosaque raro setulis parcis immixtis, s q u a m a e anguste subulatae — lineares, acutae, apicibus comosis, anguste laete viridi-marginatae. — *H. pubescentem* (Lindbl.) imitans, a ceteris formis gregis *H. glomerati* pubescentia sua tomentosa pilosaque grisea differt. — Ilola.

H. detonsum Norrl. Ilola, ängsbacke.

H. tenerescens Norrl. var. *luteoglandulosum* Sael. Ilola.

H. pilipes Sael. Ilola, ängsbacke.

H. Zizianum Tausch. Ilola.

H. accline Norrl. Ilola.

H. assimilatum Norrl. var. *leucoideum*. Differt setulis brevioribus, bracteis involucrisque albidis pallidisve; caulis debilis, flexuosus, viridis, 2—5-folius; folia angusta — angustissima. — Ilola, äng.

H. poliocladum N. P. var. *praealtiforme* N. P. f. *tenebricans* (Norrl). Ilola, äng.

H. farreum Norrl. Pil. bor. pag. 53. Ilola, äng.

H. rhypontum Norrl. l. c. pag. 54. Forma anthela magis floccosa — tomentella, foliis nonnihil densius ciliatis a *H. septentrionali* Norrl. vix distincta. — Ilola, äng.

H. septentrionale Norrl. Ilola, äng.

H. karelicum Norrl. Ilola, äng. Af A. Palmgren funnen på strandäng i Sordavala skärgård.

H. suecicum Fr. var. *valdepilosum* N. P. Ilola, äng.

H. auricula L. var. *minutale* Brenn. har af A. Palmgren insamlats på strandäng i Sordavala skärgård.

Några för Finlands fauna nya Coleoptera.

Af

J. Sahlberg.

1. *Cryptophagus Populi* Payk. — Denna den största och vackraste art af släktet har blifvit funnen i ett enda exemplar pa Flisö på Åland den 2 Augusti 1902 af fröken Lydia Strandberg, som vänligen öfverlåtit exemplaret till finska samlingen. Ehuru arten är beskrifven redan af Paykull 1800 är den af Europas sällsyntaste Coleoptera, tagen par gånger i Sverige, Danmark och mellersta Europa. En gång är den dock funnen i stor mängd i England uti ett mycket stort bo af biarten *Colletes Daviesana,* hvilket således synes vara dess rätta förekomstort. Det finska exemplaret är mycket mörkare än arten beskrifves vara i alla handböcker, i det hela kroppens ofvansida är brunsvart, endast med skullror och sutur jämte yttre kant af elytra helt smalt mörkbrun samt undre sidan och benens lår äfven äro nästan svarta; men då Champion, som gjort fyndet i England, säger att denna art både till storlek och färg varierar mer än någon annan art af slägtet, samt att han funnit flera exemplar, som äro helt och hållet rostfärgade och några helt och hållet mörka, tviflar jag ej på att det funna exemplaret hör till *Cr. Populi,* ehuru jag ej haft något annat exemplar till jämförelse.

2. *Liodes (= Anisotoma) hybrida* Er. — Funnen en gång af mig vid Kukkasniemi i Karislojo d. 25 Juli 1889, då den

togs såsom andra arter af släktet om aftonen med håf på gräsmatta. Den skiljer sig från alla andra i Finland funna *Liodes*-arter därigenom, att mellanrummen mellan elytras punktstrimmor äro på tvären snedt strimmade. Arten är ej funnen i Skandinavien, men förekommer i Tyskland, Österrike, Tyrolen och på Kaukasus.

3. *Liodes* (= *Anisotoma*) *rotundata* Er. — Funnen några gånger af mig i Karislojo på skogsängar i juli och augusti månader samt fanns äfven i C. Sahlberg's samling utan angifven lokal blandad med andra arter. Den liknar något *L. obesa*, men har en kortare, mera rundad kroppsform, annorlunda byggda antenner samt tätare punkter i täckvingarnas stria o. s. v. Äfven denna art är ny för den Skandinaviska norden och förut tagen i mellersta Europa, där den dock är sällsynt.

Då dessa tvänne arter ej finnas beskrifna i Thomson's Skandinaviens Coleoptera, lämnas följande diagnoser för deras igenkännande:

Liodes hybrida Er. Oblonga, modice convexa, brunnea, minus nitida, antennarum clava infuscata; capite densius subtiliter punctato, fronte punctis 4 majoribus impressis; antennis brevibus, articulo 3:o 2:o perparum longiore, 4:o latitudine fere duplo latioribus, 7:o et 11:o penultimis distincte angustioribus; prothorace elytris vix angustiore, longitudine duplo latiore, apicem versus rotundato angustato, apice utrinque intra angulos distincte emarginato-impresso, angulis basalibus rotundatis; supra subtiliter minus dense punctato; elytris lateribus perparum rotundatis, tenuiter punctatostriatis, punctis striarum densis, interstitiis subtiliter punctatis et obsolete transversim oblique rugosis, alternis punctis majoribus parum conspicuis; tibiis anticis levissime dilatatis. Long. 3,5 mm.

Mas: tarsis anticis distincte, intermediis parum dilatatis, pedibus posticis parum elongatis, tibiis ante apicem leviter incurvis. (Ex Ganglb.)

Anisotoma Er. Nat. I. D. III, 75. — Kraatz Stett. ent. Zeit. 1852, 380. — *Liodes* Reitt. Best. Tab. Eur. Col. XII. 98.

— Ganglb. Käf. Mitteleur. III, 213. — Holdhaus Verh. d. zool. bot. Ges. Wien. 1902, 204.

Liodes rotundata Er. Rotundato-ovata, valde convexa, rufoferruginea, nitida antennarum clava vix obscuriore, capite mediocre, dense subtiliter punctato, fronte punctis 4 majoribus impressis, antennis breviusculis, clava minus lata, articulo 3:o 2:o sesquilongiore, 4:o latitudine aequilongo, 5:o leviter 6:o distincte transverso, 9:o et 10:o longitudine circiter $^3/_4$ latioribus, ultimo penultimis paullo angustiore, subapiculato; prothorace a supero inspecto apicem versus fortiter angustato, basi truncata juxta angulos posticos obtusos paullo rotundata; elytris lateribus fortiter rotundatis, subtiliter punctato-striatis, punctis striarum densis, interstitiis dense subtiliter punctatis, stria humerali brevi sed distincta, alternis punctis remotis majoribus seriatim impressis; tibiis anticis apicem versus fortiter dilatatis. Long. 3—4 mm.

Mas: tarsis anticis et intermediis vix dilatatis; pedibus posticis elongatis, femoribus angulo exteriore rotundato, interiore breviter lobato producto extra angulum exteriorem non extenso; tibiis fortiter curvatis.

Anisotoma Er. Nat. I. D. III, 56. — *Liodes* Reitt. Best. Tab. Eur. Col. XII, 106. — Seidl. Faun. Balt., 306. — Ganglb. Käf. Mitteleur. III, 223.

Tvänne sällsynta Mycetophilider.

Af

B. Poppius.

Ceroplatus sesioides Wahlb.

Denna intressanta och stora Mycetophilid har för lång tid tillbaka blifvit anträffad hos oss. Wahlberg anför nämligen densamma i Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar, 1848, pag. 320, såsom funnen i Finland af C. R. Sahlberg. För

några decennier sedan blef ett exemplar anträffadt vid Kirjola på Karelska näset af prof. J. Sahlberg. Sommaren 1896 lyckades jag öfverkomma ett enda hon-exemplar i ryska Karelen. Exemplaret fann jag den 10 augusti på en murken björkstubbe invid Tiudie by. — Denna art synes öfverallt förekomma mycket sparsamt. Den är först beskrifven från Sverige, där Wahlberg anträffat flera exemplar i Östergötland, från hvilken fyndort ett par finnes äfven i härvarande Universitets samlingar. Wahlberg anför den, l. c., äfven från Köpenhamn, och dessutom är den funnen på några få ställen i mellersta Europa. — Enligt Wahlberg lefver larven på *Polyporus fomentorius*, där den anträffas på svampens undersida, lifnärande sig af den utsipprande, sura saften. De spinna här öfver sig ett tunnt slemlager, som hindrar fuktighetens afdunstning från svampens undre sida. Pupporna, som äro omgifna af en af ett tunnt slemlager bildad kokong, anträffas däremot under mossa. Enligt samme författare äro såväl larverna som pupporna till ifrågavarande art starkt lysande. Några särskilda lysande centra finnas ej, utan utströmmar ljusets från djurens hela kropp. Om detta ljusfenomen skrifver Wahlberg, l. c.: »Denna lilla varelses mest utmärkande egenskap är dock, att i mörkret sprida ett skönt fosforartadt ljus, — — — —. Skenets beskaffenhet liknar i allmänhet de vanliga lysmaskarnas, men synes komma från hela djuret och lika från individer af båda könen, likväl endast under larv- och pupptillståndet, samt från den i cocconen ännu qvarliggande insekten, så länge hudskelettet är genomskinligt och icke tillhårdnat eller erhållit sin fullständiga colorit, hvarigenom det underliggande lysande ämnet troligen bortskymmes. Cocconerna lysa ej själfva, men lemna skenet genomgång liksom genom en papperslykta. Då vanligen flera hylsor sitta förenade, sprides ett vidsträcktare sken, hvilket upplyser såväl dem, som närmast tillgränsande föremål. Ehuru hela djuret lyser, är dock ej skenet öfverallt lika starkt, utan det lysande ämnet synes växelvis tillströmma den ena eller andra ändan, samt starkare upplysa densamma. De krypande larverna visa i mörkret en rörlig eldstrimma, men svagare än puppornas ljus. När tiden

för insektens utträdande ur cocconen tillstundar, aftar lysandet småningom, sannolikt af ofvan angifna orsak. Det visar sig sist som tvänne svaga fosforränder vid bakkroppens sidor, där den mjuka huden förenar segmenternas rygg- och bukstycken. Aftonen innan myggan framkommer upphör det alldeles, likasom när larven eller puppan dör eller af parasiter är svårare angripen. — — — —»

Den art, som Schiner i »Fauna austriaca», Diptera, II, p. 434, anför under namn af *C. sesioides* Wahlb. efter Winnertz, Verh. d. zool. bot. Ges. XII, 685, 1, öfverensstämmer ej alls med Wahlberg's beskrifning i Kongl. Vet. Ak. Handl. 1838, 3., ej häller med de exemplar, som finnas å Universitets zoologiska museum. Däremot passa de väl in på Schiner's beskrifning öfver *C. tipuloides* Bosc. Det synes därför som om synonymiken af ifrågavarande arter vore ganska osäker. Så mycket är säkert, att *C. sesioides* Wahlb. ej är identisk med *C. sesioides* Winn., Schin. Däremot är det svårt att med säkerhet afgöra, huruvida *C. sesioides* Wahlb. och *C. tipuloides* Bosc. äro synonyma, hvarför här ofvan för säkerhets skull anföres Wahlberg's namn.

C. tipuloides Fabr.

Äfven för denna art följer jag de skandinaviska dipterologernas nomenklatur, emedan Schiner af ofvan anförda skäl är något osäker, då han oriktigt tydt den Wahlberg'ska *C. sesioides*. Af ofvan anförda art fanns ett enda exemplar, utan närmare lokal, i en låda tillsamman med andra finska insekter. — Zetterstedt anför den i »Diptera Scandinaviæ» äfven från Finland.

Für die finländische Fauna neue Schmetterlinge.

Von

Enzio Reuter.

Bei einer neuerdings von mir vorgenommenen Bestimmung der in letzter Zeit von verschiedenen Sammlern und zwar hauptsächlich von den Herren Exkurrenten der Societas pro Fauna et Flora Fennica zusammengebrachten und dem Entomologischen Museum der Universität überlassenen Kollektionen finländischer Mikrolepidoptera, wie auch beim Durchmustern des schon längst im Besitze des Museums befindlichen Vorrates von Kleinschmetterlingen, wurden recht viele für das naturalhistorische Gebiet Finlands nicht früher angeführte Arten bemerkt. Die grosse Mehrzahl derselben gehört den Tineiden an, welche diesmal nicht besprochen werden sollen. Unter denjenigen Lepidopteren, die ich jetzt als neu für das Gebiet anzumelden Gelegenheit habe, gehören fünf den Pyraliden und elf den Tortriciden an; hierzu kommt ausserdem noch ein Spanner. Von diesen siebzehn Neulingen der finländischen Lepidopterenfauna ist eine Art neu sogar für das palaearktische Faunengebiet, eine Art ist für Europa, zehn für Fennoscandia und fünf nur für Finland allein neu.

Einige Arten, die entweder nicht in der mir zugänglichen Litteratur besprochen werden oder über deren Identität ich mir kein sicheres Urteil bilden konnte, wurden gütigst von ausländischen Spezialisten determiniert, und zwar ist eine Art von Herrn Dr. H. Rebel in Wien, dem bekannten Mitherausgeber der dritten Auflage des Staudinger'schen Kataloges, drei Arten von dem hervorragenden Kenner der Pyralidae, Sir G. F.

Hampson, in London, und fünf Species von dem berühmten Mikrolepidopterologen, Lord Thomas Walsingham, in Merton Hall, Thetford, England, bestimmt. Allen diesen Herren bin ich sehr zu Dank verpflichtet.[1])

Unten wird für diejenigen Arten, deren Identität nicht von mir selbst festgestellt worden ist, der Name des resp. Determinators eingeklammert beigefügt. Bezüglich der Nomenklatur habe ich aus praktischen Gründen, zudem es sich ja hier nur um faunistische Notizen handelt, meistens diejenige des Staudinger—Rebel'schen Kataloges angewandt. Die von den englischen Forschern in dieser Hinsicht gemachten Abweichungen werden indessen stets notiert; auch werden einige der üblicheren Synonymen angeführt. Von denjenigen Arten, die nur in der zerstreuten Zeitschriftenlitteratur beschrieben worden sind, oder in den bekannteren und zwar den Entomologen des Nordens leichter zugänglichen illustrierten lepidoptorologischen Werken, bezw. Handbüchern, nicht besprochen werden, wird — um das eventuelle Auffinden und Erkennen der betreffenden Species zu erleichtern — eine kurze Charakteristik gegeben.

1. *Ochyria minna* Butl. Trans. Ent. Soc. Lond. 1881, p. 424 (teste Hampson). — *Larentia suffumata* (S. V.) Hb. var. *minna* Butl. in Staud. & Reb. Cat. I, p. 297, N:o 3367 b. — *Cidaria suffumata* Hb. var. *minor* Stgr. Iris X. 1897, p. 90.

Von diesem Spanner sind aus Finland zwei Exemplare bekannt, und zwar wurde ein ♂ am 27. Juni 1900 im Kirchspiel Vesanto (Tavastia borealis, ca. 62° 55′ n. Br.) von Herrn Apotheker J. Sucksdorff und ein ♀ am 7. Juli 1901 in Kuopio von den Herren Dr. med. R. Fabritius und Student

---

[1]) Lord Walsingham bin ich ganz besonders verbunden für seine ausserordentliche Liebenswürdigkeit, eine grosse Anzahl auch anderer kritischer finländischer Tortriciden und Tineiden zu determinieren, wie auch dem Herrn J. H. Durrant, welcher gütigst die Bestimmung einiger dieser Arten übernahm und betreffs mehrerer derselben mir wertvolle Notizen mitgeteilt hat. In anderem Zusammenhang werde ich das Resultat dieser Determinationen publizieren.

G. Fabritius gefangen. Die beiden Individuen sind einander recht ähnlich, das ♂ jedoch ein wenig kleiner und dunkler als das ♀. Von *suffumata* unterscheiden sie sich durch eine ganze Reihe von Merkmalen, unter denen vor allem folgende hervorgehoben werden mögen: Grösse geringer (Weite der Flügelspannung: ♂ 23, ♀ 24 mm). Aussenrand der Vorderflügel gerundeter und demnach die Flügelspitze weniger stark vortretend; das dunkle Mittelfeld mehr grauschwarz, nicht wie bei *suffumata* braunschwarz, sein Innenrand gerader, sein Aussenrand vor dem Vorsprung weniger stark ausgeschweift und der Vorsprung selbst etwas stumpfer; das schwarze Mittelpunkt klein und undeutlich; sowohl das innere als das äussere Zwischenfeld bedeutend dunkler, indem die hellen Bänder von ziemlich distinkten schwarzen Querlinien durchzogen sind; der weisse Strich der Flügelspitze schwach stumpfwinklig gebogen, nicht wie bei *suffumata* mehr oder weniger deutlich geknickt. Weder die Vorderflügel noch die Hinterflügel am Saume schwarz punktiert, wie dies bei *suffumata* meistens sehr prägnant der Fall ist. Die Hinterflügel des ♂ etwas dunkler als die des ♀, in beiden Geschlechtern einfarbig hellgrau, ohne Spur von Querlinien, die bei *suffumata* mehr oder weniger stark angedeutet sind, und ohne die bei letzterer vorkommende dunkle Schattierung vor dem Saume. Die Flügel unten dunkler und gleichmässiger bestäubt als bei *suffumata*, ohne die bei dieser stark hervortretende zackige Mittellinie. Fühler etwas schärfer dunkel geringelt.

Obwohl *minna* unzweifelhaft mit *suffumata* nahe verwandt ist, scheint mir doch die ganze Summe unterscheidender Merkmale für die Auffassung zu sprechen, dass jene eher eine selbständige Art, als eine Varietät von *suffumata* darstellt. — Nach Staudinger—Rebel kommt *minna* in den Amur- und Ussuri-Gebieten, in Japan, Kentei und Kamtschatka vor, ist demnach in Europa nicht früher bemerkt worden. Das Vorkommen dieser Art in Finland ist daher sehr überraschend; durchaus ähnliche Analogieen weisen aber in ihrer geographischen Verbreitung auch andere Insekten, z. B. gewisse Hemi-

pteren, wie *Sehirus (Canthophorus) niveimarginatus* Scott. und *Acanthia (Salda) Sahlbergi* Reut. auf, von denen jene in Japan, China, Daurien und Osnatjennaja in Sibirien sowie bei Åbo in Finland, diese nur in Amur und Finland gefunden ist. [1])

2. *Chilo demotellus* Wkr. Cat. Lep. Br. Mus. XXXV. 1749—50. 1866. (teste Hampson).

Von Herrn Apotheker J. Sucksdorff wurde ein ♂ einer eigentümlichen, am 29. Juni 1900 in Vesanto gefangenen *Chilo*-Art eingesandt, die sich alsbald als keiner der europäischen Arten dieser interessanten Gattung angehörig erwies. Sie wurde von Sir G. F. Hampson als *Chilo demotella* Wkr. determiniert, eine japanische Art, die bisher gar nicht in dem palaearktischen Faunengebiet bemerkt und demnach auch nicht in dem Kataloge von Staudinger und Rebel aufgenommen worden ist. Auch diese Art zeigt in ihrer geographischen Verbreitung ein etwa analoges Verhältnis wie *Ochyria minna* und die soeben genannten Hemipteren, nur stellt sich die Sache hier noch etwas überraschender, als bei den anderen Arten. Vielleicht werden künftige Untersuchungen ihr Vorkommen auch in den zwischenliegenden Ländern feststellen können.

Von den beiden europäischen *Chilo*-Arten, *Ch. cicatricellus* Hb. und *Ch. phragmitellus* Hb., unterscheidet sich *Ch. demotellus* im männlichen Geschlecht sofort durch die graubraune Farbe des ganzen Körpers, die gestreckteren und spitzeren, eintönig dunkel umbrabraunen Vorderflügel, denen der Mittelpunkt fehlt, durch die spitzeren und glatt rauchfarbigen Hinterflügel, die unten gleichfarbigen Vorder- und Hinterflügel, die alle eintönig glatt dunkelgrau sind. Palpen sehr lang, von der Farbe des Körpers, mit zugespitzt haarigem Endglied.

3. *Hypochalcia balcanica* Rag. Ann. Soc. Ent. Fr. 1887, p. 242 (teste Hampson); Rag. Mém. s. l. Lép., Romanoff, VII. 1893, p. 599, t. 21, f. 10; ib. VIII. 1901, t. 24, f. 2 ♀; Staud. & Reb. Cat. II, p. 27, N:o 496.

---

[1] Vgl. O. M. Reuter, En ny finsk art af hemiptersläktet *Sehirus.* Medd. F. et Fl. Fenn. 28. 1902, p. 47—48 und 155—156 B.

Von dieser früher nur aus Bulgarien bekannten Art wurde ein ♀ am 9. Juli 1893 von Herrn Förster J. E. Montell im Kirchspiel Jaakkima (Karelia ladogensis, ca. 61° 30′) auf einer Waldwiese nahe bei dem Kirchdorf angetroffen. Ihre nächsten Verwandten unter den europäischen Arten sind *H. ahenella* (S. V.) Hb. und *H. lignella* Hb. (*melanella* Tr.). Von jener Art unterscheidet sich *H. balcanica* im weiblichen Geschlecht (das ♂ ist mir nicht bekannt) durch dunklere Farbe des Körpers und beinahe schwärzliche Grundfarbe der Vorderflügel, die jedoch von lebhaft purpurroten, dichtstehenden Schuppen zum grossen Teil überdeckt ist, während von den bei *ahenella* stellenweise ziemlich reichlich vorkommenden lichten Schuppen kaum einige Spuren zu finden sind, durch fast unmerkliche Querstreifen und bedeutend dunklere, schwärzliche, in der Mitte und am Ende rötliche Franzen der Vorderflügel, durch dunklere, schwarzbraune Hinterflügel, ferner durch längere, kräftigere und stumpfere, sowie bedeutend dunklere, metallglänzend schwärzliche Palpen, die nur am Basalgliede und gleich am Grunde des zweiten Gliedes innen gelblich gefärbt sind. Von *H. lignella*, mit welcher sie inbezug auf die Grundfarbe näher übereinstimmt, unterscheidet sich unsere Art durch das gänzliche Mangel an jenen für *lignella* charakteristischen, zwischen den Rippen strahlenartig heller erscheinenden Flecken, die allerdings vorzugsweise bei den *lignella*-Männchen hervortreten, aber auch bei den Weibchen wenigstens durch helle Schuppen angedeutet sind, durch etwas gröbere rote Beschuppung, durch verschiedene Farbe der Vorderflügelfranzen, die bei *lignella* mehr einfarbig graulich schwarz sind, durch dunklere Franzen der Hinterflügel, sowie durch die oben erwähnten Merkmale der Palpen. — Es mag schliesslich bemerkt werden, dass das finländische Weibchen von *H. balcanica* wegen der stärker purpurroten Beschuppung der Vorderflügel lebhafter rötlich erscheint, als das von Ragonot (l. c.) abgebildete Weibchen.

4. *Selagia spadicella* Hb. Tin. 225 (226 ♀); Rag. Mém. s. l. Lép., Romanoff, VII, p. 472; Staud. & Reb. Cat. II, p. 31, N:o 587; *janthinella* Hb. Tin. 374—375. — *Nephopteryx janthi-*

nella H. Sch. Tin. 131, IV p. 81. — *Neph. (Selagia) janthinella* Hein. p. 153.

Auf der Insel Gullö in den Ekenäs-Skären (Nyland, ca. 59° 55′) wurde von Herrn Prof. O. M. Reuter ein Exemplar dieser in Schweden, Mittel-Europa (mit Ausnahme von England), westlichem Russland (St. Petersburg, Ostseeprovinzen), Sarepta, Dalmatien, Pontus, Kuldja und Saisan verbreiteten Art erbeutet.

5. *Polopeustis annulatella* Zett.; Rag. Mém. s. l. Lép., Romanoff, VII, p. 233, t. 21, f. 16; Staud. & Reb. Cat. II, p. 36, N:o 683. — *Phycis annulatella* Zett. Ins. Lapp. p. 997. — *Myelois altensis* Wcke Stett. e. Zeit. 1862, p. 39. — *Myelois annulatella* Schöyen, Fortegn. Norg. Lep. 1893, p. 33.

Drei Exemplare dieser interessanten Art wurden in Ponoj auf der Kola-Halbinsel (ca. 67°) am 29. Juli und 2. August 1899 von Herrn Förster J. E. Montell eingesammelt. Sie ist früher in Skandinavien in den Polargegenden Norwegens (66° 50′—70°),[1]) in Lachta im St. Petersburger Gouvernement (vgl. Kawrigin, Cat. Lep. Gub. Petrop. 1894, p. 22, 49), ferner in dem Altai-Gebiet sowie in Labrador angetroffen worden.

6. *Pyrausta accolalis* Zell. (teste Rebel); Staud. & Reb. Cat. II, p. 64, N:o 1189. — *Botys accolalis* Zell. Stett. e. Zeit. 1867, p. 190.

Von dieser Art fanden sich in den alten Materialiensammlungen des hiesigen entomologischen Museums einige vor langer Zeit gefangene Individuen, die bisher gänzlich unbeachtet geblieben sind; auch in letzter Zeit ist dieselbe wieder erbeutet worden. Bisher ist *P. accolalis* in Finland aus folgenden Orten bekannt: Sorvanto im Kirchspiel Ruovesi (Satakunta, ca. 62°) von K. E. Inberg in Juni 1863, Jyväskylä (Tavastia borealis, ca. 62° 15′) von F. Woldstedt, Rantasalmi (Savonia australis, ca. 62°) von A. Westerlund, sowie an verschiedenen Plätzen in Tuovilanlaks (Savonia borealis, ca. 63° 15′), zwischen 28. Mai und 4. Juni

---

[1]) Nach Lie—Pettersen, Lepidoptera iagttagne i Laerdal sommeren 1897, Bergens Museums Aarbog 1897, N:o XIII, p. 27, kommt *P. annulatella* in Norwegen vielleicht auch in Laerdal (ca 61° 20′) vor.

1897 von J. E. Aro (mehrere Exemplare) angetroffen. — Vor einigen Jahren wurde ein Exemplar aus Tuovilanlaks dem Herrn Dr H. Rebel in Wien zur Ansicht gesandt und von ihm als der *P. accolalis* angehörig erkannt; infolge dessen ist schon in der dritten Auflage des Staudinger'schen Lepidopterenkataloges auch Finland in der Angabe der geographischen Verbreitung unserer Art mit angeführt. Nach dieser Angabe kommt *P. accolalis* ferner in Oesterreich, Galizien, Siebenbürgen, Piemont, im südwestlichen Russland und in Transkaspien vor, ist dagegen noch nicht in Skandinavien angetroffen worden.

Weil die Beschreibung von *P. accolalis* nicht Jedem leicht zugänglich sein dürfte — die Art ist überhaupt nur einmal und zwar von Zeller an dem oben angeführten Orte beschrieben — gebe ich hier das Wichtigste dieser Beschreibung wieder: »Sie steht in der Mitte zwischen *Fuscalis* und *Terrealis* und mag deswegen und wegen ihres unscheinbaren Aussehens öfters mit der einen oder andern verwechselt worden sein. — — — Von den beiden genannten Arten unterscheidet sie sich zunächst durch ihre Kleinheit, in der sie immer hinter den kleinsten Weibchen von *Fuscalis* zurückbleibt; in der Färbung und Zeichnung kommt sie der *Terrealis* näher. Während also bei *Fuscalis* die hintere Querlinie durch Vorder- und Hinterflügel in überall gleicher Deutlichkeit und mit scharfer, dunkler Begrenzung verläuft, ist sie bei *Accolalis* noch verloschener als bei *Terrealis* und auf den Vorderflügeln, wenn sie ja am Innenrande sichtbar ist, doch auf der Falte verschwunden, und auf den Hinterflügeln ist sie nur in einem schwachen Schatten auf der vordern Flügelhälfte vorhanden. Eben diese läuft, ähnlich wie bei *Terrealis,* bei unsrer neuen Art auf den Vorderflügeln in grösserer Entfernung vom Hinterrande als bei *Fuscalis;* sie ist gezähnelt, wenn auch nicht so scharf wie bei *Fuscalis,* also ganz anders als bei *Terrealis,* bei der sie fast gar keine Zähnchen hat; sie hat ferner nicht die scharfe Ecke unterhalb des Vorderrandes, die sie bei *Fuscalis* zeigt, und ist viel weniger gekrümmt als bei *Terrealis;* auf den Hinterflügeln geht sie in grösserer Entfernung vom Hinterrande als bei beiden Arten. —

Auf der Querader der Vorderflügel haben beide Arten einen auswärts concaven, dunklen Strich; statt dessen hat *Accolalis* einen zwar verloschenen, aber doch recht erkennbaren Nierenfleck, fast wie bei *Bot. fulvalis.* — Auf den Hinterflügeln hat *Terrealis* an der Vereinigungsstelle der Querader mit der Medianader, also etwa in der Flügelmitte, gar keine Verdunkelung; *Fuscalis* hat oft daselbst auf der Oberseite ein dunkeles, verflossenes Fleckchen; *Accolalis* aber hat auf beiden Flügelseiten, am schärfsten auf der unteren, einen deutlichen braunen Punkt, ähnlich wie bei *Fulvalis.* Ausserdem haben bei *Accolalis* alle Flügel, wieder auf der Unterseite am schärfsten, den Hinterrand mit einer Reihe schwarzbrauner, weit von einander getrennter Punkte eingefasst; bei *Fuscalis* und *Terrealis* wird die Einfassung durch eine braune Linie gebildet, die nur bei *Fuscalis* auf der Unterseite der Hinterflügel auf den Adern schwach unterbrochen wird. — Endlich sind die Vorderflügel bei *Accolalis* zwar einigem Wechsel in der Breite unterworfen, aber stets mit geringer vortretender, mehr rechtwinkliger Spitze versehen, indem der Hinterrand weniger schräg herabgeht als bei *Terrealis.*»

7. *Acalla abietana* Hb. 275—276; Staud. & Reb. Cat. II, p. 80, N:o 1448. — *Teras abietana* Hein. p. 15; Wallengr. Ent. Tidskr. IX, p. 168; Schöyen, Fort. Norg. Lep. 1893, p. 33.

Ein ziemlich typisches Exemplar (♀) aus Helsingfors, früher der Nylander'schen Sammlung angehörig. Verbreitet im nördlichen Europa, in Deutschland, Oesterreich, Kärnthen, Schweiz und im nördlichen Italien. In Schweden ist diese Art aus dem nördlichen Skåne, sowie aus Blekinge, in Norwegen aus den südöstlichen Teilen des Landes (59° 55′—64° 14′) bekannt; in Russland kommt sie sowohl im St. Petersburger Gouvernement, als auch in den Ostseeprovinzen vor. Ihr Auftreten in Finland war also sehr zu erwarten.

8. *Tortrix rogana* Gn.; Staud. & Reb. Cat. II, p. 90, N:o 1592. — *T. lusana* H. Sch. 330, IV p. 174, VI p. 156. — *T. (Heterognomon) lusana* Hein., p. 46 (pr. p.). — *T. Steineriana* H. Sch. 419.

Aus der Kola-Halbinsel wurden mehrere Exemplare dieser früher nur in Mittel-Europa und zwar auf den Alpen, in Schlesien, Harz und den Gebirgsgegenden Ungarns, dagegen nicht im Norden angetroffenen *Tortrix*-Art mitgebracht. Sie wurde zuerst von Herrn Prof. J. A. Palmén in Voroninsk (ca. 68° 30′) am 14. Juli 1887 auf einem mit Gras, Weiden und Birken bewachsenen Platz am Flusse entdeckt; später, zwischen 19. Juli und 2. August 1899, ist sie bei Ponoj (ca. 67°) von Herrn Förster J. E. Montell gefunden. Durch diese interessanten Funde ist *T. rogana* also nunmehr zu den schon vorher zahlreichen, für die Alpen und die arktische Region gemeinsamen Arten zu zählen.

9. *Cnephasia longana* Hw.; Staud. & Reb. Cat. II, p. 91, N:o 1608 (*Tortrix longana* Hw. teste Walsingham); *Tortrix longana* Meyr. Handb. Br. Lep., p. 541. — *Sciaphila loewiana* H. Sch. 382, IV p. 202; Hein. p. 55. — *Sciaphila stratana* H. Sch. 381, IV, p. 202.

Unter den zahlreichen Exemplaren der *Cn. osseana* Sc. fanden sich in der hiesigen Lepidopterensammlung mehrere Individuen, die einen von genannter Art abweichenden Habitus zeigten und deren Zugehörigheit zu *osseana* mir zweifelhaft erschien; einige von ihnen wiesen eine grosse Ähnlichkeit mit ausländischen Exemplaren von *Cn. longana* Hw. var. *insolatana* H. Sch. auf. Lord Walsingham, welchem drei Stücke zur Ansicht gesandt wurden, hat dieselben als *longana* Hw. determiniert. Die finländischen Exemplare, die ganz zeichnungslos sind, scheinen mir zwar mit der Varietät *insolatana* H. Sch. 152, IV p. 178, VI. p. 157 (*luridalbana* H. Sch. 153, IV p. 178) besser als mit der Stammform übereinzustimmen, weil aber diese Art überhaupt sehr veränderlich ist und die genannte Varietät nur in Süd-Europa vorzukommen scheint, werden sie hier unter der Stammform angeführt.

Bei näherem Durchmustern des betreffenden Materiales ergab sich, dass nicht wenige Exemplare dieser Art angehörten, welche demnach bei uns — und zwar in den nördlichen Teilen unseres Faunengebietes — eine ziemlich weite Verbreitung zu haben scheint. Als Fundorte derselben sind zu erwähnen:

Uleåborg (W. Nylander); Kuusamo (W. Nylander); Kittilä (J. A. Sandman); Utsjoki (J. Sahlberg); Varanger (Nylander & Gadd); Kantalaks (J. Sahlberg, 16/7 1870, häufig); Voroninsk (J. A. Palmén, 4/8 1887); Marjok (J. A. Palmén, 14/8 1887); ausserdem finden sich aus Enare und Patsjoki (R. B. Poppius), sowie aus Ponoj (J. E. Montell) Exemplare, die zwar ein etwas abweichendes Aussehen haben, aber doch vielleicht am ehesten dieser Art zuzuzählen sind. Das Verbreitungsbezirk unserer Art erstreckt sich jedenfalls von ca. 65°—70°. — *Cnephasia longana* ist nicht früher im Norden bemerkt; nach dem Kataloge von Staudinger und Rebel kommt sie im nordwestlichen Deutschland, in England, Holland, Andalusien, auf den Kanarischen Inseln, in Sardinien, Griechenland und dem westlichen Kleinasien vor.

10. *Conchylis hybridella* Hb. Tin. 351; Staud. & Reb. Cat. II, p. 95, N:o 1669 (*Phalonia hybridella* Hb. teste Walsingham). — *Phalonia hybridella* Meyr. Handb. Brit. Lep., p. 553. — *Cochylis carduana* H. Sch. IV p. 190. — *Conchylis (Coccyx) carduana* Hein. p. 89. — *Cochylis dissolutana* H. Sch. 83.

In der nunmehr der hiesigen Universität gehörenden Lepidopterensammlung Tengström's stand eine *Conchylis*-Art, die von Tengström als »*C. purgatana* H. S. f. 69?» bezeichnet worden war. Das betreffende Exemplar, welches sich in sehr schlechtem Zustand befindet, wurde von Lord Walsingham, allerdings mit einiger Reservation, als *hybridella* bestimmt. Ich habe dasselbe Exemplar später eingehend untersucht und bin zu dem Schlusse gekommen, dass über die Richtigkeit der Bestimmung Walsingham's kein Zweifel obwalten kann. Dieses Exemplar ist am 1. August 1863 in russisch-Karelien gefangen; leider fehlt jede nähere Auskunft über den Fundort. — *C. hybridella* ist nicht mit Sicherheit in Skandinavien gefunden (vgl. Wallengren, Ent. Tidskr. X. 1889, p. 23), kommt dagegen in Livland, im mittleren und südöstlichen Europa, in Spanien, Kleinasien und Armenien vor.

11. *Conchylis sabulicola* Wlsm. Ent. Monthl. Mag. 1900, p. 194 (*Phalonia sabulicola* Wlsm., teste Walsingham); *eri-*

gerana Wlsm. Ent. Monthl. Mag. 1891, p. 3; Staud. & Reb. Cat. II, p. 99 u. 261, N:o 1769. — *Phalonia erigerana* Meyr. Handb. Brit. Lep., p. 552.

In der finländischen Lepidopterensammlung befinden sich zwei Exemplare dieser Art, die beide von Lord Walsingham determiniert worden sind, und zwar stammt das eine, das früher der Nylander'schen Sammlung angehörte, von Kexholm (Karelia ladogensis, ca. 61°), das andere von Petrosawodsk (Karelia onegensis, nahe 62°) her, wo es am 25. Juni, wie es scheint von Tengström, gefunden wurde und auch früher der Tengström'schen Sammlung angehörte. Das letztere Exemplar wurde nach einer Aufzeichnung Tengström's zu Zeller gesandt, welcher in seiner Remissliste zu Tengström vom 8. April 1871 betreffs desselben Folgendes schrieb: »223. *Conchylis* sehr klein und schärfer gezeichnet als *Richteriana* ♀; wohl kaum = *Richteriana*, die nur an *Artemisia campestris* wohnt», was uns vermuten lässt, dass Tengström diese Art als *C. richteriana* Fabr. gedeutet hatte. Recht bemerkenswert ist es nun, dass in Tengström's Sammlung unter einigen von Zeller gesandten Individuen der *C. richteriana* Fabr. ein ganz typisches Exemplar von *C. sabulicola* Wlsm. steht, das »Zeller, Glogau» etikettiert ist! *C. sabulicola* wurde also von Zeller selbst in Glogau gefangen und, wie es scheint, auch von ihm mit *C. richteriana* verwechselt. Das Exemplar von Glogau ist von ganz besonderem Interesse, weil es das einzige bisher aus Deutschland bekannte Individuum dieser Art ist; ja, das Glogauer und die finländischen Stücke stellen überhaupt die einzigen ausserhalb Englands gefundenen Exemplare von *C. sabulicola* dar. In England ist sie nach Walsingham bei Shoreham (Kent), in der Nähe von London, an den Küsten von Norfolk und Suffolk, sowie in der Nähe von Norwich gefunden worden.

Um das Wiederfinden dieser seltenen Art zu erleichtern, mag die Beschreibung Lord Walsingham's (Ent. Monthl. Mag. 1891, p. 3--4) in deutscher Übersetzung hier gegeben werden: »Fühler graulich. Palpen weisslich, aussen bräunlich gefärbt. Kopf weisslich. Thorax weisslich, mit schwachem ocker-

farbigem Anflug. Vorderflügel weisslich, schwach ockerfarbig tingiert, der Costalrand am Grunde und in der Mitte graubraun verdunkelt; ein ziemlich breites schräges Band, das vor der Mitte des Dorsalrandes beginnend sich bis unterhalb 1/3 der Costa hin zieht, umberbraun mit einigen eingemengten dunkelbraunen Schuppen; eine graulich-braune Wolke ist an der einen Ecke mit dem Costalrand teilweise verbunden; dieses Band ist in der Falte schwach nach aussen erweitert und gewöhnlich oberhalb und unterhalb derselben weniger dunkel gefärbt; in dem apikalen Drittel des Flügels finden sich einige umberbraune, mit graubraunen Netzlinien vermengte Fleckchen, welche vor der Spitze einen Costalfleck bilden; an dem Dorsalrand unterhalb des Analwinkels steht ein kleiner, fast triangulärer, brauner Fleck; bei frischen Stücken ist der Apikalrand des Flügels mehr oder weniger graulich gefärbt; Franzen von der Grundfarbe des Flügels, längs ihrer Basis mit einer deutlichen graulich-braunen Linie, sowie ihrer äusseren Hälfte entlang mit einigen grauen Fleckchen besetzt, die indessen von der grauen Basallinie deutlich getrennt sind. Hinterflügel graulich, mit etwas lichteren Franzen, die in der Mitte eine scwache Verdunkelung aufweisen. Abdomen grau, der Analbüschel ins Ockergelb spielend. Beine bleich graulich. Exp. al., 10—12 mm. Typus, ♂ ♀. Mus. Wlsm.» — *C. sabulicola* unterscheidet sich von der nahe verwandten *C. implicitana* Wcke durch geringere Grösse, durch verhältnismässig breitere und weniger zugespitzte Vorderflügel, durch die anscheinend winklige Form des dunklen Schrägbandes, die durch die Verbindung dieses mit dem Costalrand entsteht, durch grössere und stärker hervortretende dunkle Flecke der Saumhälfte, durch das schärfere trianguläre schwärzliche Fleckchen am Innenrande, sowie durch merklich dunklere Hinterflügel.

12. *Conchylis implicitana* Wcke in H. Sch. VI p. 157 *(heydeniana);* Staud. & Reb. Cat. II, p. 99, N:o 1771. — *Phalonia implicitana* Meyr. Handb. Brit. Lep. p. 551. — *Conch. (Coccyx) heydeniana* Hein. p. 83.

In der finländischen Lepidopterensammlung standen unter *C. richteriana* zwei Exemplare von *C. implicitana* Wcke, und zwar ist das eine in Petrosawodsk, das andere in Jalguba (Karelia onegensis, ca. 62°) am 24. Juni von Tengström gefangen. — Nach Staudinger und Rebel kommt diese Art in Miltel-Europa (mit Ausnahme von Holland, Russland und Schweiz), ferner in Galizien und Dalmatien vor, ist also jetzt zum ersten Mal für Nord-Europa bemerkt worden.

13. *Conchylis subroseana* Hw. Staud. & Reb. Cat. II, p. 99, N:o 1772 *(Phalonia subroseana* Hw., teste Walsingham). — *Phalonia subroseana* Meyr. Handb. Brit. Lep. p. 550.

Ein ♀ dieser seltenen und hübschen Art wurde unfern der Stadt Kuopio in Haapalaks am Ufer der Haapalampi-See (Savonia borealis, ca. 63°) den 3. Juli 1897 von herrn Cand. phil. J. E. Aro gefangen. Früher war sie mit Sicherheit nur aus England bekannt, wo sie nach Meyrick in Kent, Surrey lokal vorkommt; ihr angebliches Vorkommen in Deutschland wird von Staudinger und Rebel angezweifelt.

Diese Art ist am nächsten mit *C. implicitana* Wcke und *C. roseana* Hw. verwandt und wird kürzlich folgendermassen charakterisiert: Vorderflügel mit schwach gebogenem Vorderrand, weisslich ockergelb, am Grunde des Vorderrandes dunkler gefärbt; von $^{2}/_{5}$ des Innenrandes zieht sich etwa zur Mitte des Vorderrandes ein wurzelwärts gerades, ockerfarbig-rostbraunes Band, welches sich am Aussenteil nach vorn sehr wenig erweitert, aber gleich unterhalb des Vorderrandes wieder verengt und dort von einer schmalen schwärzlichen Linie gerandet wird; die Vorderflügel saumwärts von dem Mittelband zuerst weisslich ockerfarbig mit eingemengten braunen Schuppen, dann mit starkem bräunlich-rosenrotem Anflug, welcher vor dem Saume einen ziemlich breiten, unbestimmt begrenzten, ockerfarbig-rostbraunen, am Vorderrande schwärzlich markierten Schattenstreif aufweist; etwas vor dem Innenwinkel befindet sich ein kleiner dunkler Fleck. Franzen graulich ockerfarbig, mit einer gegen die Flügelspitze hin verloschenen dunklen Basallinie. Hinterflügel grau. Weite der Flügelspannung: 11—13 mm. —

C. subroseana unterscheidet sich von *C. implicitana* Wcke durch das an seiner ganzen Länge überhaupt schärfer begrenzte Mittelband der Vorderflügel, durch den starken braunroten Anflug des Saumteiles und zwar namentlich das dunkle Schattenband vor dem Saume, sowie durch dunklere Hinterflügel; von *C. roseana* Hw. durch geringere Grösse, mehr gebogenen Vorderrand und weniger vortretende Spitze der Vorderflügel, durch weisslich-ockerfarbige, nicht gelbliche, Grundfarbe der Wurzelhälfte des Vorderflügels, durch das dunkler bräunliche und am Vorderrande deutlich markierte Mittelband, durch die weniger gleichmässig und überhaupt mehr bräunlich — nicht so lebhaft rosenrot wie bei *roseana* — bestäubte Saumhälfte der Vorderflügel und die dunkle Schattierung vor dem Saume, durch dunkle Basallinie der Franzen und dunklere Hinterflügel.

14. *Olethreutes roseomaculana* H. Sch.; Staud. & Reb. Cat. II, p. 104, N:o 1879. — *Penthina roseomaculana* H. Sch. 163, IV p. 229; Wallengr. Ent. Tidskr. X. 1889, p. 60. — *Grapholitha (Penthina) lienigiana* Hein. p. 111.

Unter den im hiesigen Museum befindichen Individuen von *O. dalecarliana* Gn. (*pyrolana* Wcke) fand sich auch ein früher der Nylander'schen Sammlung angehöriges Exemplar von *O. roseomaculana* H. Sch. aus Uleaborg (Ostrobothnia borealis, ca. 65°). Neuerdings ist ein ♂ auch im südlichen Finland, und zwar im Kirchspiel Esbo (westlich von Helsingfors) am 11. Juli 1900 von Herrn Mag. R. B. Poppius gefangen worden, was um so bemerkenswerter ist, als die betreffende Art nach Wallengren in Skandinavien nur im südlichen Lappland gefunden worden sein soll. *O. roseomaculana* ist übrigens im nördlichen und mittleren Deutschland, Baiern und Galizien angetroffen.

15. *Notocelia tetragonana* Stph. (teste Walsingham); Meyr. Handb. Brit. Lep. p. 489; Staud. & Reb. Cat. II, p. 115, N:o 2065. — *Grapholitha tetragonana* Nolck. Lep. Faun. II, p. 430. — *Pædisca luctuosana* H. Sch. (? 227), IV p. 242. — *Grapholitha (Pædisca) luctuosana* Hein. p. 154.

Von Herrn Mag. R. B. Poppius wurde am 22. Juli 1896 ein Exemplar in einem Garten in Saoneshje, Shungu (Karelia onegensis, ca. 62° 40′) gefangen. Diese bisher in Skandinavien nicht bemerkte Art ist in Deutschland, in der Umgegend von Wien, in der Schweiz, in England, Irland, Piemont, Galizien und Livland verbreitet.

16. *Grapholitha phacana* Wcke Stett. ent. Zeit. 1864, p. 207; Wallengr. Ent. Tidskr. XI. 1890, p. 179; Schöyen, Fort. Norg. Lep. 1893, p. 37; Staud. & Reb. Cat. II, p. 123, N:o 2218.

Von dieser seltenen, früher nur in den Gebirgsgegenden des mittleren und nördlichen Norwegens (61° 50′—70°), sowie in den östlichen Hochalpen (Gross Glockner) beobachteten Art wurde ein frisches Stück am 11. Juli 1899 auf einem Sumpfe bei dem Flusse Lutto (Lapponia tulomensis, ca. 68° 35′) von Herrn Mag. R. B. Poppius erbeutet.

17. *Ancylis selenana* Gn.; Staud. & Reb. Cat. II, p. 126, N:o 2269. — *Phoxopteryx curvana* Zell. Stett. ent. Zeit. 1849, p. 282; H. Sch. 264, IV p. 284.

Ein ♂ aus Helsingfors, das früher der Nylander'schen Sammlung angehörte, stand in dem hiesigen Museum unter *A. tineana* Hb., mit welcher sie ja auch nahe verwandt ist und eine nicht geringe Ähnlichkeit zeigt. Zum Unterschied von *A. tineana* mag die Diagnose Herrich-Schäffer's hier angeführt werden: »Den kleinen Exemplaren von *Tineana* ähnlich. Der Spiegel ist schmaler, weil seine innere lichte Begrenzung dem Saume viel näher gerückt ist. Die Grundfarbe ist etwas brauner, gegen den Vorderrand schön zimmtroth, die Häkchen in diesem sind undeutlicher, nur das erste ist weiss. Die Flügelspitze ist nicht schwarz, sondern nur braun, von den zwei weissen Flecken der Franzen ist nur der vordere deutlich. Der Spiegel ist weisslich, sein Mittelpunkt schwärzlich, die Saumlinie an ihm zimmtroth, ober ihm stehen oft zwei scharf schwarze Längsstrichelchen.»

A. selenana ist bisher nicht in Skandinavien, dagegen im St. Petersburger Gouvernement (Lachta und Harbolowo, vgl.

Kawrigin, Cat. Lep. Gub. Petrop., p. 26, 51) bemerkt worden und hat übrigens eine ziemlich weite Verbreitung: Deutschland, Nieder-Oesterreich, Steiermark, Frankreich, nördliches Spanien, nördliches und mittleres Italien, Dalmatien, Bithynien und nordöstliches Persien.

Verzeichnis der aus Finland bekannten Mucorineen.

Von

Ernst Häyrén

In seiner Mycologia fennica, pars quarta[1]), Seite 70—73, nennt P. A. Karsten 9 Mucorineen, die er in Finland angetroffen hat. Während der letzten Jahre habe ich noch einige Arten bei uns gefunden, so dass die Anzahl der aus Finland bekannten Mucorineen jetzt 18 ist, wenn man die von Karsten aufgenommenen *Mucor caninus* Pers. und *Mucor murinus* Pers., die nur Formen von *Mucor mucedo* (Linn.) Brefeld zu sein scheinen, einzieht, und mit Fischer[2]) sowohl *Pilobolus intermedius* (Coem.) Karst., als auch *P. lentigerus* Corda zu *P. Kleinii* v. Tiegh. rechnet. Nach dem von Fischer, l. c., angewandten System geordnet, sind diese Arten folgende:

1. Unterordnung. Sporangiophorae.

1. Fam. Mucoraceae.

1. Unterfam. Mucorae.

Mucor (Micheli) Link.

1. *M. mucedo* (Linn.) Brefeld. Auf Excrementen von Pferd, Hund etc., auf Brot etc. Sehr häufig.

2. *M. mucilagineus* Brefeld. Nylandia, Ekenäs, Tvärminne. Auf Pferdemist.

---

[1]) Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk, utgifna af Finska Vetenskaps-Societeten. Trettiondeförsta häftet.

[2]) Alfred Fischer. Phycomycetes. Dr L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Deutschland, Oesterreich und der Schweiz. Zweite Auflage. Seite 263.

3. *M. piriformis* Fischer. Nylandia, Helsingfors, 12. 9. 1898, auf Stachelbeeren aus der Provinz Uleåborg, die in der ersten allgemeinen finländischen Gartenausstellung ausgestellt waren.

4. *M. racemosus* Fresenius. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs. Auf faulenden Vegetabilien, auch auf Pferdemist, ziemlich häufig.

5 *M. erectus* Bainier. Nylandia, Helsingfors, auf Pferdemist. Satakunta, Björneborg, auf faulendem *Coprinus* sp. auf Pferdemist.

6. *M. ambiguus* Vuillemin. Auf Excrementen von Menschen.

Phycomyces Kunze.

7. *Ph. nitens* (Agardh) Kunze. Nylandia, Mäntsälä, Frugård (Agardh[1]). Agardh, l. c.: »ad parietes et canales ligneas molae Oleariae».

Bisweilen keimen die Sporen schon auf der Mutterpflanze; es wachsen kurze Hyphen aus, die auch kleine Sporangien bilden: f. *viripara*. Nylandia, Helsingfors, botanisches Laboratorium, auf Brot (Fr. Elfving).

Spinellus van Tieghem.

8. *Sp. macrocarpus* (Corda) Karst. Tavastia australis, Mustiala, auf *Agaricus galericulatus* im Herbst (P. A. Karsten, l. c.).

Rhizopus Ehrenberg.

9. *Rh. nigricans* Ehrenberg. Nylandia, Ilby in der Nähe der Stadt Borgå, auf aufbewahrtem, feuchtem Hafer, die Keimungsfähigheit desselben vernichtend (siehe auch Meddel. af Societas pro Fauna et Fl. Fennica 29, Seite 212).

2. **Unterfam. Thamnidieae.**

Thamnidium Link.

10. *Th. elegans* Link. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs, auf Pferdemist, nicht selten.

---

[1]) Agardh, Synopsis Algarum Scandinaviae, Seite 46.

3. Unterfam. Piloboleae.

Pilobolus Tode.

11. *P. crystallinus* (Wiggers) Tode. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs, auf Excrementen vom Pferd, nicht selten. Karsten: »in Fennia vix lectus».

12. *P. Kleinii* van Tiegh. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs, auf Excrementen von Pferd, Kuh etc. Ostrobothnia australis, Vasa (Karsten).

var. *sphaerospora* Grove. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs, auf Excrementen vom Pferd, ziemlich häufig.

13. *P. roridus* (Bolten) Persoon. Nylandia, Ekenäs, Tvärminne, auf Excrementen vom Schaf. — Eine schöne und charakteristische Form.

14. *P. Oedipus* Montagne. Nylandia, Helsingfors und Ekenäs, auf Pferdemist, ziemlich häufig.

2. Fam. Mortierellaceae.

Mortierella Coemans.

15. *M. polycephala* Coemans. Nylandia, Ekenäs, Tvärminne, auf faulender *Tremella.*

2. Unterordnung. Conidiophorae.

1. Fam. Chaetocladiaceæ.

Chaetocladium Fresenius.

16. *Ch. Brefeldii* van Tiegh. und Le Monnier. Nylandia, Helsingfors, parasitisch auf *Mucor mucedo,* nicht ganz selten.

2. Fam. Cephalidaceae.

Piptocephalis de Bary.

17. *P. Freseniana* de Bary. Nylandia, Helsingfors, parasitisch auf *Mucor mucedo,* selten.

18. *P. cylindrospora* Bainier. Nylandia, Ilby unweit der Stadt Borgå, auf faulenden Erbsen, einmal gefunden (April 1903).

Verzeichnis einiger in der Nähe von Helsingfors eingesammelten Saprolegniaceen.

Von

Ernst Häyrén.

In sechs untersuchten Wasserproben aus Brunnsparken, Rödbergen und Mejlans in der Nähe von der Stadt Helsingfors fanden sich wenigstens 9 Arten Saprolegniaceen, und von diesen gelang es mir 8 zu isolieren und zu bestimmen. *Saprolegnia monoica* de Bary, *Achlya prolifera* de Bary und *Apodya lactea* Cornu wurden zusammen in einem Wassertümpel, die übrigen zu je einem in den anderen Proben angetroffen. Die Arten sind nach der Aufstellung Fischer's in Rabenhorst's Kryptogamen-Flora [1]) geordnet.

Saprolegnia Nees van Esenbeck.

1. *S. dioica* de Bary. Verunreinigtes Meereswasser zwischen zusammengehäuften Algen in der Nähe von Ulrikasborgs Badehaus in Brunnsparken.

2. *S. monoica* (Pringsh.) de Bary. Kleiner Tümpel auf Rödbergen.

3. *S. Thureti* de Bary. In einem von Moosen umsäumten Tümpel unweit der alten Wälle in Brunnsparken.

4. *S. torulosa* de Bary. In einem grösseren Tümpel am Wege zwischen Mejlans und der Landstrasse.

---

[1]) Alfred Fischer Phycomycetes. Dr. L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Deutschland, Oesterreich und der Schweiz. Zweite Auflage.

Achlya Nees van Esenbeck.

5. *A. racemosa* (Hildebrand) Pringsh. Tümpel auf Rödbergen.

6. *A. polyandra* (Hildebrand) de Bary. Lehmtümpel auf Rödbergen.

7. *A. prolifera* (Nees) de Bary. Kleiner Tümpel auf Rödbergen.

Apodya Cornu.

8. *A. lactea* (Agardh) Cornu. Kleiner Tümpel auf Rödbergen.

Ausser den genannten Arten ist unter den Saprolegniaceen auch die seltene *Monoblepharis sphaerica* Cornu aus Finland bekannt. Diese Art wurde vom Akademiker M. Woronin vor kurzem in Nykyrka auf dem Isthmus karelicus im südöstlichen Finland angetroffen und der Versammlung nordischer Naturforscher und Ärzte in Helsingfors im Juli 1902 angemeldet [1]). Vorher ist diese Art nur von Cornu [2]) in Frankreich beobachtet.

[1]) Comptes rendus du Congrès des naturalistes et médecins du Nord tenu à Helsingfors 7—12 juillet 1902. VII. La Section de botanique, Seite 4. — Siehe auch die Zeitung »Hufvudstadsbladet», 1902, N:o 182 Seite 4, Helsingfors.

[2]) Maxime Cornu: Note sur deux genres nouveaux de la famille des Saprolégniées. Bull. de la Société botanique de France, tome XVIII, Seite 59. — Derselbe: Monographie des Saprolégniées. Annales des sciences naturelles. 5 Série. Tome XV.

Mötet den 2 maj 1903.

Sällskapet beslöt, enär dess tillgångar enligt af skattmästaren afgifven rapport voro ytterst begränsade, på Bestyrelsens förslag inskränka utgifvandet af resestipendier till det allra nödvändigaste. På denna grund beslöt Sällskapet tilldela

fil. kand. Iivari Leiviskä 250 mark för växtopografiska forskningar på Bottenvikens kuster samt

stud. A. L. Backman 300 mark af de af presidenten Isak Fellman donerade medlen för undersökning af Lappajärvi-traktens flora.

Docenten Nordenskiöld förevisade och demonstrerade exemplar af

En Uropoda-form,

hvilken ej kunnat till arten bestämmas, emedan alla exemplar voro i nymfstadium, men som närmast öfverensstämde med *Uropoda paradoxa.* Exemplaren hade af fil. kand. Axelson anträffats på en rädis, hvilken af dem till hälften uppätits. Det vore härvid af intresse, att *Uropoda*, likasom andra Gamasider, i allmänhet lefver af och ibland multnade vegetabilier; att medlemmar af detta släkte angripa lefvande växter vore däremot veterligen ej bekant.

Doktor E. Reuter meddelade i anledning häraf, att till honom af direktör E. Hedman från Berttula invid Tavastehus insändts acarider af fullkomligt enahanda typ, hvilka enligt herr Reuter's åsikt dock icke kunde tillhöra *U. paradoxa.* Dessa acarider hade å nämnda ort i tvänne års tid i en drifbänk angripit och förstört späda gurkplantor. Föredragaren bestyrkte, att det vore första gången acarider af detta släkte ertappats som verkliga skadedjur. — I sammanhang härmed förevisade d:r Reuter

exemplar af *Uropoda ovalis*, funna af honom senaste sommar på trädsvamp, växande å en multnad ekstubbe på Lenholmen i Pargas.

Magister Harald Lindberg föredrog om

Ogräsfrön uti importerad rysk utsädeshafre.

— Se pag. 173.

Rektor A. Arrhenius refererade en uppsats af herr J. Montell

Om Fritillaria meleagris' och Papaver dubium's förekomst på Åland.

»Då jag våren 1886 första gången fann *Fritillaria meleagris* på Åland, var jag skolelev i Åbo och således ej i tillfälle att själf för Sällskapet förevisa mitt fynd. Jag skickade därför växten till herr Enzio Reuter och bad honom å mina vägnar anmäla densamma. Då jag ej hade skäl att betvifla det arten skulle blifva upptagen i den finska floran, beskref jag ej fyndstället utförligare, än man vanligen i dylika fall plägar göra. Då den åsikten emellertid, trots mina protester, fortfarande tyckes hålla i sig, att *Fritillaria* pa nämnda lokal vore att betrakta såsom förvildad, vill jag nu, da jag ej tidigare kommit mig för att offentligen göra det, med angifvande af alla enskildheter försöka bevisa ohallbarheten af ofvan nämnda åsikt.

Fyndstället är beläget minst 2 km från Bolstaholm säteri och på östra stranden af den vik, som kallas Bolstaholms sund, medan däremot egendomen i fråga är belägen väster om densamma. Själfva gården befinner sig omkring 2 km från sundet. Området mellan gården och sundet är rätt kuperadt och upptages dels af åker, dels af löfskog.

Någon möjlighet att växten skulle hafva spridt sig hit från nämnda egendoms trädgård förefinnes sålunda absolut icke, och dessutom har *Fritillaria meleagris* åtminstone i mannaminne ej funnits i nämnda trädgård eller i dess närhet.

Öster om sundet finnes visserligen Höckböle by, men denna är belägen ett par kilometer från sundet och skild från det ställe, där växten förekommer, genom skogar och två träsk. Att

den således icke häller kunnat sprida sig från någon trädgård i nämnda by, torde stå utom allt tvifvel. För öfrigt är byn belägen på en hög, torr backe, så att någon lämplig växtplats för *Fritillaria* ej erbjudes därstädes.

I närheten af fyndstället, såsom öfver hufvud vid hela sundet, har icke funnits någon gård; åtminstone kan man icke upptäcka några lämningar, som skulle tyda därpå. De enda människoboningar, som finnas, äro tre små torp på sundets västra strand, hvilka alla byggts under de senaste decennierna, och samtliga äro i saknad af den minsta tillstymmelse till trädgård.

Själfva lokalen, där fyndet gjordes, är en liten strandäng, på hvardera sidan ända ut till vattnet begränsad af bärgklackar, så att en spridning åt sidorna eller från dessa håll är mycket svår. Från stranden sluttar ängen först omärkligt, men stiger sedan plötsligt till en rätt betydande, af tät löfskog beväxt ås. Äfven denna väg är en spridning ganska svår.

Huru *Fritillaria* i tiden kommit hit och när detta skett, är naturligtvis omöjligt att afgöra, men att dömma af det relativt stora antal, i hvilket den förekommer, har den nog antagligen länge växt på detta ställe. Måhända är detta den sista återstoden af en tidigare allmännare förekomst i trakten.

Att växten på ifrågavarande lokal icke är förvildad, i den mening åtminstone, som detta begrepp i allmänhet tages, torde af det sagda nog tydligt framgå. Då andra växter med ungefär samma förutsättningar för spridning, t. ex. *Allium ursinum* och *Orchis mascula,* hvilka uppträda på lika begränsade områden som denna, upptagas som inhemska, kan jag ej finna något skäl för att ifrågavarande växt skall uteslutas.

Det är visserligen sannt, att *Fritillaria* äfven i Sverige, där den dock förekommer rätt ymnigt på flera ställen, betraktas som förvildad. Men månne detta vara bevisadt? Äfven om så vore, bör den väl på ifrågavarande åländska fyndort, dit den utan tvifvel på naturlig väg inkommit, betraktas som fullt inhemsk.

Jag är öfvertygad om, att hvarje botanist — han må vara aldrig så kritisk — hvilken under liknande förhållanden som jag,

själf funnit arten å ifragavarande lokal, utan tvifvel skulle lika ifrigt som undertecknad hålla på dess rätt att införlifvas med den finska floran. Jag yrkar därför på, att *Fritillaria meleagris*, då en ny upplaga af »Herbarium Musei fennici» utarbetas, ovillkorligen bör upptagas som fullgod finsk art.

Äfven *Papaver dubium* anser jag böra upptagas i den finska floran, åtminstone från Åland. Arten har i flera decennier förekommit ymnigt på en aker å Bolstaholms säteri och tyckes ej låta störa sig af de omväxlingar, åkern ständigt är underkastad. Redan år 1867, da min aflidne fader öfvertog nämnda egendom, fäste han sig — ehuru ej det ringaste botanist — vid dess rikliga förekomst på denna åker. Då den dessutom uppträder på samma sätt a andra orter på Åland, vore det väl skäl att räkna äfven denna växt till vårt lands flora, lika så väl som t. ex. *Centaurea cyanus* och *Agrostemma githago.*

I sammanhang härmed ber jag få komplettera de uppgifter jag hösten 1897 meddelade om *Torilis anthriscus'* förekomst på Dånö i Geta, Åland.

Sommaren 1900 besökte jag åter ifragavarande ställe och fann då arten växande på flera naturliga lindor inom samma inhägnad, där jag förra gången funnit denna växt. Da nagon sädd af höfrö här ej förekommit, är det högst sannolikt, att arten i fråga är lika inhemsk på denna lokal som öfriga därstädes förekommande växter. Då jag sommaren 1897 hittade det första exemplaret, voro lindorna redan slagna och afbetade af får».

Rektor Arrhenius förevisade följande

Anmärkningsvärda växter:

Salix caprea × *lapponum* från Åbo, bestyrkande riktigheten af en tidigare bestämning, samt *Cardamine parviflora, Carex praecox* och *Botrychium matricariæfolium* från Pargas.

Stud. C. G. Björkenheim gjorde följande meddelande:

Schinzia Aschersoniana Magn.

— Se pag. 181.

Maisteri A. J. Silfvenius lausui muutamia sanoja Trichopteri-lajista

Glossoma nylanderi Mc. Lachl.

»In einem Aufsatze »On the Trichopterous genus Mystrophora, Klapálek» (Ent. Month. Mag. [2] XIV, p. 31—32; 1903) erwähnt Mc Lachlan einen guten Charakter der von Klapálek aufgestellten Gattung *Mystrophora*. Der innere, apikale Sporn der Hintertibien ist beim ♂ »unusually short, broad, and like a curved blade, slightly ciliate». Zugleich vermuthet der Verfasser, dass *Glossoma nylanderi* Mc Lachl. eine zu der Gattung *Mystrophora* gehörende Art sein könnte.

Da die Typenexemplare von *Gl. nylanderi* in der Sammlung des entomologischen Museums der hiesigen Universität sich befinden, habe ich sie auf dieses Merkmal hin untersucht. Von den apikalen Spornen der Hintertibien des ♂ ist der eine am Ende unmerklich gebogen und ein wenig kürzer als der andere, gerade Sporn. Bei *Gl. vernale* Pict. z. B. sind diese beiden Sporne ihrer Form und Länge nach ganz gleich, spitzig. In dieser Hinsicht steht *Gl. nylanderi* also zwischen *Glossoma* und *Mystrophora*, nähert sich aber viel mehr der erstgenannten Gattung. Nach der von Klapálek (Trichopterologichy Vyzkum Cech. Rozpr. cesk. Akad. Cis. Frant. Jos. II, 1, p. 19—21; 1892) gegebenen Diagnose der Gattung *Mystrophora* ist der Radius der Vorderflügel »in apice bifurcatus» und »cum subcosta costula transversali juncta». Diese beiden Charaktere fehlen bei *Gl. nylanderi*. — Auf Grund der oben aufgeführten Eigenschaften kann man *Gl. nylanderi* wohl nicht in die Gattung *Mystrophora* stellen. Die Exemplare (ein ♂ und ein ♀) befinden sich in schlechtem Zustande, so dass man auf eine nähere Untersuchung verzichten muss».

Rektor M. Brenner meddelade, att

Larus ridibundus

blifvit anträffad under islossningstiden i härvarande hamnar en månad tidigare än vanligt (29 mars).

Ordföranden, prof. Palmén, meddelade det han genom läkaren Aug. Elmgren erhållit underrättelse om ett

Större fågelsträck,

som de sista nätterna i april dragit fram tätt öfver bärgen vid Kampen; på lätet urskildes, utom småfågel, spofvar, vildgäss och allor.

Reseberättelse öfver med understöd af Sällskapet senaste sommar företagna exkursioner i Pyhäjärvi och Pusula inlämnades af stud. J. A. Wecksell.

De botaniska samlingarna hafva fått emottaga följande gåfvor:

Erophila och *Euphrasia* i talrika former och exemplar, af rektor M. Brenner. — 5 exx. kärlväxter från Nykyrka socken, däribland *Trifolium montanum*, ny för Ik, af järnvägsbokhållaren O. A. Gröndahl. — *Riccia fluitans* från Euraåminne, ny för St, af stud. C. G. Björkenheim. — *Daucus carota* från Al, Geta, af stud. Laura Högman. — *Hieracia:* 17 arter (23 exx.) fr. Sb, rektor E. J. Buddén; 13 arter (19 exx.) fr. Nyslott, af stud. K. G. Enwald; 14 arter (24 exx.) fr. Björneborg, af mag. E. Häyrén; 9 arter (16 exx.) fr. Åland, af lektor A. J. Mela; 9 arter (38 exx.) fr. Åland, af stud K. W. Natunen; 20 arter (20 exx.) fr. Åland, af stud. Laura Högman.

Dessutom hafva magg. Borg och Axelson inlämnat en större samling växter från Lappland, hvarom senare lämnas närmare meddelande.

Ogräsfrön bland den senaste vinter från Ryssland importerade utsädeshafren.

Af

Harald Lindberg.

Ombedd af professor Gösta Grotenfelt har jag undersökt en större samling ogräsfrön, som af agronomen Väinö Axelson å Universitetets Agrikultur-ekonomiska laboratorium utsorterats från under senaste vinter från Ryssland importerad utsädeshafre, dels från den af Finska Staten uppköpta hvithafren från Vologdaguvernementet, dels ur svarthafre, införskrifven af handelsbolaget Agros från södra Ryssland. Från hvilken trakt af södra Ryssland svarthafren härstammar känner man ej med säkerhet; enligt uppgift skulle den kommit från Czernigowska guvernementet. Då alla de ogräsarter, som förekomma inblandade i den sistnämnda hafren, redan förekomma i mellersta Ryssland, synes det antagligt, att densamma åtminstone ej härstammar från ännu sydligare trakter. Häremot talar också den fullständiga frånvaran af utpräglade sydryska ogräs. Då i år till följd af missväxt i vidsträckta delar af landet stora mängder utsädeshafre, delvis af mycket oren beskaffenhet, införts från Ryssland och en massinvasion af en mängd ogräs sålunda är att emotse, har jag af intresse för saken med nöje åtagit mig bestämningen af de ryska ogräsfröna.

Som naturligt är härstamma de flesta frön från arter, hvilka äfven hos oss äro allmänna ogräs på hafrefälten; detta gäller isynnerhet dem bland hvithafren från Vologda. Dock finnas äfven bland denna en del arter, hvilka tidigare hos oss anträf-

fats blott på ett fåtal ställen; då fröna af dessa förekomma delvis mycket ymnigt, torde man med skäl kunna antaga, att åtminstone några af dem för framtiden blifva tämligen vanliga och besvärliga ogräs på våra hafreåkrar. Bland den sydryska svarthafren finnas frukter af *Panicum miliaceum* och *P. (Setaria) glaucum* i stor mängd, äfvensom rätt ymnigt sådana af *Chærophyllum bulbosum*. Af dessa har *P. glaucum* aldrig tillförne blifvit funnen hos oss, de bägge andra endast alldeles tillfälligt en eller ett par gånger. Om *P. miliaceum* skall komma att under en längre följd af år hålla sig hos oss är osäkert, de bägge andra däremot skola troligen spela en viss roll åtminstone i södra och mellersta Finlands ogräsflora. Det största intresset anknyter sig visserligen till dessa sistnämnda trenne arter, dock vill jag för fullständighetens skull omnämna alla arter, hvilka kunnat identifieras. Såsom obestämda har jag nödgats lämna frön af fyra arter, funna bland den sydryska hafren, men då dessa förekomma mycket sparsamt, är det möjligt, att de ingenstädes komma att påträffas.

Antalet arter, hvilkas frön eller frukter jag kunnat identifiera, stiger till ca. 74, däribland ett par, hvilka till arten ej säkert kunna bestämmas. Gemensamma för bägge hafresorterna äro ej flere än 29 arter. Bland Vologda-hvithafren förekomma ca. 55, medan bland svarthafren från södra Ryssland något färre arter ingå, eller ca. 48. Också mängden af de gemensamma ogrässlagen visar sig i många fall ganska olik, så att äfven i detta afseende en påfallande skillnad förefinnes mellan de bägge hafreslagens ogräsflora.

Bland hvithafren från Vologda-guvernement hafva frön, resp. frukter påträffats af följande ogräs:

Ymniga:

Agrostis spica venti, Bromus arvensis, Lolium remotum (L. linicolum), L. temulentum, Rumex acetosella, Polygonum tomentosum (P. lapathifolium), P. convolvulus, Chenopodium album, Spergula arvensis α vulgaris och *β sativa, Stellaria*

media, Camelina linicola, Thlaspi arvense, Trifolium pratense, Vicia hirsuta, Linum usitatissimum, Cirsium arvense och *Centaurea cyanus.* 17 arter.

Tämligen ymniga:

Phleum pratense, Juncus bufonius, Polygonum minus, P. aviculare, Agrostemma githago, Brassica campestris, Vicia sativa, Viola arvensis, Carum carvi, Myosotis intermedia (M. arvensis), Galeopsis (både *G. bifida* och *G. speciosa), Galium Vaillantii* och *Lampsana communis.* 14 arter.

Tämligen sparsamma:

Rumex crispus, Pimpinella saxifraga, Lithospermum arvense, Stachys paluster, Brunella vulgaris och *Chrysanthemum leucanthemum.* 6 arter.

Sparsamma:

Polygonum hydropiper, Scleranthus annuus, Delphinium consolida, Capsella bursa pastoris, Vicia cracca, Pastinaca sativa, Lappula lappula och *Plantago lanceolata.* 8 arter.

Mycket sparsamma:

Ranunculus cfr. *repens, Fumaria officinalis, Melandryum album, Euphorbia helioscopia, Anchusa arvensis, Odontitis odontitis, Veronica arvensis, Leontodon auctumnalis, Sonchus arvensis* och *Crepis tectorum.* 10 arter.

Svarthafren från södra Ryssland innehåller frön eller frukter af nedanstående arter ogräs.

Ymniga:

*Phleum pratense, Panicum miliaceum, P. (Setaria) glaucum, Rumex acetosella, Polygonum tomentosum, P. convolvulus, Chenopodium album, Silene venosa, Agrostemma githago (*ytterst ymnig,

ymnigast af alla arter), *Sinapis arvensis, Camelina sativa, Thlaspi arvense, Melilotus melilotus officinalis (M. arvensis), Vicia hirsuta, Carum carvi* och *Galeopsis* (både *G. bifida* och *G. speciosa).* 17 arter.

Tämligen ymniga:

Brassica campestris, Medicago lupulina α, Vicia sativa, Linum usitatissimum, Euphorbia esula (möjl. *E. virgata), Chærophyllum bulbosum, Stachys paluster* och *Centaurea cyanus.* 8 arter.

Tämligen sparsamma:

Rumex sp. *(R. pseudonatronatus?* [1]), *Polygonum persicaria, P. aviculare, Neslea panniculata, Raphanus raphanistrum, Berteroa incana, Convolvulus arvensis, Galium Vaillantii* och *Cirsium arvense.* 9 arter.

Sparsamma:

Agrostis spica venti, Scleranthus annuus, Melandryum album, Vicia cracca, Lappula lappula, Lithospermum arvense, Brunella vulgaris, Plantago lanceolata och *Chrysanthemum leucanthemum.* 9 arter.

Mycket sparsamma:

Scirpus paluster, Delphinium consolida, Papaver somniferum, Oenanthe aquatica och *Lampsana communis.* 5 arter.

---

[1]) Genom sin smala form och bleka färg afvika nötterna från dem hos *R. domesticus, R. crispus, R. aquaticus* o. a., som möjligen kunde ifrågasättas, men påminna däremot alldeles om dem hos *R. pseudonatronatus *Fennicus.* Den af Korshinsky i »Tentamen Floræ Rossiæ orientalis» omnämnda *R. crispus* v. *excallosus* torde möjligen vara identisk med *R. pseudonatronatus* och uppgifves af honom såsom varande den allmänt förekommande formen, medan *R. domesticus* och typisk *R. crispus* anföras såsom kända från endast ett fåtal ställen i Ryssland.

Ungefär lika ymniga bland såväl hvit- som svarthafren äro således *Rumex acetosella, Polygonum tomentosum, P. convolvulus, Chenopodium album* och *Thlaspi arvense*, hvilka alla uppträda ymnigt. Ymnigare bland det sydryska utsädet äro *Phleum, Carum, Galeopsis* samt isynnerhet *Agrostemma*. Bland Vologda-hafren ymnigare äro åter *Linum* och *Centaurea cyanus*. De för den sydryska hafren mest karaktäristiska ogrässlagen äro *Panicum miliaceum, P. glaucum, Chærophyllum bulbosum, Silene venosa, Neslea, Raphanus, Sinapis, Berteroa, Medicago lupulina, Melilotus melilotus officinalis, Euphorbia esula (E. virgata?)* och *Convolvulus arvensis*, hvilka samtliga fullständigt saknas i det nordryska utsädet. Kännetecknande åter för Vologda-hafren äro följande arter, som i sin tur saknas bland den sydryska säden, nämligen *Bromus arvensis, Lolium temulentum, L. remotum, Spergula arvensis, Stellaria media* och *Trifolium pratense*, hvilka alla uppträda ymnigt, vidare *Juncus bufonius, Viola arvensis* och *Myosotis intermedia*, som förekomma i mindre mängd, samt dessutom några andra, som uppträda sparsamt — mycket sparsamt.

För större öfverskådlighets skull meddelas följande tabell, upptagande alla arter, som kunnat identifieras. 1 betecknar ymnigt förekommande arter, 2 täml. ymnigt, 3 täml. sparsamt, 4 sparsamt samt 5 mycket sparsamt förekommande.

	Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.		Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.
Scirpus paluster . .	—	5	*Bromus arvensis* .	1	—
B. M. *Agrostis spica venti*	1	4	B. M. *Lolium temulentum*	1	—
Phleum pratense . .	2	1	B. M. *L. remotum*	1	—
B. M. *Panicum miliaceum*	—	1	*Juncus bufonius* .	2	—
B. M. *P. (Setaria) glaucum*	—	1	*Rumex acetosella* .	1	1
B. M. *P. (Setaria) viridis*	—	5	*R. crispus*	3	—

		Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.
	R. sp. (*R. pseudonatronatus?*)	—	3
B. M.	*Polygonum tomentosum*	1	1
M.	*P minus*	2	--
M.	*P. persicaria*	—	3
	P. hydropiper	4	—
B. M.	*P. aviculare*	2	3
B. M.	*P. convolvulus*	1	1
B. M.	*Chenopodium album*	1	1
B. M.	*Spergula arvensis*	1	—
B. M.	*Stellaria media*	1	—
B. M.	*Silene venosa*	—	1
B. M.	*Melandryum album*	4	4
B. M.	*Agrostemma githago*	2	1
	Scleranthus annuus	4	4
	Ranunculus cfr. *repens*	5	—
	Delphinium consolida	4	5
	Fumaria officinalis	5	—
B. M.	*Neslea panniculata*	—	3
M.	*Papaver somniferum*	—	5
B.	*Raphanus raphanistrum*	—	3
B M	*Brassica campestris*	2	2
B. M.	*Sinapis arvensis*	—	1
	Berteroa incana	—	3
	Camelina linicola	1	—
B. M.	*C. sativa*	—	1

		Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.
B.	*Thlaspi arvense*	1	1
B.	*Capsella bursa pastoris*	4	—
B.	*Medicago lupulina*	—	2
M.	*Melilotus mel. officinalis*	—	2
M.	*Vicia cracca*	4	4
B M.	*V. sativa*	2	2
B. M.	*V hirsuta*	1	1
B. M.	*Trifolium pratense*	1	—
B. M.	*Linum usitatissimum*	1	2
	Euphorbia esula (*E. virgata?*)	—	2
M.	*E. helioscopia*	5	--
B. M.	*Viola arvensis*	2	—
	Carum carvi	2	1
	Pastinaca sativa	4	—
	Oenanthe aquatica	—	5
	Pimpinella saxifraga	3	—
	Chærophyllum bulbosum	—	2
	Convolvulus arvensis	—	3
	Lappula lappula	4	4
	Lithospermum arvense	3	4
B. M.	*Myosotis intermedia*	2	—
B. M	*Anchusa arvensis*	5	—

	Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.		Vologda-hvithafre.	Sydrysk svarthafre.
B. M. *Galeopsis (G. bifida*			*Chrysanth. leucanth.*	3	4
o. G. speciosa) . .	2	1	*Cirsium arvense* . .	1	3
Stachys paluster . .	3	2	B. M. *Centaurea cyanus* .	1	2
Brunella vulgaris .	3	4	B. *Lampsana communis*	2	5
Odontitis odontitis .	5		*Leontodon auctumn.*	5	—
Veronica arvensis .	5	—	*Sonchus arvensis* . .	5	—
M. *Plantago lanceolata*	4	4	*Crepis tectorum* . .	5	-
B. M. *Galium Vaillantii* .	2	3			

Anm. För att kontrollera bestämningarna sådde jag senaste vår af ogräsfröna dels på Träsvedja invid Malm station, dels i Botaniska trädgården, å det förra stället på vanlig trädgårdsjord, å det senare åter på en nyupptagen, gräsbevuxen mager sandmark. De på det förra stället uppkomna arterna äro i tabellen utmärkta med M, de på det senare åter med B; strecken under siffrorna beteckna bland hvilket utsäde de på de resp. ställena uppkomna arterna förekommit. Följande arter, af hvilka frön ej funnos i det af mig undersökta frömaterialet, förekommo på de af mig besådda försöksrutorna: i Botaniska trädgården bland Vologda-hafren 1 ex. af *Erodium cicutarium* och *Atriplex patulum*, bland hafren från Czernigow *Amarantus retroflexus, Kochia scoparia* (3 exx.), *Trifolium arvense* (2 exx.), *Pisum sativum* (1 ex.), *Lens esculenta* (1 ex.) samt *Panicum crus galli* (1 ex.). På Malm hade bland den sydryska hafren uppkommit *Cannabis sativa* (1 ex.), *Saponaria vaccaria* (2 exx.), *Lens esculenta* (2 exx.), *Pisum sativum* (2 exx.), *Sinapis alba* (1 ex.) samt *Cuscuta epilinum* (2 exx.). (I november 1903 tillkommen anm.).

Då det kan vara af intresse att veta i hvilket skick ogräsfröna och frukterna förekomma bland utsädet, meddelas följande uppgifter. Frukterna, resp. fröna, hos så godt som alla arter äro fullmogna, icke alls eller obetydligt skadade genom tröskningen. Frukter finnas af flere arter än frön, endast ett fåtal arter representeras både genom frukter och frön. Hos gräsen

äro frukterna omslutna af blomfjällen, hos borstbärande arter med väl bibehållet borst. Hos *Rumex-* och de flesta *Polygonum*-arter förekomma endast nötter, hos vissa *Polygonum*-arter finnas dock kalkbladen m. el. m. fullständigt bevarade; detta gäller *P. tomentosum* och isynnerhet *P. convolvulus. Chenopodium album* uppträder dels med af kalken omslutna nötter, dels med bara nötter. Af *Medicago lupulina* och *Melilotus* finner man hela kapslar med vidfästa korta skaft och väl bibehållet foder, äfvensom mindre ofta frön. Af *Vicia hirsuta* påträffas frön, sällan baljor med inneslutna frön, af öfriga *Vicia*-arter däremot nästan endast frön, sällan smärre rester af baljor. Arter hörande till familjerna *Rubiaceæ, Borraginaceæ, Labiatæ* och *Umbelliferæ* företrädas af delfrukter, hos de sistnämnda sällan af hela frukter. Hos *Compositæ*-växter äro frukterna så godt som alltid utan pappus, denna är dock ständigt väl bibehållen hos *Centaurea cyanus.* Endast frön finnas af *Silene venosa, Agrostemma, Delphinium, Brassica campestris, Sinapis, Berteroa, Camelina, Thlaspi, Capsella, Papaver, Linum, Euphorbia helioscopia, E. esula* (äfven rester af fruktväggen), *Viola arvensis, Convolvulus arvensis, Odontitis* och *Plantago.* Af *Spergula arvensis* och *Stellaria media* finner man vanligen frön, men ej så sällan äfven kapslar med inneslutna mogna frön. Af *Veronica arvensis* förekommo endast några få kapslar; håren på dessa voro afbrutna, endast små upphöjningar på kanten visade hvar desamma suttit. Af *Juncus bufonius* anträffas vanligen kapslar med inneliggande frön, men utan kalkblad; dessa endast i sällsynta fall bibehållna. Af *Fumaria* och *Neslea* finnas de hårda nötterna i behåll, hos *Scleranthus annuus* hela fruktkalken. *Raphanus* representeras dels af frön, dels af större eller mindre delar af skidan med inneslutna frön.

Schinzia Aschersoniana Magn.

Af

C. G. Björkenheim.

Senaste sommar den 1 augusti fann jag i Satakunta, på Wuojoki i Euraåminne socken, exemplar af *Juncus bufonius,* hvilkas rötter voro försedda med knöllika bildningar. Vid närmare undersökning befunnos dessa knölar vara förorsakade af en svamp, nämligen *Schinzia Aschersoniana* Magn., hörande till Ustilaginéerna.

Lokalen, hvarest dessa knölar anträffades, var en fuktig, sandig skogsväg. Plantorna voro mestadels ännu små, och så godt som alla exemplar på ifrågavarande lokal voro försedda med dylika knölar. På andra lokaler i trakten, vare sig på sand- eller lerjord, fann jag ej exemplar med dessa uppsvällningar på rötterna. Knölarna förekommo flera på samma exemplar, i spetsen af rotgrenarna. Somliga af dem voro rätt ansenliga, i det längden uppgick till i det närmaste 1 cm, bredden till ungefär lika mycket.

I tvärsnitt visar en sådan knöl innerst centralcylindern samt rundtom denna barkparenkymet, bestående af talrika, stora celler. Dessa celler innehålla gul-brunfärgade sporer, enligt hvad jag kunnat se högst 10 i cellen. På sina ställen kunde man äfven iakttaga de hyfer, i hvilkas spets sporerna sutto en och en. Dock har det ej lyckats mig att följa dessa hyfer längre än ungefär sporens egen längd. Till torleken variera sporerna i hög grad. Några voro ännu helt små och genomskinliga. ofärgade, medan de andra, som sagdt,

voro brunfärgade och uppnådde en längd af 15—20 μ och en bredd af 13—15 μ. De äro försedda med ett tjockt, tvåskiktigt epispor, hvilket är omkring 2,5 μ bredt och försedt med talrika, tättsittande förtjockningar, liknande vårtor.

C. Weber omnämner uti Botanische Zeitung, Jahrg. 42, år 1884, att de af honom undersökta knölarna på *Juncus bufonius* voro af tvänne särskilda slag: dels grenade, dels ogrenade. De af mig i Euraåminne funna voro rundade och ogrenade.

I en uppsats, »Ueber einige Arten der Gattung *Schinzia,*» uti Berichte der Deutschen bot. Gesellsch. för år 1888 omnämner P. Magnus, att han af prof. Ascherson år 1878 erhållit rötter af *Juncus bufonius* med knöllika uppsvällningar. Dessa ansåg Magnus vara förorsakade af samma svamp, som den, hvilken åstadkommer liknande knölar på rötterna af *Cyperus flavescens* och af honom blifvit kallad *Schinzia cypericola.* Senare undersökte Magnus ånyo knölarna på rötterna af *Juncus bufonius* och fann dem då vara förorsakade af en annan art, hvilken han efter prof. Ascherson, som först observerat dessa knölar uti Brandenburg, kallade *Schinzia Aschersoniana.*

I sin beskrifning öfver ifrågavarande svamp framhåller Magnus, att mycelet växer genom membranen, från en cell till en annan. Vid inträdet i en cell grenar sig ofta mycelet i och för sporbildningen; hvarje gren blir ett sterigma, som i sin spets afsnör en spor. Sterigmats spets är ofta korkskruflikt inrullad.

Sporernas groning har af C. Weber undersökts, och finnes resultatet af hans undersökningar publiceradt uti Bot. Zeitung år 1884, i en artikel »Ueber den Pilz der Wurzelanschwellungen von *Juncus bufonius*». Sporernas mognad börjar vid knölens bas och fortskrider akropetalt. I slutet af juli äro de bakre cellerna fulla med sporer, medan i knölens främre del ännu blott sterigmer äro synliga. Om sensommaren är hela knölen en enda ockragul spormassa. Sporerna, hvilka gro uti själfva knölen, utskjuta ur sitt inre 1—4, oftast 3 hyfer. Dessa genomborra episporet i runda hål. Sällan blifva dessa grodd-

slangars längd mera än fem gånger sporens längd. Groddslangarna fungera som promycel, i det de afsnöra 7—9 μ långa sporidier, med ljusbrytande droppar, dock endast en sporidie på hvarje groddslang.

Af släktet *Schinzia* äro olika arter anträffade på olika Monocotyledoner, såsom på åtskilliga *Juncus*-arter, *Iris, Cyperus, Scirpus pauciflorus, Eriophorum vaginatum* och några andra, hvarför det är att antaga det knölar, hysande dessa svampar, äro allmänt utbredda, speciellt på Cyperacéer och Juncacéer.

Att någon art af släktet *Schinzia* förut anträffats i Finland har jag mig ej bekant, och torde därför *Schinzia Aschersoniana* Magn. vara för den finska floran ny.

Förut är den anträffad uti olika delar af Tyskland samt i Skottland, Sverige, Norge och Danmark. Buchenau anför i Flora, 1891, att knölar på rötterna af *Juncus bufonius* för det mesta äro funna i sandig jord; detta var äfven fallet med de exemplar, jag senaste sommar fann.

Årsmötet den 13 maj 1903.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, uppläste följande:

Årsberättelse rörande Sällskapets verksamhet 1902—1903.

»När vi senaste gång samlades på detta rum för att blicka tillbaka på Sällskapets verksamhet under det då förgångna året, befunno vi oss i en belägenhet, som i mera än ett afseende var anmärkningsvärd. Å ena sidan hade vetenskapliga afhandlingar anmälts till ett antal och omfång, vida öfverstigande hvarje föregående års produktion. Å andra sidan voro penningetillgångarna ej allenast klenare än vanligt, utan betydligt

under noll. I följd af ett beklagligt förbiseende under året kunde vi nämligen icke räkna på, att statsanslag skulle utfalla. Obetalade räkningar däremot funnos redan, och deras antal komme ytterligare att ökas i följd af de nya afhandlingarnas tryckning. Vi kunde därför anslå blott en ringa summa till exkursioner. Korteligen, vetenskapligt taget rådde starka dagrar, ekonomiskt åter djupa skuggor. Men lifskraften var god och de unga krafterna i fortsatt tillväxt, trots de rådande svåra betingelserna för landet i dess helhet.

Sedan dess har mycket förändrats. Visserligen äro de till sist antydda allmänna betingelserna föga omgestaltade, åtminstone ej till det bättre. Men i afseende å sina inre villkor har Sällskapet kommit öfver den värsta krisen. En ansökan till högsta ort om ett extra statsanslag af 8,000 mark, således flere gånger högre än vi någonsin förut uppburit, blef bifallen. Samtidigt anhölls, att det årliga statsanslaget måtte från 3,000 mk höjas till 6,000. För det löpande året tilldelades Sällskapet det förstnämnda beloppet, men för åren 1903—1906 fördubblades anslaget. Sällskapet känner sig djupt tacksamt för denna kraftiga hjälp och skall förvisso ej underlåta att genom vetenskaplig verksamhet återgälda hvad på liberalt sätt förunnats detsamma.

Emellertid trodde vi oss ännu för helt kort tid sedan komma att sluta året 1903 med icke obetydlig skuld, men också därutinnan har ödet fogat annorlunda. Redan vid senaste landtdag hade landets Ständer tilldelat Sällskapet ur Längmanska donationsfondens räntor ett understöd af 3,000 mark. Tillfälligheter ha dock vållat att först helt nyligen underrättelse ingått därom, att beloppet stod att lyftas. Härigenom har ställningen förändrats, så att vi åter kunna med lugn emotse framtiden.

Vid dessa ekonomiska bekymmer har jag uppehållit mig länge nog, emedan de i år spelat en större roll än någonsin. Det har dock skett med fullt medvetande att penningefrågan ingalunda för Sällskapet spelar rollen af hufvudfråga. Den kan och får helt enkelt ej åsidosättas, men bör ej likställas med de

bekymmer, som skulle hota, ifall liknöjdhet i vetenskapligt afseende finge insteg.

Att någon sådan fara skulle hota, jäfvas på det kraftigaste däraf, att Sällskapet aldrig under ett och samma år kunnat utdela en så stor mängd tryckskrifter som nu. Af Meddelanden har häftet 28 sett dagen, innehållande förhandlingar för 1901—1902, redigerade af hrr Arrhenius och E. Reuter. Af Acta äro utkomna volymerna 21, med fyra afhandlingar (Hj. Hjelt, E. Nordenskiöld, Levander, Silfvenius), 22 med fyra afhandlingar (Lindroth, Schneider) och 23 med sju afhandlingar (Cajander, Lindroth, Axelson, Leiviskä, Häyrén och H. Lindberg); alla tre omfatta öfver 1,400 sidor, 8 planscher och 9 kartor. Slutligen har utkommit förra hälften af Acta, volym 24. Att uti dessa band nedlagts ett betydande inlägg af arbete skall medgifvas af enhvar, och de bilda till sitt sammanlagda omfång kulminationspunkten af Sällskapets hittills alstrade publikationer.

Tvänne af dessa volymer äro särskildt anmärkningsvärda. Det 23:dje, med enbart botaniskt innehåll, hafva dess sex författare tillägnat sin lärare, Sällskapets mångårige, varme vän prof. J. P. Norrlin, då han senaste höst uppnådde den ålder, som berättigar honom att draga sig tillbaka från offentliga värf. Den 24:de volymen åter, innehållande hälften af en förteckning öfver Finlands zoologiska litteratur intill år 1900, öfverlämnades såsom gåfva åt de i Helsingfors sammanträdande nordiska naturforskarene, närmast zoologerna. Vid kongressen fungerade visserligen ej vårt Sällskap i öfrigt på något sätt, men då efter möjligheten enhvar stod på sin post och det hela aflopp till heder för landet, kan en bråkdel skrifvas på räkningen af hvarje af våra naturforskande samfund, vare sig de haft officiell del däri eller icke.

Likasom tillförne ha månadsmötena hållits regelbundet och besökts af 30—40 medlemmar. Föredragen och meddelandena, som vanligen fördelat sig tämligen jämnt på de båda systervetenskaperna, hafva i år utfallit talrikare på det zoologiska hållet i det 26 personer lämnat omkring 50 andraganden,

(hrr Brenner, Ekström, K. O. Elfving, Aug. Elmgren, A. W. Granit, J. E. Iverus, R. Krogerus, A. Leinberg, Levander, Mela, Montell, E. Nordenskiöld, Nordling, O. Nordqvist, Palmén, Poppius, E. Reuter, O. M. Reuter, J. Sahlberg, U. Sahlberg, Schneider, Silén, Silfvenius, Wellenius, C. A. Westerlund, Wikström). Botaniska meddelanden, till antalet 28, hafva lämnats af 10 personer (Backman, Björkenheim, Brenner, Cajander, Häyrén, Iverus, Kihlman, H. Lindberg, Montell, Saelan). Jämnare fördela sig de inlämnade afhandlingarna, af hvilka flertalet skola införas i Acta. De äro följande:

Hirn, K. E. Zur Kenntnis der Desmidiaceen Finnlands.

Lindberg, Harald. Die nordeuropäischen Formen von *Scirpus paluster* L.

Lindroth, J. I. Mycologische Mitteilungen. V—IX.

Nordqvist, Oscar. Some observations about the eel in Finland.

Mela, A. J. och Palmén, J. A. Om en invasion i Finland af några arktiska fågelarter.

Brenner, M. Spridda bidrag till kännedom af Finlands *Hieracium*-former. VII. Sydtavastländska och Nyländska *Hieracia.*

Silfvenius, A. J. Über die Metamorphose einiger Phryganeiden und Limnophiliden.

Lindberg, Harald. Vegetationen och floran på Karelska näset.

Häyrén, Ernst. Verzeichnis der in Finland gefundenen Mucorineen.

Häyrén, Ernst. Verzeichnis einiger in der Nähe von Helsingfors gesammelten Saprolegniaceen.

Silfvenius, A. J. Über die Metamorphose einiger Hydropsychiden.

Axelson. W. M. Weitere Diagnosen über neue Collembolenformen aus Finland.

Den 24:de volymen af Acta skall fyllas af den redan omnämnda zoologiska litteraturkatalogen, som redigeras af hrr

O. M. Reuter och A. Luther, äfvensom den katalog öfver Finlands botaniska litteratur, som offentliggöres af prof. Th. Saelan. Af den 25:te äro redan tryckta afhandlingar af hrr Poppius, Brenner, Hirn, Silfvenius, Borg och Axelson. Af serien Meddelanden är det 29:de häftet under prässen, innehållande förhandlingar och ett antal smärre uppsatser (Silfvenius, Brenner, Kihlman, J. Sahlberg, H. Lindberg, O. Nordqvist, C. A. Westerlund, E. Reuter m. fl.).

Reseberättelser hafva inlämnats af hrr Axelson och Borg öfver deras resa år 1901 till finska och ryska Lappmarken, af hr Axelson om hans exkursioner till olika orter år 1902 för insamling af Collembola, samt af hr J. A. Wecksell om en botanisk forskningsfärd till Wichtis och Pusula.

Det stipendium, som förlidet år tilldelades mag. A. Luther, lämnades af förekommen anledning olyftadt; Sällskapet har emellertid beslutit tilldela honom hälften däraf för forskningar rörande Turbellarier, utförda dels i Lojo sjö dels i trakterna af Tvärminne. För innevarande sommar har Sällskapet anslagit resestipendier åt

Mag. I. Leiviskä 350 mk, för botanisk undersökning i Torneå—Kokkola kusttrakterna.

Stud. A. Backman det stipendium af 400 mk, som skänkts af presidenten I. Fellman för utredande af floran i omnäjden af Lappajärvi sjö.

Behandlingen af ett väckt förslag att utreda faunan och floran på dynbildningarna längs Finlands hafskuster har tagit uppskof.

Till Sällskapets inre historia hör slutligen, att detsamma uttalat såsom en fullt naturlig och med nuvarande sakläge öfverensstämmande anordning, att ärenden, som å möten förhandlats, upptagas i protokollet på det inhemska sprak, föredragaren begagnar och önskar.

Bland Sällskapets under senaste verksamhetsår aflidne ledamöter må i främsta rummet nämnas den kände coleopterologen, ingeniör Johannes Faust, hvilken efter långvarig sjuklighet afled i Pirna nära Dresden den 18 januari 1903 i en

alder af nära 71 år. Om honom har prof. J. Sahlberg meddelat följande data:

J. Faust var född i Stettin och studerade ingeniörsvetenskaperna i Berlin, men flyttade sedan vid 30 års alder såsom civilingeniör till Ryssland, först till den lilla, från all civilisation aflägsna staden Samara. Här började han med ifver samla och studera insekter. Efter att sedan en tid hafva vistats i Petersburg, företog han i sällskap med lepidopterologen Christoph år 1872 en resa till Baku, Derbend och Kaukasiska bärgstrakterna. Med rika skördar återvände han till Petersburg och utgaf sina förstlingsarbeten »Beiträge zur Kenntniss der Käfer des europäischen und asiatischen Russlands mit Einschluss der Küsten des Kaspischen Meeres», hvilka genom sin grundlighet och klarhet vunno allmänt erkännande af fackmän. För sin utkomst var han dock tvungen att ofta byta om vistelseort och beslöt därför att koncentrera sina studier och inskränka sin samling till familjen *Curculionidae*. År 1874 flyttade han till Wiborg, några år senare till Helsingfors, då han inträdde såsom medlem i vårt Sällskap samt äfven bivistade våra sammanträden, men återvände 1880 till Ryssland och fick slutligen 1884 en fast anställning i Libau. Pa sitt specialområde vann han stort anseende och har utgifvit omkr. 130 särskilda mindre och större arbeten, införda i talrika vetenskapliga tidskrifter i snart sagdt alla länder i Europa. Med synnerlig grundlighet bearbetade han de Curculionider, som entomologiska forskningsresande medförde såväl fran palearktiska trakter, som från tropikerna. Särskildt bör nämnas att han beredvilligt bestämt material från våra samlingar. Hans arbete stördes emellertid från början af 1890-talet genom ohälsa, mot hvilken han tvänne gånger sökte bot uti Dresden. Sin Curculionid-samling bragte han till utomordentlig omfattning — 13,000 arter af 20,000 öfverhufvud kända; själf har Faust beskrifvit 2,000 arter — och uppställde densamma omsorgsfullt. Redan i Libau (1900) försålde han den emellertid, med bibehållande af full nyttjanderätt, åt Museet i Dresden. Slutligen flyttade han själf till Pirna, där han nu aflidit. Af naturen en angenäm personlighet, var han

därjämte uppoffrande och samvetsgrann till det yttersta. Som ett uttryck af sistnämnda karaktärsdrag må nämnas, att han på sistone återsände samlingar med provisoriska bestämningar, nedskrifvande tillika med af sjukdom darrande hand en anhållan att återfå dem ifall hälsotillståndet åter skulle medgifva fortsatt arbete.

Af Sällskapets inhemska medlemmar har under året skattat åt förgängelsen senatskammarförvandten I. R. Gustaf Sucksdorff, hvilken den 19 augusti afled. Född i Helsingfors 1856, student 1872, studerade Sucksdorff först matematik och naturvetenskap samt blef filosofie kandidat 1876. Redan från tidiga år intresserad af botanik och utrustad med skarp iakttagelseförmåga var han en god kännare af floran omkring sin hemstad, Tavastehus. Medlem af vårt Sällskap blef han 1873. Juridiska studier länkade emellertid hans intressen åt annat håll, han blef juriskandidat och avancerade till kammarförvandt i Kejs. Senatens finansexpedition (1889). Men på 1890-talet vaknade hans gamla kärlek till botaniken ånyo, och han blef under somrarna en ifrig botanist som fordom, numera förnämligast i Bromarfs vackra och rika skärgård. Han gjorde här flere intressanta fynd. Under de sista åren af sin lefnad var han en af ledarne af Helsingfors botaniska bytesförening, hvars skrala finanser han gång efter annan reglerade. Hans ovanligt väl konserverade herbarium har skänkts till Sällskapet.

Nya inhemska medlemmar har Sällskapet vunnit till ett antal af nio, nämligen d:r R. Fabritius, studd. G. Fabritius, Unio Sahlberg, Harald Nordqvist, Arthur Ramsay, Runar Forsius, Hans Buch, A. A. Sola och Aug. Renvall. Två korresponderande ledamöter hafva invalts, nämligen prof. N. Knipovitsch och d:r G. Jacobson i S:t Petersburg.

Till sist vill jag ej lämna oanmärkt, att Sällskapet under senare tider fått se uppväxa vid sin sida institutioner, som, om ock lokala, på sätt och vis hafva enahanda syften. För flere år sedan har i Kuopio stiftats en förening för studium bl. a. af

denna trakts naturförhållanden. En hembygdsförening har för en tid sedan bildats i Lojo och för icke länge sedan äfven i Björneborg. Det är möjligt, att äfven andra lokala institutioner kunna i framtiden uppstå och samverka med vårt samfund och med Finska Museet. Vi hafva länge haft en viss koncentration af våra sträfvanden på ett enda håll, och just däri, tror jag, har vår styrka legat. Måhända fordrar tiden numera en mindre långt drifven centralisering. Men en decentralisering, splittring, böra vi akta oss för. Samverkan i det stora hela bör bibehållas, men gärna må erkännas, att små krafter kunna komma stora verk åstad. Måtte vår naturhistoriska forskning utveckla sig rikt och enigt.»

Föredrogs den af skattmästaren, bankdirektör Leon. v. Pfaler sammanställda

Årsräkning för år 1092,

ur hvilken meddelas följande utdrag:

Debet:

Behållning från år 1901.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	10,000: —	
Sanmarkska fonden . . , ...	4,000: —	
Årskassan	656: 43	42,656: 43

Inkomster under året.

Statsbidrag för år 1901	3,000: —	
D:o för år 1902	6,000: —	
Särskildt statsanslag till bekostande af Sällskapets publikationer . . .	8,000: —	
Influtna räntor	2,262: 98	
Ledamotsafgifter.	90: —	
För försålda skrifter influtit . . .	15: 20	
Gåfva af Presidenten Isak Fellman till bekostande af en botanisk exkursion i Lappajärvi-näjden . . .	400: —	19,768: 18
	Fmk	62,424: 61

Kredit:

Skuld från år 1901.

Till Sällskapet för Finlands geografi mot revers, löpande med 5 1/2 % ränta			3,000: —

Utgifter under året.

Arvoden:			
åt sekreteraren. . . .	200: —		
» bibliotekarien . . .	200: —		
» vaktmästaren . . .	125: —	525: —	
Reseunderstöd . . . . . , . .		1,250: —	
Ränta å Sanmarkska fonden . . .		200: —	
D:o å lånet till Sällskapet för Finlands geografi.		134: 75	
Tryckningskostnader		9,909; 60	
Frakt, porto, annonser m. m. . . .		370: 69	12,390: 04

Afskrifning.

Å obligationer, som under året inköpts till pris, öfverstigande nominalbeloppet, äfvensom för kupongränta, som erlagts vid inköpet, men inflyter först under följande år, afskrifves	841: 67

Behållning till år 1903.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	10,000: —	
Sanmarkska fonden	4,000: —	
Årskassan	4,192: 90	46,192: 90
	Fmk	62,424: 61

På förslag af revisorerna, herrar Sælan och Brenner, beviljades härpå skattmästaren full ansvarsfrihet för hans förvaltning af Sällskapets medel.

Intendentti, professori A. O. Kihlman luki seuraavan

Vuosikertomuksen kasvitieteellisten kokoelmien lisääntymisestä.

»Kasvitieteellisten kokoelmien lisääntyminen on tänä vuonna tapahtunut melkein yksinomaan putkilokasvien alalla. Tässä ryhmässä tekee lisäys kaikkiaan 3,093 eksemplaria, jota paitsi rehtori Brenner on lahjoittanut suurehkoja kokoelmia kritillisiä *Hieracium*-, *Draba*- ja *Euphrasia*-muotoja. Huomattavin lisäys on varatuomari G. Sucksdorff-vainajan kuolinpesän lahjoittama suuri kokoelma, joka sisältää paljon erittäin huolellisesti kerättyjä ja prepareerattuja Suomen (ja Skandinavian) kasveja. Erityistä mainitsemista ansaitsee sitä paitsi maistt. Väinö Borg'in ja Valter M. Axelson'in kaunis kokoelma heidän v. 1901 tekemästään retkestä Kemin ja Imanteron Lapin rajaseuduille.

Muut lahjat, joista useat sisältävät suuria harvinaisuuksia tai muuten arvokkaita lisiä museon kokoelmiin, ovat antaneet seuraavat henkilöt: prof. Th. Sælan, tohtorit Hj. Hjelt ja J. D. Iverus, rehtorit M. Brenner ja E. J. Buddén, lehtorit J. Lindén ja A. J. Mela, maisterit A. Aminoff, Ch. E. Boldt, A. H. Böök, O. Collin, M. v. Essen, E. Häyrén, I. Leiviskä, J. I. Lindroth ja O. Sundvik, metsänhoitaja E. af Hällström, rautatiekirjanpitäjä O. A. Gröndahl, ylioppilaat C. G. Björkenheim, H. Buch, K. H. Enwald, J. G. Granö, Laura Högman, K. W. Natunen, Aug. Renvall, J. M. Wartiainen, J. A. Wecksell sekä museon amanuenssi, maist. H. Lindberg ja allekirjoittaja. Sitä paitsi ovat maisterit H. Lindberg ja C. W. Fontell museolle toimittaneet kasveja, jotka heidän oppilaansa ovat eri paikkakunnilla keränneet.

Paitsi putkilokasveja on museolle jätetty 30 sammalta, 1 jäkälä, 15 siemennäytettä, 3 valokuvaa ja 2 muuta preparaattia.

Jatkuvat tutkimukset ovat tänäkin vuonna tuottaneet lisiä Suomen kasvistoon. Ne luetellaan täällä tavan mukaan:

Ulkomaisista tutkijoista ovat tohtori J. v. Sterneck ja neiti Johanna Witasek tutkineet, edellinen Suomen *Rhinanthus*-,

jälkimäinen *Campanula rotundifolia*-ryhmään kuuluvia muotoja, jotka täten ovat tulleet entistä tarkemmin määrätyiksi, jota paitsi muutamia meillä ennen tuntemattomia alilajeja ja varieteetteja ovat tulleet liitetyiksi kasvistomme luetteloon.

Aikaisemmin Seurassa esitetty *Scirpus mamillatus* H. Lindb. ynnä sen hybridi *Sc. eupalustris*'en kanssa on saatu tänä vuonna kauniita ja runsaita eksemplareja kokoelmiin. Maisteri Lindberg'in kautta on niinikään saatu kasvistollemme uudet *Galium saxatile* (Ab) ja *Centaurea jacea* × *Phrygia* (Sb). *Nymphæa candida* × *tetragona* on maist. O. Sundvik jättänyt kokoelmiin samalla kuin maist. Lindberg on sen huomannut museon entisissä kokoelmissa. Kasvistollemme uudet ovat vielä *Melandrium album* × *rubrum* (prof. Sælan, Suursaari) sekä maksasammal *Jungermania grandiretis*, josta kuitenkaan ei vielä ole kokoelmia varten saatu eksemplareja.»

Intendenten, docent K. M. Levander uppläste följande

Årsredogörelse öfver de zoologiska samlingarnas tillväxt.

»De zoologiska samlingarna hafva sedan senaste årsmöte tillvuxit i ungefär samma skala som förut under de senaste åren. Däggdjurssamlingen har riktats med ett för museets räkning inköpt exemplar af i Muola socken fälldt rådjur. Till fågelsamlingen hafva förärats 31 exemplar, tillhörande 10 arter, bland hvilka 14 exx. af *Uria arra*, samt ägg af *Harelda hiemalis*. Till samlingarna af lägre vertebrater hafva skänkts embryoner af *Lacerta vivipara* och ägg af *Coluber natrix*, 6 fiskarter samt hermafroditiska generationsorgan af en lake.

För dessa gåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till följande personer: ingeniör J. Alopæus, stud. H. Arppe, herr R. Aschan, ingeniör J. V. Degerman, d:r L. W. Fagerlund, herr Karl Fazer, preparator G. W. Forssell, redaktör A. Hintze, villavakten V. Johansson, herr J. Karsten, herr Otto Lindroos, herr Wald. Lindström, lektor O. Neovius, forstkonduktör J. Montell, herr Elis Nordling, d:r Osc. Nordqvist, herr F. Norring, prof. J. A. Palmén, fiskaren

E. L. Röman, magister J. A. Sandman, herr Einar Stenberg, herr O. Wallenius, herr Assar Wichman och mag. D. A. Wikström.

Af lägre djur (excl. insekter) har till museet skänkts af d:r Guido Schneider en värdefull samling fiskparasitmaskar, bestående af 30 arter, däribland 2 typexemplar. Några parasitmaskar hafva dessutom inlämnats af preparator G. W. Forssell och studeranden K. Siitoin. Magister A. J. Silfvenius har förärat 20 planktonprof från Sordavala socken.

Till de entomologiska samlingarna hafva fil. lic. G. Castrén och stud. O. Castrén förärat en större, värdefull samling delvis sällsynta Macrolepidoptera, uppställd i 15 dubbellådor. Stud. Unio Sahlberg har skänkt två kollektioner Coleoptera, den ena omfattande 50, den andra 60 arter. Af mag. A. Luther har den entomologiska afdelningen fått emottaga en betydlig samling insekter, bestående hufvudsakligen af Coleoptera och Lepidoptera, och af prof. O. M. Reuter en serie Psocider i 50 exx. Särskilda sällsynta och för samlingarna behöfliga arter Coleoptera hafva inlämnats af studd. R. Forsius, R. Krogerus, docent K. M. Levander, fröken A. Markelin, stud. Å. Nordström, mag. B. Poppius, prof. J. Sahlberg, stud. U. Sahlberg, fröken Lydia Strandberg, studd. G. Sundberg och O. Wellenius; Lepidoptera af eleverna Arne och Einar Palmén, forstmästar K. O. Elfving och eleven Cederhvarf; Hymenoptera af stud. R. Forsius, prof. J. Sahlberg och stud. O. Wellenius; Hemiptera, Trichoptera och Libellulider af mag. A. J. Silfvenius och fröken A. Markelin. De för faunan eller för samlingarna nya arterna, hvilka sålunda tillkommit, utgöras af 14 Coleoptera, 1 Dipter och 10 Hymenoptera.

Följande utländska specialister hafva under året haft finska insektkollektioner till granskning: d:r J. Villeneuve i Rambouillet *(Sarcophagidæ)*, öfverlärare P. Stein i Genthin *(Anthomyidæ)*, Lord Thomas Walsingham och Mr. J. H. Durrant i Thetford *(Tineidæ)*, Sir G. F. Hampson i London *(Ochyria minna, Chilo demotellus, Hypochalcia balcanica)*, Fritz Wagner i Wien (*Pieris napi* var.), Nils Holmgren i Stock-

holm (*Phytodecta viminalis*), Fauvel i Cayenne (*Phloeodroma concolor, Homalota nigricans*), d:r Bernhauer i Stockerau (*Lomechusa-arter*), Buysson i Chateau Vernet (*Cardiophorus*), prof. F. Klapálek i Prag (*Perlidæ*), K. J. Morton i Edinburgh (*Hydroptilidæ*), P. Kempny i Gutenstein (*Neuroptera planipennia*).

Beträffande å museet utförda arbeten är att nämnas, att den nya uppställningen af finska Coleoptera och Macrolepidoptera har fortsatts, så långt utrymmet medgifvit, af magistrarna B. Poppius och H. Federley. Med ordnandet af den finska Collembola-samlingen har magister W. M. Axelson varit flitigt sysselsatt.»

Bibliotekarien, statsentomologen Enzio Reuter uppläste sin

Årsberättelse öfver bibliotekets tillväxt.

»Sällskapets bibliotek har under det senast förflutna verksamhetsåret, från den 13 maj 1902 till den 13 maj 1903, visat en något större tillväxt än under nästföregående år, nämligen med inalles 778 nummer, fördelade med hänsyn till innehållet på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet	357
Botanik	112
Zoologi	136
Landt- och skogshushållning, fiskeriväsende	65
Geografi	15
Geologi, mineralogi, paleontologi	41
Antropologi, etnografi	2
Fysik, kemi, farmaci, medicin	15
Matematik, astronomi, meteorologi	7
Diverse skrifter af blandadt innehåll	28
Summa	778

Efter vanligheten hafva de flesta publikationer erhållits af de lärda samfund, institutioner och tidskriftsredaktioner, hvilka

med Sällskapet underhålla regelbundet skriftutbyte. Dessa uppgå för närvarande till 284, af hvilka under året tillkommit följande tre:

Redaktionen af »Insekten-Börse» i Leipzig;
Museum Fransisco-Carolinum i Linz a. d. D.;
Société Impériale Russe de Pisciculture et de Pêche i S:t Petersburg.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till Svenska Hydrografisk Biologiska kommissionen i Göteborg, Bestyrelsen för Universitetets Zoologiske museum i Köpenhamn, Société Ouralienne d'Amateurs des sciences naturelles i Jekaterinenburg och Finska Landtbruksstyrelsen samt till herrar H. W. Arnell, W. N. Clemmin, P. T. Cleve, I. Cocchi, P. Dusén, N. Knipowitsch, W. Lilljeborg äfvensom undertecknad».

Vid de statutenligt härpå företagna valen af tjänstemän och öfriga funktionärer i Sällskapet återvaldes till

ordförande professor J. A. Palmén,
viceordförande professor Fredr. Elfving,
skattmästare bankdirektör Leon. von Pfaler,
bibliotekarie d:r Enzio Reuter,
medlem i Bestyrelsen den i tur afgående, professor J. Sahlberg,
suppleanter i Bestyrelsen d:r V. F. Brotherus och docent K. M. Levander,
revisorer af pågående kalenderårs räkenskaper professor Th. Sælan och rektor M. Brenner.

Till sekreterare valdes, sedan rektor Axel Arrhenius undanbedt sig återval, docent E. Nordenskiöld. Ordföranden tackade den afgående sekreteraren för den verksamhet han under en lång följd af år utöfvat i Sällskapets tjänst.

Till intendent för de zoologiska samlingarna valdes, sedan docent K. M. Levander undanbedt sig omval, amanuensen, mag. A. Luther.

Till intendent för de botaniska samlingarna valdes amanuensen, mag. Harald Lindberg.

Till revisorssuppleanter valdes d:r O. Nordqvist och lektor O. Alcenius.

Till nya medlemmar invaldes med acklamation studeranden, fröken Laura Högman och järnvägsbokhållaren C. A. Gröndahl (föreslagna af professorerne Elfving och Norrlin).

I anledning af att Sällskapets tillgångar sedan senaste möte ökats, beslöts på Bestyrelsens förslag höja fil. kand. I. Leiviskä's reseanslag med 100 mark. Likaså beslöts att åt studeranden A. Backman oafkortadt utgifva det af presidenten I. Fellman donerade anslaget om 400 mark.

Painattavaksi ilmoitettiin seuraava kirjoitus:

Wäinö Borg, Beiträge zur Kenntnis der Vegetation und Flora der finnischen Hochgebirge.

Professori A. Osw. Kihlman ilmoitti, että neiti J. Witasek oli tarkastanut kasvitieteellisen museon *Campanula rotundifolia*-exemplarit ja liitti hänen siitä tekemän kirjoituksen

Einige Bemerkungen über Campanula rotundifolia L. und mehrere nächst verwandte Arten.

— Kts. pag. 203.

Professor O. M. Reuter föredrog

Massuppträdande af insekter.

»Vid Entomologiska Föreningens i Stockholm septembermöte senaste år afhandlades bland annat uppträdandet i Skåne af myggan *Simulia reptans,* hvilken där med dödlig påföljd angripit hästar och nötkreatur. År 1901 dödade den ett tiotal djur. Den satte sig å ställen, där hårbeklädnaden är kortast, såsom å ljumskarna, och på hästen t. ex. i tvärraden på bringan. De angripna djuren insjuknade hastigt och ofta tillstötte hjärtförlam-

ning och död. Dessa svåra verkningar af knottets bett i Skåne ansågos emellertid stå i samband med inympandet genom bettet af något särskildt gift eller af vissa mikroorganismer, emedan dylika följder icke visat sig i nordligare delar af landet, där denna insekt dock förekommer mycket talrikare.

Dessa uppgifter hafva hos mig i minnet återkallat ett massuppträdande för några år sedan af en *Simulia*-art i fähuset på Lofsdal i Pargas, hvilket helt visst orsakade den där inneslutna nötboskapen olägenhet, om än inga sjukdomssymptom konstaterades. Af denna lilla knott fann man nämligen flere dagar efter hvarandra sådana massor döda individer på fönsterposterna, att de därifrån nedsopades ämbartals. Antalet uppgick till milliarder individer. Redan det profrör, jag här är i tillfälle att framlägga, innehåller många tiotusental. Om de på detta sätt massvis dogo till följd af någon bland dem utbruten pest eller emedan tiden för deras slut var inne, måste lämnas oafgjordt.

På tal om massuppträdande af insekter ber jag att äfven få omnämna ett sådant af lilla svarta myran (*Lasius niger*), hvarom uppgift jämte nu förevisade exemplar blifvit mig meddeladt af doktor frih. E. Hisinger. I september 1899 voro nämligen stränderna af Fagerviks bruks träsk å en sträcka af 3 à 4 kilometer täckta af ett band till denna art hörande ♂-lik; bandets bredd varierade från $^1/_2$ till 1 meter och dess tjocklek från 5 till 6 centimeter. Längre utåt var det ännu tjockare. Från stranden flöto öfverallt på träskets yta till omkring en kilometers längd spridda myrlik. Samma år hade mot slutet af sommaren skådespelaren Malmström iakttagit liknande mass-samlingar af myror flyta omkring i Ekenäs skärgård.»

Vidare gaf herr Reuter följande meddelande om

Bruchus pisi, uppträdande hos oss ute i det fria.

»Då det icke saknar intresse att följa de till oss importerade skadeinsekternas förekomstssätt med hänsyn till möjligen i framtiden uppträdande härjningar af dem, torde det förtjäna

antecknas, att ett exemplar af den hittills hos oss några gånger i importerade ärter och bönor (*Vicia faba*) utkläckta *Bruchus pisi* i slutet af maj för ett år sedan flög in genom ett öppet fönster till min bostad, Skepparegatan 11. Den förekommer således hos oss redan ute i det fria, och omöjligt är det därför icke, att den kan uppsöka äfven våra bönländer och ärtfält samt sålunda en dag bli en inhemsk skadeinsekt.»

Professor J. Sahlberg föredrog

Tvänne för Finlands fauna nya Mycetoporus-arter.

— Se pag. 210.

Vidare anmälde professor Sahlberg

En för Finland ny Hippoboscid.

»För någon tid sedan lämnade preparator G. W. Forssell mig några Diptera, som han tillvaratagit från till uppstoppning lämnade fåglar. Vid företagen granskning af dessa flugor visade det sig att bland dem fanns bl. a. en Hippoboscid, som saknades i finska samlingen och hvilken, så vidt jag känner, förut ej blifvit anmäld från vårt land, nämligen *Oxypterum pallidum* Leach., tagen på *Cypselus apus* den 15 juni 1897 samt den 10 juli 1900 i inalles fem exemplar. Redan tidigare har dock ett exemplar anträffats af mag. B. Poppius, äfvenledes på *Cypselus*. Arten är betydligt större än *Stenopteryx hirundinis* och har trubbigare vingar än denna samt saknar punktögon.»

Docent K. M. Levander föredrog

Om en för Finland ny limicol oligochaet.

»I vårt land hafva mig veterligen hittills följande former af limicola oligochaeter, tillhörande familjen *Naididæ*, blifvit iakttagna: [1])

Spoof, Notes about some in Finland found species of non parasitical worms. (Turbellaria, Discophora et Oligochæta fennica). Åbo 1889. — Stenroos, Das Thierleben im Nurmijärvi-See. 1898. — Levander, Übersicht der in der Umgebung von Esbo-Löfö im Meereswasser vorkommenden Thiere. 1901.

Bohemilla comata Vejd. Nurmijärvi.

Nais elinguis O. F. M. Utbredd i sött och bräckt vatten (i Finska viken).

N. barbata O. F. M. Nurmijärvi.

Stylaria lacustris. (L.) Utbredd i sött och bräckt vatten (i Finska viken).

Ripistes parasita (O. Schm.) Nurmijärvi.

Pristina sp. »

Chætogaster diaphanus (Gruith.) »

Ch. crystallinus Vejd. »

Ch. limnæi Baer. I Finska viken vid Esbo-Löfö.

Till denna förteckning öfver den inhemska naididfaunan är jag nu i tillfälle att lämna ett litet bidrag. Jag fann nämligen vid i går företagna håfningar bland ruttnande vattenväxter i den invid ingången till Universitetets botaniska trädgård belägna lilla dammen några exemplar af *Slavinia appendiculata* (Udekem). Enligt Michaelsen (*Oligochæta* i »Tierreich», Berlin, 1900, p. 32) har arten blifvit funnen i dammar i England, Tyskland, Belgien, Böhmen och Schweiz. Huruvida denna, alltså hittills endast från Centraleuropa kända art verkligen är indigen hos oss, kan dock ej ännu anses vara alldeles säkert, enär i anseende till fyndplatsens beskaffenhet det förmodandet ej är uteslutet, att vi här hafva att göra med en, måhända med utländska vattenväxter, importerad form. I alla fall synes detta tillfälligtvis gjorda fynd gifva vidhanden, att utbredningen af den limicola oligochaetfaunan hos oss, till och med här i Helsingforstrakten, är mycket ofullständigt känd och därför väl värd att göras till föremål för närmare undersökningar.»

Stud. F. W. Klingstedt förevisade ett antal exemplar af bastarden

Alopecurus ventricosus × geniculatus,

funnen af föredragaren på Åland sommaren 1902, samt yttrade därvid följande:

»Bastarden förekom i flere olika former å en fuktig strandäng tillsamman med föräldrarna, af hvilka *Al. ventricosus* bildade ett flere meter bredt bälte längs stranden, medan däremot *Al. geniculatus* i sällskap med *Aira cæspitosa* och *Agrostis*-arter förekom längre upp på själfva ängen. Genom sina tämligen höga och slanka samt lätt knäböjda strån afvek bastarden genast från föräldrarna. De bästa kännetecknen lämnas emellertid af blommans delar, i anseende till hvilka bastarden afviker från stamarterna genom tydliga intermediära karaktärer. Dessa hänföra sig till axets form och storlek, skärmfjällens sammanväxning samt till såväl skärm- som blomfjällens form och beväpning. Också hos ifrågavarande bastard visa pollensäckarne samma oförmåga af fullkomlig utveckling som iakttagits hos de flesta gräsbastarder, i det att knopparne ytterst sällan nå längre än till skärmfjällens spetsar. Pollenet visade sig hos de flesta former vara sterilt. — Bastarden är af d:r W. Laurén tidigare funnen i Österbotten. De af honom till muséets samlingar lämnade exemplaren visade sig vid undersökning, särskildt i anseende till blommans karaktärer, väl stämma öfverens med de åländska formerna. — I sammanhang med dessa former granskade jag äfven de af prof. A. Osw. Kihlman till *Alopecurus pratensis* **geniculatus* bestämda exemplaren i samlingarna samt kom till det resultat, att dessa hade intet att göra med *Alopecurus geniculatus*, utan utgjordes de af en klenare form af *Al. pratensis*.»

Föredraget illustrerades af ett större antal efter mikroskop gjorda teckningar, belysande de ofvan skildrade intermediära karaktärerna.

Vidare demonstrerade herr Klingstedt exemplar af

Scirpus mamillatus från Åland

och inlämnade exemplar af densamma till samlingarna.

Rektor A. Arrhenius anmälde, att han i sin aflidne faders herbarium funnit tvänne fullt typiska sterila exemplar af

Scirpus parvulus,

funna år 1864 i en grund vik vid Wappar-fjärden i Pargas, och torde dessa exemplar vara de älsta kända af denna art, som först under senaste år identifierats som finsk.

Rektor M. Brenner omnämnde, i anslutning till ett vid föregående möte af professor Palmén gjordt meddelande, några

Sträck af Alauda alpestris och Grus cinerea,

som senaste höst dragit fram öfver Kampbärgen, den förra arten den 8 oktober, den senare den 11 september, hvardera i ovanligt stort antal, hvadan nämnda trakt syntes vara en af flyttfåglar omtyckt stråkväg.

Mag. E. Häyrén föredrog

Angrepp af mögel på utsädeshafre.

— Se pag. 212.

Kasvitieteellisiä kokoelmia varten on museolle jätetty:

2 putkilokasvia Etelä-Suomesta (oppilas-eksemplareja) maistt. H. Lindberg ja C. W. Fontell. — Suurehko kokoelma *Hieracium*-muotoja Uudelta maalta, rehtori M. Brenner. — 14 *Hieracia* Etelä Suomesta, prof. Th. Sælan. — 25 *Hieracia* Joroisista, maist. H. Lindberg.

Einige Bemerkungen über Campanula rotundifolia L. und mehrere nächst verwandte Arten.

Von

J. Witasek.

Vor einiger Zeit übersandte mir Herr Professor Kihlman freundlichst eine *Campanula*-Kollektion aus dem Herbarium des finnländischen Museums in Helsingfors zur Revision. Dieselbe gab vor allem — wie zu erwarten war — interessante Aufschlüsse über die Verbreitungsgrenzen der *C. rotundifolia* im Norden Europas, enthielt aber auch sonst manche bemerkenswerte Pflanze. Ich möchte mir daher erlauben, die Ergebnisse des Studiums an diesem Herbarmaterial als Ergänzung und teilweise Berichtigung zu meiner Arbeit »Ein Beitrag zur Kenntnis der Gattung *Campanula*» [1]) in den folgenden Zeilen bekannt zu geben.

Das von mir durchgesehene Material umfasst Pflanzen der verschiedensten Gegenden, vorwiegend jedoch solche aus Finnland und Lappland. Diesem Teile gebürt auch weitaus das grösste Interesse; denn er gestattete nicht nur eine sichere Bestimmung der nördlichen Verbreitungsgrenze von *C. rotundifolia* in dem angezogenen Gebiete, sondern auch eine genauere Kenntnis ihres Verhältnisses zu *C. Giesekiana* Vest. In Lappland findet sich nämlich zwischen beiden Arten eine Übergangsform, die sich auch geographisch zwischen beide einschaltet. Die im südlichen Teile von Finnland vorkommenden Pflanzen müssen als *C. rotundifolia* L. gedeutet werden; daran schliesst sich die

---

[1]) Abhandlungen der k. k. zool.-bot. Ges. in Wien, Band I, Heft 3 (1902).

Mittelform, welche ich als *C. rotundifolia* forma *Lapponica* bezeichne, und im äussersten Nordosten treten Pflanzen auf, welche nur zu *C. Gieseckiana* gestellt werden können.

C. rotundifolia L. findet sich in Finnland in nicht geringerer Mannigfaltigkeit als in Mitteleuropa. Erwähnenswert sind insbesondere gewisse feinblättrige Varietäten, welche eine unleugbare Ähnlichkeit mit *C. racemosa* Krasan oder selbst mit *C. praesignis* Beck besitzen; so z. B. ein Exemplar aus Sysmä, Päijätsalo, leg. Renqvist.

Die Form *Lapponica* präsentiert sich allenthalben als eine schlanke und hochgewachsene *C. rotundifolia* mit einer einzigen, gewöhnlich sehr grossen Blüte. Der untere Stengelteil trägt — locker gestellt — meist schmallanzettliche Blätter, der obere nur wenige entfernt stehende bracteenartige Blättchen, so dass die Blüte an einem langen Stiele hoch emporgehoben erscheint. Die Pflanze gelangt also nicht zur Ausbildung einer mehrblütigen Infloreseenz, sondern begnügt sich mit der Entwicklung der Endblüte. Von den sonst bei *C. rotundifolia* tiefer stehenden und später entfalteten Blüten sieht man hier in den Achseln der oberen kleinen Blättchen oft die unentwickelten Ansätze. Das Zustandekommen dieser Form erklärt sich wohl aus der kurzen Vegetationszeit, die der Pflanze in diesen Gebieten zur Verfügung steht. Der eben beschriebene Charakter dürfte auch in gewissem Grade erblich festgehalten sein, wenigstens bewohnt die Form *Lapponica* ein ziemlich geschlossenes Gebiet und zeigt innerhalb desselben wenig Rückschläge. Es wird aber andrerseits nicht wundernehmen, wenn unter den Varietäten der *C. rotundifolia* auch solche vorkommen, welche der eben beschriebenen nordischen Form gleichen, umsomehr als bei dieser letzteren die Blütengrösse durchaus kein konstantes Merkmal ist.

C. rotundifolia forma *Lapponica* liegt mir von folgenden Standorten vor:

Ostrobothnia bor.: Limingo (Hellström); Rovaniemi (Brenner); — Kuusamo, Välijärvi (Nyberg). — Lapponia kemensis: sacell. Kolari, prope Äkäslompolo (Hjelt und Hult); par. Kittilä, prope Riikonkoski ad flumen Ounasjoki (Hjelt und Hult). —

Lapponia enontekiensis: Kilpisjärvi (Malmberg). [1]) — Lapponia inarensis: sacell. Enare, Toivoniemi in prato humido ripae fluminis Kaamasjoki (Arrhenius und Kihlman). — Lapponia Imandrae: In alpibus Tuatasch ad lacum Nuortijaur (Enwald und Hollmén). [2]) — Lapponia tulomensis: prope ostium flum. Nuotjok (Lindén). — Lapponia murmanica: prope pagum Voroninsk (Kihlman). — Lapponia ponojensis: Ponoj juxta pagum (Montell); Orlow, ad scopulos litoreos (Kihlman).

Als Südgrenze des durch die aufgezählten Standorte verzeichneten Gebietes lässt sich eine Linie von Limingo am bottnischen Meerbusen (c:a unter 65° n. Br.) über Kuusamo nach dem Nuotsee und von hier über Voroninsk (c:a 68° 28′ n. Br.) nach Ponoj ziehen. Alle südlich von dieser Linie gelegenen Standorte, für welche mir Belege vorliegen, gehören — soweit ich die Namen auf der Karte gefunden habe — typischer *C. rotundifolia* an, oder einigen wenigen im Habitus der *C. Lapponica* genäherten Varietäten derselben. *C. rotundifolia* bewohnt also die finnische Seenplatte, geht im Osten weiter nach Norden als im Westen und verbreitet sich auch über den Süden der Halbinsel Kola ungefähr bis an die Grenze der »Tundra»). [3]) Sie bewohnt also jenen Teil von Russisch-Lappland, welcher sich noch günstigerer klimatischer Verhältnisse erfreut. Als die nördlichsten Standorte von *C. rotundifolia* gegen die vorbezeichnete Grenzlinie sind mir bekannt:

Ostrob. bor.: Pudasjärvi (Brander), ungefähr auf der Grenzlinie selbst gelegen, c:a: 65° 23′ n. Br.

Karelia keretina: Valasjoki (Wainio). Die Pflanzen dieses Standortes sind ein- und grossblütig, wie *C. Lapponica*, sind aber bis in die Nähe der Blüte mit ansehnlichen Blättern versehen.

---

[1]) *C. Giesekiana* genähert.

[2]) Die Pflanze hat durchaus alpinen Charakter, durch den sie sich ziemlich auffallend von den anderen hier verzeichneten Pflanzen unterscheidet. Zu *C. Giesekiana* passt sie jedoch durch die Beschaffenheit der Corolle, des Receptaculums und des Stengels nicht.

[3]) Vergleiche Kihlman, Pflanzenbiolog. Studien in Russ. Lappland, in Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica. VI. N:o 3. (1890).

Lapp. Imandræ: lacus Nuortijaur (Enwald und Hollmén). Vom selben Gebiete, jedoch jedenfalls aus grösserer Seehöhe stammend, liegt auch die Form *Lapponica* vor.

Lapp. Varsugæ: Keinjok (Palmén); ad flumen Ponoj orientem versus e pag. Kamensk (Palmén).

Alle diese genannten Standorte liegen der oben angegebenen Grenzlinie sehr nahe, so dass dieselbe also keinesfalls zu weit nördlich genommen ist. Andrerseits geht aber die vulgäre Form der *C. rotundifolia* an einigen wenigen Punkten in das Gebiet der *C. Lapponica* über: Es sind mir davon drei Fälle mit Sicherheit bekannt. Die bezüglichen Standorte sind:

1) Kemi (Brenner). Der Standort liegt der Grenzlinie nahe (ungefähr unter der gleichen Breite wie Kuusamo, nur weiter westlich). Die Pflanzen sind durch den gestreckten blattlosen oberen Stengelteil der *C. Lapponica* ähnlich, sind aber klein- und mehrblütig.

2) Lapponia enontekiensis: Poroeno, reg. subalpina, Pahtasaari in rupibus (Lindén). Die hier angegebene Lokalität dürfte etwa bei 69° 6′ n. Br. liegen. Die Pflanze ist eine wohlausgebildete *C. rotundifolia*, was umso auffallender ist, als aus benachbarter Gegend (Kilpisjärvi c:a 69° n. Br.) eine Pflanze vorliegt, die ich trotz ihres Zwergwuchses zu *C. Lapponica* ziehen musste. Doch könnte möglicherweise die Feststellung der Verbreitungsgrenze von *C. rotundifolia* in Skandinavien über dieses Vorkommen befriedigenden Aufschluss geben.

3) Stadt Kola (Karsten). Ein Vorkommen der typischen *C. rotundifolia* bei der Stadt Kola — nahezu unter dem 69° n. Br., also nicht bedeutend nördlicher als die angegebene Grenzlinie unter demselben Meridian — ist immerhin weniger auffallend als das vorerwähnte Vorkommen in den Einöden bei Poroeno, da Kola im Verhältnis zu seiner hochnördlichen Lage günstige klimatische Verhältnisse hat. —

Ich habe die Pflanze des Nordens als »Form» zu *C. rotundifolia* gestellt. Mit diesem Ausdrucke will ich nicht die Unkenntnis des tatsächlichen Verhältnisses decken, sondern ich

bezeichne damit eine aus der Zahl der im Verbreitungsgebiete der Art möglichen, für ein bestimmtes grösseres Areal fixierten Varietät.

C. Giesekiana Vest ist in Lappland, entgegen meiner früheren Meinung, auf ein kleines Gebiet beschränkt; es gehören ihr nur die äussersten nördlichen und nordöstlichen Küstengegenden von Russisch-Lappland an. Die mir vorliegenden Standorte aus diesem Gebiete sind:

Lapp. tulomensis: Kildin (Fr. Nylander); Vaidoguba an der Fischerhalbinsel (Brotherus). — Lapponia murmanica: Ladogina (Fellman). — Lapponia ponojensis: Orlow, in campo arenoso (Kihlman). —

An dem letztgenannten Standorte treffen *C. Lapponica* und *C. Giesekiana* zusammen und der Zusammenhang zwischen beiden ist hier augenscheinlich. Es bestätigt sich somit meine Vermutung,[1]) dass *C. Giesekiana* im nördlichen Europa entstanden sei. Sie erscheint hier im Vergleich zu *C. Lapponica* habituell wie eine Alpenform zu einer Talform: Mehr nach unten zusammengedrängte Blätter, niedriger Stengel, noch grössere Blüte. Man kann nicht sagen, dass diese Pflanze des europäischen Festlandes vollständig mit der aus Groenland übereinstimme, aber doch so weit, dass eine Abtrennung kaum möglich sein wird. Es ist insbesondere die kurzkegelige Form des Receptaculums weniger deutlich ausgeprägt, und die Blätter sind minder zart gestielt; doch kommen in diesen Merkmalen auch an den Pflanzen Groenlands Variationen vor.

Nach meiner gegenwärtigen Kenntnis der Verhältnisse und insbesondere mit Rücksicht auf ein im Herbarium Musei fennici vorliegendes Exemplar muss ich die Pflanze vom »Quickjock» der *C. rotundifolia* zuweisen, während ich dieselbe früher[2]) — wenngleich nicht ohne Zweifel — zu *C. Giesekiana* gezogen hatte.

---

[1]) l. c. S. 95.
[2]) l. c. S. 50.

Nicht uninteressant ist ein Vergleich der eben besprochenen nordischen Formen mit den entsprechenden alpinen Verhältnissen. Hier schliesst sich in vertikaler Richtung an das Gebiet der *C. rotundifolia* das der *C. Scheuchzeri* Vill. an, von welcher wir in subalpinen Gebieten eine hochwüchsige, schlanke, meist einblütige Form vorfinden, die unstreitig Ähnlichkeit mit *C. Lapponica* hat. Höher hinauf aber zeigt sich *C. Scheuchzeri* niedrig und habituell auffallend ähnlich der *C. Giesekiana.* Während aber die nordischen Formen allmählich in einander übergehen, liegt bei den alpinen Pflanzen zwischen der 1. und 2. Stufe *(C. rotundifolia* — subalpine *C. Scheuchzeri)* ein tiefer greifender Unterschied. Die klimatischen Faktoren der Hochgebirge erweisen sich auch hier wie in vielen anderen Fällen ähnlich wirkend, wie die des arktischen Gebietes.

Die im Vorstehenden besprochenen Pflanzen sind dem Herbarium fennicum Helsingfors' entnommen. Auch das Herbarium generale desselben Institutes beberhergt einige bemerkenswerte Exemplare, von welchen ich folgende erwähnen möchte:

Campanula lancifolia Mert. und Koch. Taunusgeb. Steinige Abhänge bei Oberursel (Dürer).

Dieses Exemplar ist darum von Interesse, weil es beweist, dass tatsächlich *C. lancifolia* in der Gegend von Frankfurt am Main vorkommt. Ich habe bei Besprechung der Nomenclatur dieser Art [1]) für wahrscheinlich erklärt, dass der Name *C. Baumgarteni* Becker mit *C. lancifolia* synonym sei, ohne dass ich die Pflanze Becker's vom Originalstandorte bei Frankfurt am Main gesehen hatte. Durch die von Oberursel nächst Frankfurt stammende *Campanula* erhält meine Vermutung eine wichtige Stütze. — Diese Pflanze ist im Blatte etwas schmäler als die aus Elsass-Lothringen und zeigt in zwei Stücken charakteristische rauhe, wenngleich minder lange Behaarung, nur ein Stück ist ganz kahl.

[1]) l. c. S. 24 u. 85.

C. pinifolia Uechtritz. Pultawa in pratis (Haupt). Die Pflanze ist den Formen in Siebenbürgen sehr ähnlich; sie beweist die Verbreitung der letzteren über die Karpaten hinaus gegen Osten.

C. heterodoxa Vest. Alaska, vicinity of Yakutat-Bay (Funston).

Die reichliche Aufsammlung liefert das vermisste Bindeglied zwischen den asiatischen und amerikanischen Formen, welche ich unter obigem Namen zusammengefasst habe. [1]) Diese Pflanzen gleichen mehr denjenigen, welche mir von asiatischen Standorten bekannt waren, geben aber zugleich eine Übergangsreihe zu den breitblättrigen mit tiefgesägtem Blattrande, wie ich sie früher ausschliesslich aus Amerika gesehen hatte. Ich kann also heute mit voller Sicherheit behaupten, dass *C. heterodoxa* Vest sowohl in Nordost-Asien, als auch in Nordvest-Amerika verbreitet ist.

C. linifolia Scopoli. In monte Simplon (Juli 1820). Aus diesem Gebiete war mir *C. linifolia* bisher nicht bekannt, wenngleich ich ihr Vorkommen daselbst vermutet habe. [2]) Es stellt dieser Standort einen Rest der ehemaligen Verbindung zwischen den getrennten Arealen in Südtirol und Südost-Frankreich dar.

Campanula multicaulis Witasek (non Boissier) n. sp. Ad collem de la Maddalena prope Argentera (Alpes Maritimes), 2. Aug. 1889 (E. Perrari).

Diagnosis:

Rhizoma multicaule; caules tenues stricti angulati glaberrimi e basi ramosi. Folia radicalia ovata serrulata longe et tenuiter petiolata; folia caulina inferiora parva anguste lanceolata obtusa integerrima glabra longe et tenuiter petiolata; superiora linearia sessilia; summa setacea. Alabastra nutantia; receptaculum obconicum elongatum glabrum; sepala setacea erecta corolla dimidio breviora; stylus minus quam dimidium pilosus; filamenta antheris brevibus tenuissimis insigniter longiora. Capsula nutans.

---

[1]) l. c. S. 54.

[2]) l. c. S. 58.

Masse:

Stengelhöhe c:a 20 cm. Blütenstiele bis 10 cm lang. Stiele der Grundblätter 3—4 cm; deren Lamina 10×5 mm. Stengelblätter höchstens 2—3 mm breit. Receptaculum c:a 3 mm lang, am oberen Rande c:a 2 mm breit. Griffel der sich eben öffnenden Knospe 10 mm; Region der Fegehaare nur 4 mm. Stamina 7 mm, Antheren kaum 3 mm lang.

Die Pflanze gehört nach der Beschaffenheit der Blüte in den Formenkreis der *C. pusilla,* ist dieser aber habituell wenig ähnlich.

Der gewählte Name *C. multicaulis* wurde schon einmal von Boissier in Anwendung gebracht (Diagn. $^{1}/_{7}$ p. 19), doch hat Boissier selbst denselben in der Flora orientalis (III, p. 956) zu *Podanthum Persicum* als Synonym gestellt.

Tvänne för Finlands fauna nya Mycetoporus-arter.

Af

John Sahlberg.

På finska arter synnerligen rikt har Staphylinid-släktet *Mycetoporus* visat sig vara. Redan år 1847 har Mäklin i en akademisk disputation »Ad cognitionem specierum Fennicarum generis Mycetopori Symbolae» anfört 13 arter såsom förekommande i vårt land, medan Erichson i sin några år förut utgifna monografi öfver Staphyliniderna upptager endast 9 arter såsom af honom kända från alla jordens länder. Visserligen måste tvänne af Mäklin's arter bortgå, näml. *M. crassicornis* såsom hörande till annat släkte och *M. bicolor* såsom en färgvarietet till *M. punctus,* men å andra sidan äro ett par af Mäklin's nya arter, *M. elegans* och *M. ruficollis*, de prydligaste och mest utmärkta inom hela släktet, hvarför hans arbete ådrog sig den

största uppmärksamhet och föranledde ifriga efterforskningar i andra länder.

Då den kände franske entomologen Fauvel i sin »Fauna Gallo Rhenana» indrog flera arter och förklarade dem för simpla varieteter, verkade detta en viss förlamning i efterforskningarna. För min del kunde jag likväl ej ansluta mig till Fauvel's uppfattning, utan bibehöll i min »Enumeratio Coleopterorum Brachelytrorum» de af Kraatz och andra författare åtskilda arterna likasom min strax efter dopet af Fauvel till döden dömda *M. boreellus*. Dessa arter likasom *Tachyporus*-arterna syntes mig redan vid insamlandet lätt kunna skiljas på habitus och glans samt färgton. I min »Catalogus geographicus», 1901, har jag kunnat upptaga 19 finska arter af detta släkte, om hit inberäknas släktet *Ischnosoma* Thoms., som vanligen föres såsom ett subgenus till *Mycetoporus*.

Kort härefter inträdde kännedomen om dessa insekter, likasom öfverhufvudtaget om Tachyporiderna, i ett nytt skede genom den österrikiska entomologen Luze's grundliga och skarpsinniga undersökningar. Utrustad med ett synnerligen rikt material af palearktiska former lyckades han upptäcka och kläda i ord kännetecken, som säkert utgjort ledning vid arternas åtskiljande för flera praktiska entomologer och samlare utan att de vetat det. Han fann nämligen mycket konstanta kännetecken i den mikroskopiska skulpturen på olika kroppsdelar, med tillhjälp af hvilka han kunde skilja från hvarandra af föregående auktorer beskrifna arter samt icke få nya species från skilda länder. På grund af Luze's undersökningar har magister B. Poppius nyligen kunnat tillägga och såsom finska nykomlingar anmäla tre skilda arter, af hvilka han själf i Lappmarken upptäckt tvänne.

Till dessa 22 finska arter är jag i tillfälle att nu tillägga ytterligare två, hvarigenom artantalet uppbringas till 24.

Vid granskningen af de af honom insamlade *Mycetoporus*-arterna fann nyligen min son Unio en art, *M. bimaculatus* Boisd. et Lac., Luze, hvaraf han anträffat ett exemplar i Sammatti den 17 juni 1899.

Denna art, som blifvit förväxlad med *M. ruficornis* Kraatz, men skiljer sig genom kortare, tjockare och mörkare antenner samt olika grundskulptur, är förut tagen i Tyskland samt i Pyreneernas och Alpernas bärgstrakter.

Då jag i anledning af detta fynd skulle bland af mig på senare år insamladt material söka efter denna art, påträffades en annan för vår fauna ny art af samma släkte, *M. gracilis* Luze, af hvilken jag senaste sommar fann ett exemplar på Tiirismäki i Hollola den 30 maj. Sistnämnda art, som i afseende å elytras punktur och saknaden af diskpunkter på prothorax står närmast *M. Baudueri* Muls. (= *nanus* Er.), men lätt skiljes från denna art genom mera parallel kroppsform med kortare elytra och gröfre tvärstrimmig grundskulptur, som på prothorax sträcker sig ända till framkanten, samt genom ljusare, rödbrun färg, är förut tagen i södra delen af Österrike-Ungern samt i Serbien och Rumänien. För öfrigt får jag för dessa arters åtskiljande hänvisa till Luze's utförliga beskrifningar i Verhandl. der k. k. zool.-bot. Gesellsch. in Wien, 1901, p. 678 och 689.

Angrepp af mögel på utsädeshafre.

Af

Ernst Häyrén.

För någon tid sedan lämnade possessionaten C. Boije, Borgå, Ilby, till mig i och för undersökning några såsom vanligt på hvitt läskpapper anordnade profkulturer, hvilka han anlagt i och för utrönandet af grobarhetsprocenten hos hafre och hvilka kulturer voro rikligt bemängda med mögel, tydligen af flere arter. Tillika meddelade mig herr Boije, att grobarhetsprocenten hos hafren, som senaste höst inbärgades i och för utsäde denna vår och under vintern uppbevarats i säckar, under vinterns förlopp, betydligt aftagit (från 81 till 62 %), äfven-

som att vid anställandet af kulturer städse uppträdde samma, genom sitt utseende redan för blotta ögat kännspaka mögelarter. Det var sålunda tydligt, att orsaken till grobarhetsprocentens nedåtgående stod i något samband med de ifrågavarande mögelsvamparna, hvilka helt säkert trifvits och haft godt tillfälle att utveckla sig i mörkret och fuktigheten inne i säckarna.

Genast fäste sig uppmärksamheten vid talrika svarta sporangier, hvilka vid mikroskopisk undersökning befunnos tillhöra den seglifvade mucorinéen *Rhizopus nigricans* Ehrenberg, som i de flesta delar af Europa är mycket allmän på de mest olikartade, främst vegetabiliska substrat, och förut iakttagits äfven i vårt land. Denna svamp uppträdde i en liten dvärgform. Sporangiebärarena voro helt låga, 0,5—2 mm, och förekommo ensamma eller 2—3 tillsamman. Sporangierna voro endast 90—180 μ breda, columellan jämte apofysen 75—135 μ hög och 60—105 μ bred. Sporerna voro blott 4,5—8, mestadels omkr. 6 μ i diameter, tydligt längre än breda. Dessutom förekommo någon gång helt små, endast 25—30 μ breda sporangier, hvilka sutto i spetsen på korta, från basen af de uppräta sporangiebärarena utgående sidogrenar. Vid odling på bröd erhölls en yppig vegetation och dimensionerna blefvo större, hvilket visar, att svampen måtte hungrat på läskpappret och hafrekornen och troligen inträngt endast i de senares skal och döda delar. Att den öfverhufvud alls växte på läskpappret förklaras därigenom, att detta var genomdränkt af näringshaltigt vatten.

I ögonen fallande voro äfven de ljusröda, 0,5—2 cm^2 stora fläckar, som bildades af den prydliga, till de s. k. hyphomyceterna hörande *Oedocephalum glomerulosum* (Bull.) Sacc., hvilken icke tidigare är anmärkt från Finland. Denna svamp uppträdde både på läskpappret, på de döda skalen och på de bortruttnande groddplantorna. Utom de båda nämnda arterna observerades ännu den vanliga *Penicillium glaucum* och ett par mycel, hvilka dock förblifvit sterila, men väl närmast torde tillhöra någon hyphomycet. Därjämte förekommo mängder af bakterier.

De observerade svamparna äro alla, såvidt man känner, saprofyter. Deras uppträdande gaf ej häller vid handen, att de skulle angripit de lefvande växtdelarna, utan syntes de hålla sig till döda eller mer skadade partier. Antagligt synes det, att bakterier först angripit hafrekornen och att mögelsvamparna sedermera i den fuktiga atmosfären och med tillgång på näring börjat utveckla sig. Sedan har den yppiga mögelvegetationen i sin mån bidragit till att försvaga hafrens motståndskraft.

I afsikt att hämma de besvärliga snyltgästernas förstörelsearbete kan man väl knappast vidtaga någon annan åtgärd än att utbreda och genomlufta hafren, som sålunda får ordentligt torka.

Bulletin Bibliographique

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1902 au 13 mai 1903

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

1. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.

Bulletin:

Bône: Académie d'Hippone.

Bulletin:

Comptes rendus: 1900.

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).

Bericht: XXXV. 1902.

Bautzen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis».

Sitzungsberichte und Abhandlungen:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.

Sitzungsberichte: 1902. 4:o.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.

Sitzungsberichte: 1902.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.

Verhandlungen: XLIV. 1902.

— Museum für Naturkunde. Zoologische Sammlung.

Mitteilungen: II, 2. 1902.

Führer durch die Zoologische Schausammlung. 2:te Aufl. Berlin 1902.

Anleitung zum Sammeln, Konservieren und Verpacken von Tieren für das Zool. Museum in Berlin. 2:te verm. Ausg. Berlin 1902.

Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande, Westfalens und des Regierungs-Bezirks Osnabrück.
Verhandlungen: 58, 1—2. 1901—1902; 59, 1. 1902.

— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Sitzungsberichte: 1901, 1—2; 1902, 1.

— Poppelsdorf. Deutsche Dendrologische Gesellschaft.
Mittelungen: 1902.

Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht:

Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XVII, 2. 1903.

Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 79. 1901.

— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge: XXVII. 1902.

Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:

Colmar: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin (Mitteilungen) Nouv. Sér.: VI. 1901—1902.

Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge: X, 4. 1902.

Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft »Isis».
Sitzungsberichte und Abhandlungen: 1902, 1—2.

Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 33. 1901.

Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XX, 4. 1903; XXV, 3. 1902; XXVII, 1, 1902. 4:o.
Bericht: 1902.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlicher Verein.
Helios: XIX. 1902.

— M. Klittke.
Societatum Litteræ:

Freiburg i. B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht:

Gera (Reuss): Deutscher Verein zum Schutze der Vogelwelt.
Ornithologische Monatsschrift: XXVII, 7—12. 1902; XXVIII, 1—4. 1903.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht: XXXIII. 1899—1902.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten, Mathematisch-physikalische Klasse: 1902, 2—6; 1903, 1. 4 o.
Nachrichten, Geschäftliche Mittheilungen: 1902, 1—2. 4:o.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht:

— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XXXIII. 1901; XXXIV. 1902.

Guben: Internationeller Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung:

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv: 55, 2. 1901; 56, 1. 1902.

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Repertorium:
Katalog der Bibliothek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XVII. 1902.
Verhandlungen, 3:e Folge:

— Die Hamburgischen Wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch:

— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die Gesammte Naturkunde.
Bericht:

Hannover: Naturhistorische Gesellschaft.

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Folge: V, Abteilung Helgoland, 1. 1902. 4:o.

Hirschberg i. Schles.: Riesengebirgsverein.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen: XV. 1901—1902.

Kassel: Verein für Naturkunde.

Abhandlungen und Bericht: XLVII. 1901—1902.

Kiel: Kommission zur Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).

Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Neue Volge: VI, Abteilung Kiel, 1902. 4:o.

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.

Schriften:

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.

Schriften: XLII. 1901. 4:o.

Landshut: Botanischer Verein.

Bericht:

Leipzig: Verein für Erdkunde.

Mitteilungen:

— La Rédaction de »Insekten-Börse.»

Insekten-Börse: XIX, 25, 33. 1902.

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.

Mittheilungen: II, 16. 1902.

Magdeburg: Naturwissenschaftlicher Verein.

Jahresbericht und Abhandlungen: 1900—1902.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der Gesammten Naturwissenschaften.

Sitzungsberichte: 1901.

Metz: Société d'Historie Naturelle.

Bulletin: XXII (2:e Sér. T. X.) 1902.

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-physikalische (II:e) Classe.

Abhandlungen: XXI, 3. 1902. 4:o.

Voit, C. v. Max von Pettenkoffer zum Gedächtniss. Rede. München 1902. 4:o.

Sitzungsberichte: 1902, 1—3.

Inhaltsverzeichniss:

Almanach:

— Bayerische Botanische Gesellschaft.

Berichte: VIII, 2. 1902.

Mitteilungen: 23—26. 1902. 4:o.

— Ornithologischer Verein.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht:

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: XIV. 1901.
Jahresbericht: 1900.

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht:

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht:

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht:
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 63. 1902; 64. 1. 1903.

Strassburg in E: K. Universitäts- und Landes-Bibliothek.

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 58. 1902, nebst Beilage.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 55. 1902.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: 1900; 1901.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: National Gallery of Victoria.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: 1901, 4 (N:r 104); 1902, 1—3 (Nrs 105—107) with Supplement.

— The Australian Museum.
Records: IV, 6—7. 1902.
Report: 1901. 4:o.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht: XXVI. 1901; XXVII. 1902.

Brünn: Naturforschender Verein.

Verhandlungen: XXXIX. 1900.

Bericht der Meteorologischen Commission: XIX. 1899.

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Naturwissenschaften).

Mathematikai és természettudományi közlemények:

Értekezések a természettudom. köreből.

Értekezések a mathemat. tudomàn. köreből:

Mathemat. és természettudom. ertesitö:

Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn:

Almanach:

Rapport:

— Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).

Természetrajzi Füzetek: XXV, 3—4. 1902.

Aquila. Journal pour l'Ornithologie: IX, 1—4. 1902. 4:o.

— La Rédaction de »Rovartani Lapok.»

Rovartani Lapok: IX, 5—10. 1902; X, 1—4. 1903.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci).

Sprawozdanie komisyi fizyograficznej: XXXV. 1901.

Rozpravy wydzial matem. przyrod, 2:e Ser.: XVIII, 1901; XIX. 1901; 3:e Ser: I, A. 1901, B. 1901. II, A. 1902, B. 1902.

Bulletin international: 1902, 4—10; 1903, 1—2.

Catalogue of Polish Scientific literature: II, 1—3. 1902.

Drugie, Wydanie. Polskie slownictwo chemiczne uchwalone przez.

Akademie umiejętnosci w Krakowie. 1902.

Graz: Naturvissenschaftlicher Verein für Steiermark.

Mittheilungen. 1901.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.

Verhandlungen und Mittheilungen: LI. 1901.

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarországi Kárpátegyesület).

Jahrbuch:

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.

Berichte: XXVII. 1901—1902.

Dalla Torre, K. W. von und *Sarnthein, Ludvig Graf von.* Die Flechten (Lichenes) von Tirol, Vorarlberg und Liechtenstein. Innsbruck 1902.

Kolozsvárt (Klausenburg): Rédaction de »Magyar Növenytani Lapok».
Evlolyam:
— Erdélyi Múzeum-Egylet. Orvos Természettudományi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).
II. Természettudományi szak (Naturwissensch. Abth.).
Értesitö (Sitzungsberichte):
III. Népszerü szak.
Értesitö (Sitzungsberichte):

Linz a. d. D.: Museum Francisco-Carolinum.
Jahresbericht: 58. 1900.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen, VII Folge:
Sitzungsberichte: 1902.
Jahresbericht: 1902.
Verzeichniss d. Mitglieder:
Doppler, Chr. Ueber das farbige Licht der Doppelsterne und einiger anderer Gestirne des Himmels. Prag. 1903.
— Naturhistorischer Verein »Lotos».
Lotos, Neue Folge: XXI. 1901.

Trencsén Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein d. Trencséner Comitates).
Évkönyre (Jahresheft): 1900—1901.

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CX. 1901; CXI, 1—3, 1903.
Anzeiger: XXXIX. 1902, 10—27; XL. 1903, 1—9.
Mittheilungen der Erbbeben-Commission. Neue Folge, I—IX. 1901—1902.
— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen:
— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: LII. 1902.
— K. k. Geographische Gesellschaft.

Mittheilungen:
Abhandlungen:

Wien: Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften:

— D:r R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: LII, 2—12. 1903; LIII, 1. 1903.

Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik: XIII, 1—6. 1901—1902.

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale de Belgique.
Bulletin de la Classe des Sciences: 1899; 1900; 1901; 1902, 1—8.
Annuaire: 1900; 1901; 1902.

— Société Royale de Botanique.
Bulletin:

— Société Entomologique de Belgique.
Annales: XLV. 1901.
Table générale des Annales:
Mémoires:

— Société Royale Malacologique de Belgique.
Annales: XXXVI. 1901.
Procès-Verbaux:
Mémoires:
Bulletin:

— Société Royal Linnéenne.
Bulletin: XXVII, 4—5, 7—9. 1901; XXVIII, 1—4. 1902.

Brésil.

Rio di Janeiro: Museum Nacional.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Science.
Proceedings and Transactions: X (Sec. Ser. III), 3. 1900—1901.

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo National. Republica de Costa Rica.
Anales:

Danemarc.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires). 6:te Række, naturvidenskab. og mathem. Afdeln.: XII, 2. 4:o.
Oversigt: 1902, 2—6; 1903, 1.
— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1902.
— Botanisk Forening.
Botanisk Tidskrift: XXIV, 3. 1902; XXV, 1. 1902.
Meddelelser:
Medlemsliste:
— Entomologisk Forening.
Entomologiske Meddelelser: I—VI. 1887—1896; 2:den Række: I. 1897—1902; II, 1. 1903.

Espagne.

Madrid: R. Academia de Ciencias.
Memorias:
Revista:

États-Unis.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circulars: XXI, 158—159. 1902; XXII, 160—162. 1902—1903. 4:o.
Memoirs from the Biological Laboratory:
Boston, Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XXXVII, 6—23. 1901—1902; XXXVIII, 1—4. 1902.

— Boston Society of Natural History.

Memoirs:

Proceedings: XXIX, 15—18. 1901; XXX, 1—2. 1901.

Occasional Papers: VI. 1901.

Bridgeport, Conn.: Bridgeport Scientific Society.

List of Birds.

Brooklyn, N. Y.: Museum of the Brooklyn Institute of Arts and Sciences.

Science Bulletin:

Cambridge, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.

Memoirs: XXVI, 1—3. 1902; XXVII, 1—2. 1902. 4:o.

Bulletin: XXXVIII, Geol. Ser. Vol. V, N:o 7. 1902, N:o 8. 1903; XXXIX, 2—5. 1902; XL, 1—5. 1902—1903; XLI, 1. 1902.

Annual Report: 1901—1902.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.

Journal: XVIII, 1—2. 1902—1903.

Chicago, Ill.: Academy of Sciences.

Bulletin: II, 3. 1900; IV. 1. 1900.

Bulletin of the Geological and Natural History Survey:

Annual Report:

Cincinnati, Ohio: Society of Natural History.

Journal: XX, 2. 1902.

— Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia medica.

Bulletin: 3 (Mycol. Ser. N:o 1) 1902; 4 (Pharm. Ser. N:o 1) 1902; 5 (Myc. Ser. N:o 2) 1902.

Mycological Notes: 5—9. 1900—1902.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.

Proceedings: VIII. 1899—1900.

Lawrence Kans.: Kansas University.

Bulletin: II, 7—8. 1902.

Annual Report of the Experiment station:

Lincoln, Nebr.: Botanical Society of America.

— The University of Nebraska, Zoological Laboratory.

Studies: 46—50. 1901—1902.

— Nebraska Academy of Sciences.

Publications: VII. Proceedings. 1897—1900.

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres

Transactions:

— Geological and Natural History Survey.

Bulletin:

Meriden, Conn.: Scientific Association.

Transactions:

Proceedings:

Annual Address:

Minneapolis, Minn.: Geological and Natural History Survey of Minnesota.

Newark, Delaw.: Delaware College Agricultural Experiment Station, Entomologial Department.

Annual Report:

Bulletin:

New-Brighton N. Y.: Natural Science Association of Staten Island.

Proceedings: VIII, 12, 14—19. 1902—1903.

Special: 22. 1900.

New-Haven, Conn: Connecticut Academy of Arts and Sciences.

Transactions:

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.

Memoirs:

Annals:

Transactions:

Index:

Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.

Proceedings: LIII, 3. 1901; LIV, 1—2. 1902.

— American Philosophical Society.

Proceedings:

Report:

Subject Register:

Supplement Register:

— Wagner Free Institut of Science.

Transactions:

— University of Pennsylvania.

Contributions from the Botanical laboratory:

— Free Museum of Science and Art, Departement of Archaeology, University of Pennsylvania.

Bulletin:

Portland, Maine: Society of Natural History.

Proceedings:

Rochester, N. Y.: Academy of Science.

Proceedings:

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.

Memoirs:

Proceedings: 3. Ser.
Botany: II, 3—9. 1901—1902. 4:o.
Zoology: II, 7—11. 1901; III, 1—4. 1901—1902. 4:o.
Geology:
Math.-Phys.:
Occasional Papers: VIII. 1901.

— The Hopkins Seaside Laboratory of the Leland Stanford Jr. University.
Contributions to Biology:

Springfield, Ill.: The State Entomologist of the Illinois.
Report: 21. 1900; 22. 1903.

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions: XI, 6—11. 1901—1902; XII, 1—8. 1902.

— Missouri Botanical Garden.
Annual Report: XIII. 1902.

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:

Trenton, N. J., New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies: 7. 1902.

Urbana, Ill.: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: V, Index.
Article:
Bienniel Report: 1899—1900.

Washington, D. C.: Department of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs: XLI. 1902. 4:o.
Bulletin: 177—190, 192—194. 1901—1902.
Annual Report: XXI, 2—4 und maps, 7. 1899—1900. 4:o.
Mineral Resources: 1900.
Brooks, Alfred H., Richardson, George B., Collier, Arthur J., und *Mendenhall, Walter C.* Reconnaissances in the Cape Nome and Norton Bay Regions, Alaska, in 1900. Wash. 1901.
Schrader, Frank Charles and *Spencer, Arthur C.,* The Geology and Mineral Resources of a portion of the Copper River District, Alaska. Wash. 1901.

— Department of Agriculture.

Report:
Yearbook: 1901.

— Division of Ornithology and Mammology.
Bulletin:

— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:

— Division of Chemistry.
Bulletin:

— Division of Biological Survey.
Bulletin:
North American Fauna: 22. 1902.

— Smithsonian Institution (U. S. National Museum).
Annual Report:
Report of the U. S. National Museum:
From the Smithsonian Report:
Bulletin of the U. S. National Museum:

Washington, D. C.: Anthropological Society.
The American Anthropologist:
Special Papers:

— Entomological Society.
Proceedings: V, 1—2. 1901—1902.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XXV, 1. 1899; XXVIII. 1902. XXX. 1902. 4:o.
Bidrag: 61. 1902; 62. 1903.
Öfversigt: XLIV. 1901—1902.
Observations météorologiques:

— Geografiska Föreningen.
Vetenskapliga Meddelanden: VI. 1901—1903.
Tidskrift: XIV, 2—6. 1902; XV, 1. 1903.

— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).

— Universitets-Biblioteket.

— Finska Forstföreningen.
Meddelanden: XVIII. 1902.
Ströskrifter:

— Fiskeriföreningen i Finland.
Fiskeritidskrift för Finland: I—XII, 4. 1892—1903.
Suomen Kalastuslehti: I—XII, 4. 1892—1903.

— La Redaction de »Tidskrift för jägare och fiskare.»
Tidskrift f. j. o. f.: I—XI, 2. 1893—1903.

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoires: X. 1899—1902.
Bulletin:

Angers: Société d'Études Scientifiques.
Bulletin: Nouv. Sér.: XXX. 1900; XXXI. 1901.

Béziers: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin:

Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes: LVI (6:e Sér. T. VI) 1901.

Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin, 5:e Sér.: V. 1901.

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Mémoires: XXXII (4:me Sér. T. II) 1901—1902.

La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales: VII. 1900; VIII. 1901.

Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.: XLVII. 1900; XLVIII. 1901.

— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives:

— Société Botaniqne de Lyon.
Annales: XXXV, 1900; XXXVI. 1901.
Bulletin:

Marseille: Musée d'Histoire Naturelle.
Annales, Zoologie: VI. 1900—1904. 4:o.
Bulletin, 2:e Ser.:

Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section de médecine, 2:e Ser.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Ser.: III, 2. 1902.
Bonnet, Emile. Catalogue de la Bibliothèque. P. I. 1901.

Nancy: Société des Sciences. (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.:
Bulletin des séances, 3:e Sér.: II, 4. 1901; III, 1—3. 1902.

Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin: Table des matières de la prem. Série (T. I—X. 1891—1900); 2:e Sér.: I, 3—4. 1901; II, 1—2. 1902.

— Société Académique de Nantes.
Annales, 8:e Sér.: II. 1901.

Nimes: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXVIII. 1900.
Supplément:

Paris: Société Botanique de France.
Bulletin:

— Société Entomologique de France.
Annales: LXIX. 1900.
Bulletin: 1900.

Paris: Société Zoologique de France.
Mémoirés:
Bulletin: XXVI. 1901.

— Muséum d'Histoire Naturelle.

— Société de Géographie.
La Géographie: V, 5—6. 1902; VI, 2—7. 1902.

— Rédaction de »La Feuille des jeunes naturalistes».
Feuille, 4:e Sér.: XXXII, 379—387. 1902—1903; XXXIII, 388—391. 1903.

Reims: Société d'Étude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.; X, 2—4. 1901.
Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:e Sér.: XXXVI, 1—2. 1900.

Toulouse: Société d'Histoire Naturelle.
Bulletin: XXXIV, 4—12. 1901; XXXV, 1—7. 1902.

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française Botanique.
Revue de Botanique:

Grande-Bretagne et Irlande.

Edinburgh: Royal Society.
Transactions:
Proceedings:
— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings:
Annual Report:
— Scottish Natural History Society.
Transactions: II, 1 (Sessions XIX aud XX). 1900—1902.

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.: VI, 1—2. 1899-1901.

London: Royal Society.
Proceedings: LXX, 459—466. 1902; LXXI, 467-474. 1902—1903.
Reports to the Malaria Committee. Ser. VII. 1902.
— Linnean Society.
Journal, Botany: XXVI, 179—180. 1902; XXXV, 244—245. 1902; XXXVI, 249—250. 1903.
Journal, Zoology: XXVIII, 184—185. 1902.
List of the Society: 1902—1903.
Proceedings: 1901—1902.
Reports to the Evolution Committee. 1. 1902.
— Royal Gardens, Kew.
Bulletin:
— Distant, W. L.
The Zoologist: 4 Ser.:

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions: XII, 2. 1902; XIII, 1. 1902.

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.:

Italia.

Bologna: R. Accademia delle Scienze.
Memorie, Ser. 5: VIII, 1—4. 1899—1900. 4:o.
Rendiconti, N. Ser.: IV. 1899—1900.
Indici generali:

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 4: XIV (Anno LXXVIII). 1901. 4:o.
Bulletino mensile, Nuova Ser.: 71, 1901; 73. 1902; 75. 1902.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XXXIII, 3—4. 1901; XXXIV, 1—4. 1902.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 2:a:
Indice generale sistematico. 1—XL. 1901.

— Direzione del Giornale »Malpighia».
Malpighia: XV, 10—12. 1902; XVI, 1—12. 1902.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: XLI, 1—4. 1902—1903.
Memorie:

Modena: Accademia di Scienze, Lettere ed Arti.
Memorie, Ser. 2: XII, 2. 1902; Ser. 3: III. 1901. 4:o.

— Società dei Naturalisti e Matematici.
Atti, Ser. 3:

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2:
Rendiconto, Ser. 3: VIII, 4—7. 1902; IX, 1—2. 1903.

— Società Africana d'Italia.
Bollettino: XXI, 1—10. 1902.

— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser. I: XVI. 1902.

Padova: Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali.
Atti, Ser 2:a: IV, 2. 1902.
Bulletino:

— Redattore della »La Nuova Notarisia».
L. N. Notarisia: XIII, 3—4. 1902; XIV, 1. 1903.

Palermo: Redazione della »Naturalista Siciliano».
Il Natur. Sicil., N. Ser.:

— R. Orto Botanico di Palermo.
Bolletino:

— R. Istituto Botanico di Palermo.
Contribuzione alla Biologia vegetale: III, 1, 1902.

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie: XVIII. 1902.
Processi verbali: XIII, p. 9—138. 1902.

Portici: Redazione delle »Rivista di Patologia vegetale».
Rivista:

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario: VIII, 1. 1903: IX, 3. 1902. 4:o.

— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bollettino:
Indice:

— Società Zoologica Italiana. (Ci-devant Società Romana per gli Studi Zoologici).
Bollettino: Ser. 2.; II, 3—6. 1901; III, 1. 1902.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della »Notarisia».
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia: XVI, 1—19. 1901; XVIII, 1—12. 1902.
Sommario:

Japon.

Tōkyō: College of Science, Imperial University.
Journal: XVI, 2, 6—14. 1902; XVII, 2, 3, 7—10. 1902. 4:o.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal:
Annual Report:
Bibliographia Jamaicensis. 1902.

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I: LXX, 2. 1901; Extra N:o 1 with plates, D:o N:o 2. 1901.
Journal, P. II: LXX, 2. 1901; LXXI, 1. 1901; Title page a. Index f. 1901.
Journal, P. III: LXX, 2. 1901; LXXI, 1. 1902.
Proceedings: 1901, 9—11; 1902, 1—5.
Index:
Annual Address:

Luxembourg.

Luxembourg: Société Botanique.

Recueil des Mémoires et des Travaux: XV. 1900–1901.

— »Fauna», Verein Luxemburger Naturfreunde (Société des Naturalistes Luxembourgeois).

Mittheilungen (Comptes Rendus): XII. 1902.

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.

Aarbog: 1902, 1—3.

Aarsberetning:

Sars, G. O. An account of the Crustacea of Norway. IV, 7—14. 1902—1903. 4:o.

Meeresfauna von Bergen:

— Norges Fiskeristyrelse (Direction des pêches de la Norvège).

Aarsberetning: 1901, 3—4; 1902, 1—4.

Christiania: Universitet:

— Videnskabs Selskabet.

Forhandlinger:

Nyt Magazin for Naturvidenskaberne:

Stavanger: Stavanger Museum.

Aarshefte: 1901.

Tromsö: Museum.

Aarshefter:

Aarsberetning:

Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.

Skrifter: 1901.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.

Verhandelingen. Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: IX, 1—3. 1902.

Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurk., 3:e Reeks:

Register of de Verslagen and Mededeelingen:

Verslagen van de Gewone Vergaderingen der Wis- en Nätuurkundige Afdeeling:

Proceedings of the Section of Sciences: IV. 1902.
Jaarboek: 1901.
Prodromus Floræ Batavæ:

— Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectie voor Natuurwetenschappen.
Maanblad:
Werken, Tweede Serie: IV, 5. 1902.

Groningen: Natuurkundig Genootschap.
Verslag:
Bijdragen tot de Kennis van de Provincie Groningen en omgelegen Streken: II, 1, 1902.

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises, Sér. 2: VII, 2—5. 1902; VIII, 1—2. 1903.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: VII, 3—4. 1902.
Catalogus d. Bibliothek:
Aanwinsten van de Bibliotheek 1 Jan.—31 Dec. 1901.

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, 3:de Sér.: II, 3. 1902.

s'Gravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: XLV, 1—2. 1902.
Entomologische Berichten: 1—6. 1901—1902.
Herdenking van het honderdvijftigjarig bestaan van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen op 7 Juni 1902. s'Gravenhage 1902.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag:
Aanteekeningen:

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Journal:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: LIII, 3—6. 1902; LIV, 1—5. 1902; LV. 1—2. 1903.

Buenos Aires: La Rédaction de »Revista Argentina de Historia Natural».

Revista:

— Museo de Productos Argentinos.

Boletin:

— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).

Anales: VII (Ser. 2:a. T. IV). 1902.

Comunicaciones:

Córdoba: Academia Nacional de Ciéncias.

Actas:

Boletin: XVII, 1. 1902.

La Plata: Museo de la Plata.

Revista: X. 1902.

— Universidad de La Plata. Facultad de Ciencias Fisico-Matematicas.

Publicaciones:

Roumanie.

Bucarest: L'Herbier de l' Institut botanique.

Bulletin: I, 2. 1902.

Russie.

Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.

Schriften: XI. 1902.

Archiv, 2:te Ser.: XII, 1—2. 1902.

Sitzungsberichte: XIII, 1. 1901.

Irkutsk: La Direction du Musée.

Jakutsk: La Direction du Musée.

Kasan: Société des Naturalistes.

Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.

Travaux (Trudi): XXXVI, 1—2. 1901.

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.

Mémoires: XVII, 2. 1902.

Procés-Verbal: 1902.

Указатель русской литературы по Математикѣ, чистымъ и прикладнымъ естественнымъ наукамъ за 1900 г. Киевъ 1902.

Minusinsk: Museum.

Коюъ, Ф. Я. Историческій очеркъ Минусинскаго мѣстнаго Музея за 25 лѣтъ (1877—1902 г.). Казанъ. 1902.

Отчетъ: 1903.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.

Nouvaux Mémoires:

Bulletin: 1901, 3—4.

Meteorologische Beobachtungen:

Матеріалы къ познанію Фауны и Флоры россійской имперіи. Отдѣлъ зоологическій. III—V. 1897—1901.

Fleroff, A. Flora des Gouvernements Wladimir. Moscou 1902.

— Directorium der K. Universitäts-Bibliothek.

Gelehrte Nachrichten (Naturhist. Abth.).

Odessa: Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie.

Mémoires:

Riga: Naturforschender Verein.

Korrespondenzblatt: XLV. 1902.

Arbeiten, Neue Folge:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.:

Mémoires, 8.e Sér.: XI, 11. 1901; XII, 1, 4, 6—7. 1901. 4:o.

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.: XV, 5. 1901; XVI. 1—3. 1902. 4:o.

Annuaire du Musée zoologique: VI, 4. 1901; VII, 1—3. 1902.

Travaux du Musée botanique: I. 1902.

Simroth, H. Die Nacktschnecken des russischen Reiches. 1901.

— Hortus Botanicus. (Jardin Impérial botanique).

Acta: XIX, 3. 1902.

Bulletin:

Schedae ad Herbarium Florae rossicae. III (Nrs. 601—900). 1901; IV (Nrs 901—1200). 1902.

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ: XXXV. 1902.

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Petersbourg.

Trudi (Travaux): XXXIII, 1, 1903.

Section de Botanique.

Travaux: XXXI, 3. 1901.

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux: XXXII, 4. 1902.

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux:

Comptes rendus: XXXIII, 1. N:o 3—6. 1902.

S:t Petersbourg: Société Imp. Russe de Pisciculture et de Pêche.

Revue internationale: I—IV. 1899—1902.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.

Handlingar: 4:de Följden: IV. 1902.

Lund: **Universitetet.**

Acta (Årsskrift). Afd. II. K. Fysiografiska Sällskapets Handlingar: XXXVII. 1901. 4:o.

— La Rédaction de »Botaniska Notiser».

Botaniska Notiser: 1902, 3—6; 1903, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.

Handlingar, Ny följd: XXXV. 1901—1902. 4:o.

Bihang, Afdeln. 3. Botanik: 27. 1902.

Bihang, Afdeln. 4. Zoologi: 27 1902.

Öfversigt: 58, 1901; 59. 1902.

Lefnadsteckningar:

— Entomologiska Föreningen.

Entomologisk Tidskrift: 23. 1902.

— Bergianska Stiftelsen.

Acta Horti Bergiani:

Upsala: R. Societas Scientarum.

Nova Acta, Ser. 3: XX. 1. 1901.

— Kongl. Universitetet (par Mr le Bibliothécaire, Prof. Annerstedt).

Redogörelse: 1901—1902.

Andersson, J. G. Über die Stratigraphie und Tektonik der Bären-Insel. Inaug. Diss. Upsala 1901.

Grönberg, G. Die Ontogenese eines niederen Säugergehirns nach Untersuchungen an *Erinaceus europaeus*. Inaug. Diss. Jena 1901.

Hammarsten, Olof. Om näringsämnenas betydelse för muskelarbetet. Inbj. skr. Upsala 1901.

Yttranden och förslag i fråga om anställande af Hydrografiska undersökningar inom landet. Kongl. Jordbruksdep. III. 1901. Stockholm 1901.

Conférence internationale pour l'exploration de la mer, réunie à Stockholm 1899. Stockholm 1899. 4:o.
Bulletin of the Geological Institution: V. P. 2. N:o 10. 1901.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: XV, 1. 1903; XVI. 1903.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1500—1518. 1901.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft).
Bulletin: (Berichte): XII. 1902.

Chambésy prés Ganève: L'Herbier Boissier.
Bulletin: 2:e Sér.: II, 5—12. 1902; III, 1—4. 1903.
Mémoires:

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: XLV. 1901—1902.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires: XXXIV, 2—3. 1902—1903. 4:o.

— La Direction du Conservatoire et du Jardin botaniques
Annuaire: VI. 1902.

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 4:me Sér.: XXXVIII, 143—145. 1902.

Neuchâtel: Société des Sciences Naturelles.
Bulletin:

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): X, 10. 1903.

St. Gallen: Naturvissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht: 1900—1901.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: IV, 1. 1902. 4:o.

2. Dons.

Bestyrelsen för Universitetets zoologiske museum. Kjöbenhavn. Den Danske Ingolf-Expedition. Bd. IV. 1. 1903; VI, 1. 1902. 4:o.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suom. Maanviljelyshallitus). Meddelanden (Tiedonantoja).

XXXIX. *Reuter, Enzio.* 7. Berättelse öfver skadeinsekters uppträdande i Finland år 1901. Helsingfors 1902.
Id. en finnois.

XL. *Simola, E. F.* Matkakertomus viime kesäisestä ulkomaanmatkastani karjanhoidon, meijeritalouden ja sikahoidon tutkimista varten Ruotsissa, Norjassa ja Tanskalla. Helsingissä 1902.

XLI. *Rindell, Arthur.* Berättelse öfver en under sommaren år 1900 med statsunderstöd företagen resa i utlandet för studier rörande organisationen af lokala försök och andra till försöksväsendet hörande frågor. Helsingfors 1902.

XLII. Landtbruksstyrelsens berättelse för år 1901. Helsingfors 1902.
Id. en finnois.

Meteorologisches Landesdienst von Elsass-Lothringen. Strassburg i. E.: *Hergesell K.* Ergebnisse der meteorologischen Beobochtungen im Reichsland Elsass-Lothringen im Jahre 1898. Strassburg i. E. 1902. 4:o.

Société Ouralienne d'amateurs des sciences naturelles, Jekaterinenburg. Bulletin: XXII, avec supplément. 1902; XXIII. 1902.

Svenska Hydrografisk Biologiska Kommissionen. Skrifter: I. Göteborg 1903. Folio.

Варшавскія университетскія извѣстія. IX. 1902.

Дневникъ зоологическаго отдѣленія императорскаго общества любителей естествознанія, антропологіи и этнографіи. T. III, 1—4. Moskau 1900—1902. 4:o.

Arnell, H. W. Om några *Jungermania ventricosa* Dicks. närstående lefvermossarter. (Bot. Not.). 1890.

— *Fontinalis gothica* Card. et Arn. sp. nov. (Rev. Bryol.). 1891.

— *Jungermania medelpadica.* Arn. (Bot. Not.). 1891.

— Lebermoostudien im nördlichen Norwegen. Jönköping 1892. 4:o.

— Om släktnamnet *Porella* Dill., Lindb. (Bot. Not.). 1893.

— S. F. Gray's lefvermoss-släkten. (Bot. Not.). 1893.

— 4. Separat-Abdrucke aus »Bot. Centralblatt» 1893 u. 1894. (Referate).

Arnell, H. W. Moss-studier. (Bot. Not.). 1894, 1896, 1897, 1899.
— Några ord om *Botrychium simplex* Hitchc. (Bot. Not.). 1897.
— Musci novi (Rev. Bryol.). 1898.
— *Bryum (Eucladodium) malangense* Kaurin et Arnell n. sp. (Rev. Bryol.). 1898.
— *Bryum (Eucladodium) grandiflorum* n. sp. (Rev. Bryol.). 1899.
— Beiträge zur Moosflora der Spitzbergischen Inselgruppe. (Öfv. K. Vet.-Ak. Förh.). 1900.
— Novæ species generis *Kantiae* (Rev. Bryol.). 1902.
— Om allmogeträdgårdar i Gestrikland (Sv. Trädgför. tidskr.). 1902.

Clemm, W. N. Die Gallensteinkrankheit, ihre Häufigkeit, ihre Entstehung, Verhütung und Heilung durch innere Behandlung. Berlin 1903.

Cleve, P. T. Additional notes on the Seasonal Distribution of Atlantic Plankton Organisms. Göteborg 1902.

Cocchi, Igino. L' Uomo Fossile dell' Olmo in Provinzia di Arezzo. Parma 1897.
— I Denti (Zanne) dell' Elefante africano e il commercio dell' avorio. Roma 1899.
— Osservazioni sui denti incisivi dell' Elefante africano. Roma 1900.
— La Finlandia. Ricordi e Studi. Firenze 1902.

Dusén, P. Beiträge zur Laubmoosflora Ostgrönlands und der Insel Jan Mayen. (Bih. K. Sv. Vet.-Ak. Handl. 27. Afd. III. N:o 1. (par. M. Arnell).

Knipowitsch, N. Expedition für wissenschaftlich-praktische Untersuchungen an der Murman-Küste. Bd. I. (Comité für Unterstützung der Küsten-Bevölkerung des russischen Nordens). S:t Petersburg 1902. 4:o.

Lilljeborg, Wilhelm. Synopsis specierum hucusque in aquis dulcibus Sueciae observatarum Familiae Harpacticidarum. (K. Sv. Vet.-Ak. Handl. Bd. 36. N:o 1. Stockholm 1902. 4:o.
— Tres species novae generis Canthocampti e Novaja Semlja et Sibiria boreali. (Bih. K. Sv. Vet.-Ak. Handl. Bd. 28. Afd. IV. N:o 9). 1902.

Reuter, Enzio. Weissährigkeit der Getreidearten. (Zeitschr. f. Pflanzenkr. XII, 6). 1902.

Helsingfors le 13 mai 1903.

Enzio Reuter.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen
1902—1903.

I. Zoologie.

Mammalia.

Myodes lemmus. Über das Auftreten des Lemmings in Enare-Lappmark gab Herr Förster A. W. Granit einige Mitteilungen. S. 69.

Vorgelegt wurde.

Eichhörnchen, mit durchaus kurzhaarigem Körper und Schwanz. Ostrobothnia media, Haapavesi: A. G. Helenius. S. 63.

Mus musculus. Eine weisse Varietät, die jedoch keine wahre Albinos-Form darstellte, weil sie schwarze, nicht rote Augen, sowie graue Ohren hatte, wurde in Helsingfors gefangen: A. J. Mela. S. 64.

Renntiergeweih, ungewöhnlich gross, aus Jorkansalo in Ilomants (Karelia bor.): J. E. Ekström. S. 69.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Mus minutus. Ostrobothnia media, Haapawesi, zahlreich auf Äckern unter Hafergarben; der Fundort (64° 8′ n. Br.) ist der nördlichste in Finland bekannte dieser Mausart: A. G. Helenius. S. 64.

Myodes schisticolor. Savonia bor., Suonnejoki: J. E. Rahm. S. 2.

Aves.

Vermischte Notizen.

Etymologische und synonymische Verkehrtheiten auf dem Gebiete der Ornithologie: C. A. Westerlund. S. 58—61.

Vogelzüge. Ein grösserer, in den letzten Nächten des April stattgefundener Zug (Brachschnepfen, Wildgänse, Eisenten, Kleinvögel) über die bei Helsingfors gelegene sog. »Kampfelsen» wurde von Herrn Dr. A. Elmgren beobachtet. S. 172. — Ähnliche Züge im vorhergehenden Herbst über dieselben Felsen und zwar von *Alauda alpestris* am 8. Oktober und *Grus cinerea* am 11. September wurden von Herrn Rektor M. Brenner erwähnt. S. 202.

Harelda hiemalis. Herr E. Nordling teilte mit, dass er diese Vogelart auf der Insel Lill-Tytterskär im Finnischen Meerbusen (SO von Hogland) nistend angetroffen hatte. Nach Angabe der Bevölkerung soll der genannte Vogel auch früher auf derselben Insel als nistend beobachtet worden sein. S. 35. — Nach Mitteilung des Herrn Rektor M. Brenner wurde im Anfang des vorigen Jahrhunderts eine ähnliche Observation auch in den Porkala-Skären (westl. von Helsingfors) gemacht. S. 68.

Larus ridibundus. Ein ungewöhnlich frühzeitiges Auftreten (29. März) dieser Art in den Häfen von Helsingfors wurde von Herrn Rektor M. Brenner erwähnt. S. 177.

Mormon arcticus. Ein verirrtes Exemplar wurde in Muonioniska (Lapponia kemens.) von Herrn Förster J. Montell angetroffen. S. 92.

Uria arra. Von diesem von dem politischen Gebiete Finlands früher nicht bekannten Vogel wurde eine sehr grosse Anzahl Individuen aus den verschiedensten Gegenden des Landes eingesandt. Eine Abhandlung über diesen bemerkenswerten Irrzug der hochnordischen Art wird künftig von den Herren Prof. J. A. Palmén und Lektor A. J. Mela publiziert werden. S. 64, 92.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Lanius collurio. Savonia bor., Sorsasalo und am Ufer des Siilinjärvi-Sees, nördl. von Kuopio: A. J. Mela. S. 2.

Pisces.

Vermischte Notizen.

Some observations about the eel in Finland: Osc. Nordqvist. S. 48—54.

Endoparasiten aus Fischen des Finnischen Meerbusens: G. Schneider. S. 75—76.

Endoparasiten bei Lota vulgaris: G. Schneider. S. 100.

Hermaphroditismus bei Lota vulgaris: G. Schneider. S. 103—105.

Über Lymphgewebe bei niederen Fischen, vorwiegend bei Cyklostomen, und in Zusammenhang damit über Sekretion und Phagocytose bei den genannten Tieren berichtete Herr D:r G. Schneider. S. 100.

Über die Unzuverlässigkeit der vom Volk gemachten Angaben betreffs des Vorkommens verschiedener Fische sprachen die Herren Prof. O. M. Reuter und Lektor A. J. Mela. S. 7.

Vorgelegt wurde.

Acerina cernua, monströse Form (sog. Mopsenform). Helsingfors-Skären: K. J. Hidén. S. 9.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Belone vulgaris. Nylandia, Lovisa, viele Exemplare: J. E. Iverus. S. 95.

Clupea alosa finta. Nylandia, Pellinge in der Nähe von Lovisa massenhaft im Jahre 1902: J. E. Iverus. S. 95.

Cyclopterus lumpus. Nylandia, Umgegend von Lovisa: J. E. Iverus. S. 95.

Mollusca.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Planorbis corneus. Bei Kuopio und St. Michel, reichlich: A. J. Mela. S. 3.

Insecta.

Neulinge der Insektenfauna Finlands: J. Sahlberg. S. 77—80.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Einige für Finland neue Coleoptera: U. Sahlberg. S. 97—99.

Für die Fauna Finlands neue Coleoptera: J. Sahlberg. S. 39—41, 142—144.

Über einige Lathridiiden: B. Poppius. S. 84—91.

Zwei für die Fauna Finlands neue Mycetoporus-Arten: J. Sahlberg. S. 210—212.

Neue palæarktische Omaliiden: B. Poppius. S. 106—111.

Bruchus pisi. Ein Exemplar dieses zu verschiedenen Malen aus importierten Erbsen und Bohnen *(Vicia faba)* ausgeschlüpften Käfers kam in Helsingfors Ende Mai 1902 aus dem Freien durch ein offenes Fenster hineingeflogen. Weil diese Art also in Finland tatsächlich im Freien vorkommt, ist die Gefahr eines schädlichen Auftretens derselben auf den Bohnen- und Erbsenfeldern nicht ausgeschlossen: O. M. Reuter. S. 198.

Neu beschriebene Arten.

Finländische Arten:

Corticaria dentiventris n. sp. Lapponia inarens., Enare, Puoresoaivi; Saariselkä, Muorrawaarakka: B. Poppius. S. 84.

Omalium nitidicolle n. sp. Lapponia inarens., Kalkuoaivi: B. Poppius. S. 110.

O. obscuricorne n. sp. Lapponia inarens., Petschenga-Gebirge: B. Poppius. S. 111.

Sibirische Arten:

Boreaphilus Sahlbergi n. sp. Nordost-Sibirien: B. Poppius. S. 106.
Corticaria dentiventris n. sp. » » » S. 84.
Coryphium parvulum n. sp. » » » S. 107.
Lathridius lenensis n. sp. » » » S. 91.
L. Semenowi n. sp. » » » S. 87.

Neu für das Gebiet.

Arpedium mixtum Bernh. Helsingfors (J. Sahlberg); Lapponia kemens., Kittilä (Sandman); Ostrobothnia bor., Turtola: B. Poppius. S. 101. — Die Art war früher in der finländischen entomologischen Sammlung mit *A. brachypterum* Grav. verwechselt.

Atemeles paradoxus Grav. Regio aboëns., Karislojo, am 10. Aug. 1902 zusammen mit *Formica pratensis* L. (= *congerens* Nyl.) gefunden (R. Forsius und R. Krogerus). — Die früher in Finland für *A. paradoxus* gehaltene Art ist *A. pubicollis* Bris. var. *excisa* (= *A. excisus* Thoms. Opusc. ent. IV, 371): J. Sahlberg. S. 78.

Calodera proteusa Mann. Isthmus karelic., auf dem sandigen Ufer des Pyhäjärvi- Sees: J. Sahlberg. S. 40.

Carcinops quattuordecim-striatus Steph. Regio aboëns., Kukkasniemi in Karislojo: U. Sahlberg. S. 79.

Cercyon depressum Steph. (= *dorso-striatum* Thoms.). Nylandia, Dorf Täktom, westl. von Hangö: U. Sahlberg. S. 79.

Chrysomela gypsophilæ Küst. (früher in der Coleopterensammlung des finländischen Museums mit *Chr. sanguinolenta* L. verwechselt). Savonia austr., Taipalsaari (Mäklin), Nyslott (Carlenius, Lydecken), St. Michel (Ehnberg); Karelia ladogens., Uguniemi (Carlenius). — [*Chr. sanguinolenta* ist aus Savonia austr., Nyslott (Carlenius); Karelia ladogens., Uguniemi (Simming); Karelia austr., Viborg (Mäklin) bekannt]: B. Poppius. S. 4.

Cicindela campestris L. var. *tatarica* Mann. ab. *melanostoma* Dalla Torre. Savonia bor., Pieksämäki: A. Markelin. S. 41.

Cryptophagus Populi Payk. Alandia, Flisö: Lydia Strandberg. S. 142.

Donacia limbata Panz. Regio aboëns., Karislojo, Pellonkylä: U. Sahlberg. S. 97.

Dorcatoma chrysomelina Sturm. Regio aboëns., Sammatti: J. Sahlberg. S. 41.

Epuraea deubeli Reitt. Regio aboëns., Karislojo: U. Sahlberg. S. 97, 98.

Liodes (= Anisotoma) hybrida Er. Regio aboëns., Kukkasniemi in Karislojo: J. Sahlberg. S. 142.

L. (= Anisot.) rotundata Er. Regio aboëns., Karislojo: J. Sahlberg. S. 143.

Lomechusa sibirica Motsch. Karelia austr., Kavantholm bei Wiborg (Mannerheim); Karelia olonetsens., Gorki bei dem Flusse Swir (J. Sahlberg); Regio aboëns., Karislojo (R. Forsius) am 5. Aug. 1901 und 22. Aug. 1902 zusammen mit *Formica sanguinea* gefangen: J. Sahlberg. S. 77.

Meligethes difficilis Sturm. Nylandia, in der Umgegend von Borgå: R. Krogerus. S. 36.

Mycetoporus bimaculatus Boisd. et Lac., Luze. Regio aboëns., Sammatti: U. Sahlberg. S. 211.

M. gracilis Luze. Tavastia austr., Tiirismäki in Hollola: J. Sahlberg. S. 212.

Ocypus similis Fabr. Savonia austr., Luumäki (Mäklin); Isthmus karelic., Pyhäjärvi: U. Sahlberg. S. 101.

Paederus fuscipes Curtis (Hauptform). Nylandia, Dorf Täktom westl. von Hangö: U. Sahlberg. S. 102.

Phyllodrepa (Hopalaræa) pygmæa Gyll. Nylandia, Esbo: B. Poppius. S. 101.

Salpingus (Colposis) mutilatus Beck. Nylandia, bei der Eisenbahnstation Malm (J. Sahlberg). — Im entomologischen Museum, wo diese Art mit *S. foveolatus* Ljung verwechselt worden war, fanden sich noch Exemplare aus folgenden Orten: Regio aboëns., Lojo (B. Poppius); Nylandia, Helsingfors (Wellenius, Nordström, Krogerus, Sahlberg); Isthmus karelic., Kirjola (Mäklin), Pyhäjärvi (U.

Sahlberg): Karelia pomor., Solovetsk (Edgren); Ostrobothnia bor., Turtola (J. Sahlberg); Lapponia inarens., Enare (B. Poppius); Lapponia Imandrae, Kantalaks (J. Sahlberg) und Lapponia tulomens., Kola-Meerbusen (Iljin): J. Sahlberg. S. 39.

Scymnus testaceus Motsch. Regio aboëns., Sammatti (U. Sahlberg), Karislojo (J. Sahlberg); Karelia onegens., Jalguba (J. Sahlberg). S. 98, 99.

Silusa rubiginosa Er. In der Nähe von Helsingfors: J. Sahlberg. S. 77.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Epuraea silesiaca Reitt. Isthmus karelic., auf dem Ufer des Pyhäjärvi-Sees: J. Sahlberg. S. 40.

Salpingus foveolatus Ljung. Nylandia, bei der Eisenbahnstation Malm: J. Sahlberg. S. 39.

Tomicus duplicatus Sahlb. Tavastia austr., Evois: K. O. Elfving. S. 73.

Hymenoptera.

Vermischte Notizen.

Lasius niger. Ein massenhaftes Auftreten dieser Ameise wurde von Herrn D:r Freiherr E. Hisinger in September 1899 auf den Ufern eines Sees bei dem Hüttenwerk Fagervik in Ingå beobachtet: O. M. Reuter. S. 198.

Nematus Erichsonii Hrtg. Über Verheerungen dieser Blattwespenart auf *Larix europaea* und *L. sibirica* bei dem Forstinstitut Evois sprach Förster K. O. Elfving. S. 72.

Tomognathus sublaevis Nyl. Über biologische Eigentümlichkeiten dieser Ameise sprach, hauptsächlich im Anschluss an die Beobachtungen G. Adlerz' Herr Stud. O. Wellenius. S. 70.

Neu für das Gebiet.

Blasticotoma filiceti Klug. Helsingfors: J. Sahlberg. S. 122.

Cyphona geminata Gmel. Regio aboëns., Karislojo: J. Sahlberg. S. 122.

Euceros crassicornis Grav. Regio aboëns., Karislojo: R. Forsius. S. 80.

Formica cinerea Mayr. Karelia bor., Eno, Nurmis; Isthmus karelic., Valkjärvi: J. Sahlberg. S. 124.

F. fusco-rufibarbis Forel. Karelia onegens., Velikaja Guba: B. Poppius. S. 124.

Hylotoma metallica Klug. Regio aboëns., Pargas (Coll. C. Sahlberg); Karelia ladogens., Parikkala: J. Sahlberg. S. 122.

H. pyrenaica André (= *soror* Konow). Savonia austr., Taipalsaari (Mäklin); Karelia onegens., Petrosawodsk: J. Sahlberg. S. 122.

Lasius alienus Foerst. Regio aboëns., Nagu Sandö: O. M. Reuter. S. 120; Karelia ladogens, Kitelä: A. Westerlund. S. 124.

L. mixtus Nyl. Bei Wiborg (Mäklin); Karelia ladogens., Kirjavalaks (B. Boppius); Helsingfors: O. Wellenius. S. 124.

Leptothorax tuberum var. *unifasciatus* Latr. Helsingfors (Nylander); Regio aboëns., Karislojo (J. Sahlberg). S. 124.

Lyda betulae L. Regio aboëns., Karislojo (R. Forsius); Nylandia, Esbo (B. Poppius). S. 123.

L. latifrons Fall. Regio aboëns., Karislojo: R. Forsius. S. 123.

L. reticulata L. Nylandia, Gumtäckt bei Helsingfors (B. Wasastjerna); Savonia bor., wahrscheinlich bei Kuopio: Levander. S. 123.

Nematus Erichsonii Hrtg. Tavastia austr., Evois (Furuhjelm, K. O. Elfving). S. 72.

Rhadinoceraea gracilicornis Zadd. Karelia olonetsens., bei dem Flusse Swir; Regio aboëns., Karislojo?: J. Sahlberg. S. 122.

Schizocera brevicornis Fall. Regio aboëns., Karislojo: J. Sahlberg. S. 122.

Prosopis hyalinata Smith (= *Pr. armillata* Nyl.). Alandia, Dånö in Geta: B. Poppius. S. 3.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Leptothorax muscorum Nyl. Regio aboëns., Nagu Sandö: O. M. Reuter. S. 121.

Myrmica lobicornis Nyl. Regio aboëns., Nagu Sandö: O. M. Reuter. S. 121.

Osmia bicolor Schrank. Karelia ladogens., Kexholm: F. Silén. S. 68.

Tetramorium caespitum L. Regio aboëns., Nagu Sandö: O. M. Reuter. S. 121.

Diptera.

Vermischte Notizen.

Zwei seltene Mycetophiliden: B. Poppius. S. 144—146.

Simulia sp. Ein massenhaftes Auftreten einer *Simulia*-Art vor einigen Jahren in einem Viehstall in Lofsdal in Pargas, ohne dass jedoch daraus irgend welche Krankheitssymptome der dort eingeschlossenen Rinder enstanden, wurde von Herrn Prof. O. M. Reuter erwähnt. S. 197.

Neu für das Gebiet.

Helophilus trivittatus Fabr. Karelia ladogens., Kexholm: F. Silén. S. 121.

Oxypterum pallidum Leach, auf *Cypselus apus* von Herrn Präparator G. W. Forssell und Herrn Mag. B. Poppius gefunden: J. Sahlberg. S. 199.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Ceroplatus sesioides Wahlb. Isthmus karelic., Kirjola (J. Sahlberg); Karelia onegens., Tiudie: B. Poppius. S. 144.

Clytia pellucens Fall. Alandia, Dånö in Geta; ein Exemplar dieser seit langer Zeit in Finland nicht gefundenen Art wurde auf den Blüten von *Achillaea millefolium* angetroffen: B. Poppius. S. 4.

Lepidoptera.

Vermischte Notizen.

Für die finländische Fauna neue Schmetterlinge: E. Reuter. S. 147—162.

Gastropacha pini L. Eine einfarbige Varietät dieser Art, welche von Herrn Förster F. Rydman in Evois (Tavastia austr.) gefangen worden war, wurde von Herrn Förster K. O. Elfving demonstriert. S. 73.

Notodonta tritophus Esp. (*N. torva* Hübn.). Über ein Massenauftreten dieser in Finland sonst recht seltenen Art auf jungen Espen in Korpiselkä (Karelia bor.) im Sommer 1901 sprach Herr Förster J. Montell. S. 118.

Neu für das Gebiet.

Für jede Art sind auf der betreffenden Seite genaue Lokalangaben angeführt.

Acalla (= Teras) abietana Hb. S. 154.

Ancylis selenana Gn. (= *Phoxopteryx curvana* Zell.). S. 161.

Chilo demotellus Wkr. S. 150.

Cnephasia (= Sciaphila) longana Hw. S. 155.

Conchylis hybridella Hb. S. 156.

C. implicitana Wcke. S. 158.

C. sabulicola Wlsm. S. 156.

C. subroseana Hw. S. 159.

Grapholitha phacana Wcke. S. 161.

Hypochalcia balcanica Rag. S. 150.

Notocelia tetragonana Stph. S. 160.

Ochyria minna Butl. (= *Larentia suffumata* (S. V.) Hb. var. *minna* Btl.). S. 148.

Olethreutes (= Penthina) roseomaculana H. Sch. S. 160.

Polopeustis annulatella Zett. (= *Myelois altensis* Wcke). S. 152.

Pyrausta (= Botys) accolalis Zell. S. 152.

Selagia spadicella Hb. (= *Nephopteryx janthinella* H. Sch.). S. 151.

Tortrix rogana Gn. S. 154.

Rynchota.

Neu beschriebene Art.

Pseudococcus elongatus n. sp. (*graminis*, antea p. 66, nom. praeoccup.). Körper verhältnismässig sehr langgestreckt, beinahe gleichmässig breit, 3,5 mm lang und c:a 1 mm breit, chokoladenfarbig mit schwachem Zug ins Blaue, teilweise von einem kurzen und sehr lockeren, flaumigen, weisslichen Tau bedeckt; die Haut von zahlreichen kreisrunden Poren durchzogen. Wohnt meistens einzeln oder zu je wenigen, seltener zu je mehreren (bis 10 à 12) Individuen zusammen innerhalb der obersten Blattscheide von *Phleum pratense* und *Poa pratensis*, durch Saugen an dem Halme das frühzeitige Vergilben der Blütenstände verursachend. Fundorte: Lofsdal im Kirchspiel Pargas (Åbo-Skären) und verschiedene Orte im südlichen Österbotten: E. Reuter. S. 66.

Neu für das Gebiet.

Eriopeltis festucae Fonscol. ♀. Regio aboëns., Lojo, auf Blättern von *Agrostis*: A. Luther. S. 66.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Ranatra linearis L. Regio aboëns., Lojo (A. Luther); Savonia austr., Lappee (nahe der Stadt Willmanstrand); Isthmus karelic., St. Johannes: A. J. Silfvenius. S. 7.

Trichoptera.

Vermischte Notizen.

Ein Fall von Schädlichkeit der Trichopterenlarven: A. J. Silfvenius. S. 54—57.

Glossoma nylanderi Mc Lachl.: A. J. Silfvenius. S. 171.

Neu für das Gebiet.

Berœodes minuta L. Karelia ladogens., Sordavala: A. J. Silfvenius. S. 102.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Stenophylax nigricornis Brauer. Savonia austr., Lappee (nahe der Stadt Willmanstrand): A. J. Silfvenius. S. 7.

Acarina.

Vermischte Notizen.

Über Angriffe von Eriophyiden als mitwirkende Ursache der Hexenbesenbildungen sprach D:r E. Reuter. Infolge der Angaben Connold's (British vegetable galls, 1901), nach denen in England Hexenbesen auf Birken und *Corylus avellana* durch Angriffe von *Eriophyes*-Arten *(E. rudis* Can., bezw. *E. avellanae* Nal. var.?) hervorgebracht worden seien, hatte der Vortr. mehrere Hexenbesen auf Birken in genannter Hinsicht untersucht. Die Befunde schienen dafür zu sprechen, dass Hexenbesen auf Birken (vielleicht auch auf einigen anderen Bäumen) nicht nur ausschliesslich von *Taphrina*-Arten — was ja schon durch die Untersuchungen Rostrup's und Sadebeck's zur Evidenz bewiesen wurde — bewirkt werden können, sondern dass auch Angriffe von Eriophyiden wenigstens eine mitwirkende Ursache zu ihrer Entstehung sein können, nach den Untersuchungen Connold's zu schliessen, vielleicht sogar allein im Stande sind, die genannten Deformationen hervorzubringen.

Herr Prof. A. O. Kihlman hegte die Auffassung, dass die Annahme der Milbenangriffe als die tatsächliche Ursache der Hexenbesenbildung auf Birken nicht befriedigend sein kann so lange, wie in der zitierten Arbeit der Fall zu sein schien, die in den betreffenden Deformationen normal parasitierenden *Exoascus*-Arten ausserhalb der Fragestellung gelassen worden sind; auch andere Umstände schienen ihm nicht zu Gunsten der neuen Hypothese zu sprechen. S. 33—35.

Über Angriffe der Nymphen einer Uropoda-Art auf Radieschen und jungen Gurkenpflanzen in Treibbeeten berichteten die Herren D:r E. Nordenskiöld und D:r E. Reuter. S. 167.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Uropoda ovalis Koch. Regio aboëns., Lenholmen in Pargas: E. Reuter. S. 168.

Crustacea.

Palæmon Fabricii. D:r K. M. Levander demonstrierte einige lebende Individuen dieser Art, die von Herrn Mag. A. Luther bei dem Dorfe Tvärminne (Nylandia) an der Südküste des finnischen Festlandes gefangen worden waren. Ein kleines Exemplar derselben Art wurde bei der Insel Lill-Svartö in den Porkala-Skären (westl. von Helsingfors) angetroffen. — Die früher an den Küsten Finlands gefundenen *Palæmon*-Individuen gehören sämtlich der *P. Fabricii*, nicht wie stets in faunistischen Notizen angegeben, der *P. squilla* an. S. 4.

Vermes.

Über zwei Endoparasiten aus Fischen des Finnischen Meerbusens (Bothriocephalus punctatus Rud.): G. Schneider. S. 75.

Neu für das Gebiet.

Slavina appendiculata (Udekem). In Finland waren bisher neun Naididen bekannt, die oben auf Seite 200 verzeichnet sind. Zu der finländischen Naididenfauna ist nunmehr auch *Slavinia appendiculata* (Udekem) zu zählen, welche von Herrn D:r K. M. Levander zwischen faulenden Wasserpflanzen in einem kleinen Teiche im Botanischen Garten in Helsingfors gefunden wurde. Inwieweit die Art hier indigen vorkommt, bleibt inzwischen mit Rücksicht auf die Möglichkeit, dass sie etwa mit ausländischen Wasserpflanzen verschleppt worden sei, bis auf weiteres unentschieden. S. 199—200.

Coelenterata.

Hydra viridis. Regio aboëns., Lojo: A. Luther. S. 6.

Protozoa.

Über zwei Endoparasiten aus Fischen des Finnischen Meerbusens. (*Myxosporidien*): G. Schneider. S. 76.

II. Botanik.

Reiseberichte.

Herr Student A. Backman berichtet über seine im Sommer 1902 vorgenommene Exkursionsreise in Kuusamo S. 111—117.

Plantae vasculares.

Pflanzen ausserhalb des finländischen Faunengebietes.

Betula nana × *verrucosa.* Im nördlichen Schweden gefunden: A. K. Cajander. S. 36.

Campanula. Über die Verbreitung von *C. heterodoxa*, *C. lancifolia*, *C. linifolia* und *C. pinifolia* macht Fräulein J. Witasek einige Mitteilungen, S. 208—209, und beschreibt

C. multicaulis n. sp. S. 209.

Chaerophyllum Prescotti. Im nördlichen Schweden gefunden: A. K. Cajander. S. 36.

Pflanzengeographische und floristische Notizen.

Alnus incana. Das Exemplar aus Eckerö (Alandia) gehört nach M. Brenner zu var. *virescens* Wahlenb. S. 25. — Vermeintliche Litorofobi, vgl. unten,» Vermischte Notizen» S. 261.

Campanula. Einige Bemerkungen über Campanula rotundifolia L. und mehrere nächst verwandte Arten: J. Witasek. S. 203—210.

Fragaria elatior. Diese Art wurde vom Vortr. bei Svartbäck im Kirchspiel Ingå (Nylandia) in zahlreichen, gut ausgebildeten Exemplaren gefunden und zwar unter Verhältnissen, die eine Verbreitung von der Kultur aus wenig plausibel machen: M. Brenner. S. 93.

Fritillaria meleagris. Seit 1886 von J. Montell bei Bolstaholm (Alandia) beobachtet, hat sich diese Art daselbst erhalten; ihr Auftreten lässt sich nicht auf frühere Kultur zurückführen, weshalb Herr Montell für diese Art Bürgerrecht in der einheimischen Flora beansprucht. S. 168.

Papaver dubium. Seit 1867 hält sich diese Art als Ackerunkraut bei Bolstaholm und dürfte deshalb der finländischen Flora zugerechnet werden: J. Montell. S. 170.

Picea excelsa. Über verschiedene seltenere Formen der Fichte berichtete Professor A. O. Kihlman. (S. 26—32). — *P. excelsa* lusus *pendula* Jacques & Hérincq. Ein hübsches Exemplar dieser besonders durch Conwentz bekannt gewordenen Fichte wächst in Tavastia bor., Ruovesi, Paarlampi; Höhe (1902): 10,25 m, Durchmesser des Stammes bei Brusthöhe 13 cm, der Krone unten 75 cm. — *P. excelsa columnaris* Carr. Ein etwa 100-jähriges Exemplar in Regio aboëns., Perniö, Kirjakkala. Höhe c. 20 m, astloser Teil des Stammes 4 m, Durchmesser des Stammes 25 cm, Länge der Zweige c. 1,25 m. Figur S. 31. — *P. excelsa* lusus *glomerulans* Kihlm. Eine Form zwischen *typica* und *virgata;* die primären Äste verzweigen sich recht reichlich, die Zweige entwickeln sich aber kaum und bilden kleine Knäuel der Äste entlang. Tavastia bor., Saarijärvi, Kaukaala, sowie Nylandia, Esbo, Mårtensby. — *P. excelsa nana.* Zwei Exemplare in Esbo, Kaitans (Nylandia) beobachtet, das eine f. *conica*, das andere unregelmässig gebaut. — F. *variegata* Carr. Satakunta, Ikaalinen, Luhalahti, sowie Tavastia bor., Saarijärvi, Riihimäki, beide etwa 0,5 m hoch. — F. *aurea* Carr. Tavastia bor., Saarijärvi, Riihimäki. — F. *pallida.* Satakunta, Hämeen-

kyrö, Kostala. Ein etwa 2 m hoher Baum, dessen grüngelbe Farbe anhält: H. A. Printz.

Pinus silvestris. Über verschiedene seltenere Formen der Kiefer berichtete Prof. A. O Kihlman. S. *P. silvestris* f. *aurea.* Tavastia austr., Janakkala, Harakkamäki, 3 verkümmernde, 30–60 m hohe Exemplare. S. 30. — *P. silvestris* f. *gibberosa* Kihlm. Von diesem durch zahlreiche Knollen am Stamme charakterisierten Kiefer werden drei Exemplare erwähnt und zwar ein aus Tavastia bor., Saarijärvi, Pyhäkki (Stammdurchmesser 32--35 cm), zwei aus Karelia bor., Korpiselkä (F. G. Bergroth); Stammdurchmesser des einen dieser letzteren 33—50 cm. S. 30. — *P. silvestris brachyphylla* Wittr. Ein 2—3 m hoher Baum mit 10—14 (6—17) mm langen Nadeln wächst in Tavastia bor., Saarijärvi, nahe an der Kirche. S. 31.

Rhinanthus. Die finländischen Formen sind vom Monograph der Gattung D:r J. v. Sterneck revidiert worden. Vergl. unten!

Torilis anthriscus. Diese Art wuchs im Sommer 1900 fortwährend auf der vom Vortr. früher angegebenen Lokalität bei Dånö (Alandia, Kirchspiel Geta): J. Montell. S. 170.

Viola tricolor. Eine Übersicht der im Sommer 1902 beobachteten Farbenkombinationen der Blüten giebt M. Brenner. S. 44—45 (41—45).

Neu für das Gebiet.

Campanula rotundifolia f. *Lapponica* Witasek. Diagnose und Verbreitung. S. 204.

Centaurea jacea × *Phrygia.* Savonia bor., Jorois: H. Lindberg. S. 38. — Differentialdiagnose und Figuren. S. 47.

Melandrium album × *rubrum.* Nylandia, Hogland: Th. Saelan. S. 6.

Galium saxatile. Nylandia, Pojo, Brödtorp: Emmy Franck, H. Lindberg. S. 38, 45.

*Rhinanthus major * apterus* Fr. Ostrobothnia bor., Rovaniemi (Hjelt & Hult) und Simo (V. Westerlund). S. 94.

Rh. minor var. *septentrionalis*. In Lappland und beim nördlichen Eismeer der einzige Vertreter dieser Art. Nach Osten bis Lappvesi (Savonia austr.) verbreitet. S. 94.

*Rh. minor * stenophyllus* Schur. Ostrobothnia bor., Brahestad (E. W. Blom). S. 94.

Scirpus eupaluster × mamillatus. Savonia bor., Jorois: H. Lindberg. S. 38.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Agrimonia odorata. Nylandia, Inga: A. Klingstedt. S. 9.

Agrostis borealis. Kuusamo, Woho: A. Backman. S. 117.

Aira bottnica × caespitosa. Ostrobothnia media, Wasa: Hj. Hjelt. S. 96.

Alopecurus pratensis. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

A. ventricosus × geniculatus. Alandia: F. W. Klingstedt. Die Blütenteile sind deutlich intermediär gebaut, der Pollen grösstenteils steril. S. 200.

Anemone nemorosa. Lapponia ponojens.: J. Montell. S. 119.

Arabis alpina. Kuusamo, Hautaniitynvuoma: A. Backman. S. 117.

Arctophila pendulina. Ostrobothnia bor., Torneå: J. G. Granö. S. 9.

Arenaria ciliata. Kuusamo, plur. locis: A. Backman. S. 117.

Arnica alpina. Kuusamo, Oulankajoki: A. Backman. S. 117.

Atriplex patulum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Batrachium eradicatum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Betula nana × odorata. Karelia bor., Juuka, Lonkkovara, sowie Pielisjärvi, Pankakoski: Th. Saelan. S. 100.

B. nana × verrucosa. Karelia bor., Juuka, Lonkkovara: Th. Saelan. S. 100.

Botrychium matricariaefolium. Regio aboëns., Pargas: A. Arrhenius. S. 170.

Bromus arvensis. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Camelina foetida. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Campanula Giesekiana Vest. Verschiedene Lokalitäten in Russich-Lappland. S. 207.

Cardamine parviflora. Regio aboëns., Pargas: A. Arrhenius. S. 170.

Carex cyperoides. Savonia austr.: Hans Buch. S. 74; E. J. Buddén. S. 96.

C. flava × Oederi. Karelia bor., Polvijärvi, Viinijoki: Th. Saelan. S. 100.

C. hirta. Nylandia, Ingå, Westerkulla: M. Brenner. S. 67.

C. praecox. Regio aboëns., Pargas: A. Arrhenius. S. 170.

C. teretiuscula. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Centaurea cyanus. Lapponia Imandrae: Borg & Axelsson S. 38.

Cerastium alpinum glabrum. Lapponia kemens.: Borg & Axelson. S. 38.

C. alpinum lanatum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Cerefolium silvestre parviflorum Iverus. Nylandia, Lovisa: J. E. D:son Iverus. S. 96.

Chrysosplenium tetrandrum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Cirsium heterophyllum × palustre. Karelia bor., Kontiolahti, Kunnasniemi: Th. Saelan. S. 100.

Dactylis glomerata. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Drosera longifolia × rotundifolia. Karelia bor., Juuka, Vuokko: Th. Saelan. S. 100.

Dryas octopetala. Kuusamo, plur. loc.: A. Backman. S. 117.

Elatine hydropiper. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Epilobium davuricum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Epilobium Lamyi. Alandia, Sund, Mångstekta: J. Lindén. S. 5.

Eqvisetum scirpoides. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Festuca pratensis. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Gagea lutea. Lapponia ponojens.: J. Montell. S. 119.

Galeopsis tetrahit f. *rosa.* Tavastia austr., H. Lindberg. S. 38.

Galium trifidum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

G. triflorum. Lapponia kemens.: Borg & Axelson. S. 38.

G. Vaillantii. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Isoëtes echinospora. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Luzula pallescens. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson S. 38.

Lycopodium clavatum. Prothallien, im August 1875 im Kirchspiel Esbo (Nylandia) von A. O. Kihlman gefunden, wurden demonstriert. S. 68.

Nuphar pumilum. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson S. 38.

Nymphaea candida × tetragona. Savonia austr., Valkeala: O. Sundvik. S. 38.

Plantago media. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Poa compressa. Savonia bor., Jorois, Järvikylä: H. Lindberg. S. 95.

Polygonum lapathifolium. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Potamogeton pusillus. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Pyrola media. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Salix caprea × lapponum. Åbo: A. Arrhenius. S. 170.

*S. repens * rosmarinifolia.* Kuusamo, Saraniemi: A. Backman. S. 117.

Saxifraga hirculus. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Scirpus mamillatus. Tavastia austr. & Ostrobothnia austr.: H. Lindberg. S. 38. — Alandia: F. V. Klingstedt. S. 201.

Sc. parvulus. Regio aboëns., Pargas, schon 1864 von C. J. Arrhenius gesammelt. S. 202. — Nylandia, Borgå Skären: Ch. E. Boldt. S. 9.

Sparganium affine. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Spergula arvensis. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Spiræa filipendula. Nylandia, Esbo (comm. H. Lindberg) S. 38.

Stellaria palustris var. *fennica.* Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

*Ranunculus auricomus L. * sibiricus* Glehn. Ostrobothnia bor., Kemi: H. Lindberg. S. 95.

Rubus arcticus × saxatilis. Kuusamo, loc. duobus: A. Backman. S. 117.

Vicia hirsuta. Lapponia Imandrae: Borg & Axelson. S. 38.

Viola Selkirkii. Kuusamo: A. Backman. S. 117.

Verwilderte, verschleppte und kultivierte Pflanzen.

Ackerunkräuter. Nach Finland wurden im Winter 1903 grosse Mengen Hafer zur Aussaat aus Russland importiert, teils Weisshafer vom Gouvernem. Vologda, teils Schwarzhafer aus Südrussland. Dieselben waren durch Samen von Unkräutern sehr verunreinigt. Zwei Proben der aussortierten Unkrautsamen wurden von H. Lindberg analysiert, und finden sich die Resultate auf S. 177—179 tabellarisch zusammengestellt. Die Zahlen geben den Grad der Häufigkeit der Samen in den Proben an (1 = sehr häufig . . . 5 = sehr spärlich). Durch Aussaat wurden ausserdem die Bestimmungen kontrolliert (in der Tabelle durch

einen Strich unter der Zahl angegeben). Einige später aufgefundene Arten werden S. 179 in der Note erwähnt.

Anagallis coerulea. Nylandia, Lovisa: J. E. D:son Iverus. S. 95.

Conium bulbocastanum. Tavastia austr., Hattula, Herrenäs, seit mehreren Jahren zwischen anderen Futterpflanzen wachsend, reife Samen erzeugend: M. v. Essen. S. 5.

Populus pyramidalis gedeiht in Helsingfors sowie bei Ekenäs: M. Brenner. S. 3.

Ruta graveolens. Nylandia, Lovisa: J. E. D:son Iverus. S. 96.

Synonymische Notizen.

Alnus incana var. *virescens* Wahlenb. in Brenn. Flora p. 170 = var. *intermedia* F. *sublævis* Brenn. S. 25.

A. incana var. *hirsuta* (Turcz.) in Brenn. Flora = var. *virescens* Wahlenb. (= var. *borealis* Norrl.), sowie var *intermedia* Brenn. und var. *confusa* Brenn. S. 25.

A. incana var. *sibirica* (Fisch.) in Brenn. Flora. = var *intermedia* Brenn. f. *sublaevis* (pro max. parte), sowie var. *virescens* f. *glabrata* und var. *confusa* Brenn. f. *glabrescens.* S. 26.

Vermischte Notizen.

Litorifobe Pflanzen. Für verschiedene Arten (*Alnus incana, Campanula glomerata, C. patula, Geranium silvaticum, Knautia arvensis* und *Salix rosmarinifolia),* welche als litorifob in Süd-Finland bezeichnet worden sind, führt M. Brenner Fundorte in der litoralen Region an. Die Verbreitung der erstgenannten Art dürfte durch ihr relativ spätes Einwandern erklärt werden können. S. 22—25.

Prunus padus. Blühende und fruchtende Zweige wurden von M. Brenner vorgelegt zur Bestätigung der früher vom Vortr. geäusserten Behauptung, dass bei der *Taphrina*-Deformation der Früchte schon die Blüten chlorantisch sind. S. 67.

Variationserscheinungen. Beobachtungen über Zahl der Blätter bei *Paris quadrifolia* und der Staubblätter bei *Pyrola uniflora* werden in deutscher Sprache mitgeteilt von E. Häyrén. S. 81—84.

Musci.

Jungermania (*Lophozia*) *grandiretis* Lindb. Ostrobothnia bor., Simo, Montaja: H. Lindberg. S. 95. Neu für Finland.

Algae.

Zur Kenntnis der Verbreitung finnischer Chlorophyceen und Cyanophyceen: A. J. Silfvenius. S. 10—22.

Fungi.

Oedocephalum glomerulosum. Trat auf Aussaat-Hafer bei Borgå schädigend auf: E. Häyrén. S. 112. Neu für Finland.

Rhizopus nigricans. Trat auf Aussaat-Hafer bei Borgå schädigend auf: E. Häyrén. S. 112.

Schinzia Aschersoniana Magn. Satakunta, Wuojoki: C. G. Björkenheim. S. 181—183. Neu für Finland.

Verzeichnis der aus Finland bekannten Mucorineen: E. Häyrén. S. 162—164.

Verzeichnis einiger in der Nähe von Helsingfors eingesammelter Saprolegniaceen: E. Häyrén. S. 165—166.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 4 oktober 1902.

Mötet den 1 november 1902.

Mötet den 6 december 1902.

Mötet den 7 februari 1903.

Mötet den 7 mars 1903.

Mötet den 4 april 1903.

Mötet den 2 maj 1903.

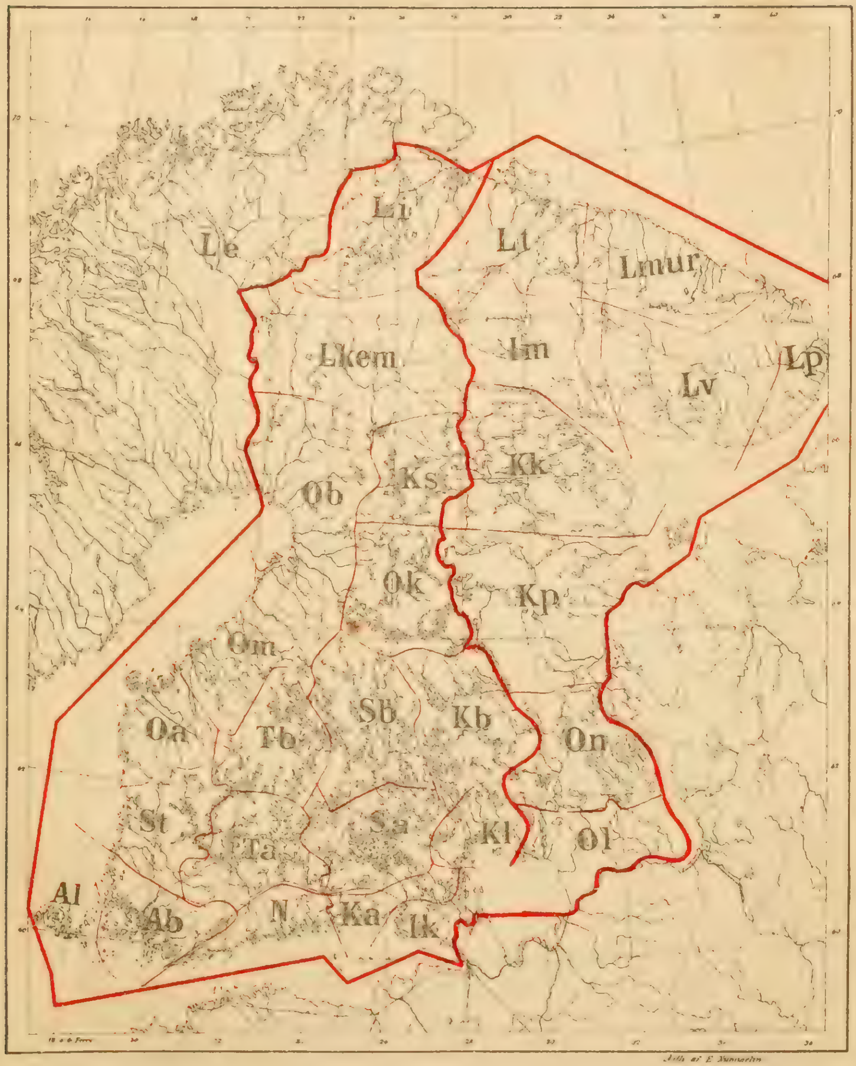
Årsmötet den 13 maj 1903.

Tjänstemännens årsredogörelser.

Utom åtskilliga, till följd af förbiseende insmugna smärre oegentligheter och ortografiska inkonsekvenser, torde benäget rättas följande

Tryckfel.

S. 6 rad 6 uppifrån står *Melampyrum* läs *Melandrium*.
S. 35 rad 14 uppifrån står *Heralda* läs *Harelda*.
S. 38 rad 4 och 5 uppifrån står Korpilahti läs Korpiselkä.
S. 40 rad 10 nedifrån och S. 245 rad 17 nedifrån står *proteusa* läs *protensa*.
S. 200 rad 16 uppifrån står *Slavinia* läs *Slavina*.
Å S. 66 rad 11 nedifrån och S. 67 rad 13 uppifrån bör benämningen *Pseudococcus graminis* ersättas med *Pseudococcus elongatus*. Jfr. S. 251.

Ab. = Regio aboënsis
Al = Alandia
Ik. = Isthmus karelicus
Im = Lapponia Imandrae
Ka = Karelia australis
Kb. = Karelia borealis
Kk. = Karelia keretina
Kl. = Karelia ladogensis
Kp. = Karelia pomorica
Ks = Kuusamo

Le. = Lapponia enontekiensis
Li. = Lapponia inarensis
Lkem. = Lapponia kemensis
Lmur. = Lapponia murmanica
Lp. = Lapponia ponojensis
Lt. = Lapponia tulomensis
Lv. = Lapponia Varsugae
N. = Nylandia
Oa = Ostrobottnia australis
Ob. = Ostrobottnia borealis

Ok. = Ostrobottnia kajanensis
Ol. = Karelia olonetsensis
Om. = Ostrobottnia media
On. = Karelia onegensis
Sa = Savonia australis
Sb = Savonia borealis
St. = Satakunta
Ta. = Tavastia australis
Tb = Tavastia borealis.